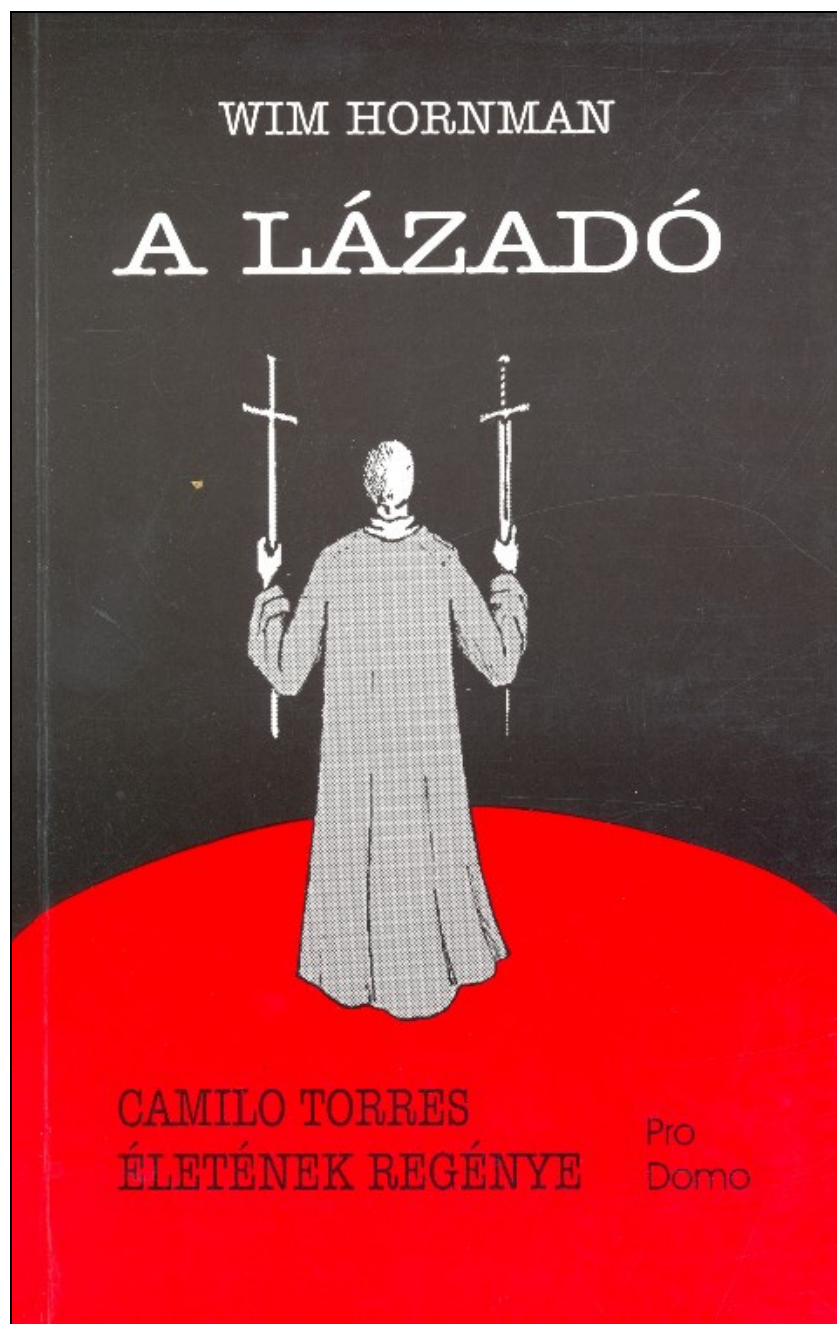

Wim Hornman A lázadó

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Wim Hornman
A lázadó

Camilo Torres életének regénye

Ferenc barátomnak szeretettel.
Segítsége nélkül
nem készülhetett volna el ez a könyv.
Wim Hornman

A mű eredeti, holland nyelvű címe:
De Rebel

Németből fordította:
Hetényi Varga Károly

A borítót és az illusztrációkat készítette:
Fábos György

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1998-ban jelent meg a Pro Domo kiadó gondozásában az ISBN 963-049-803-0 azonosítóval. Az elektronikus változat a fordító, Hetényi Varga Károly engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a fordítóé.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezetés	4
A szerző előszava.....	8
1. A gerillák három törvénye	10
2. Kicsoda Antonio Valencia?	20
3. Nincs bocsánat	31
4. Razzia a nyomornegyedben	43
5. „Lélektani hadviselés”	57
6. A rendőrfőnök és a pap	65
7. „... és azon tanakodának, miképpen öljék meg őt.”	74
8. A titkárnő	86
9. Egy különös összeesküvés	96
10. A talmaci század parancsnoka	112
11. Valencia páter kiáltványa.....	129
12. Háború az őserdőben.....	159
13. Az erőszak az egyetlen lehetőség?.....	171
14. Nincs mindenkinek honvágya.....	190
15. Mit akart mondani a bíboros?	201
16. Az elbocsátás	213
17. A 4558805-ös számú fegyver	223
Camilo Torres élete.....	229

Bevezetés

Ez a könyv Camilo Torres életének regénye. Egy dél-amerikai katolikus papról szól, akinek választania kellett: vagy engedelmeskedik hivatali előljárójának, vagy lelkiismeretének szavát követve az éhezők, a szegények, az elnyomottak és a megalázottak védelmére kel.

Mivel Torres atya az utóbbit választotta, ezért meg kellett válnia hivatásától. Az egyházi hierarchia nem tűrhet meg soraiban olyan lelkipásztort, aki Jézus nevében akarja felforgatni a fennálló társadalmi rendet, bármilyen embertelen, bármilyen igazságtalan is az. Krisztus evangéliumára hivatkozva nem lehet fellázadni, forradalmat kirobbantani akkor sem, ha a nép szenvedése már túllépte az elviselhetőség határait.

A marxista gyakorlat a háttérben ilyenkor besegít a zsarnoknak: fokozza, élezi a feszültséget, hogy mielőbb kirobbanthassa a forradalmat, és átvehesse a hatalmat.

Krisztus, a kereszténység megalapítója nem ilyen forradalmat és hatalmat akart, hanem igazságot és irgalmat: mindennapi kenyeret az éhezőknek, ruhát a ruhátlanoknak, szállást a hajléktalanoknak, orvost a betegeknek, vigasztalást a szenvedőknek, egyszóval: emberhez méltó, tisztességes életet. Nyilvános működésének kezdetén a názáreti zsinagógában Izaiás prófétát idézi:

Az Úr lelke rajtam:

Ő kent föl engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek,
Ő küldött engem, hogy meggyógyítsam a megtört szívűeket,
Szabadulást hirdessek a raboknak,
És a vakoknak megvilágosodást,
Hogy szabadulást vigyek az elnyomottaknak,
Hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét,
És bosszújának napját.

Amikor visszaadta a szolgálknak a tekercset, így szólt: „Ma beteljesedett az Írás, amit az imént hallottatok”. (*Lk 4,18-22*)

Persze ez is forradalmi program volt, de másfajta. Jézusnak ezért a programjáért meg kellett halnia. Pedig nem hirdetett erőszakos hatalomátvételt, csupán kimondta, hogy szabadulást akar az elnyomottaknak. De ez is elég volt ahhoz, hogy saját egyházának főpapjai keresztre juttassák. Annak az egyháznak a főpapjai, akik lelkük mélyén ellene voltak ugyan a hazájukat megszállva tartó idegen hatalomnak, de amikor már a saját hatalmukat fenyegették a názáreti ács megnyilatkozásai, azonnal megtalálták ellenségükben, Pilátusban a szövetségest, és a lázadót halálra ítéltették.

Vajon nem ez ismétlődött-e meg a történelem folyamán kétezer év óta mindenütt, ahol az egyházvezetés már nem a szegények és az elnyomottak egyháza kívánt lenni, hanem életstílusban, gazdagságban a világi hatalmasságokhoz hasonult? Egyházunk történetét érdemes lenne ebből a nézőpontból is megírni.

Camilo Torres atya úgy vélte, minden bizonnyal nagyobb hitele lesz az evangéliumnak, ha az igehirdető lelkipásztor nemcsak prédikálja az örömhírt, hanem a mindennapi életben gyakorolja is az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit.

Torres atya nem elégedett meg azzal, hogy csupán hirdesse azt a szabadulást, amelyet Izaiás jövendölt. Segíteni akart ennek a szabadulásnak a megvalósításában is. Ez pedig már sok volt! Sok volt nemcsak a világi hatalomnak, hanem sok volt egyházi feletteseinek is. Egy pap ne arról cikkezzen, hogy az embereknek mennyi kenyérre, orvosságra vagy ruhára van szükségük, hanem szép csendben misézzen, gyóntasson, vigasztalja a szenvedőket. Főleg

pedig ne nevezze meg nyilvánosan azokat, akik bőségben élvezik a javakat, amelyekért a szegények veritéke hullott. Intse inkább türelemre ínséget szenvedő, nyomorban élő híveit.

A történelem megtanította a gazdagokat, ha nem adják oda a szegényeknek, ami a szegényeké, előbb-utóbb eljön az idő, amikor elpattan a húr, s erőszakkal veszik el tőlük. S vajon Isten ellen való véték-e, ha erőszakkal elveszük attól, aki visszatartja a mindennapi betévő falatot az éhezőtől?

Torresnak, a katolikus papnak tapasztalnia kellett, hogy ebben a törekvésében legbuzgóbb segítői éppen az ateista kommunisták.

Mindszenty bíborosról mondják, hogy minden erénye, bátorsága, megalkuvást nem ismerő, az egyház iránti rendíthetetlen hűsége ellenére politikai téren elkövetett egy súlyos hibát: bízott az amerikaiakban. Letartóztatása és elítélése előtt elhitte nekik – úgy hírlík, biztatták is erre –, hogy hazánk hamarosan nyugati érdekszférába kerül, s ennek következtében megszűnik a kommunista rémuralom, a megszálló szovjet csapatoknak ki kell vonulniuk. Nekünk nincs egyéb dolgunk, mint kitartani, kivárni azt a kis időt, akár „guggolva” is.

Egy évtized múlva hasonló naiv hiszékenység jellemzi a földteke túloldalán az egyház másik nagy alakját, könyvünk hőseit, Camilo Torres atyát. A különbség az, hogy Torres atya nem az amerikaiak, hanem a kommunisták segítségével reménykedett. Ő, aki sohasem járt sem a Szovjetunióban, sem valamelyik kelet-európai államban (bár állítólag Prágában egyszer misézett), és a marxizmus-leninizmust nem a maga hétköznapi valóságában, hanem csak tankönyvekből ismerte, hitt abban, hogy a kommunisták neki őszinte szövetségesei az oligarchia elleni harcban. Pedig ha kissé közelebről vizsgálja a „megvalósult szocializmus” mindennapos gyakorlatát, föl kellett volna ismernie, hogy a kommunista hatalombitorlók messze fölülmúlják kegyetlenségben, elnyomásban, kizsákmányolásban, terrorban és diktatúrában mindazt, amelyet ő hazájában meg akar szüntetni. Arról nem is beszélve, hogy egy esetleges hatalomátvétel után az osztályharc célpontjában első helyre kerülne nemcsak saját egyháza, de maga a vallásos meggyőződés, az istenhit is, hiszen a kommunisták szerint „a vallás szellemi elnyomás a kizsákmányolók érdekében”.

Torres atya mentségére legyen mondva, hogy egy ilyen fordulatra nem számítottak talán maguk a kolumbiai kommunisták sem. Nagy buzgalomban és a távoli Szovjetunió iránti rajongásukban nem gondoltak arra, nemigen értesültek arról, hogy a vörös csillag árnyékában már régen bevett gyakorlat a hatalomátvétel után a legtöbb régi vágású kommunistának akasztófára, jobbik esetben internáló táborba juttatása. Mert ugyebár előbb-utóbb majdnem mindegyikükről kiderül, hogy már azokban az átkos kapitalista időkben rendőrspiclik voltak, most pedig az új „demokratikus” államrendet akarják megdönteni, s vissza akarják állítani a népnúzó kapitalizmust.

Azt persze Camilo Torres és a kolumbiai kommunisták rémálmukban sem sejtették, hogy elérkezik egyszer az idő, amikor kelet-európai elvtársaik, akik a kapitalizmust évtizedekig a népek halálos ellenségének bélyegezték, s a legkisebb magánvállalkozást tüzzel-vassal üldözték, éppen ezek a kommunisták fogják egy szép napon visszaállítani a kapitalizmust, s Lenin hú tanítványaiból mintegy varázsütésre a legvadabb kapitalisták: gyártulajdonosok, bankárok, földbirtokosok lesznek.

Amikor Torres 1966. február 15-én a gerillák oldalán harcolva egy összeütközésben halálos sebet kap, a szovjet befolyási övezetben létükért küzdő egyházak papjainak jelentős része már megjárta a legsötétebb börtönöket, internáló táborokat. A kommunista diktatúra azonban jókor taktikát változtat. Tisztában van azzal, hogy börtönnel, internáló táborokkal, erőszakkal nem lehet kiirtani istenhitet, vallást, minden nemes törekvést. Belülről kell bomlasztani az eszmét, alulról kell fellazítani az egyházat, pénzzel, ranggal, jóléttel kell megpuhítani a keresztény jellemet, a gyökereknél kell mérgezni az emberi kapcsolatokat.

E célok érdekében olyan egyházvezetést kellett létrehozni (a Vatikánnal kineveztetni), amely készségesen kiszolgálja a Kreml hazai helytartóit, s amely létét és biztonságát az egyeduralmat gyakorló ateista párt kegyeinek köszönheti. Ez sikerült. Ettől kezdve a legkeményebb egyházellenes rendelkezéseket: papok áthelyezését, felfüggesztését, báziscsoportok működésének betiltását már nem a párttitkár, nem a rendőrfőnök, hanem a megyés főpásztor írta alá. Mindazok a lelkészek, akik ezzel a gyakorlattal nem értettek egyet, akik a rájuk bízott hívek lelki üdvét tartották fontosabbnak, s a töméntelen tiltó rendelkezés ellenére is folytatták például az ifjúsági pasztorációt, azok a saját egyházi elöljáróikkal kerültek szembe.

A diktatúrának eltökélt szándéka volt, hogy az egyház legjobb papjait, akik a legtöbb lelki segítséget nyújthatták az állandó félelemben tartott híveknek, eltávolítja a hívek közeléből. De legalábbis lehetetlenné teszi pasztorációs tevékenységüket a számos tiltó és korlátozó rendelkezéssel. Lassanként sikerült elfogadtatni egy paptípust, amely a békesség kedvéért inkább az elöljáróinak engedelmességet, mint saját lelkiismeretének. A többiek közül lett a lenézett, kirekesztett, nonkonformista, engedetlen, konzervatív – a jelzőket lehetne folytatni – kisebbség.

Ennek a kisebbségnek a megerősítésére kellett fölmutatni a világegyházból egy olyan példát, amelyben a lekipásztor mindenképpen üldözötté válik, ha az evangélium szellemében a rábízott hívők oldalára áll. Akkor is, ha ez egy jobboldali diktatúrában történik. Camilo Torres minden vonatkozásban ellentéte annak a békepapnak, aki az elnyomó ateista államgépezet tetszésére mindenben aláveti magát püspöke rendelkezéseinek.

Ehhez kellett korhű dokumentumokat szállítani. Bizonyítani: Isten szolgájának a megváltás huszadik századában is az elnyomott, a kizsákmányolt, az üldözött mellett a helye, akár a kapitalizmusban, akár a kommunizmusban élünk. A titkosrendőrség és az Állami Egyházügyi Hivatal által üldözött papok és szerzetesek érzéik: jó úton járnak, amikor nem a hatalomhoz dörgölődnek, hanem a kommunista rendszer által kizsákmányolt, megvallott hite miatt félreállított, házától, földjétől megfosztott, esetleg börtönviselt kisember, az egyszerű hívő szívében próbálják ébren tartani a reményt, s átmenteni a keresztény életszemléletet egy jobb korba. Erre a célra látta alkalmasnak a fordító a hetvenes évek elején Wim Hornman könyvének magyarra fordítását.

Wim Hornman katolikus újságíró hosszabb időt töltött Dél-Amerikában, s közvetlen tapasztalatból ismerhette meg az ott uralkodó viszonyokat. Kolumbiában személyesen is kapcsolatba került Camilo Torresszel. Megismerte életét, tevékenységét. Torres atya halálát követően írta meg róla riportregényét, amely először Hollandiában jelenik meg *De Rebel* címmel. A könyvet német fordításban a freiburgi katolikus kiadó, a Herder jelenteti meg 1969-ben. Ezt követi gyors egymásutánban a francia (*La Rebelle*), az amerikai (*The stones cry out*), majd az angol (*The Rebel Priest*) kiadás. Hornman könyve a vasfüggöny mögött tudomásunk szerint csak Kelet-Berlinben jelent meg 1974-ben, szövegében több helyütt cenzúrázva. 1975-re elkészült magyar fordításának kézírata, és megkezdődött a kálváriajárás a különböző kiadóknál. A számos „áthallás” miatt mindenütt visszautasították. Végül 1976-ban egy rangos kiadó mégis elfogadta, és a fordító megnyugtatóra biztosítékul szerény tiszteletdíjat is kiutalt. Mint később kiderült, ezt korántsem azért tette, hogy a könyvet megjelentesse, hanem hogy hosszú évekig – vagy inkább örökre – „elfektesse”. Bevett gyakorlat volt ez annak idején a nemkívánatos könyveknél. A kéziratot hosszas utánjárással végül csak 1982-ben sikerült visszaszerezni a kiadótól.

Azóta fiókban hevert. A fordító most tisztelettel ajánlja magyar olvasóinak, főleg azoknak az egyszerű hívőknek, papoknak és szerzeteseknek, akik a kommunista diktatúra évtizedeiben mertek a lelkiismeretük szavára hallgatni, s ezért üldözöttség, megaláztatás, esetleg börtönt is vállaltak. Tudjuk, nem dicsérte meg őket senki, bátor kiállásukért nem kaptak kitüntetést. Legtöbbjük elfelejtve él, távol minden ünnepléstől, rangtól – és sajnos, megbecsüléstől is. Ez

magától értetődőnek tűnik egy (kis)polgárosodó országban, ahol az erkölcsi értékeknek – köztük a hűségnek, helytállásnak – alig-alig jut hely a mindennapi életben. Az ő megpróbáltatásai, az ő szenvedésük és megaláztatásai emlékére szánja szerény munkáját a fordító,

Hetényi Varga Károly

A szerző előszava

1966. február 15-én a kolumbiai Patio Cemento nevű kis faluban a Nemzeti Hadsereg V. brigádjának egy katonája tűzharcban agyonlőtte a gerillák soraiban küzdő papot, Camilo Torrest.

Torres atya halálhíre mély megrendülést keltett a dél-amerikai munkás- és paraszttömegekben, különösen pedig az egyetemi ifjúság körében. Évek óta ő volt ugyanis a társadalmi haladás legszenvedélyesebb harcosa, és papként is kiállt a marxistákkal való párbeszéd mellett.

Ennek a rendkívüli embernek szeretnék könyvemmel emléket állítani. De elismeréssel kívánok adózni mindazoknak, akiknek Latin-Amerikában elég bátorságuk van ahhoz, hogy egész életüket, minden erejüket latbavessék a harmadik világ e szegletének elnyomottaiért.

Camilo Torresnek regényemben az Antonio Valencia nevet adtam, körülötte pedig megteremtettem a szereplők egész sorát, akik – hacsak nem valóban megtörtént eseményben lépnek színre – kitalált személyek. A regény cselekményének magja viszont az a már történelemnek számító eseménysorozat, amely Camilo Torresszel és életével a legszorosabban összefügg.

A könyv másrészt teljesen önálló dráma, és benne nem csupán egy bizonyos személy, esetleg ország ismerhet magára. De Antonio Valencia alakjában mindenképpen Camilo Torres iránti csodálatomat szeretném kifejezni. Ő bizonyára megbocsátaná nekem, hogy személyét fantáziám ebbe a formába öltöztette. Benne testesülnek meg ugyanis azok az eszmék és gondolatok, amelyek ott élnek a papok és laikusok megújulást kereső kis csoportjában, – mint erről több éves latin-amerikai tartózkodásom alatt meggyőződhettem.

Ezek a papok és világiak fellázadnak az ellen az égbekiáltó igazságtalanság ellen, amely a latin-amerikai milliókat sújtja, akik csak most kezdenek igazán ráébredni emberi mivoltuk és értékük tudatára.

Camilo Torresnek volt bátorsága ahhoz, hogy nyíltan hirdesse a forradalmat. Amikor papi hivatásának gyakorlását lehetetlenné tették, és gyalázatos bűnökkel vádolták, úgy látta, egyetlen járható út marad: az erőszak. Ezért csatlakozott a gerillákhoz, és amikor egysége egy alkalommal összecsapott a nemzeti hadsereg katonáival, az ütközetben ő is életét vesztette. Holttestét sohasem adták ki, sírját anyja és hozzátartozói a mai napig se kereshették fel. Azt sem tudják, hol van eltemetve. Erről mind ez ideig hallgattak a hatóságok.

Vajon a helyes utat követte-e Camilo Torres?

Erről lehet vitatkozni. Bizonyára megteszik ezt többen is a könyv elolvasása után. Ez azonban nem változtatott azon a tényen, hogy nemcsak Camilo Torres folyamodott erőszakhoz. Erőszakot alkalmaztak azok is, akik őt megölték, de bennük még annyi emberség sem mutatkozott, hogy hamvait a keresztények szertartása szerint engedjék eltemetni.

A kolumbiai Oscar Maldonado írja: „Torres halott, de halála nem menti fel Latin-Amerika kibontakozást kereső erőit az alól, hogy új politikai megoldásokat keressenek, és még kevésbé menti fel a világ többi népét a kötelezettségük alól, hogy segítsék, támogassák harcában ezt a földrészt. Torres atya halála nem lehet számunkra alibi.”

Akik Camilo Torres pályafutását figyelemmel kísérték, Antonio Valenciában újra ráismerhetnek. Azért változtattam meg a nevét, mert mint írónak így nagyobb lehetőségem nyílt arra, hogy főszereplőmet a maga életének síkján tágabb térben mozgathassam. A cselekményt pedig azért helyeztem egy nem létező országba, hogy ezzel is lehetővé váljék a többi latin-amerikai ország sajátos helyzetének megvilágosítása. Alakjaim se egyetlen ország polgárai, hanem egy egész kontinensé, amelyet csodálni tudok, miként csak csodálni tudom

azt a szenvedélyességet is, amellyel itt az új utakat kereső emberek a szociális igazságok kivívásáért küzdenek, gyakran életüket kockáztatva.

Nekik akarok emléket állítani, hogy a világ észrevegye: Latin-Amerika ébred!

Wim Hornman

1. A gerillák három törvénye

Az ország fővárosától, Cielótól több száz kilométerre, a Zalmar tartományt borító őserdő közepén különös barakképület áll. Sötét fatörzsekből ácsolták, hogy a levegőből se lehessen észrevenni. Körülötte mély csend. De ha szél söpör végig a fák lombján, úgy tűnik, mintha egy félelmetes isten sóhajtása zúgna végig az erdőn. Most azonban semmi sem mozdul. Talán csak néhány falevél halk rezzenése hallatszik, miközben sötétség ereszkedik a tájra.

Rodriguez Tobar a barakk előtti függőágyban feküdt és cigarettázott. Sötétén pillantott maga elé, s bozontos szakálla felett az ajkát összeszorította. Mellette egy zsámolyon Geraldo. Gerillavezér, akárcsak Tobar. Alacsony, zömök termetű ember, lábán rövid csizma, fején sötét sombrero. Ragyás képével, szüntelenül gyanakvó tekintetével s övében a két pisztollyal tökéletesen megfelelt annak az elképzelésnek, amit egy rablógyilkosról alkot az ember.

– Rodriguez, te tisztára megőrültél! – Geraldo a magas fűbe köpött.

Rodriguez vállat vont.

– Mit akarsz ezzel mondani, amigo? Azért jöttél, hogy sértegy?

– Nagyon is jól tudod, mit akarok. Ne kerüljessük a dolgot. Senki sem osztja a véleményedet.

– Antonio Valenciáról van szó? – kérdezte a férfi a függőágyból.

Geraldo gúnyosan felnevetett.

– Hát kiről másról? Persze, hogy Antonio Valenciáról. Én kommunista vagyok, nekünk semmi szükségünk kenetes szájú szentekre. Te pedig Cielóban az ő parancsnoksága alá rendelted az embereinket. Hát most azt kérdelem, nem bolondultál-e meg tökéletesen.

Rodriguez a fegyveres gerillákat nézte, akik az ősvényen közeledtek. Ezeket az embereket ő tanítja öldökölni. Khakiszínű egyenruhát viselnek, amit a hadsereg katonáitól zsákmányoltak. Szakállukat Fidel Castro példájára rövidre vágják. Bármelyikük kész minden ellenük vezényelt katonát gondolkodás nélkül leölni, akár egy kutyát.

– Tényleg azt akarod, hogy egy csuhásnak engedelmességedet adják? – kérdezte Geraldo.

Rodriguez mélyet szívott a cigarettájából.

– Ha komolyan gondolsz, odabent tovább beszélgethetünk, vagy gyorsan tűnj el, amíg embereim futni hagynak.

Kinyitotta az ajtót, és világosságot gyűjtött. A karbidlámpa fénye groteszk árnyakat rajzolt a barakképület deszkafalaira. Rodrigueznak nem nagyon tetszett ez a rejtekhely. Hegyilakó volt, gyűlölte az őserdő nyirkos szakadékeit.

– Most ülj le szépen, és ne akarj engem lóvá tenni! Kérsz bort?

– Tulajdonképpen ki hatalmazott fel erre a döntésre? – kérdezte Geraldo.

Tobar elmosolyodott.

– Mindenki. A múlt hónapban megbeszélést tartottunk itt a barakkban. És tudod ki volt itt? Antonio Valencia páter. Késő éjszakáig tárgyaltunk. Nem egyedül jött. Esmalda professzor is elkísérte, aki nélkül semmit sem kezdhettünk, hiszen magad is tudod.

– Engem miért nem hívtál meg erre a megbeszélésre?

– Mert nem tudtalak elérni.

De Geraldo csak tovább morgott.

– Egészen elment az eszetek. A pap csak pap marad. Igazán azt hiszed, hogy később is együttműködik velünk? Megmondjam, mi lesz a vége? Előbb kikapartatja velünk a tűzből a gesztenyét, vagyis harcolunk az utolsó csepp vérig, kapitalistákat akasztunk, papokat ölünk. Aztán ha győztünk, ő és hittestvérei majd hálásan megköszönik, és szépen lecsuknak bennünket. Ez lesz a vége, barátom!

Rodriguez Tobar egy hajtásra kiitta poharát, és a denevért figyelte, amely a konyha mennyezetén csüngött. Nem tudott ellentmondani Geraldónak, mert a papokról ő is mindig így vélekedett. Szülőfalujában úgy uralkodott a plébános, akár egy középkori fejedelem. Vasárnap reggelenként misét mondott a földbirtokos családi kápolnájában, és csak úgy tizenkettő felé jött le a plébániatemplomba.

Beszédei szüntelenül tele voltak Istennel meg mennyországgal, de hogy a földbirtokosnak a lelkére beszéljen, amiért parasztjait, napszámosait éhbérért dolgoztatja, ahhoz nem volt bátorsága. Istennek és a földesúrnak mindig kijárt a hála és a köszönet, a munkásoknak soha. Azok nem egyebek, mint az uralkodó osztály rabszolgái.

– Geraldo, én még sohasem találkoztam olyan pappal, mint ez – szólt Tobar, és újra színlúttig töltötte a poharakat.

Geraldo egy csótány mozdulatait kísérte élénk figyelemmel, majd csizmája hegyével hirtelen agyontaposta.

– A papok mind csirkefogók – válaszolt lassan. – Engem egész életembe bolonddá tettek. Kihasználják a szegények hiszékenységét, hogy a gazdagok megtölthessék a zsebüket. Piszkos haszonlesők. Azt állítják, Isten küldte őket, de nekem ezt már nem tudják bemesélni.

– Ezt az embert viszont még sohasem láttad, nem igaz? – kérdezte Rodriguez olyan hangon, hogy a másik kénytelen volt felfigyelni rá.

– Úgy látszik, nagyon az uszályába kerültél, – válaszolt Geraldo nem minden gúny nélkül.

De Tobar folytatta, mintha nem is hallotta volna.

– Jól tudod, Geraldo, hogy én egyszerű ember vagyok, ha az egész környéken parancsolok is. De tudom, hogyan kell vezetni a gerillaháborút. Mindig csak, kislétszámú csapattal lehet manőverezni. Embereimnek azt magyarázom, hogy sohase szabad megjátszani a hőst. Ha tüzeltél, villámgyorsan vonulj vissza! Egy gerillatámadásnak semmi köze a bátorsághoz. Kirohansz jól álcázott, biztos rejtekhelyedről és lepuffogatod az embereket anélkül, hogy a rájuk váró halálos veszedelemre bármivel figyelmeztetnéd őket. Gyorsnak kell lenned, nehogy elkapjanak. Alaposan kell ismerned az egész terepet, minden kődarabot, minden sziklát, minden fát, ágat, minden gyalogutat. Gyilkolsz, hogy az ellenség fegyverét megkaparintsd. Ez talán gyávaság, de igaz ügyért tesszük. Senkiben sem bízatsz meg, de benned sem bízik senki. Orgyilkosok vagyunk, mások hívatlan sírásói. És ebben van a mi erősségünk. Magyarán mondván: a gyávaságban meg abban, hogy be merjük vallani, gyávák vagyunk. Nálunk nem kitüntetésről vagy magasabb rangról van szó, hanem egyszerűen az ellenség elpusztításáról.

Rodriguez érezte, hogy egy kicsit hirtelen ivott és többet a kelleténél. Vendégének arca elmosódott előtte, de az alkohol hatására sokkal jobban ki tudta magát fejezni.

– Mondd, találkoztál már olyan emberrel, akire felnéztél? – kérdezte.

Geraldo a fejét rázta.

– Miért néznék fel bárkire is? Beteges és veszélyes dolog az ilyesmi, amigo. Azt hiszem, te túlértékelisz engem. Én csak szegény fickó vagyok, aki hatalmat kapott, és élni akar vele. Ha a hadsereg ebben akadályoz, akkor harcolok ellene. Elárulni pedig senki sem fog, mert az egyszerű polgárokat békében hagyjuk, sőt gyakran még földet is ajándékozunk nekik. De felnézni valakire... Az mit jelent?

Kint valaki fájdalmas melódiát kezdett pengetni egy gitáron. A férfiak rekedt, fátyolos hangon énekeltek hozzá. A karbidlámpa világánál éjjeli lepkék táncoltak, és amint szárnyuk megperzselődött, sorra lehullottak a padlóra.

– Antonio Valenciát csak Cielóban ismertem meg igazán. Nagyon veszélyes volt ott, nekem elhiheted, Geraldo. Egy nyomornegyedben találkoztunk, és hosszan elbeszélgettünk. Van valami a szemében, ami engem a gyerekekre emlékeztet. Nem tudnám pontosan megmondani micsoda, de úgy érzem... szeretet.

– Szeretet...? – Geraldo jobbjára, amellyel éppen tölteni akart, egy pillanatra megállt a levegőben.

– Szeretet! Ember, hát ilyen nincsen! A szeretet csak kegyes szólam, amellyel be lehet csapni az embert. Ha forradalmat akarsz, barátom, akkor gyűlölnöd kell, különben elvesztél, még mielőtt az első lövés eldördülne. A szeretetet a papok prédikálják a templomban, és ha jól sejtem, abból a célból, hogy kordában tartsanak bennünket, hogy inkább forduljunk feléhen, minthogy lázadozzunk a sors ellen.

Tobar a fejét csóválta.

– Nem érted meg, Geraldo, vagy nem akarsz megérteni. Talán nem is szeretetet, hanem jószágot akartam mondani, vagy valami vágyat, amely másokon segíteni kíván. Ezt az embert valami tűz emészti, amely látszik az arcán, lángol a szemeiből.

– Az idealisták megbízhatatlanok, Rodriguez. Nekünk vezetőkre van szükségünk, nem prófétákra.

Tobar belátta, hogy nem megy semmire. Miért is magyarázná el Geraldónak, miként vélekedik ő Valenciáról, és mi az, ami Cielóból való menekülése óta nyugtalanítja?

– Mindketten elég edzettek vagyunk, – mondta Geraldo – te éppúgy, mint én. De úgy látszik, te könnyen befolyásolható ember vagy, legalábbis könnyebben, mint én.

– Nem akarsz tehát együttműködni?

Geraldo habozott. Tudta azonban, hogy vonakodásával előbb-utóbb teljesen elszigetelné magát. Tevékenységének körét egyre jobban megnyirbálnák, nem kapna többé se fegyvert, se ételmezt. Jól ismerte Rodriguezt, és tisztában volt vele, hogy bosszút állna rajta.

– Miért nem mondasz semmit?

Geraldo gyanakvó tekintettel nézett Rodriguezzre.

– Mit mondjak? Hisz te már mindent elrendeztél. Latin-Amerika legalaposabban megszervezett gerillahadseregét egy hittérítő kezére játszottad, akinek halvány fogalma sincs arról, hogyan élünk, dolgozunk, és mik a terveink. Hát igen, tényleg gyávák vagyunk, de úgy tűnik, te vagy köztünk a leggyávább.

Még ki sem ejtette az utolsó szót, amikor az állán csattant Rodriguez kemény ökle. Hanyatt vágódott, és a padlóról leste támadója arcát.

– Mondd még egyszer, és úgy lelélek, mint a kutyát. Állj föl, és beszélj velem értelmesen.

Geraldo lassan felemelkedett, és akkor vette észre, hogy a barakkház ajtajában mozdulatlan, fenyegető tekintetű emberek állnak, és fegyvereiket mind őrá irányítják. Rodriguez egy kurta mozdulattal elküldte őket. Aztán ismét teletöltötte a poharakat.

– Na, megszólalsz végre, Geraldo?

A leütött gerillavezér tekintetében mintha még több bizalmatlanság bujkálna.

– Szóval így teszed el láb alól az ellenfeleidet? Először iszol velük, aztán ha valami olyant találnak mondani, ami nem tetszik, akkor durr! Komolyan arra akarsz kényszeríteni, hogy egy papnak engedelmességed?

Egy pillanatig akkora csend volt, hogy hallani lehetett, amint a szél zörgette a fák leveleit.

– Igen, arra – felelte Rodriguez keményen.

Geraldo bólintott.

– Rendben van. Évek óta te vagy a legfelső vezetőnk. Akaratod törvény. Te határozod meg, mit kell tennünk. De szeretnék valamit megjegyezni: Nem illik a bátorság az olyan emberhez, aki egy nádvágó késsel képes ellenfelei százainak a fejét levagdosni.

– Fogd be a pofádat! – ripakodott rá Rodriguez. De Geraldónak fejébe szállt az alkohol. Megfeledkezett minden elővigyázatosságról.

– Ezek minket banditának, útonállóknak, rablógyilkosoknak neveznek. Szerintük mindannyiunk közt te vagy a legelvetemültebb. Hát nem vagy erre büszke? Vagy ez a pap már teljesen megtérített? Változzunk talán mi, többiek is egy csapásra jámbor birkákká, mint

amilyenek azelőtt voltunk, amikor még a palotákban írták elő számunkra azok a csirkefogók, hogy mit csináljunk?

– Azt mondtam, hogy befogod a pofádat, különben még egyszer odaütök. Megértetted? Geraldo nem hagyta magát kizökkenteni.

– Ha nagyon kíváncsi vagy rá, megmondom a szemedbe, Rodriguez. Én minden papot kurafinak tartok, akár Antonio Valenciának hívják, akár másként. Az egyház pedig itt ül évszázadok óta a nyakunkon, de mit tett eddig értünk? Na, mit? Ki vele, ha kényszeríteni akarsz rá, hogy egy pap utasításait elfogadjam!

Rodriguez dühe elpárolgott. Tulajdonképpen igaza van Geraldónak. Hogy is tehetne neki szemrehányást, amikor Valenciát még sohasem látta, és sohasem beszélt vele. Geraldo pedig a barátja már a polgárháború kezdete óta. Valamikor mindketten éppen eleget túrték a földbirtokosok embertelen bánásmódját, és eleget szenvedtek papjuk gögje és nyomorúságuk iránt tanúsított közömbössége miatt. Geraldo helyében ő nem ugyanúgy gondolkozna? Ilyen előzmények után örülne talán, ha egy papot tennének meg felettesének?

– Jól van na... Ne beszéljünk róla többet, Geraldo. Vegyük úgy, hogy beleegyezel és kész.

Geraldo hallgatott. Kétségkívül engednie kellett. De hát nem fogja majd ez a pap veszélyeztetni az ügyet, amelyért harcolnak?

– Nem gondoltál még arra, Rodriguez, hogy rontani fogja jó hírünket, ha egy pap ugyanazt teszi, amit mi?

Rodriguez felnevetett.

– És mit gondolsz, meddig marad még pap Antonio Valencia?

Geraldo ismét nem válaszolt. Ajkai körül ironikus mosoly bujkált. Őt sohasem fogja meggyőzni Antonio Valencia kegyes papolása. Álla sajgott az imént kapott ökölcsapástól. Lehet, hogy Valencia egyszer még drágán megfizet ezért az ütésért. Szilárdan meg volt győződve, hogy egy pap sohasem lesz képes hozzá és a néphez hasonlóan gondolkodni. Egy papnak élete végéig meg kell maradnia a megkezdett szolgálatban. Ráadásul Antonio Valencia még gazdag családból is származik. Na persze, kezdetben mindent megígér, aztán majd gyorsan, ahogy csak lehet, lelép. De mit is kezdenének egy pappal? Győzniük a kommunistáknak kell, nem az egyháznak! Félre hát minden csuhással, akik csak a gazdagok talpát nyalják, félre ezekkel a jámbor, szoknyában járó idiótákkal! No, de elérkezik még az ő ideje is!

– Jó, rendben van, elfogadom – mondta Rodrigueznek. – Hisz úgy sincs más választásom. Rodriguez mélyet sóhajtott.

– Ne haragudj az ütésért. Tudod, hogy túlságosan hamar tűzbe jövök.

– Én viszont cserébe kiittam a te borodat is.

De most már mennem kell.

– Majd adok melléd egypár embert kíséretnek a tartományhatárig.

A mindkét oldalon sűrű növényzettel szegélyezett erdei út lassan lejtett lefelé. Rothadó avar párája terjengett, nehéz, átható illat, amely fáradttá, levertté teszi az embert. Az éjszakai őserdő tele volt kísérteties zajokkal; a majmok ordítása, egy-egy ág hirtelen reccsenése és az éjjeli madarak éles vijjogása szinte a velőig hatott.

Rodriguez egyenesen ült nyergében, és a sötétben időnként hátrapillantott a mögötte imbolygó alakokra. Lovai aprók voltak, de annál szívósabbak és szinte fáradhatatlanok. Kitágult orrlyukakkal ügettek a szűk ösvényen, és éppen úgy figyeltek minden váratlan neszre, mint gazdáik. Minden lovas állig felfegyverkezve, mivel mindig számítani lehetett arra, hogy összeütközésre kerülhet sor a hadsereg katonáival. Zambrano ezredes – észak-amerikai tanácsadói javaslatára és támogatásával – újabban a gerillák életmódjának alaposabb tanulmányozására szánta el magát. Azóta a kormánycsapatok bizonyos egységei gerilla-taktikából is megkapják a kiképzést. Ezért rendkívül veszélyes az ilyen út, mint a mostani. A

katonák az utóbbi hónapokban úgy üldözték őt és embereit, mint a veszett kutyákat. Már több összecsapásra is sor került, amelyekben neki csak néhány, de a kormánycsapatoknak több tucat katonája odaveszett. Zambrano ezredes azonban nem engedett. Nagyon valószínű, hogy a gerillák szervezeteibe is árulók férkőztek be, mégpedig olyanok, akiket Zambrano ezredes oktatott ki. Ilyesmi tíz év óta nem fordult elő, és Rodrigueznak egyáltalán nem tetszett a dolog. Most életről-halálról van szó. Ha őt egyszer elfognák – és ez bármikor bekövetkezhet –, életét a titkosrendőrség kínzókamráiban végezné. Előtte azonban irgalmatlanul meggyötörnék. Kicsavarnák, mint valami rongyot, hogy neveket és adatokat csikarjanak ki belőle.

Rodriguez nyugtalan volt, és ez az érzése lépésről-lépésre növekedett. Karabélyá maga előtt a nyeregben már rég kibiztosítva. Azon töprengett, vajon ma is ugyanúgy meg lehet-e bízni a parasztokban – a campesinókban – mint régebben. Tudta, hogy ebben az órában nem merészkednek ki a szabadba. Ilyenkor gyűjtik meg az olajmécsesüket, felmásznak a függőágyba, és ott fekszenek napkeltéig szinte mozdulatlanul, teljes apátiában. Pedig ez az idegőrlő háború éppen őmiattuk kezdődött, és ma is azokon a vidékeken folyik, ahol a földesurak a legszégyenteljesebb módon zsákmányolják ki parasztjaikat. Rodriguez ismert minden dűlőutat és ösvényt. Ismerte barátainak kunyhóit is.

Minden idegszálával figyelt. Élete az utóbbi években csaknem teljes sötétségben zajlott. A gerillák napközben alig láthatók. Ilyenkor fegyvereiket tisztogatják vagy alszanak.

– Helyben vagyunk – mondta. – Leszállni, innen gyalog megyünk tovább.

Lovát átadta a mögötte haladónak, ő maga egyedül vágott neki a keskeny, sáros hegyi útnak, amely a mintegy harminc méternyire fekvő kunyhóhoz vezetett. Emberei majd csak akkor követhetik, ha előző táborhelyük legapróbb nyomait maradéktalanul eltüntették.

Egyedül volt. Felszerelése csak egy pisztoly és egy élesre fent törkés. Nem zavarta a magány. Jól ismerte a terepet. Pontosan tudta, hányszor kanyarodik az út a kunyhóig. Az egyszerű erdei épületet négy fa vette körül. A fák mögött egy karám, benne négy sovány tehén, s mintegy ötven méterrel odább egy patak, melynek csobogása elnyomja a léptek zaját. A kunyhóhoz csak ez az egyetlen út vezet, s ott véget ér. Utána ismét az őserdő következik.

Zambrano ezredes emberei eddig a pontig még sohasem jutottak el. Egyszer ugyan nekiindultak, de a láthatatlan ellenfelek már tíz kilométerrel hamarabb a hátuk mögé kerültek, és az őrző harminc katonájából csak kettő tért vissza állomáshelyére. Ekkor újabb, az előbbinél erősebb katonai alakulatot küldtek ki, ez viszont nem talált semmit, csak teljesen elhagyott vidéket, még a parasztok kunyhói is üresen álltak. Így aztán még rabolni való sem akadt, ami nyilván érzékenyen érintette őket, mivel a fosztogatás a kedvelt szokásaik közé tartozott.

A nemzeti hadseregnek ez a leggyengébb oldala, gondolta Rodriguez, miközben óvatosan haladt előre. A fegyelem náluk korántsem olyan jó, mint nálunk. A mi embereink nem fosztogatnak. Ha valamelyik megtenné, lelőném, mint egy kutyát.

– Állj! – csendült hirtelen egy nyugodt hang, de a gazdáját sehol sem lehetett látni.

Rodriguez meg sem moccant, bár ráismert a hangra.

– Rodriguez vagyok – mondta röviden, és várt, amíg a másik engedélyt ad a továbbhaladáshoz.

– Jelszó?

– Mexikó.

– Rendben van, kapitány. Továbbjöhetsz. Isten hozott!

Nem volt ebben az üdvözlésben semmi pátosz. Érzéseik őszinték voltak. Itt volt az otthonuk, a hegyek és az őserdő közepén, a legteljesebb magánosságban.

Az épület, amelyet kiválasztott magának, jól megerősített kunyhó volt. Az egyetlen biztos pont az egész környéken.

Raoul, a helyettese öleléssel köszöntötte. Raoul nehéz, izmos, ötven év körüli férfi. Rodriguez ismerte egész élettörténetét. Családját csaknem teljesen kiirtották a katonák. Egyedül ő maradt életben. Nem érzett semmiféle részvétet a kormánypártiak iránt, akár liberálisokról, akár konzervatívokról legyen szó. Az ő szemében akasztófára való gazembernek számított minden földbirtokos, minden kormányhivatalnok. Ebben különbözött sok társától, akik kezdetben még nem tudták eldönteni, kell-e az erőszak vagy nem. Legtöbbjük nehéz szívvel szánta rá magát arra, hogy csatlakozzék a gerillákhoz, habár tudták, hogy számukra alig van más lehetőség. Raoul szabad helyet csinált az asztalon, és töltött egy pohár bort Rodrigueznak. Sápadt, beesett arcára kiült a kíváncsiság.

– Mi újság, kapitány?

Rodriguez sóhajtott.

– Hogy vagytok itt?

Raoul kitekintett az embereire.

– Elkezdődik a várakozás és az unalom. Fegyver kellene, több bor, jobb koszt meg asszonyok.

– Lőszereztek hogy álltok?

– A lehető legjobban, kapitány.

– A cél még ugyanaz?

– Igen. A katonai támaszpont Talmacban.

– Hány emberük van?

– Harminc.

– Felszerelésük?

– Kitűnő.

– Kidolgoztál valamilyen tervet?

Raoul mosolygott. Jól ismerte Rodriguezt. Tudta, nem bocsátkozik semmiféle kockázatba. Mindent, a legapróbb részletet is előre rögzíteni kell. Semmit sem szabad a véletlenre bízni. Úgyszólván minden lépésnek előre papíron kell feküdnie.

– Holnap kora reggel megmutatom a terveket. Most azt hiszem, legfőbb ideje, hogy aludni menjünk.

Rodriguez bólintott. Elnyomta a cigarettáját, lehúzta a csizmáját, és felkapaszkodott a függőágyba.

– Raoul – szólalt meg kis idő múlva.

– Tessék, kapitány.

– Mondd, nincsenek néha rossz sejtelmek?

– Dehogyan nincsenek. Ha csak a fele valóra válna, tízszer is meghalnék.

– És honvágyad? Nincs néha honvágyad, Raoul?

A férfi a függőágyban felsóhajtott, kezével egy moszkító felé csapott, amely a feje körül zümmögött.

– Mi, concienciaiak szinte mindig betegek vagyunk a honvágytól, még ha vidámnak látszunk is.

– Talán, mert soha semmi sem változik, nem gondolod?

– Szerintem máris sok minden megváltozott.

Mi is változott meg tulajdonképpen, kérdezte magában Rodriguez. Végeredményben nagyon kevés. A gazdagok még mindig semmibe veszik a szegény embert. Még mindig sok gyerek éhezik és hal meg, mert betevő falatra sem telik. Az átlagos életkor pedig jóval alacsonyabb itt, mint szerte a világon.

– És mondd, Raoul, meg vagy te elégedve? – kérdezte. – Úgy értem, ezzel az élettel, hogy állandóan bujkálnod kell egyik rejtekhelyről a másikra?

– Ennek már csak így kell lennie, kapitány.

– Miért kell így lennie, Raoul?

A másik csak hallgatott, és sóhajtott egyet. Rodriguez cigarettára gyújtott. Gyufájának fellobbanó fényében egy pillanatra láthatóvá vált a kalyiba négy deszkafala, a padló, az egész sivár szoba, amelyben aludniuk kellett. A szomszéd szobában egy férfi száraz köhögése hallatszott. Raoul elgondolkozva szólalt meg:

– Ez az ember valószínűleg tüdőbajos. Ott, ahol én születtem, gyakran hallani ezt a száraz köhögést. Ezek mindannyian korán meghalnak, és rajtunk kívül nem gyászolja őket senki. A pap még megjelenik a temetésen, a földbirtokos pedig már mást állít be a helyére. Az orvost még hírből sem ismerik. Hát ezért kell ennek így lennie, kapitány.

– Úgy gondolod, Raoul? Van még egy korty innivalód?

– Igen, van.

Rodriguez ivott az üvegből, melyet Raoul odanyújtott. Érezte, amint az erős ital átjárja egész belsejét. Keze fejével megtörölte a szája szélét.

– Mire gondolsz, Raoul, amikor megölsz egy embert?

– Akkor nem gondolok semmire.

– Nem érzel valamiféle gyűlöletet vagy megvetést?

Jó darabig nem jött válasz a másik függőágyból. Úgy tűnt, mintha Raoul valami megnyugtató választ keresne.

– Nem – felelte végül. – Nem érzek sem gyűlöletet, sem megvetést. Egyáltalán nem érzek semmit. Egyszerűen ölök, hogy mások élhessenek. Érted már?

– Azt akarod mondani, hogy szeretetből ölsz? – Raoul még egyet húzott az üvegből, majd átnyújtotta Rodrigueznak, s csak azután válaszolt.

– Ezen még nem gondolkoztam.

– Tudod, mi történt, Raoul?

– Nem.

– Mindannyiunkat Antonio Valencia parancsnoksága alá helyeztem.

– És miért?

– Mert én még soha ilyen emberrel, ilyen pappal nem találkoztam, aki ennyire akarná a forradalmat. Hallottál már felőle valamit?

– Igen, az emberek beszélnek itt róla.

– Érzel gyűlöletet a papok iránt, Raoul?

– Hm, gyűlöletet? Hát ők is a gazdagokhoz tartoznak, kapitány.

– Add ide még egyszer azt az üveget!

Így telt el eddig sok-sok éjszaka, gondolta magában Rodriguez, és számunkra nem változott semmi. Néhanapján támadást intéztünk egy-egy katonai támaszpont ellen, és fegyvert, lőszert zsákmányoltunk. Az egész vállalkozásnak gyorsan kellett lebonyolódnia. Villámgyors támadás, halottak, fegyverzsákmányolás és mielőbbi visszavonulás. Így ment ez évek óta. Terror volt ez, tudja ő jól, de így kellett lennie. Néha ő is elvesztette önbizalmát. Felvetődött benne a kérdés, hogy miért teszi mindezt. De íme, most egy pap személyében szövetségesre talált.

– Milyen embernek tartod te Antonio Valenciát? – kérdezte.

Nem kapott választ. Leghívebb bajtársa mély álomba merült már.

A következő hetek folyamán a parasztok naponként fölkeresték Rodriguezt. Legtöbbször apró, sovány lovaikon vergődtek fel az őrségig. Zárt köpenyükben és a tőrkéssel, melyet mindig maguknál hordtak, nagyon szegényeknek és ágrólszakadtnak látszottak. Megindító módon bíztak Rodriguezen, hűségük nem ismert határt. Naponként kockáztatták életüket, hogy a katonai támaszpontról szerzett legfrissebb értesüléseiket eljuttassák hozzá. Raoul azonnal feljegyezte tudósításaiknak minden részletét, és néhány hét alatt meglehetősen pontos kép alakult ki benne az ellenség tevékenységéről és szokásairól. Rodriguez már tudta, hogy a tiszt, aki a támaszpont parancsnoka, arrogáns, olykor alkoholtól elködösült agyú

ember, egy cielői gazdag ügyvédnek a fia. Lefektetett már néhány falubeli lányt, és fényesre tisztított csizmát visel, amelyet minden két órában újra kikeféltet. Az őrmester hatalmas, durva fickó, akitől saját katonái is rettegnek. A támaszpont előtt katona áll őrt, aki gépfegyverével az egész utcát sakkban tartja. Ha valaki belép a házba, ahol a katonák szállása van, jobb kéz felől találja a százados szobáját, baloldalt pedig az őrmesterét. A legénység három különálló teremben alszik. Ezek mögött van a lőszerkamra. Ez előtt ismét őr áll, aki az épület mögötti útszakaszt végigpásztázza gépfegyverével. Ezek a katonák speciálisan képzett különítményről érkeztek, észak-amerikai szakemberek oktatták ki őket a gerillaháború stratégiájáról. Enni, inni bőven kapnak, és többen közülük vasárnaponként eljárnak templomba. Persze oda is fölfegyverkezve mennek, és a kis templom úgy fest, mintha megszállta volna a katonaság.

A falu maga egyetlen utcából áll. Csatornázása, vízvezetéke, villanyvilágítása nincs. A vizet egy kilométerről kell cipelniük, a folyóról. Ez főként az asszonyok feladata. A férfiak egy óriási kiterjedésű cukorültetvényen dolgoznak, Henrico Mendoza birtokán, aki a hadseregbe és saját testőrségére támaszkodva még mindig rabszolgaként kezeli munkásait.

Rodriguez másnap reggel nekilátott, hogy egy kis térképet rajzoljon. Raoultól eltérően az volt a megállapítása, hogy a honvédségi támaszpont stratégiailag rossz helyen fekszik. Az épülettel szemben kissé oldalt egy keskeny út húzódik, amely a hegyekbe vezet. Ettől tíz méterre egy másik út van, amelyet azonban csak nagyon ritkán használnak. Mielőtt valaki a faluba érkezik, érintenie kell a három katonából álló őrséget, amely minden áthaladót tüzetesen megmotoz. A faluból való távozáskor hasonló számú őrségbe ütközik az ember. A hosszú utcán tehát senki sem tehet egyetlen lépést sem anélkül, hogy figyelemmel ne kísérenék mozdulatait. A katonai támaszponttól mintegy harminc méternyire egy kis kávéház áll, amelynek söntésében a falubeliek olcsó rumot ihatnak. A katonák szállásépülete mögött napégette rét terül el, de körülbelül harminc méterrel odébb már sűrű erdő kezdődik. Az utat, amely ezen az erdőn keresztül vezet, szintén fegyveres katonák őrzik.

Rodriguez előtt világos volt, hogy katonai ellenfelével szemben bizonyos vonatkozásokban fölényben érezheti magát. Itt vannak szövetségesei, a gerilla-campesinók, ezek az egyszerű földművesek, napszámosok, akikről lerí a szegénység: rongyos a nadrágjuk, az ingük még rongyosabb, lábukon facipő, fejükön széles karimájú szalmakalap, jobb vállukon átvetve a gyapjából készült ruana, de az övükben természetesen ott a hosszú kés, melyet mindig maguknál hordanak.

Rájuk támaszkodhat leginkább, mert ők rejtegetik a zsákmányolt fegyvereket, és részt vesznek csaknem minden ütközetben.

Általában nem politikai meggyőződésük készíteti őket együttműködésre. Inkább csak a bosszúvágy, amiért a katonák olyan embertelenül bánnak velük.

Rodriguez és emberei éppen úgy öltözködtek, mint ezek a parasztok, csak akkor öltöttek magukra katonai egyenruhát, amikor támadásra készültek.

A gerilla vezetésnek megvoltak a saját törvényei. Az áruló golyót kapott, holttestét ismeretlen helyen hantolták el. Aki egyszer csatlakozott valamelyik gerilla egységhez, többé nem térhetett vissza a polgári életbe. Ha mégis megkísérelte, mindenképpen meg kellett halnia. De minden eddiginél fontosabb az a szabály, melynek értelmében a gerillák soha a legparányibb nyomot sem hagyhatják maguk után, hogy abból bárki is megfejtse tartózkodási helyüket. Tűzhelyük paraszát, de még a cigaretta végeket is a legnagyobb gonddal tüntették el, mert azt teljes biztonsággal tudták, hogyha közülük bárki a katonák kezébe kerül, annak menthetetlenül vége. Először kihallgatják, aztán megölik. A sajtóban aztán úgy tállják, hogy szökési kísérlet közben lőtték agyon. Rodriguez erre számtalan példát tudott. Nem is olyan régen a hadsereg katonái így végeztek ki két egyetemistát, akik az összekötői voltak egy kórházban.

Miközben Rodriguez gondolatai kissé elkalandoztak, Raoul lépett be a kunyhóba.

- Itt van egy ember, sürgősen beszélni akar veled, kapitány.
- Kicsoda?
- Egy paraszt Talomából.
- De hiszen az negyven kilométerre van innen!
- Hetek óta keres téged.
- Mit akar velem?
- Mind a két lányát megerőszakolták.
- És mi közöm van nekem ehhez?
- Azt mondja, Guillermo de la Cruz volt a tettes.
- És honnan tudja ezt?
- A saját szemével látta.
- És mi történt azután?
- Guillermo elmenekült.
- Milyen idősök voltak a lányok?
- Az egyik tizenöt, a másik tizenhét éves.
- Jó, engedd be.

A szerencsétlen ember rettenetesen félt, és Rodriguez tudta, hogy látogatója titokban még mindig a rablók és útonállók vezérét látja benne. A paraszt természetére alacsony volt, barna, sovány és valószínűleg beteg is. Rodriguez átölelte, mintha régi barátok lettek volna. Erre rögtön felragyogott a campesino ábrázata. Szalmakalapját óvatosan a térdére helyezte, és várta, hogy Rodriguez feltegye neki az első kérdést. Így szokta meg ezt egész életében, és most sem merészkedett elsőnek kinyitni a száját.

Ami azonban most történt, arra Rodriguez nem számított. Miközben egymást nézték, a férfi nyugodt arca fokozatosan torzult egy dühöngő ábrázatává. Rodrigueznak úgy tűnt, mintha saját magát látná visszatükrözni az elkeseredett ember szeméből. Vendége kezére nézett, látta keskeny csuklóit, és ismét érezte a saját csuklója körül a köteleket, amint a fához kötözve annak idején végig kellett néznie, hogyan erőszakolják meg a szeme láttára saját lányát és feleségét a nemzeti hadsereg katonái. Hallotta sikoltozásait, összeszorult a torka. Szája megtelt nyállal, és köpött egyet.

- Biztosan tudod, hogy Guillermo volt a tettes?
- A campesino bólintott.
- Honnan tudod?
- Többször is láttam már a faluban. Mindenki tudja, hogy ő a gerillák ottani vezetője.
- Egyedül jött?
- Nem.
- Ki volt még vele?
- Két ember. Nem ismerem őket.
- Te is otthon voltál?
- Nem, én csak akkor értem haza, amikor a kisebbik lányomat már megerőszakolta.
- Védekezett a lányod?
- Igen, kapitány.
- És te mit csináltál?
- Mit csinálhattam volna? Megfenyegettek, hogy agyonlőnek, ha beleavatkozom.
- Gyakran előfordul az ilyesmi a ti vidéketeken?
- Ezt nem tudom, kapitány.
- Iszik Guillermo?
- Persze, mint mindenki.
- Különben milyen ember?
- Veszélyes.
- Mit értesz ezen?

– Előfordul, hogy pisztollyal fenyeget bennünket. Egyszer a kávéházban az egész berendezést összetörte.

Rodriguez bölintott. Jól ismerte ezt. Nem Guillermo az egyetlen, aki parancsnoksága alá tartozó terület lakosságát rémületben tartja. Korábban bizonyos fokig maga is ugyanezt csinálta. Mert a gerillák, akik hozzá hasonlóan most a hegyekben harcolnak, még a polgárháborúból maradtak vissza. A gyűlölet szította őket ellenállásra személyes sérelmeikért. Vagy a liberálisokhoz tartoztak, akik a konzervatívokat akarták kiirtani, vagy a konzervatívokhoz, akik viszont a liberálisok életére törtek. Amikor aztán a hadsereg beavatkozott, a hegyekbe menekültek. A lakosság azonban máig is banditáknak, útonállóknak tartja, és így is hívja őket, s mindenki retteg tőlük. Ezekből a szanaszét kóborló csapatokból váltak ki később a gerillák. A módszerek éppen olyan durvák és kíméletlenek voltak, de a céljaik, a gondolkozásuk egészen más: Nem értettek egyet a feudális módszerekkel kormányzó réteg korrump vezetésével, és az ország helyzetének megoldására Marx tanainak valóráváltásában látták az egyetlen kivezető utat. Céljaik megvalósításához persze meg kellett nyerniük a lakosság rokonszenvét, mert a gerillaparasztkok nélkül semmiféle eredményt nem tudtak volna elérni. A csoportok „Felszabadító Seregnek” vagy „Népi Fegyveres Erőknek” nevezik magukat, és minden veszéllyel szembenéznek, csak hogy az elnyomásnak véget vessenek. És íme, Guillermo de la Cruz, ez a cielői ügyvéd, aki évek óta a talomai csoport vezetője, egy csapásra szétrombolja a művet, amelyet Rodriguez oly sok fáradsággal hozott létre.

– Van valami kapcsolatod a gerillákkal?

A paraszt a fejét csóválta.

– Tudsz arról, hogy hogyan élnek?

A férfi mosolygott, és lesütötte szemét, mintha ezzel a mosollyal máris sokat elárulna.

– Idehallgass, amigo! – szolt Rodriguez. – Most rögtön hazalovagolsz Talomába. A lányaidat pedig elküldöd az orvoshoz, és megmondod, hogy a költségeket én fizetem.

– És akkor...

– A többi az én dolgom.

– Mit akarsz ezzel mondani?

– Azt, és ezt nyugodtan elmondhatod a barátaidnak, hogy nekünk, gerilláknak három törvényünk van: nem engedhetjük, és nem bocsátjuk meg a nők megerősökölését, az árulást és a megfutamodást.

– De...

– Mindháromra halálbüntetés jár.

A campesino úgy ugrott fel, mintha beleszúrtak volna.

– Kapitány, én rettenetesen félek ezeknek a bosszújától.

Rodriguez fölnevetett.

– Nem marad meg, öregem, azokból senki, aki rajtad bosszút állhatna. Senki az égvilágon.

A jövevény meglepetten bámult rá. Aztán hirtelen sarkon fordult, és már szaladt kifelé. Rodriguez még nézett utána egy darabig, majd Raoult hívatta.

– Négy legjobb emberünkkel elmegy Guiller móhoz, és mindkét hadnagyával együtt kivégzed.

A következő órákban Rodriguez figyelmesen hallgatta tovább a falusiak híreit a katonai támaszponttól, amelynek megtámadása napról-napra közeledett.

2. Kicsoda Antonio Valencia?

Lopez generálisnak, a dél-amerikai Conciencia Köztársaság nemzeti szabadsághősének a szobrát hat fényszóró világítja meg. A fényárban úszó emlékmű sokkal inkább magára vonja a figyelmet, mint a mögötte húsz emelet magasságba nyúló luxusszálló, amely napközben gigantikus gránitbálványként uralkodik a város felett.

Bruce Cornell szállodai szobájában elgondolkozva dobott egy táviratot az íróasztalára. Majd ismét fölvette, és másodszor is olvasni kezdte: „Antonio Valencia politikai tevékenységét figyelni stop befolyása erősödik stop cikk mielőbb érkezen stop egyelőre Ciellóban maradni stop sok sikert stop”

Estherhez fordult és megkérdezte:

– Te jobban ismered nálam Concienciát. Kicsoda ez az Antonio Valencia?

Esther kivette Bruce kezéből a táviratot és elolvasta.

– Professzor volt az egyetemen – válaszolta végül.

– Csak volt?

– Igen, mert elbocsátották.

Cornell vállat vont.

– Beszélhetnél világosabban is. Nem szeretem a rejtélyeket. Ezt igazán megtanulhatnád már végre!

– Végre? – ismételte a lány erősen hangsúlyozva a szót.

Bruce tudta, hogy hibát követett el. Felállt, és az ablakhoz ment. A háztetők mögött látta a sötét hegyeket, amelyek mindig kényelmetlen érzést keltettek benne. Mintha millió más emberrel együtt foglya lenne ennek a fényűző városnak, bekerítve egy iszonyatos nyomornegyed gyűrűjébe.

– Igazad van. Hiszen alig négyszer-ötször látlak egy esztendőben. Nem lett volna szabad ezt mondanom.

Esther mosolygott.

– Én is hibázom. Mihelyt megérkezel, már szaladok hozzád. Nagy meggondolatlanság.

– Miért lenne meggondolatlanság?

– Mert minden esetben kockáztatok.

Magához húzta a lányt, de Esther elhárította a mozdulatot.

– Aki semmit nem akar kockáztatni, az nem érdemli meg a boldogságot.

– Bizonyára ezért lettél újságíró!

A férfi tagadólag rázta a fejét.

– Nem, biztos, hogy nem ezért. Azt hiszem, én nagyon ritka esetben kockáztatok. Te sokkal többször veszélyeztetted magad ebben a nyugtalan országban.

– Jó. Akkor hát menjünk le a bárba. Ott majd mesélek neked egyet s mást Antonio Valenciáról.

Cornell átölelte a lány vállát, és így mentek le a halványan megvilágított bárba. Bruce két koktélt rendelt.

– Salud – emelte föl poharát.

Ittak.

– Antonio Valencia pap – kezdte Esther.

A korty cigányútra ment, Bruce köhögött, és elnevette magát.

– Atyaúristen, pap?

Esther cigarettát dugott a szájába, és kissé megütközve nézett rá.

– Miért csodálkozol ezen? Azt akarod mondani, hogy egy papot nem kell komolyan venni, amikor arról van szó, hogy...

Bruce mosolygott.

– Nem, de hogy a papok a gazdagok oldalán álljanak... És ne is akarj becsapni, hiszen erről a témáról te is pontosan úgy gondolkodsz, mint én.

– Biztosan nem, ha Antonio Valenciáról van szó.

– Akkor úgy látszik, igen nagy kegyben állhat nálad.

Hirtelen egy hang szólalt meg a bár hangszórójában:

– Szenyorita Grahamet kérik a telefonhoz!

Esther elnézést kért, és a telefonhoz ment. Legalább tíz percig maradt távol.

– Fontos volt? – kérdezte a férfi, amikor visszajött. A lány arca piros volt, de csak a fejét rázta.

– Nem, semmi különös. – Lassan kiitta a poharát, és szempillája alól figyelte partnerét. Van valami vonzó ebben a férfiban. Nem csupán markáns arcában, hanem inkább az energiában, amely belőle kisugárzik. Mozdulatai is arról tanúskodnak, hogy sokkal jobban koncentrálnak, mint amennyire odafigyelni látszik.

– Ez igen veszélyes ország – folytatta Esther nyugodtan. – A mi hirhedt titkosrendőrségünknek minden szórakozóhelyen, minden utcákon, minden társaságban jelen kell lennie valamilyen formában.

– Azt hiszem, most valóban túlzol – felelte Bruce mosolyogva. – Honnan tudod ezt ilyen határozottan? Mi dolga lenne például itt titkosrendőrségnek?

– Gondoskodni arról, hogy minden úgy maradjon, ahogy most van.

– Mi az, hogy minden?

– Egyik oldalon a kis csoport gazdag, másik oldalon pedig a szegények hatalmas tábora. A férfi lekicsinylően vonogatta a vállát.

– Ezt csak úgy elhittetik egymással az egyetemen. Elfelejtetted, hogy a legtöbb fejlődésben elmaradt országban ez a helyzet?

– Csakhogy nálunk ezt a helyzetet mesterségesen tartják fenn!

Bruce elnyomta cigarettáját, és közelebb hajolt a lányhoz.

– Antonio Valenciáról akartál nekem beszélni, édes.

Esther bólintott.

– Jó. Tegnapelőtt két hallgatót kizártak az egyetemről, mert az a gyanú merült fel, hogy kommunisták. Szociológia tanárunk, Antonio Valencia azonban védelmébe vette a fiúkat. Kijelentette, egy demokratikus rendszerben mindenkinek joga van ahhoz, hogy saját meggyőződése legyen. Azt is mondta, hogy egyáltalán nem ártana párbeszédet kezdeni a marxistákkal, tekintettel az ország rendkívül elmaradt szociális viszonyaira. Ezért a kijelentéséért a bíboros ma egyszerűen kidobta.

– A bíboros?

– Igen, mert Valencia nem csupán tanár volt az egyetemen, hanem a diákok lelkesze is, és papnak nálunk nem szabad politikával foglalkoznia. Ez volt a megindokolás.

– És a hallgatók belenyugodtak Valencia elbocsátásába?

– Azt hiszem, nem.

– A közeli napokban tehát mozgolódásra lehet számítani?

– Valószínűleg.

– Még hozzá egy pap miatt! Hm. És én még azt hittem, hogy a nemzeti egyetem a nonkonformizmusáról híres.

– Ez igaz is. De Valenciát szintén nonkonformistának lehet nevezni.

– Mégis, milyen ez a fickó?

– Fiatal, magas, kellemes külsejű. Rendkívüli szónok. Arisztokrata család fia. Már jegyben járt egy lánnyal, de aztán pap lett, és Löwenben tanult. Igazi forradalmár. Az egyetemisták lelkesednek érte. Mindig tette kész, és a szegények barátja.

Bruce mosolygott.

– Vagyis születésétől fogva mártírsorsra rendeltetett.

A lány hirtelen mozdulattal felvetette a fejét.

Szemében ijedt félelem tükröződött.

– Mit mondasz?

– Mondom: születésétől fogva mártírsorsra rendeltetett.

Esther egy pillanatilag mozdulatlanul meredt a férfitra. Mi ez, talán jóslat? És ha igen, mi lesz akkor Concienciából? Jobban ismeri ezt az országot még az Egyesült Államoknál is, ahonnan a családja származik. Itt mindent szeret: a hőségben izzó nappalokat, a lila fényben derengő hegygerinceket, az egyszerű falusi embereket, Cielo belvárosának keskeny utcáit és az egyetemet, amely erődítményként áll a repülőtér felé vezető úton. Élvezi a hatalmas lendületet, amellyel az ifjúság beleveti magát az ország szociális, politikai és vallási problémáinak tanulmányozásába. De tisztában van azzal, hogy ugyanez az ifjúság forradalmár is, és szemben áll szülőkkel, vallással, kormánnyal, mindennel. A nemzeti egyetem diákjait fölháborítják az országban uralkodó nyomorúságos állapotok. Egy mindinkább kozmopolitika jellegű, teljesen elembertelenedett társadalom tudatára ébredtek, s tudták, hogy ezt a társadalmat szüleik teremtették meg a számukra. És ezeken az állapotokon gyökeresen változtatni akarnak.

– Most mire gondolsz? – kérdezte Bruce.

– Ennek az országnak a fiatalságára. Ismerek főiskolásokat, akik nem fogadják el törvényes örökségüket, mert megbocsáthatatlan szégyennek tartanak. Tudod, milyen nagyszerű, csaknem hősies jellemvonás ez? Ilyen példát Európában vagy Észak-Amerikában hiába keresnél. Itt nálunk viszont mindent megtalálsz: a legnagyobb gonoszságot és a legtisztább emberi jószágot, a legnemesebbet és a legaljasabbat egymás mellett.

– Ezzel nem sok újat mondasz nekem.

– Lehet. De te mindezt csak kívülről látod, én viszont itt élek a kellős közepében.

– Talán igazad van. Mondd, nem találkozhatnék Antonio Valenciával?

– Ezt most nem tudnám megmondani. Talán keresd föl előbb a holland Francisco Verneer professzort.

– Ő is pap?

– Igen.

– És miért éppen őt keressem meg?

– Mert jó viszonyban van Valenciával. Azonkívül az utódja is ő lesz az egyetemen.

– Milyen ember?

– Haladó szellemű.

– Ismered?

– Eddig kétszer találkoztunk társaságban. A maga módján éppen olyan lebilincselő, mint Antonio Valencia.

– Mit értesz azon, hogy a maga módján?

– Azonnal észre fogod venni, mihelyt beszélsz vele.

Két tisztí egyenruhás alak telepedett melléjük a bárszékre. Barátságatlannak tűntek, Cornell köszönését nem is fogadták. Annál nagyobb érdeklődést mutattak Esther iránt. Pillantásaikkal szinte egész testét végigtapogatták.

– Valósággal levetkőztetnek téged a nézésükkel, mintha én itt sem lennék – jegyezte meg Bruce kedvetlenül.

A lány mosolygott.

– Tipikus dél-amerikai tulajdonság. Az ember megszokja. Néha egészen izgalmas.

– Szereted, ha néznek?

– Talán igen.

Közelebb hajolt Estherhez.

– Mondd, ezek a biztonsági rendőrség emberei?

Esther vállat vont.

– Ezt csak akkor tudod meg minden kétséget kizárólag, ha válladra teszik a kezüket, és felszólítanak, hogy kövesd őket. Néha polgári ruhát öltenek, máskor egyenruhát. Sohasem lehet őket biztosan felismerni.

– És hogyan védekezik ellenük a lakosság?

– Sehogyan. Befogják a szájukat és hallgatnak. Csak baráti társaságban mernek őszintén megszólalni.

– Te is?

Egy pincér jött, és közölte Estherrel, hogy a bár előcsarnokában valaki beszélni akar vele.

– Bocsánat – mondta a lány, és kiment a pincér után.

Ez már a második, gondolta Bruce, és nekem nem számol be semmiről. Nem árulja el, ki akar vele beszélni, és azt sem, ki kereste telefonon.

Sötét tépelődés lett úrrá rajta. Micsoda élet ez itt! A világot hírekkel kellene ellátnia, de ehhez gyakran semmi kedve. Hírek! Ennek a szónak manapság úgyis veszélyes csengése van. Hisz alig múlik el nap, hogy ne tudósítaná a lapját sztrájkokról, gyilkosságokról, felkelésekről. Egész Dél-Amerika forrong. Szinte irigyelte a vándorárust, aki cigarettát vagy valami más portékát kínálgatott a vendégeknek, és a pincérek alig tudták kitessékelni. De hol lehet Esther? Ma feszültnek, idegesnek látszik. Sőt mintha félne is valamitől. A tükörbe nézett, ahonnan a bár többi részét is megfigyelhette. A polcokon üvegek csillogtak, s a kristálypoharak megtörve szórták szét a fényt. A tisztek hallgattak, csak a bárpincér szorgoskodott a pult mögött. A rádió halk zenét sugárzott, melyet reklámhirdetések szakítottak félbe.

Bruce már negyedórája várt Estherre, és gyorsabban kezdett inni a szokottnál. Vajon csak ő érzi, vagy valóban ilyen nyomasztó itt a légkör? Esther végre visszatért. Arca ismét piros volt. Hevesen lélegzett, mintha messziről futott volna.

– Úgy látszik, eléggé igénybe vesznek – fogadta Bruce ironikusan.

Esther cigarettára gyújtott.

– Hogy érted ezt?

– Úgy, ahogy mondom. Az ember elmegy egy csinos lánnyal randevúzni, és egyszer csak azt veszi észre, hogy partnerének eközben egy sereg más tennivalója akad. Az ilyen dolgok is hozzátartoznak ehhez az országhoz?

– Talán igen. De miért zavar ez téged? Idejössz egy évben négyszer-ötször, és csak ilyenkor látjuk egymást. Egyébként meg csak leveleket írogatunk egymásnak. Ez minden. Nincs jogod ahhoz, hogy a dolgaimmal törődj, ezt beláthatod.

Egy férfi lépett be, és halk hangon sört rendelt. Amikor körülnézett a bárban, a két tiszte feltűnés nélkül távozott. A jövevény elhanyagoltnak látszott. Amolyan töpörödött fickó, nagy kék szemmel és olyan ábrázattal, amely a legsürgősebben borotválkozásra szorult. Kezei aprók, ruhája szennyes, gyűrött.

– Ma egy kicsit kihalt ez a helyiség – szólt barátságos hangon Cornellhez.

Cornell bólintott.

– Nem tesz semmit, kellemes társaságban vagyok.

Az idegen végigmérte Esthert. Pillantása oly végtelen leértékelést fejezett ki, hogy a lány megborzongott tőle. A férfi hideg, érzéstelen szeme teljes érdektelenséget tanúsított, ahogy a homoszexuálisok néznek a másik nemre. Esther azonban rögtön látta, hogy nem az. Egy ragadozó szemei tekintettek felé, mint valami zsákmányra.

– Üzletember? – kérdezte Cornell.

– Nem, újságíró vagyok.

A férfi összeszorította ajkait, de egy pillanat múlva már ismét mosolygott.

– Az ön számára, szenyor, bőven kínálkozik anyag ebben az országban. Meglehetősen sok tennivalója lesz. Szokott írni politikai cikkeket is?

Bruce megérezte a veszélyt.

– Nem. Sokkal inkább érdekel az archeológia és az antropológia.

A kis ember sovány gyermekkezein három hatalmas gyűrű csillogott. Türelmetlenül tologatta őket ide-oda. Először a középső ujjával, aztán a gyűrűs, végül pedig a kisujjával játszott.

– Miért ássa el magát a múltba, amikor a jelen sokkal érdekesebb?

– Tényleg?

– Biztos. – Hangja álmodozóan csendült. – Évek óta kemény harc folyik nálunk, szenyor, anélkül, hogy a külvilág fölfigyelne ránk. Pedig higgye el, érdekes harc ez. Egyik oldalon a konzervatívok, másik oldalon pedig a liberálisok. A konzervatívokat katolikusoknak is nevezhetnék, míg a liberálisok a baloldali orientáció hívei. Persze köztük is találni katolikusokat, de ezek bizonyos fokig szemben állnak a klérussal. Néhány éve például az történt, hogy egy falu liberálisai rárohantak ugyanannak a községnek konzervatív lakóira. El tudja képzelni, mit műveltek? Kölcsönösen lemészárolták egymást. Nem valami szép időtöltés ugyan, de így esett. Egyébként ma találták meg Carlos Cazusnak, ennek a nálunk igen közismert személyiségnek a holttestét. Meggyilkolták. Gondolom nem lehetett neki valami kellemes. De ilyesmi nálunk is csak egyszer fordulhat elő az emberrel.

A férfi hideg halszemeivel figyelmesen pislogott, miközben vékony ujjával a bárasztalon dobolt.

– Még az ilyen eset se lenne érdekes egy tudósító számára?

Cornell tagadólag intett.

– Miért, szenyor? Ön talál valami érdekességet egy gyilkosban? Mert én nem.

– Tehát nem gondol a lapjára?

Arca továbbra is barátságos maradt. Mindkettőjüket meghívta egy koktéltra.

– Tudja szenyor – folytatta –, a mi országunk a legérdekesebb egész Latin-Amerikában. Ön is észreveheti, hogy nálunk beszélnek a legszebb spanyol, hogy rangos egyetemeink, szép templomaink és hatalmas palotáink vannak, hogy nekünk van a legérdekesebb archeológiai gyűjteményünk. Pénzünk stabil, exportunk kiterjedt, kávénk különlegesen finom, asszonyaink pedig vonzóak, szenyor. És most jó éjszakát.

Felállt, meghajolt, és a kijárat felé indult.

– Ki volt ez, az ég szerelmére? – kérdezte Cornell a bárpincért.

Az csak vállat vont, és tovább mosogatta a poharakat.

– Miért mentek el a tiszték? – fordult Estherhez.

Esther mereven nézett maga elé.

– Mert félték – szólt halkán.

– Félték?

– Igen. Még mindig nem érted?

– Mindenesetre egy hivatásos rablógyilkost éppen ilyennek képzelek, mint ez az alak.

Csak nincs valami köze hozzád?

– Ne légy bolond, Bruce! De ha nincs ellene kifogásod, most hazamegyek. Nem kell elkísérned, itt áll a kocsim a szálloda előtt.

– Miért lett egyszerre olyan sürgős?

– Fáradt vagyok. Hagyj csak nyugodtan. Majd találkozunk.

Bruca ránézett a lányra. Hirtelen sokkal többet jelentett számára, mint valaha is gondolta.

– Nem tudnál nekem most mindent elmondani, Esther?

– Mit mondjak el?

– Tudod te azt jól.

– Mennem kell, Bruce. Ne gyere, maradj csak ülve, egyedül is kitalálok. A viszontlátásra holnap!

Már el is tűnt, s amikor Bruce felocsúdott, már egyedül volt. A bárpincér feléje hunyorított a szemével.

– Érdekes kis hölgy, mi, szenyor? Gyakran szokott idejárni.

– Gyakran?

– Ó, nagyon is.

– És kivel?

A pincér fejét rázta.

– Hát a nevüket nem tudom.

– Férfiakkal?

– Igen. Egyetemistákkal, úgy gondolom.

Erről neki sohasem írt. Miről is tulajdonképpen? Az apjáról, szociológiai tanulmányairól, a barátnőről. De férfiakról soha. Vajon miért nem? Mindenesetre elgondolkoztató. És miért kellett most olyan hirtelen eltűnnie?

– Furcsa ország ez – mondta hangosan a pincérnek.

A barna arc elmosolyodott, de rögtön utána megmerevedett.

– Nagyon furcsa, szenyor,... nagyon is furcsa.

– Maga mit ért ezen?

A bárpincér minden figyelmét a poharakra összpontosította. Barna, mélabús arcának egyetlen vonása se rezdült, és nem szólt többé egy szót sem.

Másnap este Bruce Cornell becsöngetett Francisco Vermeer professzorhoz. Telefonon már megbeszélték, tudta tehát, hogy nyolc óra körül várják. Magas, őszhajú, szemüveges, rendkívül kifejező arcú férfi nyitott ajtót. Úgy üdvözölte, mintha régi barátok lettek volna. A szoba rendetlen volt, könyvek, folyóiratok hevertek szanaszét. Egy négyszögletes asztalon lemezjátszó, hanglemezek, arrébb egy üveg whisky két pohárral, az egyik üresen állt, másik pedig félig megtöltve.

Vermeer kényelmes székkal kínálta, és kérdés nélkül whiskyt töltött neki.

– Ön újságíró?

Cornell bólintott

– És miről szeretne velem beszélgetni?

Bruce előhúzta zsebéből a táviratot és átnyújtotta. A professzor összeráncolt homlokkal olvasta, majd egyhajtásra kiitta poharát.

– Nevetséges távirat annak, aki jól ismeri az itteni állapotokat.

– Hogy érti ezt?

– Egészen egyszerűen. Ennek a szövegnek a másolata már tegnap Garcia rendőrezredes íróasztalán feküdt.

– Gondolja?

– Biztosan tudom.

– De most...

Vermeer professzor azonban félbeszakította.

– Azért jött, hogy segítsek önnek kapcsolatot teremteni Valencia barátommal?

– Nem egészen, professzor úr. Szeretném a véleményét is hallani az egész ügyről.

Nézetem szerint ennek az országnak a sajtója egy kissé eltúlozza Antonio Valencia jelentőségét.

Vermeer egy darabig szótlánul nézett.

– Megengedi, hogy szavait értelmezem, Cornell úr? Önnek semmi kedve sincs ehhez a feladathoz. Azt reméli, hogy Valencia valami jelentéktelen személyiség, de legalábbis unalmas alak. Már maga a légkör sem tetszik önnek Concienciában. Az első adandó alkalommal legszívesebben elpárologna innen. De hadd terheljem meg újságírói

lelkiismeretét. Mondhatnám azt is, hogy igaza van, ha elmegy. De mégsem teszem. Tudja tulajdonképpen, hogy kivel beszél?

– Hogyne. Valencia atya barátjával.

– Nem így gondolom. Miért fontos önnek éppen az én véleményem? Uram, én csak egy csavargó vagyok, egyszerű csavargó az Isten kegyelméből. Megmondom egész röviden, ki vagyok. Aztán maga döntse el, hogy megiszik-e velem még egy pohár whiskyt, vagy pedig minden velem töltött további percet fölösleges időpocsékolásnak tart. Nézze, így lehetne az életemet megfogalmazni: Semmi sem idegen tőlem, ami emberi. Tudja, mit jelent, ha ezt egy pap szájából hallja? Tudja, mit jelent számomra érezni azt, hogy sokan képtelenek mások lenni, mint amik, mert fejlődésük csak egyetlen irányban halad előre? Látni, hogy mennyi a haszontalan korlát, az akadály, rádöbbenni arra, hogy akik harcolnak ellene, mit sem tudnak egymásról? És tudja mit jelent tapasztalni olyan emberek jóindulatát, akik helyzetüknél, állapotüknél fogva tudnak és akarnak is másokon segíteni, de a cselekvésben képtelenek elszakadni saját elgondolásaiktól? Megérti ön ezeket, az emberi létnek ezt az elképesztő sokoldalúságát? Megérti a magány, a szenvedés és az unalom értékét? Azt a felismerést, hogy mindennek megvan a maga értelme? Megérti a szeretet felsőbbrendűségét a tudománnyal szemben? A szeretetnek azt a képességét, hogy csaknem mindent megért, kiegészít és megbocsát? Megértene Isten jelenlétét az életben, de majdnem teljes hiányát a könyvtárakban? Elég érthetően fejeztem ki magamat?

Bruce kiitta a poharát, s csak utána szólalt meg.

– Ez úgy hangzott mint valami hitvallás, professzor úr.

Vermeer szeme egy pillanatra az újságíróra szegeződött, majd hangosan elnevette magát, közben pedig újra töltött vendégének.

– Annak is vehetjük – mondta csaknem jókedvűen. – Talán kicsit el is túloztam, de hát végtére is előbb-utóbb hozzá kell szoknom, hogy előadásokat tartsak.

– Úgy hírlík, ön Antonio Valencia kiszemelt utóda. Igaz lenne ez, professzor úr?

– Látom, jól tájékoztatják.

– Mit gondol, miért kaptam ezt a táviratot?

– Mondhatnám azt is, hogy nagyon egyszerű okból: Nálunk Valencia most körbejár, és mindenütt elhelyezi a maga jól időzített politikai bombáját, mely aztán egy szép napon robbanni fog.

– Miféle ország ez tulajdonképpen, professzor?

– Csodálatos ország. A forradalmi Mexikónak egy változata. Klerikális ország, ahol a püspökök a legmagasabb társadalmi osztályokból származnak, a papok pedig a jobbmódúak közül. Olyan ország ez, amely tele van hittel, reménnyel, kétségbeeséssel, az emberi élet megvetésével. Olyan ország, amely fölött ott leng a láthatatlan zászló, s a zászlón ez a jelszó: szabadság. Elég világos ez önnek?

– Nyugtalanság uralkodik?

– Jobban, mint kellene. De a népnek eddig nem volt vezetője. Kezdi most már megérteni Antonio Valencia jelentőségét? Cornell a fejét rázta:

– Hogy őszinte legyek, nem.

Vermeer professzor levette a szemüvegét, és maga elé tette a kis asztalra, melyen félig töltött whiskys pohara állt. Lehunyta szemét. Cornell cigarettára gyújtott, és kényelmesen elhelyezkedett a karosszékekben.

– Rendkívül érdekes ország ez, Cornell úr, és ezért is érzem magam itt bizonyos tekintetben otthon. A furcsa emberek előbb-utóbb megtalálják a maguk furcsa országát. Úgy vonzza az őket, mint a tenger a hajósokat. Tudnia kell, hogy számomra gyakran nagyon nyomasztóak voltak azok az országok, ahonnan idekerültem. Ott az ember túlságosan gyakran találja magát szemben olyan megállapításokkal, ítéletekkel, melyek csupán az önmagára figyelő, barokk stílusú vallásos életben, a tetszelgő polgár önelégült

életszemléletében vagy esetleg a valóban meglevő történelmi hagyományokban gyökereznek. Érti, mire gondolok?

Cornell leverte cigarettájáról a hamut.

– Nem, nem egészen, professzor úr! – Vermeer szemében felfedezte a türelmetlenséget. Élvezte jelzőinek kiemelt hangsúlyát, amint szinte dacosan megnyomott egy-egy szótagot.

– Először rólam kell megtudnia egyet s mást, Cornell úr, különben – bármilyen furcsán hangzik – nem tudok önnek Antonio Valenciáról beszélni.

Egy pillanatig hallgatott, majd hirtelen folytatni kezdte.

– Látja kérem, én sokkal korábban találkoztam az utca Krisztusával. Az iránta érzett hihetetlen szeretetet pedig megtaláltam a vallásos nevelésnek csaknem teljes hiányában felnőtt emberekben is. Megtanultam, hogy az általunk „hitetleneknek” nevezettek Krisztusa az egyetlen lehetséges norma és kiindulópont, ha meg akarjuk érteni a marxistákat, mivel ők az egyszerű embernek, az utca emberének felfogása szerint akarják a gyakorlatban alkalmazni mindazt, amit Krisztus az ember fáradságáról és megterheléséről hirdet. Nyomasztó felfedezés volt számomra, hogy ezek a gondolkodók éppen minket: papokat és gyakorló keresztényeket tartanak hitetlennek – anélkül persze, hogy ezt a kifejezést használnák –, s ugyanakkor mi bélyegezzük meg őket ezzel a jelzővel.

Cornell bólintott, és ismét töltött magának a whiskyből, miután erre Vermeer csaknem türelmetlen mozdulattal biztatta.

– De ha ön Európában annak idején ebben a fölfedezésben megtalálta további tevékenységének jelzőtábláit, miért nem dolgozik itt, ebben az országban is a szegények között? – kérdezte, némi éllel hangjában.

Vermeert nem hozta ki sodrából ez a támadás. Még csak kedvetlenség vagy bosszúság sem érződött válaszából. Elgondolkozva tette fel ismét a szemüvegét, és kissé figyelmesebben vette szemügyre Cornellt.

– Nézze, Cornell úr, én voltam munkáspap is: munkás a munkások között. És többet tanultam ott tőlük, mint képzelem. De itt, ebben az országban megértettem, hogy fontosabb dolog megváltoztatni a vezető rétegek mentalitását, gondolkodásmódját, mint az, hogy korábbi életemet folytassam. Ehhez azonban az szükséges, hogy a vezetőkhöz tartozzam, hogy én is egy legyek közülük, hogy valóban tapasztalatból beszélhessek, és az ő igényeiket is ismerem. Vegyük például a nemzeti egyetemet, ahová valószínűleg meghívást kapok. Valencia meséli, hogy van az egyetemen néhány fiatalokból álló csoport, melynek tagjai az emberi léttel kapcsolatban határozottan pozitív álláspontot vallanak. Ezek a fiatalok most azon fáradoznak, hogy megtalálják az utat, miképpen lehetne az élet igenlésével, a kereszténység örömteli vállalásával is boldogan élni, ugyanakkor e beállítottság révén az élet megvetésének spanyol hagyományával szakítani. Most már jobban megért engem?

Az utolsó kérdés úgy hangzott, mint egy lövés dörrenése.

– Hallottam, hogy ön Rómában is tartott előadásokat, és rendjének kolostorában élt. Hogy tetszett ott önnek? Nem, igazán nem kell rá válaszolnia, ha nem akar. Ha úgy tetszik, ki is dobhat.

Vermeer felállt, odament a lemezjátszóhoz, és feltett rá egy lemezt. A félhomályban Cornell felé fordult.

– Ön tehát tudni akarja, miért él egy szerzetes bérházban ahelyett, hogy pontosan járna az imádságokra, és hogy miért nem tölti életét inkább rendházának cellájában. Jól értettem?

Cornell csak bólintott anélkül, hogy egy szót szólott volna. Nem akarta szavakkal megtörni a feszültséget és a szenvedélyesség atmoszféráját.

– Jó, megpróbálom elmagyarázni olyan világosan, amennyire lehetséges. Meglehet, hogy csupán az emberi életforma védelme az, ahogy most élek. De meglehet az is, hogy ön előtt nyilvánvalóvá válik: rosszul ítélt meg eddig engem. Az első esetben én is örülnék. A második változat viszont csak önnek tetszene.

– Miért beszél ezekről a dolgokról éppen énnekem?

Vermeer csak legyintett, és újra leült. Kissé előredőlt, ujjai idegesen játszottak poharával.

– Valami rendkívülit talál abban, hogy ezekről önnek, a csaknem teljesen idegennek ilyen sokat beszélek? Nos, ha tudni akarja, ezt nem azért teszem, mert például érdekes egyéniségnek tartom önt, vagy mert tudom, hogy jól ismeri ezt a kontinenst, és sokat ír róla. Egyszerűen azért beszélek, mert meg akarok szabadulni valamitől. Valószínűleg ugyanúgy megtenném, ha ön helyett egy köszobor ülne előttem.

Cornell bólintott, s hangja egészen lehalkult, amikor válaszolt.

– Hálás köszönet a rendreutasításért, professzor úr!

– Ez nem volt rendreutasítás, még kevésbé szándékos megalázás vagy hasonló. Ez egyszerűen a valóság.

– Folytassa kérem!

– Nem volt nekem Rómában semmi kifogásom a szemlélődő szerzetesek ellen, sem a szent jámborságban és visszavonultságban élő rendtársak ellen, akik kezüket skapuláréjuk alatt összekulcsolva ájtatosan vonultak az imakórusba, egész életüket ennek a különben stílszerű és esztétikus létformának szentelve. De mit tegyek az Isten országáért, ha a hagyományt, a kórust és a pontosságot a vallási tökély elemeiként szemlélem, viszont tagadom, hogy bármi köze lenne a világhoz és annak eseményeihez? A kolostor falai mögött reggel öt órakor kezdődik az élet, Cornell úr. Nekem tehát ebben az időpontban részt kell vennem a kórusban. Nos, nincs semmi kifogásom a kórus ellen. Breviáriumot akkor is végzek, ha egyedül vagyok a vadonban, vagy ha holtfáradtan érkezem haza lelkipásztori munkámból. De tételezzük fel, hogy például háromnegyed ötkor felkeres valaki, akinek az életét jól ismerem, és fontos dologban beszélni óhajt velem. Mondhatom én ennek az embernek öt órakor, hogy most eridj, barátom, és csak holnap gyere újra, mert nekem most dolgom van, nem érek rá? Látogatóm ügye sürgős, nem tűrhet halasztást. Bár holnapra talán elhárul feje fölül a vész, de ez mit sem változtat azon, hogy pillanatnyilag nagy bajban, kétségbeesett állapotban leledzik, és azonnali segítségre szorul. Én mindig meghallgatom ezeket az embereket, aztán ilyen vagy olyan tanácsot adok nekik –, mert szeretem őket.

– Rómában rendtársaim úgy vélekedtek erről, hogy semmibe veszem a rendház fegyelmi szabályzatát. Én azonban úgy érzem, a dolgoknak megvan a maguk természetes értékrendje. Megpróbáltam ezt megértetni velük, de nem sikerült. Magamnak kellett hát kézbe vennem a magam sorsát. A teljes felelősség engem terhel ezért. Az életet mások számára is elviselhetőbbé kívántam tenni, még akkor is, ha ezáltal az enyém megnehezült. És ez, úgy gondolom, itt sem lesz másképpen.

Vermeer professzor hirtelen szünetet tartott, és leállította a lemezjátszót. Valahonnan Mozart-muzsika szűrődött a szobába.

– Úgy látszik, Valencia itthon van.

– Talán ő is itt lakik?

– Meglepi ez önt?

Cornell le-föl járkált a szobában. Aztán megállt Vermeer előtt, és hangjában nem kis nyomatékmal megkérdezte:

– Ez most az ön életrajza volt vagy Valenciáé?

Vermeer mosolygott.

– Az enyém. Miért? Csak nem fedezett föl közös vonásokat?

– Azt még nem tudom, de hogy némi hasonlóságnak lennie kell, abban biztos vagyok.

– Némi hasonlóságnak? Soknak is, Cornell úr! Önnek Valenciát az itt uralkodó katolikus gondolkodásmód szemszögéből kell vizsgálnia. Kezdjük mindjárt a bíborossal. Mint az egykori államelnök fia, feltétlen engedelmességet követel mindenkitől. Ha megfigyeli, legtöbbször egyes szám első személyben beszél. Szentül meg van győződve arról, hogy az egyház tökéletes intézmény, mivel isteni eredetű. Ebben az intézményben tehát egyesek

parancsolnak, míg mások, vagyis a többség engedelmeskedik, természetesen nem csak az egyháznak, hanem az államnak is. Vitáról szó sem lehet, a parancsok helyességének kétségbevonásáról még kevésbé. A papoknak eleve tilos politikával foglalkozniuk. Még akkor is, ha erre saját lelkiismeretük kényszerítené őket. Ha tehát tisztán akar látni, meg kell értenie azt a rendszert, amelyben mi itt élünk. Önnek fogalma sincs arról az áthidalhatatlan szakadékról, amely akár a liberális, akár a konzervatív uralkodó körök és a széles tömegek között tátong. Mindenek fölött pedig ott tornyosul az egyház, az elérhetetlen és megfoghatatlan hatalom. Ez a hatalom, mint mondják, az Istentől származik ugyan, de az egyházban, az államban és a munkaadóban testesül meg. Vidéken még ma, a huszadik században is vannak parasztok, akik – bármilyen hihetetlenül hangzik – abban a hiszemben élnek, hogy Isten őket a földbirtokosok gondjaira bízta. Még hálát is adnak, amiért a gondviselés ily kegyes volt hozzájuk. A hegyekben viszont ott vannak a banditák, akik egyáltalán nem zavartatják magukat Istentől, még kevésbé törvényeitől. A képet még teljesebbé teszik azok a parasztok, akiknek éhen kell halniuk, mert nincs egy talpalatnyi földjük sem. Vegye még számításba az összlakosság kilátástalan nyomorát, az analfabétizmust, a magas gyermekhalandóságot, nem beszélve a negyvenezer leprásról, akik közül csak hatezer részesül orvosi kezelésben!

– De hiszen ez valóságos vulkán!

Vermeer professzor bólintott.

– Ez bizony vulkán, amely működésbe lépett. Jöjjön csak közelebb az ablakhoz! Látja ott azt a magas hegyvonulatot? Előttünk húzódik észak-déli irányban több ezer kilométer távolságra. Ezen a vidéken találja meg a mezőgazdaságilag megművelhető területek legnagyobb részét. De itt tanyáznak a banditák is – a bandolerók, – ezek a kemény fickók, akik előtt a politikusoknak már semmi hitelük sincs, és akik a jogszolgáltatást is teljesen a maguk kezébe vették. A hadsereg és a titkosrendőrség halálra üldözi őket, de búvóhelyeik elsőrangúak, és a lakosságnak eszébe sem jut, hogy elárulja őket. Itt aztán tényleg működésben van a vulkán, Cornell úr. Kitérése eddig mintegy százezer ember életébe került.

– Nem a Hegyi Boldogasszony szobra áll odafent?

– De igen, kissé jobbra, ahol a fényszórókat látja. A templom bejárata felé vezető lépcsőkön véresre horzsolts térddel csúszkál szegény és gazdag egyaránt, kétoldalt pedig a legförtelmesebb koldussereg, amelyet egyáltalán el tud képzelni.

Vermeer visszaindult a szobába, miközben Cornell továbbra is az ablaknál maradt. Kint elcsendesült a világ. Az autódudák lármája elnémult, csak a járókelők lépteit lehetett hallani. A szemközti ablakok rácsosak voltak, a nagy házakat vaskerítés választotta el a külvilágtól.

Cornell egy darabig még szótlánul nézett ki az ablakon. Vermeer se beszélt tovább. Aztán Cornell elbúcsúzott, lement a lépcsőn, és már kint találta magát a csillagfényes égbolt alatt. Elindult a városközpont felé. Közben arra az emberre gondolt, akiről Vermeerrel beszélgettek. Egy dolog világossá vált előtte a beszélgetés folyamán: ez a pap, ez az Antonio Valencia egy forradalmár, egy lázadó, aki hazájának látszólag szilárd rendjét alapjaiban akarja felforgatni. Az ilyen vállalkozás pedig Concienciában életveszélyes. Cornell feltette magának a kérdést, vajon számíthat-e egyáltalán valamilyen eredményre egy ilyen magányos, egyedülálló személy, akinek politikusok hatalmi csoportjaival, bankárokkal, sajtómágnásokkal, nagybirtokosokkal és egyházi tekintélyekkel szemben kell kivívnia a maga igazát. Számíthat-e eredményre, még ha az ország lakosságának nagy része támogatja is törekvéseit.

Átvágott a tarka mozaiklapokkal díszített téren, szállodája irányába, és szemügyre vette a katedrális és a bíborosi palota sötét körvonalait. A palota lépcsőin leterített újságpapírokon koldusok feküdtek és aludtak. Cornell meggyorsította lépteit, és csaknem vidám volt, amikor végre mély karosszékébe ereszkedhetett, s megkérdezte a pincért, nem kereste-e valaki telefonon.

– De igen, a szenyorita hívta fel önt, uram – válaszolt a pincér. – Azt kérdezte, fel tudná-e őt keresni holnap.

Cornell kiürítette poharát, és felment a szobájába. Amikor bezárta maga mögött az ajtót, fáradtnak, kimerültnek érezte magát. Hogy lehet valaki olyan idióta, gondolta magában, hogy egy népért harcol, egy olyan népért, amely még a saját Istenétől is engedi elnyomni magát, és amely már teljesen a gazdagok rabszolgájává süllyedt. Levetkőzött, ágyba bújt. Hirtelen heves vágy fogta el Esther után, mintha a lány meg tudná szabadítani attól az érzéstől, amely elhatalmasodott rajta. Elmosolyodott, és mély, álomtalan álomba merült.

3. Nincs bocsánat

Conciencia biztonsági rendőrségének épülete, az úgynevezett Seguridad Nacional sivár, barátságatlan kaszárnyára emlékeztet. Ezért Cardona Garcia ezredes a megbeszéléseket szívesebben tartotta a tiszti klubban, amely Cielónak egy barátságosabb kerületében fekszik. Ez a középület sokkal inkább megfelelt ízlésének a maga hatalmas parkjával, uszodáival, tenispályáival, játszóterével, lóistállójával, meghittlen berendezett bárjával és üléstermeivel, amelyeket a különböző tartományok címere és a katonai ezredek lobogói díszítettek. Itt igazán el tud mélyülni gondolataiban. Különösen, ha a parkban sétál. Ha pedig kedve tartja, benéz egy kicsit gyakorolni a lőterembe, ahol bábukat állítottak fel erre a célra. De legszívesebben Carlos Mendoza századossal társalog. A százados ismerte Garcia munkakörét. Soha sem mutatta azonban, hogy tudja, milyen tevékenységet folytat az ezredes.

– Próbálja csak ki ezt az Izraelből származó fegyvert, ezredes. Huszonöt lövetű automata géppisztoly. Aztán itt van az M-14-es mintájú amerikai gépfegyver meg a browning rendszerű automata fegyver. Amikor hallani fogja a dörrenéseket, szépen elképzelheti, katonáink hány banditát terítenek le az Andokban ezekkel a puskákkal.

Garcia ezredes barátságosan nézett a századosra, és homlokán nem látszott redő, amikor válaszolt.

– Hozzáképzelhetem még azt is, hogy a banditák a mi katonáink közül hányat terítenek le ugyanígy.

Villámként tűnt fel képzeletében Rodriguez, akinek a fényképe – hosszú, fekete, négyszögletesre nyírt szakállal, éles sásorral, széles vállakkal és sötét, csaknem fekete szemekkel – ott függött a teremben.

Amikor kézbe vette a fegyvert, és a bábura célzott, annak maszkja egyszerre Rodriguez ábrázatává változott. Garcia minden habozás nélkül beleeresztett huszonöt golyót a bábú szívébe. Mendoza figyelmesen szemlélte az eredményt, majd ujjaival pattintva megjegyezte:

– Nem szerettem volna a bőrében lenni, ezredes. Meg sem szólalhattam volna, máris elintézt.

A kis ember kifejezéstelen arccal bólintott.

– De ne higgye, hogy én egész életemben csak bábukra lövöldöztem. Ehhez túl drágák lennének ezek a masinák. No, a viszontlátásra!

Elgondolkozva ballagott végig a széles folyosókon és a vörös szőnyeggel borított lépcsőkön az ezredparancsnoki tanácsterem felé, ahol már hatan vártak rá. A megbeszélést André Salazar igazságügyminiszter vezette. Külséjére nézve vizsgálóbírónak látszott. Garcia előre tudta, miről fognak beszélni. Bevezetőjében Salazar az államelnökről szólt néhány szót. Beszélt az elnök gondjairól és elképzeléseiről. Aztán egy darabig hallgatott, maga elé nézett, és rátért a legfontosabb problémára. Nem kétséges, hogy mi lehetett ez. Antonio Valencia és Rodriguez Tobar, a hegyekben rejtőző gerillák vezetője.

Valenciát illetőleg Garcianak nem voltak kétségei. Büszke volt arra, hogy a papnak és azoknak, akik vele érintkeznek, minden lépését ellenőrzi, Valenciának pedig a telefonbeszélgetéseit lehallgatja. Pontosán tudja tehát, mit tervez a fiatal lelkész. Hiába, mindent előre be kell kalkulálni, mindenre időben fel kell készülni.

Rodriguez ezzel szemben sokkal keményebb dió volt. Állítólag kapcsolatban van és együttműködik Valenciával, de ezt mindaddig nem lehet bebizonyítani, amíg Rodriguezt nem sikerül kézrekeríteni. Máiig sem tudja senki a tartózkodási helyét. A gerillavezér jól tisztában van azzal, hogy saját biztonsága érdekében mind gyakrabban kell a hegyek közé rejtőznie.

André Salazar Garcíára pillantott, és a rendőrfőnök tudta, most oda kell figyelnie.

– Uraim, a helyzet a következő: Akivel a legtöbb problémánk van, rendkívül tehetséges tudós, ugyanolyan rendkívül nagytehetségű szónok és kiemelkedő papi egyéniség. Gondolom, mindannyian ismerik. A Rua Maióban lakik, anyjával. Már egyetemi hallgatóként kitűnt zsenialitásával. Maga köré gyűjtött egy csomó fiatal, és a társaságot elnevezte „Los Amigos”-nak. Megbeszéléseiket a szülői ház falain belül, családi légkörben tartották, a jelenlegi tevékenységének gyökereit is itt kell keresnünk. De talán mégsem egészen. Később beutazta Európa országait, és értesülésem szerint igen intenzíven tanulmányozta a nagy pápai enciklikákat. Amikor visszatért, a nyomornegyedek életével foglalkozó tanulmányán dolgozott, sőt ő maga is lakott egy ideig ilyen nyomortanyán. A tudósítás, amelyet ott szerzett tapasztalatairól később közzétett, mehökkentő volt. Uraim, ezzel az emberrel, ezzel az Antonio Valenciával bajok vannak. Amikor Európában járt, marxista befolyás alá került, és ez itt Concienciában igen veszélyessé teszi őt. Pillanatnyilag keveset tudunk ellene tenni, mert ha valamit kezdeményezünk, a diákság forradalmi megmozdulása az egész országban csaknem biztosra vehető. Elnökünk kívánsága szerint tehát hagyjuk őt békében. Mindenekelőtt azért, mivel csak föltevésünk vannak, de semmi biztos terhelő adat nincs a kezünkben. Vagy önnek máris van, Garcia ezredes?

Az ezredes nem válaszolt azonnal. Körülnézett a társaságban, és rögtön látta, hogy ő itt az egyetlen, akinek ebben a kérdésben kellő értesülései vannak.

– Így azért nem mernék fogalmazni, excellenciás uram – szól nyugodtan. – Antonio Valencia igen óvatos ember. Ez persze nem változtat azon, hogy továbbra is megkülönböztetett érdeklődést tanúsítsunk iránta. Legyen szabad közölnöm néhány részletet följegyzéseimből. Az utóbbi két hét folyamán például felhívta a nemzeti egyetem csaknem minden tanárát. A beszélgetések általában azzal kezdődtek, hogy milyen álláspontot foglalna el Valencia arra az esetre, ha a kormány beleavatkozna az egyetem belügyeibe. Miután pedig elbocsátották a tanári testületből, a professzorok hívták fel őt, és terveit, szándékait felől érdeklődtek. Ezekre a kérdésekre azt válaszolta, hogy az ország szociális és gazdasági problémáit tárgyaló tanulmányán dolgozik. Amikor kérték, határozza ezt meg pontosabban, azt felelte, hogy a pillanatnyi körülmények nem teszik ezt lehetővé. Később felhívták hallgatói is, elsősorban azok, akiknek az egyetemi ifjúság vezetőségében tisztségük vagy némi befolyásuk van. Tőlük azt kérte, a sztrájkjal még várjanak, amíg ő maga végső elhatározásra nem jut. Nem tudom biztosan, de az az érzésem, már kidolgozott egy tervet, amelyet adott pillanatban megindít. Egyébként rendkívül kulturáltan fejezi ki magát. Mindig nyugodt, és nagy tisztelettel beszél az elnökről. Őszintén szólva az az érzésem, hogy... hogy jól tudja, a telefonbeszélgetéseit lehallgatjuk.

– Nagyon köszönöm ezredes. Van az uraknak még valamilyen javaslatuk?

Cuevara tábornok, Cielo katonai városparancsnoka emelkedett szólásra. Külseje után ítélve észak-amerikainak látszott. Magas és szőke volt.

– Csapataim – mondta – az Andokban megkezdték Rodriguez felkutatását. Mind ez ideig azonban semmi eredményt nem értek el. A parasztok, akiket kihallgattak, nem tudnak semmit. Azonkívül halálos rettegésben élnek. Nem tudom tehát megígérni, hogy Rodriguezt kézrekerítem. Ami az egyetemen tervezett sztrájkot illeti, csapataink bevetésre készen állnak.

– Köszönöm, tábornok. És most még néhány gyakorlati kérdés: Tudja-e önök közül valaki, hogy mikor adják meg a jelet az egyetemen a sztrájk kezdetére? Maga Valencia adja-e meg a jelet? Izgatja-e erre a hallgatókat? Önök, uraim, éppen úgy Conciencia polgárai, mint én vagyok. Önök is nagyon jól tudják, milyen gyorsan ragadtatja magát a nép erőszakoskodásra. Nem tennénk tehát jobban, ha Valenciát mielőbb letartóztatnánk?

Garcia tagadólag rázta a fejét.

– Nem, excellenciás uram, még nincs elegendő bizonyíték a kezünkben ahhoz, hogy bebizonyíthassuk: tevékenysége veszélyezteti az állam biztonságát. Nem adhatjuk a nép kezébe a botot, hogy aztán bennünket verjen vele agyon. Ha Valencia most tűnik el, amikor a

legnagyobb népszerűségnek örvend, az legalább is láncreakciót vált ki, hacsak nem forradalmat. Nem, hagynunk kell őt tovább dolgozni. Önök is tudják, uraim, miként viselkednek az idealisták. Egy bizonyos pillanatban szem elől tévesztik az óvatosságot, és akkor... – Pattintott az ujjával.

A tartományi kormányzó, akihez Cielo is tartozott, megrázta fejét.

– Ön túloz, ezredes. Egyszerűen el kell menni a bíboroshoz, és meg kérni, hogy helyezze el Valenciát valahová jó messze. Egy távoli zugban mindenesetre kevesebb veszélyt jelentene, mint itt, Cielóban. Ezért a városért én vagyok felelős, uraim. Nem tűrök hát semmi nyugtalanságot, mozgolódást. De ezt csak úgy akadályozhatjuk meg, ha gondoskodunk arról, hogy az ilyen szófogadatlan papocskák eltűnjenek innen, amilyen gyorsan csak lehet.

Garcia mosolygott.

– Ezzel ön csak elodázná a nehézségeket. Ha Antonio Valenciát elhelyeznék, akkor vidéken folytatná tevékenységét, méghozzá a háttérben. Ha most eltüntetjük, ismétlem, megvan minden kilátásunk a forradalomra. Sohasem szabad az ellenséget lebecsülnünk. Különösen akkor nem, amikor dicsősége tetőpontján tündöklik.

A miniszter helybenhagyóan bólintott.

– Ez tehát azt jelenti, hogy egyelőre várunk. De addig is meg kell tennünk a szükséges intézkedéseket. Jelentést teszek az elnöknek, de már most biztos vagyok abban, hogy egy véleményen lesz önökkel. A következőket javaslom tehát: a jelenlevők közül mindenki gyűjtsön össze Antonio Valenciáról annyi adatot, amennyit csak lehetséges. Mindegyikük a saját területén, a rendelkezésére álló lehetőségekkel. Ha a jövő héten újra összejövünk, remélem, részletesebb híreket kapok, hogy majd az elnököt is kellőképpen tájékoztathassam. Uraim, van még valami javaslatuk?

Hector Garavito rendőrpapancsnok jelentkezett szólásra.

– Nem, nincs semmi javaslatom, excellenciás uram, csupán egy kérdésem. Én azon a nézetem vagyok, mint a kormányzó: minek ez a nagy húhó a professzor urakkal ott az egyetemen? Hát nem teljesen mindegy, kiről van szó, ha egyszer rendet kell teremteni?

Garcia az öklével az asztalra csapott.

– Akkor legalább olvassa el a jelentéseimet, parancsnok! Antonio Valencia nem valami jöttment pap, és ha csak egy kicsit tájékozottabb lenne, ezt már ön is nagyon jól tudhatná. Egy rendkívül tehetséges emberről van szó, akiért az egyetemi hallgatók a tűzbe mennek, ha kell. Legyen valamivel körültekintőbb, parancsnok! Nem ön lenne az első, aki fejjel megy a falnak, mert rosszak vagy hiányosak az értesülései.

A miniszter egy kézmozdulattal elvágta a további veszekedést. Jól ismerte a két rendőrtiszt közötti ellentéteket. Felállt, és egyenként elbúcsúzott mindenkitől. Garcianál valamivel tovább időzött.

– Számítok önre, ezredes – mondta. – Azonkívül szeretném még az elnök üdvözlését is tolmácsolni. Nagyon meg van önnel elégedve.

Garcia meghajolt, de nem szólt semmit. Hideg szeme áthatolhatatlan pillantással meredt a miniszterre, aki kifelé menet nem tudott borzongásán erőt venni: nézett ő már egyszer ilyen szemekbe, mégpedig akkor, amikor egy alkalommal az őserdő folyóinak egyikében egy csapat piranha, ez a közismerten élesfogú, húsrá éhes halfajta megtámadott egy embert. A piranháknak volt ilyen a szemük, miközben, zsákmányukat széttépték.

Garcia figyelmét nem kerülte el a hatás, amelyet a miniszterre gyakorolt. Ez azonban egyáltalán nem zavarta. Nem helyezett rá súlyt, hogy szeressék. Az igazán hatalmasokat sohasem szeretik, gondolta magában.

Kellemesen hús szobájában félig elnyújtózva ült egy kényelmes karosszékekben Esther Graham, és Bruce-ra gondolt, akinek a látogatását várta. Nem kétséges, élete nyugodtabban folyik, ha Bruce Concienciában van. Ilyenkor sokkal kevesebbet foglalkozik egyetemista

barátaival, és legalább egy kissé távol marad olyan ügyekből, amelyek komoly veszélyt jelentenek számára. Az utóbbi hónapokban az egyetemen nagyobb nyugtalanság uralkodott, mint valaha. Napirenden voltak a rendőrséggel való összecsapások, s a kezdeményezőket rendszerint a szociológiai fakultás hallgatói között találták, akik Antonio Valencia előadásaira jártak. Egy-egy ilyen viharos esemény után a diákok itt, az ő szobájában szoktak lázas hangulatban összegyűlni, hogy a történeteket megvitassák. De másra is sor került. Két hónapig egy nyomornegyedben laktak, és tanulmányozták a telep mindennapi életét, hogy kutatásaik eredményét Antonio Valencia irányításával részletesen megírják, és nyilvánosságra hozzák.

A nyomornegyedben való tartózkodás igen nagy hatással volt rá, és amikor megfigyeléseit egy értekezésben összegezte, forró együttérzés lobbant föl benne ezek iránt a kizsákmányolt, félretolt emberek iránt. Szégyen töltötte el, hogy hazájában az ilyen állapotok még egyáltalán lehetségesek. A közösen szerkesztett tanulmányban nem hallgatták el, hogy a kormány tett ugyan egyet s mást a nyomorúságos állapotok enyhítésére, de ugyanakkor leszögezték, hogy a szegénység nem a nyomornegyedekben kezdődik, eredetét az uralkodó osztály magatartásában kell keresni.

Kopogtak. Mielőtt Esther igent mondhatott volna, már be is lépett az apja. Szokása volt, hogy csak úgy bejelentés nélkül meglátogassa, de ez nem zavarta Esthert. Apja izmos, erőteljes férfi volt, rövidre nyírt hajjal. Arca keskeny, komoly, mozdulatai szögletesek. Az utóbbi öt év alatt, mióta özvegyen él, egymáshoz fűződő kapcsolatuk sokkal melegebbé vált. Esther azelőtt csak nagy ritkán látta. Egy észak-amerikai olajtársaság igazgatója lévén, rendkívül elfoglalt ember volt, és alig maradt ideje a családjára. Felesége halála után apa és lánya között mégis komoly szellemi kapcsolat fejlődött, amelyet gyakori eszmecsere, hosszú, élénk beszélgetések, vitatkozások szilárdítottak meg. Esther úgy érezte, ő és apja sokban hasonlítanak egymásra. Mindketten ugyanabból az irányból közelítik meg a problémákat. Ha valamit tenni kellett, apjához hasonlóan ő is gyorsan és ügyesen rögtönzött, és állandóan időhiányban szenvedett, mert rengeteg dolog érdekelt.

– Minden készen van? – kérdezte apja.

Esther bólintott.

– Igen, papa. Vendégeid megint kedvükre válogathatnak a legfinomabb ínycségek között. Italból mindent megtalálsz a házban, amit csak akarsz, a kertben pedig hideg büfé áll rendelkezésükre. A felszolgálásban négy lány segít. Három szolgál és még két férfi fogja nyitogatni a vendégek kocsijának az ajtaját. Meg van elégedve, főnök úr?

Apja nevetett, és leült mellé, a szék karfájára.

– Elbűvölő! De megtennéd, szívecském, hogy mára kivételesen félretesz a szokott iróniádat? Tudom, persze, hogy többnyire korrupciós alakok jönnek össze, akik téged egyáltalán nem érdekelnek. De tedd meg a kedvemért, és ne éreztesd velük. A legtöbbjével így vagy úgy üzleti kapcsolatban állunk.

Esther elnevette magát.

– Tudom, papa, persze, hogy tudom. De én is meghívtam valakit: Bruce Cornell-t. Van valami kifogásod ellene?

– Azt az újságírót gondolod, akivel az utóbbi napokban csavarogsz?

– Igen.

– Semmi ellenvetésem nincs. Még mindig szívesebben veszem, ha velem állsz szóba, mint az idevaló színes bőrűekkel. Ezek teljesen megbízhatatlanok, egyik éppen olyan, mint a másik. De hiszen ezt te magad is jól tudod.

Esther elharapott egy megjegyzést, amely az apja szavai hallatára kikívánczolt belőle.

– Fontos mindig ezen a régi vesszőparipádon lovagolni, papa? Itt élsz köztük, már nem tudom, hány éve, de bármit tesznek, te leszeded rólunk még a keresztvizet is. A te szemedben

mindnyájan megbízhatatlanok, veszélyesek, undorítók, leprás dögök, mást sem tesznek, csak fajtalankodnak.

– És talán nem így van?

– Természetes, hogy nem. Sok nagyon ügyes embert ismertem meg köztük. Egyébként utálok ezt a szót, hogy színes bőrű. Szégyenlem magam, ha ki kell mondanom.

Apja fölnevetett.

– Hát én nem. De te talán még hozzá is mennél feleségül egy színeshez?

– Miért ne? Én nem látok semmi különbséget. Közöttük is, mint mindenütt, vannak jó és kevésbé jó emberek.

Apja egy kézlegyintéssel félbeszakította.

– Legalább saját magadat ne áltasd, Esther! Te is tudod, hogy belül egészen másként gondolkodol. Jó, rendben van, nincs semmi kifogásod ellenük, nem fut végig a hátadon a hideg, ha hozzád érnek. Szükség esetén, kisebb ügyekben kész vagyok velük együttműködni. Ez egészen más. De férjhez menni mégiscsak olyan emberhez fogsz, mint Cornell.

– Miért éppen őt említed?

– Mert ő fehér.

– Fehérek nálunk is vannak, idehaza.

Az ilyenfajta témákról órák hosszat tudtak vitatkozni anélkül, hogy dűlőre jutottak volna. Ezekben az eszmecserékben a legfigyelemreméltóbb a nyíltság, gondolta Esther. Apja nem nagyon törte magát, hogy szép kifejezéseket találjon. Ez magától értetődő egy férfi részéről, akinek az olajtársaság vezető igazgatójaként nem ritkán fűrótornyok és olajvezetékek között kell botladoznia.

– No, jó. Tehát minden készen van.

– Igen, papa, nem kell már semmivel sem törődnöd. Nyugodtan fogadhatod barátaidat, az elnököt, a bankárokat és a többieket, akik szintén nyakig ülnek a pácban.

Kopogtak, Bruce lépett be. Esthernek az volt az érzése, hogy az egész szobát betölti a jelenléte. A két férfi alaposan megnézte egymást –, és mindkettő láthatóan megkönnyebbült. A csendet Esther apja törte meg.

– Hozta Isten nálunk, Cornell úr! Nem mennénk talán a kertbe inni egyet? Addig Esther átöltözhetne. Ebben a ruhában még megbotránkoztatná a bíborost, és azt nem vehetné a lelkére.

Bruce habozott, de amikor Esther szemével intett neki, kilépett Graham után a hosszú folyosóra. Végighaladtak a belső udvaron, majd ismét egy folyosón mentek keresztül, végül kiértek a kertbe. Csend volt. Mint a zöld övezetben a legtöbb magánháznál, itt is magas kőfal és szögesdrót zárta el a kertet, a külvilágtól.

– Pompás háza van.

Graham csak vállat vont.

– Reprezentáció az egész. Bár a feleségem szerette. De ebben az országban sokkal fontosabbak a státusszimbólumok, mint nálunk otthon az Egyesült Államokban. Ha szabad érdeklődnöm, mi az, ami önt itt tartja?

– Antonio Valencia.

– Kicsoda?

– Antonio Valencia.

Graham meglepődve nézett vendégére.

– Ó, igen, most, hogy mondja, már eszembe jut, kiről is van szó. A lányom szokott róla beszélni. Tanár az egyetemen. És pap, ha jól hallottam.

– Ez minden, amit tud róla?

– Körülbelül. A fényképeivel találkozom néha az újságokban. Úgy emlékszem, az ország szociális kérdéseivel foglalkozik.

Whisky töltött a pohárba, és tovább beszélt.

– Mert Concienciában ezek égető problémák. Szociális törvényeink kitűnőek. Persze csak papíron, hiszen például minden munkaadó egy év után kiteszi alkalmazottait az utcára, különben túl sok bért kellene nekik fizetnie. És az emberek lenyelik ezt – kivétel nélkül! És tudja, hogy miért? Mert ez, mondják, mindig így volt, és így is marad örökre. Hiányzik belőlük a virtus, nincs bennük semmi energia, kivéve, ha az ágyban vannak. Elég, ha a születések állandó emelkedő számát figyeli. De ehhez jön még más is: indián elvehet ugyan fehér nőt, de ilyen esetben a gyerekek legtöbbször mindkét szülőnek a rossz tulajdonságait öröklik. Nézzen csak jól körül. Tulajdonképpen néhány fehér dirigálja az országot, de még belőlük is hiányzik a szükséges kezdeményezőkézség. Akikre egyáltalán számítani lehet, azok külföldiek. Minket, amerikaiakat tudnak leginkább használni. És mégis, amikor már eleget befektettünk a vállalatunkba, megpróbálnak bennünket nacionalizálni. Megteremtették az iparukat, mert ők lusták voltak hozzá. És mi a köszönet? Elneveznek bennünket neokolonialistáknak. Hiányzik ezekből a jellem, Cornell úr!

– Halló, papa! Túl korán kezdted a whiskyt! – szakította meg őket egy vidám hang.

Bruce hátrapillantott, és látta, hogy a kerten át Esther közeledik.

– Nem akartok még átöltözködni? Az első vendégek félórán belül betoppannak. Bruce, kérlek, megmutatom a szobádat.

Karöltve mentek vissza a házba. Cornell mosolyogva vette tudomásul, hogy szobája Estheré mellett van. Amikor beléptek, a lány becsukta az ajtót, a kulcsot megfordította a zárban, és Bruce karjaiba vetette magát. Ajkuk megtalálta egymást, és a férfi érezte a lány testének melegét. Esther hirtelen kibontakozott az ölelésből.

– Gyorsan öltözz át, Bruce, nincsen sok időnk.

Az ágy szélére ült, és figyelte a férfi mozdulatait.

– Milyenek találsz apámat?

– Nem tesz a szájára lakatot, az biztos. Az ilyen emberek tetszenek nekem. Mindenesetre nem jár a fellegekben.

– Mit akarsz ezzel mondani? – Esther arca elkomorodott.

– Magam sem tudom igazán – válaszolt mosolyogva a férfi. – Azok az emberek, akikkel az utóbbi napokban találkoztam, átkozottul sokat foglalkoznak saját problémáikkal. Már magam sem tudom néha, miféle társaságba keveredtem.

– Tévedsz, kedvesem. A problémák, amelyekről neked beszélnek, nem a saját problémáik, hanem másokéi. Ezt nem is vetted észre?

Bruce óvatosan magára húzta fehér ingjét, és még egyszer lekefélt a szmokingot. Anélkül, hogy a tükörtől elfordult volna, röviden válaszolt.

– Egyáltalán nem értelek. Fiatal vagy és vonzó. Élvezhetnéd az életet, de te ehelyett a papok után szaladgálsz.

Látta, amint szavai hallatára a lány elvörösödik, de nem volt kímélettel. Már a hotel bárjában is dühös volt rá a titkolódzása miatt.

– Ó, a mindentudó újságíró! – szólt keserűen Esther. – Hisz neked tényleg teljesen mindegy, hogy mi történik itt. Idejössz, hogy megírj néhány érdekes cikket. De, hogy itt naponta ezer vagy tízezer ember éhen hal, az téged egyáltalán nem érdekel. Legföljebb, ha tízezer, mert akkor nagyobb a szenzáció. Semmilyen érzést sem ébresztettek benned a nálunk tapasztalt állapotok?

A férfi visszafordult, tekintete kemény volt.

– Eszmefuttatásaid meghatók, Esther, de rám, sajnos, nem érvényesek. Tudod, miért? Mert ha engem minden piszok és szenny, amit mint külföldi tudósítónak évről-évre fel kell dolgoznom, meghatna, megindítana, vagy bármiképpen érintene, akkor már régen a bolondok házában kötöttem volna ki.

– Lelkileg tehát távolmaradsz tőlük.

A férfi mosolygott.

– Én nem vagyok se hittérítő, se kereszties vitéz. Én, ha úgy tetszik, a történelem hangja vagyok. Feljegyzéseket készítek, és összehasonlításokat teszek. Tudomásul veszem a szennyet, és írok róla. Tényeket, adatokat gyűjtök. Emberekről, állapotokról, helyzetekről, háborúkról, forradalmakról és sztrájkokról tudósítok. Ez a feladatom. Ha te és a főszerkesztőm egy forradalmárhoz küldötök, akkor mindent elkövetek, hogy megismerhessem. Ez a Valencia katolikus. Rendben van. Én viszont nem vagyok semmilyen vallású. Ő hisz Istenben. Én csak magamban hiszek. Ő imádkozik. Én írok. Ő a szegénységgel foglalkozik. Én a cikkeimmel. Kezded már érteni, mire gondolok?

– Nem. – Esther arca égett a dühtől, szemei sötéten csillogtak.

– Jó, akkor megpróbálom világossá tenni előtted. – Szavait lassan, külön hangsúlyozva ejtette. – Figyelj csak rám! Újságírói táviratstílusban a következőképpen lehetne megfogalmazni az itteni helyzetet. Ország neve: Conciencia. Főváros: Cielo. Felszín: magas hegyvonulatok, folyók, őserdők. Lakosság: meszticek, indiánok, egy kis csoport fehér, ezek uralkodnak. Politika: liberális és konzervatív párti. Ma: kormány a konzervatívok kezében. Életszínvonal: Csak a szűk uralkodó osztály számára magas, a maradék csaknem éhen pusztul. Intézkedések: papíron rengeteg, gyakorlatban majdnem semmi. Szakszervezetek: vannak, de korruptak és nincsen szavuk. Politikai helyzet: nyugtalan. A hegyekben gerillák. Diákok az egyetemen. Hatalmi csoportosulások: hadsereg, rendőrség, titkosrendőrség. Vallás: katolikus, hagyományokból táplálkozó.

Ennyi adat birtokában aztán már hozzáfoghatsz valamihez. Először is jöhet egy számtanfeladat: az egyenlet egyik oldalán ott a kormány, a hadsereg, a rendőrség, a titkosrendőrség. Ott állnak továbbá a bankárok, a gyárosok, földbirtokosok, sajtómágnások és egyházi tekintélyek. A másik oldalon pedig a diákok kis csoportja, szakszervezeti vezetők és néhány olyan fantasztá, mint Antonio Valencia. Mögöttük még esetleg a kommunisták, a gerillák és talán a nonkonformisták. Hát melyik oldal az erősebb? Az első? Vagy a második? Az ég szerelmére hadd kérdezzem meg tőled: valóban nem látsz tisztán, vagy mindnyájan idealista rajongók vagytok, akik a legszívesebben még ma halomra lövetnétek magatokat?

– Ne légy olyan beképzelt, Bruce!

A férfi cigarettára gyújtott, és leült Esther mellé. Magához akarta húzni a lányt, de az idegesen elhárította a mozdulatot.

– Hát akkor elmagyarázom még érthetőbben. Apád ma itt koktélpártit ad. Kertje pompásan kivilágítva. Annyi az innivaló, hogy egy regiment katona berúghatna tőle. Ételből olyan sok van, hogy akár néhány hegyi falut jól lehetne lakatni vele. És mégis kik jönnek erre a fogadásra? Talán az éhezők? A szegények? Kik jönnek ide, felelj nekem!

– Azok, akiket az előbb felsoroltál.

– Na, látod, lassan kezded megérteni. De ezek a vendégek nem csupán a fogadás végett jönnek, kedvesem! Ők minden két-három napban találkoznak valahol, esetleg egy hasonló összejövetelen. Ezek már jól ismerik egymást. Érted? És kölcsönösen védik a maguk érdekeit. Együttesen gurulnak dűhbe, ha bármilyen támadás éri a vagyonukat. Ők az előkelők, az okosak, a műveltek, az arisztokraták, a nemzet színe-virága. A másik csoport pedig sehol nincsen. Először is gyorsan pusztul. Hiába, nem gondozzák eleget. Meghalnak a szerencsétlenek, mielőtt még élhetnének. És ki tesz ez ellen valamit? Egy állásából elbocsátott tanár? Hagyj föl ezzel, Esther! Az ország legnagyobb hegyének legmagasabb fájára fogják őt ezek felakasztani.

A lány fölkel, és szorosan Bruce elé állt. Arca halvány volt, és úgy tűnt, mindjárt pofonvágja a férfit. Ehelyett azonban alig hallhatóan, majdnem suttogva csak ennyit kérdezett:

– Hallottál már valamit az isteni szeretetről?

A férfi felnevetett. Teljesen mindegy volt most neki, megsérti-e ezzel a lányt, vagy sem.

– Ha jól értettelek, Istennek az ember iránti szeretetéről beszélsz. De nem árulnád el nekem, hogy ki az, aki ezt a szeretetet számodra közvetíti? Talán én? Az egyház? A bíboros?

A püspökök? A papok? A gazdagok? Vagy a szegények? Mondd meg hát, kitől kapod meg ezt a szeretetet végül is? No, válaszolj nekem, kitől? Hát majd én megmondom neked, ha nem tudod: az analfabétától, akinek már semmi egyebe sincs, amiből adhatna. A földhözragadt szegénytől, aki még hisz a mennyország dajkameséjében, hogy legalább ez az egyetlen reménysége maradjon. A már mindenből kiábrándult, megcsalt emberroncsból, akiben semmi virtus, semmi energia sincs már ahhoz, hogy fellázadjon azok ellen, akik hatalmuk gátlástalan gyakorlása érdekében Istent régóta csak ürügynek használják. Az ország hiénái ezek! Számukra Isten csupán varázsige, melynek hallatára a sok szerencsétlen nyomorult befogja a száját. Ha pedig ez sem elég, ott van a pokol, melynek segítségével még világosabban meg lehet magyarázni Isten szeretetét.

Esther felsóhajtott.

– Legjobb lesz, ha abbahagyjuk és lemegyünk. Papa még megkérdezheti, hol maradtam ennyi ideig.

Hallgatva mentek lefelé, mint akik alig ismerik egymást. Graham azonnal észrevette ezt.

Cornell kissé hátrább húzódott, és onnan nézte Esthert, amint apja mellett állva fogadja a vendégeket.

A társaság hirtelen megélénkült. Néhány püspök kíséretében magas, sovány férfi lépett a kertbe. Bruce azonnal felismerte a fényképekről. Esperanza Medina bíboros volt, Conciencia leghatalmasabb embere. Anélkül, hogy egy szót is váltott volna a bíborossal, Cornellnak el kellett ismernie, hogy egy valódi arisztokrata jött közéjük. Néhány lépéssel közelebb ment, hogy jobban szemügyre vehesse a kardinálist, Graham és Esther éppen akkor térdelt le az egyházfejedelem előtt, hogy gyűrűjét megcsókolják. A bíboros mindezt előkelő közömbösséggel fogadta, és a lehajtott fejek fölött a kertre nézett.

– Hozta Isten eminenciádat!

Bruce hallotta amint Graham köszöntötte a kardinálist, de látta azt is, hogy a vendég már a mondat elején elfordult.

Fehér kesztyűjét, melyen nehéz gyűrűje csillogott, le sem vetette. Úgy látszott, unatkozik. Időnként a kert bejárata felé tekintett. Néhány szót váltott azokkal, akik körülállták, mindennek ellenére mégis olyannak tűnt, mint akit ez az összejövétel egyáltalán nem érdekel.

Bruce azon töprengett, vajon nem túl elfogultan szemlélte-e a bíborost, és nem túl elhamarkodva ítélte-e meg már eddig is. Egy pálmafa törzsének dőlt, teljesen fesztelenül, és maga sem tudta, hogy lazaságával kiválik ennek a feszes társaságnak a kereteiből. Mert itt mindenkin látszott, milyen görcsösen törekszik arra, hogy a másakra a lehető legkedvezőbb hatást gyakorolja. Csak egy jó félóra leforgása után kezdett a hangulat valamelyest oldódni, és a bíboros is jobban szemügyre vette a meghívott vendégeket. Ezt az alkalmat használta ki Esther, hogy Bruce-t bemutassa neki.

A bíboros hűvösen nyújtotta oda a kezét, de Bruce ahelyett, hogy letérdelt volna előtte, csak kezét fogott vele, és mélyen meghajolt. Egy pillanatig meglepődés ült az egyházfejedelem arcára, de aztán növekvő érdeklődéssel nézett Cornellre.

– Ön itt az egyetlen, aki... – Félbeszakította mondatát, szünet állt be, melyben jól megnézték egymást. Elég büszke és öntelt. De a vereséget arisztokrata módjára viseli el, gondolta Bruce. Azt hiszem, a szemei is élesebbek a szemüveg mögött, mint sejtettem, és biztos tekintélytudat sugárzik belőlük.

A bíboros mosolygott.

– Gondolom, beszél spanyolul szenyor. Azért jött, hogy Concienciáról írjon?

Cornell bólintott.

– Igenis eminenciás uram, mindenekelőtt azonban egy bizonyos Antonio Valencia nevű papról.

A reakció csak pillanatig tartott, és csupán egy szemvillanásból meg egy szemöldökrándulásból állt.

– Kiváló tudós, szenyor. Beszél már velem?

– Nem, eminenciás uram, legnagyobb sajnálatomra. De egy ideig még Concienciában maradok.

A bíboros most egészen szokatlanul viselkedett. Megfogta Bruce-t a karjánál, és a kert székek egy magános csoportjához vezette, amely a társaságtól kissé távolabb állt. Amikor helyet foglalt, mélyet sóhajtott, és egy darabig hallgatagon nézett maga elé.

– Fáraszt engem ez a sok ember – kezdte végül. – Különben is mindig ugyanazok. Ma pedig rendkívül nehéz napom volt.

Bruce-nak az volt a benyomása, a bíboros kissé alaposabban el akar beszélgetni vele. Erre abból is következtetett, hogy egy felénk közeledő prelátust türelmetlen kézmozdulattal visszaparancsolt.

– Nagyon nehéz ezt az egyháztartományt kormányozni – szólt a kardinális. – Mindenekelőtt azért, mert az egyház nálunk jogilag privilegizált helyzetet élvez. Amelyet a törvényhozó szervektől kapott. Többek között ez is oka annak, hogy amióta pap vagyok, arra a meggyőződésre jutottam, hogy nekünk távol kell magunkat tartanunk a politikától. Isten szolgálja vagyunk, és Isten nem kívánja tőlünk, hogy a politikai aréna küzdőterére lépünk. Önnek nem ugyanez a véleménye?

A kérdés oly váratlanul jött, hogy Bruce megfélemedezett az óvatosságról.

– Hogy őszinte legyek, nem – válaszolta.

A bíboros kiegyenesedett, mintha vipera csípte volna meg.

– Nem? – ismételte döbönt hangon, és Cornellt vizsgálgatta. – Kezdetben én is így vélekedtem, de ha az ember sokáig itt él ebben az országban, ha tisztába kerül az itteni politikával, és megismeri azt, ami a kulisszák mögött játszódik, akkor előbb-utóbb másként gondolkodik. Ez a magasabb szinten szerzett tapasztalat kérdése.

Az ütés talált, gondolta Cornell. Ezzel visszaküldött arra a helyre, ahova tartozom. Hogy jut eszembe nekem, újságírónak, aki itt csak látogatóban vagyok, hogy tudni merjem, miképpen oldhatók meg a helybeli problémák. Sejthettem volna, hogy ő, Dél-Amerika egyik vezető személyisége nem tűr ellentmondást. Még kevésbé kritikát. Ilyen kendőzetlen formában pedig egyáltalán nem.

– Elnézését kérem, eminenciás uram.

A bíboros felkelt. Cornell első ízben vett észre az arcán valami halvány mosolyt.

– Az én feladatom, szenyor, hogy a rámbízott népnek a lelki üdvéről gondoskodjam. Ebben szilárdan hiszek, püspökeim úgyszintén. Az élet itt a földön szerfölött unalmas, és csupán előjáték ahhoz, ami a mennyországban vár ránk. A földi élettel foglalkozzanak csak a politikusok, én azzal az élettel törődöm, amely majd odaát vár ránk. De most bocsásson meg!

Kezet sem nyújtott, hanem egyenesen az államelnökhöz ment, aki néhány magasrangú katonatiszttel beszélgetett.

– Hát megismertem – mondta félhangosan maga elé Cornell, miközben az arra járó szolgálótáljáról levett egy pohár whiskyt.

Esther, aki távolról figyelte beszélgetésüket, most odalépett hozzá.

– Nos, miről volt szó? – kérdezte, miközben Cornell bosszús arckifejezését figyelte.

A férfi kurtán fölnevetett.

– Tudni akard? Hát akkor hadd ismételjem meg az utolsó szavait: „A földi élettel foglalkozzanak csak a politikusok, én azzal az élettel törődöm, amely majd odaát vár ránk.” De az ördögbe is, micsoda nevetlen pimaszság ez! A politikusok foglalkozzanak az evilági élettel, ő majd az örökkévalósággal törődik. Más szóval: Elnök úr, szíveskedjék rendet teremteni ebben a nyomorult országban. A mennyországról majd én gondoskodom. Minderről olyan mély meggyőződéssel beszélt, hogy kétlem, valaha is meggondolja magát. 4

Esther komolyan pillantott a férfira.

– Püspökeinek a foglya ő, Bruce. Hidd el nekem, nagyon nyílt szívű ember, de a paloták falai között nevelkedett.

Cornell bosszúsan bólintott.

– Mint itt mindenki, kedvesem. Csak szét kell nézned ezen a fogadáson. El tudod képzelni, hogy ezeknek a buzgón csevegő hölgyeknek és uraknak van fogalmuk arról, ami Concienciában végbemegy? Briliánsaikat mutogatják, miközben a szegények néhány utcával arrébb éhen halnak, mert nincs egy betevő falatjuk sem.

Cornell némi mozgolódást észlelt a vendégek között. Meglepett pillantásaikat követve látta, hogy egy jól megtermett férfi lép a kertbe. Először körülnéz, majd megáll. A jelenlevők közül csaknem mindenkinél magasabb. Metsző, sötét szemei voltak, egyenes orra és hullámos haja. Egyszerű utcai ruhát viselt.

Esther idegesen szorította meg Cornell karját.

– Mégis eljött.

– Kicsoda?

– Antonio Valencia.

– Ez Valencia...?

– Igen, még hozzá hétköznapi ruhában. Én hívtam meg, de nem gondoltam, hogy kisebbfajta botrány lesz belőle.

– Botrány?

– Hát nem veszed észre? Nézz az emberek arcára! Nem hisznek a szemüknek.

Provokációnak tartják. Ebben az országban a papoknak kötelező reverendát viselniük.

Amint Cornell körülnézett, látnia kellett, hogy a vendégek sugdolóznak, s közben lopva Valenciára pislognak, aki mosolyogva a bíboros felé tartott. Először kezet rázott a házigazdával, majd türelmesen várt a bíborba öltözött arisztokratára, aki az elnökkel tárgyalt. Amikor Valencia letérdelt előtte, és megcsókolta gyűrűjét, Cornellnek nem kerülte el figyelmét, hogy a bíboros összeráncolja a homlokát. De utána mindjárt elmosolyodott, és olyan hangosan, hogy mindenki hallhatta, megkérdezte:

– Fiam, Antonio, mire való ez az öltözék?

Valencia fölemelte fejét, így magasabb volt a bíborosnál is. Arca nagyon komoly volt.

– A szegények papja vagyok, eminenciás uram. Engedelmevel ez a ruha jobban áll nekem, mint amit egyébként viselek.

A bíboros bólintott, és kissé szórakozottnak látszott. – Helyes, fiam, igen, engedelmemmel... De ezt az engedelmet eddig még nem kaptad meg. Az egyház egyik legerősebb pillére az engedelmesség. Aki nem tartja magát ehhez, az rossz úton jár.

– Megbocsát nekem, eminenciás uram?

A bíboros nyugodtan nézett a papra.

– Nem fiam. Aki a feletteseinek bánatot okoz, annak a számára nincs bocsánat. És most menj.

Kurta kézlegyintéssel elküldte, és ismét az elnökhöz fordult, aki a felháborodástól elvörösödve állt mellette.

– Hogy engedheti ezt meg eminenciád? – kérdezte megbotránkozva.

A bíboros viszont egyáltalán nem úgy viselkedett, mint akit megsértettek. Sőt, szája körül ironikus mosoly játszadozott.

– Az egyháznak mindig megvoltak a maga forradalmárai. Olykor belőlük kerültek ki a legjobb tanítványok, de gyakran valóban komoly gondot okoztak nekünk. A legnagyobb bajt azonban mindig maguknak szereztek. Az egyháznak nincs szüksége individualistákra, legkevésbé pedig a concienciai egyháznak. Ezt előbb-utóbb közölni fogom veled, persze nem nyilvánosan. Talán akkor majd meghunyászkodik.

– Kétkedem benne, eminenciás uram. Éppen tegnap kaptam róla egy részletes jelentést. Eszerint tevékenysége csaknem államellenes.

A kardinális megigazította fején a pileolust.

– Ön túloz elnök úr. Az államférfiak az olyan alattvalókat, akik nincsenek velük egy véleményen, mindig potenciális ellenségnek tekintik. Az önök elődei sem bíztak meg önökben, sőt önök sem bennük. A konzervatívok abszolút hatalmat gyakorolnak a falvakban, ahol többséget élveznek, de ugyanezt teszik a liberálisok ott, ahol a konzervatívok kisebbségben vannak. De az egyház mindenképp fölötte áll ebben az országban, s ezt nem szabad elfelejteniük. Az egyház nélkül és énnélkülem még az olyan tehetséges fiatalembernek sincsenek esélyei, mint Antonio Valencia.

Míg beszélt, Valencia felé nézett, akit Esther éppen Bruce-nak mutatott be. A pap kézfogása erős volt, tekintete szokatlanul tiszta, mosolya nyílt, becsületes.

– Vermeer professzor már beszélt önről – mondta Valencia. – Úgy látszik, külföldön érdeklődnek irántam.

Cornell bólintott.

– Miért provokálja az embereket? – kérdezte nyersen.

Valencia hangosan felnevetett.

– Így is föl lehet tenni a kérdést. Nálunk szokatlan, hogy egy pap civilben járkaljon, különösen a kardinális jelenlétében. Sőt, tilos is. Én azonban olyan megbeszélésekről érkezem, ahol egyáltalán nem megszokott dolog reverendát viselő papokat látni. Pontosabban kifejezve egy nyomornegyedből jövök, ahol szégyelltem volna egy bizonyos társadalmi osztály tagjaként mutatkozni.

– Esther hívta meg önt ide, professzor úr?

Valencia bólintott, és meghajolt Esther előtt.

– Igen, és ilyen csábító meghívásnak sohasem tudok ellenállni. – Szavai közben Esther felé fordult. – Cornell úr is bele van avatva a dologba, szenyorita?

A lány bólintott.

– Igen, de figyelmeztetnem kell önt valamire. Cornell úr bizonyos tekintetben antiklerikális.

Valencia mosolygott.

– Akkor legalább van valami, amiben megegyezünk, habár én is a klérushoz tartozom. Egyébként sohasem fogják kitalálni, kivel beszéltem ma.

A lány kérdően nézett rá, a pap pedig suttogóra fogta hangját.

– Rodriguez Tobarral.

– Micsoda!? – kiáltott Esther ijedten. – Miért van ő itt? Hiszen az életét kockáztatja!

– Azért van itt, hogy velem érintkezésbe lépjen. Tudomást szerzett a szándékaimról, és együtt szeretne velem dolgozni.

– Miért említette ezt meg előttünk, professzor úr?

– Mert azt szeretném, ha ön és Cornell úr szintén megismernék őt. Még egy napig itt lesz Cielóban, aztán visszamegy a hegyekbe. Van kedve velünk tartani, Cornell úr?

– Természetesen, professzor úr, nagyon szívesen. Mikor indulunk?

– Ma este. Pontosán nyolc órakor egy kocsi áll meg a szállodája előtt, hogy önt elhozza.

Önök nem kell egy szót sem szólnia, minden Rodriguez Tobar utasításai szerint fog történni.

– Nagyon érdekes lesz – morogta Cornell.

Antonio Valencia fülét azonban megütötte a megjegyzés hangszíne, és aggodalom ült arcára. Erősen Cornell szemébe nézett.

– Figyeljen rám, Cornell úr. Önt nekem, s ezt hangsúlyozni kívánom, Vermeer professzor ajánlotta bizalmamba. Nekem Európában sajtónyilvánosságra van szükségem, s ezt ön megteremtheti számomra. Én bízom Vermeer professzor megítélésében, s ennek alapján fogadom önt bizalmamba. Azért jöttem el erre az összejövetelre, hogy megismerhessem, s ezért fogadtam el Graham kisasszony meghívását is. Most talán azt gondolja, hogy a

bolondok házába került? Azért mégse higgye, hogy így van. A bolondok is normális emberek! El akar tehát jönni ma este?

– Számíthat rám.

Valencia elbúcsúzott. Mindketten hallgatva néztek utána.

– Tudod, Bruce, az embereknek itt Concienciában sok jó tulajdonságuk van – szólalt meg Esther. – Büszkék, bátrak, de meggondolatlan hősködésük néha erőszakossághoz vezet, aminek aztán a legszörnyűbb bűnök, a legembertelenebb kegyetlenségek a következményei. De Valencia mindenkinek csak jót akar.

Antonio Valencia a vendégek pillantásaitól követve rugalmas léptekkel haladt át a kerten. Micsoda ember, gondolta magában Cornell, és szorongás fogta el.

4. Razzia a nyomornegyedben

A nyomornegyed sötétjében botorkálva Valencia egy röfögő disznóba botlott. Nyomban ezután egy gyermek ordítását hallotta. Amikor zseblámpáját felkattintotta, az eléje táruló kép láttára elszornyedt. A disznó és a gyermek között alig volt különbség. Mindkettőt rettenetes piszok borította, egyforma bambán meredtek rá, aztán ugyancsak egyszerre eredtek futásnak.

Amikor szeme lassan hozzászokott a sötéthez, látta, hogy a kunyhók előtt mindenféle emberek hevernek. Üvegekből itták az olcsó alkoholt, és inkább itt kint feküdtek, mint bent, a szűk és bűdös kunyhóikban. Valencia ismerte ezt a települést. A nyomorúságos kalyibákat a meredeken emelkedő domboldalban eszkábálták össze. Mindegyik cölöpökön állt, akár az indiánok kunyhói a nagy folyók mellett. Csatornázás vagy vízvezeték? Itt mindez ismeretlen volt. A gyerekek arca felpuffadt, az éhségödéma szomorú tüneteit hirdetve. A megfelelő közegészségügyi intézkedések hiánya, valamint az éhség és a férgek miatt a gyermekhalandóság itt elérte az ötven százalékot. A telep lakóinak több mint hetven százaléka teljesen analfabéta volt. Nagyobb ünnepeken alamizsnát szoktak osztogatni közöttük, többnyire használt ruhát és élelmiszert. Ez az egyetlen, amit a nyomornegyed lakóinak érdekében valaha is tettek.

Az összetakolt viskók siralmas képet nyújtottak. Legtöbbjük bambusznádból, régi pléhdarabokból, vashulladékból készült. Tetőnek hullámpapírt, deszkát, gyakran csak piszkos rongyokat használtak. Ha esik az eső, senki sem marad szárazon a kunyhóban. Szép idő esetén pedig perzselő nap aszalja az emberi és állati ürüléket, és mindenféle fojtogató bűz terjeng.

Antonio Valencia gyorsan haladt végig a kövezetlen sikátorokon. Közben a koktélpartista gondolt. A bíboros szavai még a fülében csengtek, és úgy vélte, mindig hallani fogja őket, mert előjelei azoknak a megpróbáltatásoknak, melyek még kétségtelenül várnak rá.

Szorosan összeszorította az ajkát. Hogy is mondta neki a bíboros? „Az egyház egyik legerősebb pillére az engedelmisség. Aki nem tartja magát ehhez, az rossz úton jár... Aki a feletteseinek bánatot okoz, annak számára nincs bocsánat.” Ezt azonban megfordítva is lehetne kérdezni: „Vajon van-e bocsánat a felettések számára, akik alárendeltjeiknek bánatot okoznak? Vagy az egyház iránti engedelmisség talán fontosabb, mint az Isten iránti engedelmisség?”

Érezte, hogy a düh fellobban benne, s előnti, mint a forró láva. Isten... Ebben az országban hosszú évszázadokon keresztül csak gúnyt űztek belőle. Úgy állították a nép elé, mint minden bajban oltalmazót, mint valami munkaadót, akitől el lehet várni a segítséget, ha előzőleg megvesztegetik valamivel. Mindazoknak pedig, akik akár jogosan, akár jogtalanul fellázadtak ez ellen a szilárdan megalapozott rend ellen, attól kellett félniük, hogy lázadásukkal előbb-utóbb Istennel is szembekerülnek. Ezt a tételt mindenkinek a fejébe verték, aki csak gondolkodni tudott. Isten parancsolt, s a népnek csak az volt a dolga, hogy engedelmeskedjék. A bíboros és az államelnök az ő nevében beszélt, s éppen ezért lehetetlen volt bármiféle dialógus Istennel. Ő csak monológ formában szólt a néphez, és mindig csak a gazdagok száján keresztül. Ha a múltban valakinek eszébe jutott, hogy másként gondolkozzék, azt a legsürgősebben elűzték a helyéről. Az előadásokkal kapcsolatban, melyeket Valencia tartott szerte az országban, szintén felmerült az engedetlenség gyanúja. Csak a diákok rokonszenveztek vele, nekik viszont nem volt semmi szavuk a politikában. Igaz, a szakszervezeti vezetők egy véleményen voltak vele, de őket csak nagyon hosszú alkudozás után sikerült rávenni, hogy közös frontot alakítsanak. A kommunistáknak, valamint szövetségeseiknek, a gerilláknak természetesen megvoltak a saját elképzeléseik. Határozottan állították, hogy a fennálló problémákat csak erőszakos forradalom oldhatja meg.

gyökeresen. Ebben Valencia tökéletesen egyetértett velük. Rodriguez, aki a hegyekben az összekötője volt, s akinek ejtőernyővel szállították a fegyvereket Kubából, most itt rejtőzködik a városban.

Valencia megállt egy viskó előtt, amelyet a többitől eltérően kőből építettek. Háromszor koppantott az ajtón. Azonnal kinyitották.

– Jöjjön csak, professzor úr! Nem követte valaki?

– Nem, legalábbis nem vettem észre. De ne okozzon ez gondot magának, Rodriguez. Már évek óta játszom ezt a bujócskát.

Aprónak érezte magát a gerillavezérrel szemben, akinek volt bátorsága bemerészkedni ide, az oroszlán barlangjába.

Rodriguez elővett egy üveg bort a szekrényből, és az asztalra tette.

– Mondja csak, okvetlen szükségesnek tartja, hogy ez az újságíró megismerjen engem? – kérdezte.

Valencia hallgatott egy darabig. Szeme megakadt a szoba sarkában tornyosuló fegyvereken.

– Igen – felelte később. – Tudatunk kell a világgal mindent, ami nálunk történik. Ehhez pedig szükségünk van az ilyen emberre, mint ő! Van valami kifogása ellene, Rodriguez?

– Nem, de a legkisebb elővigyázatlansága önt is, engem is, sőt Esthert is veszélybe sodorhatja.

Rodriguez fogta a borosüveget, és megtöltött négy poharat. Az elsőt maga elé helyezte, a másodikat Valenciának nyújtotta, kettőt pedig félretolt az asztal szélére.

– Salud – szólta, és felemelte poharát. – A forradalomra!

Valencia megrettent. Ez az első eset, amikor leplezetlenül a szemébe mondják, mire akarnak vele szövetkezni.

– Ön tulajdonképpen miért pap még mindig, ha az egyház ölbe tett kézzel, némán szemléli, hogyan zsákmányolják ki az embereket? – kérdezte Rodriguez.

Ezt a kérdést már Valencia is gyakran feltette magának. A lelke legmélyéről jövő válasz vétkesnek mondta ki ebben. Mégis úgy érezte, éppen papsága révén lehet olyan támasza a forradalomnak, amelyet senki más nem nyújthat helyette.

– Mert a népnek meg kell tudnia, hogy vannak olyan papok is, akik másként gondolkodnak – felelte.

– No, akkor előjárói igazán nem fognak sokáig habozni, hogy ettől a tisztségétől megfosszák.

Nem kérdés volt ez, csupán egyszerű ténymegállapítás.

Valencia nézte a puskákat és a gépfegyvereket. Olyan szerszámok ezek, amelyeket emberölés céljából gyártottak. Bizonyára használták is már őket, s emberek halálát is okozhatták velük. Halottak... Vajon Rodrigueznek hány emberi élet kioltása szárad a lelkén? Gyilkolni, mindig csak gyilkolni...

– Tudom, min gondolkodik – szakította félbe tünődéseit Rodriguez.

– Ön egy forradalom esetleges következményeitől tart. És ezért fölveti a kérdést, vajon kínálkozik-e más eszköz is, mint a fegyvereké és az erőszaké. De akkor legyen szíves válaszoljon erre a kérdésemre: Concienciában a hadseregnek miért menyei oltalmazója a Boldogságos Szűz Mária? És milyen alapon kapja az egyház papja, akinek templomában ott függ az Istenanya képe, a törzstiszti fizetést? Mit gondol, professzor, a katonáknak talán nincs olyan fegyverük, amellyel lőnek, sőt embert ölnek? Vagy talán még mindig a bíboros szavainak a hatása alatt áll, amelyek szerint az erőszakos forradalom ellenkezik az egyház törvényeivel?

– Nem, természetesen nem – felelt Valencia. – De valahogy még mindig nyugtalan a lelkiismeretem.

Rodriguez kissé idegesen felnevetett, és közben újra teletöltötte poharát.

– Lelkiismeret! Hogyan mondta? Lelkiismeret? Ön mondja ezt, aki éppen most jött végig ezen a nyomornegyeden? Itt nyugodt volt a lelkiismerete? És ön is nagyon jól tudja, hogy ilyen nyomornegyedet még legalább ötvenet lehet találni a városban, s közülük nem egyet még ennél is sokkal siralmasabb állapotban.

Kintről léptek zaja hallatszott, majd Esther Graham hangja csendült fel. Elsőnek a lány lépett be, utána Cornell. Amikor Cornell megpillantotta a teletöltött borospoharakat, elmosolyodott. Aztán kezét fogott Valenciával és Rodriguezzal, és leült a gerillavezérrel szemben.

– Hálás köszönet a kedves fogadtatásért! Egészségükre!

Rodriguez tekintete egy pillanatra megpihent Estheren. Ennyi idős lenne most az ő lánya is, ha annak idején a szörnyű megerőszakolás után nem pusztul el oly nyomorultan, akár egy állat. Legalább ettől kímélte volna meg a sors!

– Miről beszéljek önnek? – kérdezte Cornellt.

– Valamit a szándékairól – válaszolta az újságíró röviden.

Rodriguez maga elé meredt. Kemény arcvonásai úgy hatottak, mint valami élettelen maszk, a szeme azonban parázsként izzott. Nyakán tűzpiros heg húzódott, és Cornell megállapította, hogy zakója alatt pisztolyt visel.

– Azért nyilatkozom, szenyor, mivel a professzor megkért erre – mondta végül. – De hát az Isten szerelmére, hogy magyarázzam el magának, hogy mi játszódik le ebben az országban? Hiszen ön külföldi, és aki nem ebben az országban született, az el sem tudja képzelni mindazt, ami nálunk végbemegy. Hadd kérdezzek azonban valamit öntől: Tudja, uram, mi az, éhezni? Igazi éhezésre gondolok, amely nem fél óráig, esetleg néhány napig, hanem évekig, egy egész életen át tart. Fájdalma van, s tisztában van azzal, hogy van rá orvosság, csak meg kellene venni a sarki patikában, de nincs rá pénze? Tudja mit jelent ez? És az, ha tehetetlenül kell szemlélnie, amint gyermekei sorban egymás után meghalnak? El tudja képzelni, hogy a rendőrség az ön feleségét és lányát a törvényesség nevében megerőszakolja?

Elhallgatott, és sötéten meredt a szoba falát díszítő filmplakátra.

– Tehát forradalmat akarnak? – kérdezte Cornell. Rodriguez bólintott.

– Következetesnek kell lennünk – folytatta –, mert ha nem, akkor minden marad úgy, ahogy van. Igen, tudom, azért sok embernek meg kell halnia. Ezen nem tudunk változtatni. Én eleget öltem már, és még fogok. A kormány is gyilkosnak nevez, persze minden attól függ, milyen szemszögből nézzük a dolgokat.

Cornell a gyertya halvány fényénél láthatta, hogy a gerillavezér komoly arcvonásai kissé felderülnek, amint folytatja:

– A hegyekben pillanatnyilag harmincezer emberünk van. Nem félnek senkitől, és nem rettennek vissza semmitől. Ezt a hadsereget bocsátom Valencia professzor rendelkezésére.

– Mikor hozzák ezt nyilvánosságra? – fordult oda Cornell Valenciához.

– Néhány napon belül, amikor a nemzeti egyetem diákjai megkezdik a sztrájkot. De szeretném, ha jól megértene. Ennek a megbeszélésnek titokban kell maradnia. A forradalom kitörését az ember nem harangozhatja be előre, mint egy új párt megalakulását.

– És mit fog szólni a bíboros?

–Valószínűleg felelősségre von majd. Hogy utána mi történik, most nem tudnám megmondani.

Rodriguez fölkelt, és Cornellhez lépett. Szorosan előtte állt meg, és úgy beszélt hozzá:

– Mielőtt elmenne innen, szenyor, jól hallgasson meg engem. Tudja, miért élünk mi, gerillák ott fent a hegyekben, primitív körülmények között, minden veszéllyel dacolva, miközben a kormány katonái állandóan vadásznak ránk? Nem? Nos, én megmondom önnek. Mert mi vagyunk ebben az országban az egyetlen felkelő hadsereg. Az újságok banditáknak neveznek bennünket, mi viszont a rendőrséget és a katonaságot nevezzük így. Ha mi

megtorló intézkedésekhez nyúlunk, akkor ezt mindig csak olyan emberekkel szemben alkalmazzuk, akik az ország lakosságát csalással forgatják ki a legelemibb jogaiból. Akarja hallani, miként éli le egy napját nálunk az átlagember? Egész álló nap dolgozik – egy darab vajaskenyérért! Ha aztán estefelé hazavergődik a mezőről, leissza magát, mert el akarja felejteni a nyomorát, amilyen gyorsan csak lehet. És ha besötétedik, bemászik az ágyba a felesége lába közé. Alkohol és nemi élet –, ezek jelentik a kikapcsolódási lehetőséget az idevaló munkás számára. Ez az egyetlen, amit ismer, esetleg a futballon és egy kis muzsikán kívül. De ezzel aztán vége! És senki sem gondol arra, hogy ezen változtatni kellene. Én az általam ellenőrzött területen bevezettem néhány új dolgot: termelőszövetkezeteket alakítottam, a gazdagoktól erőszakkal elvettem földjeiket, és a szegény parasztoknak adtam. Mindenkit, aki ez ellen föllázadt, kivégeztettem. Tudom, hogy ez kegyetlenül hangzik, de vajon azokat a szerencsétlen napszámosokat, szegényparasztokat évek lassú folyamán nem a földbirtokosok teszik-e testi és szellemi ronccsá, és juttatják idő előtt sírba az embertelen kizsákmányolással? Hát ez talán nem éppen olyan gyilkosság? Megérti most már, hogy mi ellen kell itt harcolni?

Cornell Valencia arcába pillantott. Ez az arc most hirtelen öregnek, beesettnek látszott, és mély fájdalmat árult el.

– Ön úgy beszél a gyilkolásról, mintha az mindennapos elfoglaltsága lenne.

Rodrigueznak arcizma sem rándult.

– Ha önt ez bántja, szenyor, azt ajánlom, nézzen egy kicsit széjjel Garcia ezredes pincéiben. Ott a gyilkolás nem csak mindennapos elfoglaltság, hanem valóságos nagyüzem.

Esther arcára kiült a félelem.

Rodriguez észrevette ezt a változást.

– Elnézést kérek, szenyorita, amiért megrémítettem, de hiszen ön is tudja, hogy nálunk nem babra megy a játék, ha ezzel nagyon kevesen vannak is tisztában. Bárki közülünk holnap már áldozat lehet.

– Vagy bárki a mi áldozatunk – vetette ellen Cornell.

Valami egészen valószerűtlent érzett ennek a kis háznak az atmoszférájában, mint ahogy a koktélpartin csevegő jólöltözött urak társasága: a püspökeiktől körülvelt arisztokrata megjelenésű bíboros, a tábornokok társaságában szórakozó elnök szintén valószerűtlenül hatott.

– Mindkét oldalon a félelem uralkodik – mondta Valencia.

– Ez viszi pusztulásba az országot.

– És a gazdagok.

– Meg a szegények.

A szobában csend lett. A gyertya fénye groteszk árnyakat rajzolt a falra. A halványan pislákoló láng végigtáncolt a földön heverő fegyvereken.

A levegő fülledt volt. Cornell izzadságszagot érzett. Úgy tűnt, mintha Rodriguez ültében elszunnyadt volna. Szögletes fejét széles tenyerébe támasztotta, és vállait kissé magasra húzva meredt maga elé. Valencia gondterhelten simított végig homlokán. Esther egyikükről a másikra nézett.

– Gondolják, hogy a hadsereg át fog pártolni önökhöz? – kérdezte Cornell.

Valencia mélyet sóhajtott.

– Odáig még nem jutottunk. Először szabályszerű politikai hatalmat kell kiépítenünk, mindenkit föl kell fegyveroznünk, s csak azután tudunk oda jutni.

– Ehhez viszont sok külföldről jövő pénzre van szükségük. Honnan veszik azt?

Oroszországból? Kínából? Amerikából?

– Amerikából semmi esetre sem. Amerika eddig minden országban csak az oligarchákat támogatta.

– Tehát Kínából és Oroszországból?

– Valószínűleg.

Cornellnek már alig volt kérdezni valója. Vajon miért bíztak meg benne az emberek? Vajon fölfogták-e az őket fenyegető veszélyt? Hirtelen eszébe jutott Vermeer professzor.

– Mikor kezdi meg Vermeer az előadásait? Úgy tudom, már kinevezték.

– Néhány nap múlva.

– Tehát amikor a sztrájk elkezdődik?

– Igen.

Cornell elgondolkodott. Két mindenre elszánt ember ült vele szemközt. Az egyik az erőszakot választotta jelszavának, a másik pedig arra kényszerül, hogy az erőszak oldalára álljon. Világossá vált előtte, hogy egyikük sincs egyedül. Százvezrek követnék őket. De vajon azok is olyan elszántak lennének-e, mint ez az Antonio Valencia, a pap és ez a gerillavezér, Rodriguez? Egy dolog mindenesetre biztos: cikkének megírásához nem kényszerül arra, hogy másod- vagy harmadkézből szerezzé értesüléseit. Különösen akkor nem, ha maga is részt vesz ebben a veszélyes játékban.

– Igazán nem tudom, belebocsátkozhatom-e egy ilyen kockázatos vállalkozásba? – fordult Esther felé.

A lány a vállát vont.

– Néhány nappal ezelőtt még magad mondtad, hogy aki semmit sem akar kockáztatni, az nem érdemli meg a boldogságot. Vagy ezt akkor nem komolyan mondtad?

Ránézett a lányra. Nyilvánvaló, hogy a terveket illetően sokkal tájékozottabb, mint eddig sejtette volna róla. Jelenléte is teljesen magától értetődőnek tűnt ebben a társaságban.

– Tulajdonképpen mi a te feladatod itt?

Valencia közbeszólt:

– Kérem, ezt ne kérdezze, szenyor.

Cornell hallgatott. A kör lassan bezárul, gondolta magában. Először Vermeer, aztán Valencia, majd Rodriguez és végül Esther. Tudta, hogy most maga is választás előtt áll. Vagy haladéktalanul el kell hagynia ezt az országot, vagy pedig egyik intrikából a másikba keveredik, aminek eredménye minden bizonnyal fejvesztett menekülés lesz, vagy éppenséggel a halál. Vagy győznek a forradalmárok. De ebben nem hitt, a vele szemben ülő férfiak minden érvelése ellenére sem.

– Miért veszel te részt ilyen veszélyes vállalkozásban?

A lány tekintete tele volt meggyőződéssel, amint válaszolt:

– Mert hiszek benne.

– Amerikai létedre?

– Tévedsz, Bruce. Én itt születtem.

– És ha arra kérnék, hogy lépj ki ebből az egészből?

– Akkor sem tenném meg.

Cornell tanácstalanul pillantott egyik arcra a másikra.

– Mondják meg nekem őszintén a valóságot – fordult végül a gerillavezér felé –, mekkora a kockázat?

– Életre-halálra megy a játék, szenyor – válaszolta Rodriguez komolyan. – Ön még ép bőrrel kibújhat, közülünk azonban már senki.

Életre, halálra... Cornell Valenciát vizsgálta. Körülbelül harminchárom évesnek becsülte, tehát még teljes erejében van. Vajon ő is mert volna ennyi idős korában a halállal játszani?

Az ajtón háromszor kopogtak. A férfi, aki belépett, koldusnak látszott. Inge cafatokban lógott, kitaposott szandált viselt. Nadrágját csak madzag tartotta, s amint beszélt, Cornell megállapította, hogy egyetlen foga sincs.

– Értesítettek bennünket, hogy a titkosrendőrség útban van errefelé – mondta nyugodtan.

– Ki szólt nektek? – kérdezte tőle Rodriguez.

- Az egyetemről üzentek. Most körülbelül arra járhatnak a kocsijaik.
 - Ki mondta neked, hogy ide fognak jönni?
 - Vincent Zabola.
 - És ő honnan tudja ezt?
 - Egy rendőr kifecsegte.
- Rodriguez felemelkedett.
- Köszönöm, Arthuro. Vigyél ki bennünket a negyedből, amilyen gyorsan csak lehet! Az emberek dugják el a fegyvereket a padló alá. A helyet tudod.
 - Gyerünk, gyorsan!

Amikor a rendőrautók megérkeztek, Rodriguez, Esther, Valencia és Cornell már útban voltak Valencia egyik barátjának lakása felé, amely közvetlen a város szélén állt. Senki sem gondolt arra, hogy Hernando Pintónál, az ország leghatalmasabb ültetvényének főintézőjénél, ennél a büszke úrnál keresse őket, aki egyébként maga sem tudta önmagáról, hogy agnosztikus-e inkább, vagy talán ateista. Még egyetemi tanulmányai idején keveredett konfliktusba szüleivel, mert elkeserítette, hogy roppant nagy vagyonuk ellenére semmit sem tesznek a szegény nép érdekében. Az ellentétek odáig fajultak, hogy a fiú elhagyta a szülői házat. Egy fillért sem vitt magával.

A rendőrség körülfárta a nyomornegyedet. A stratégiailag fontos pontokhoz odaállították a teherautókat, amelyek fénycsóváikkal irgalmatlanul végigpásztázták az egész telepet. Garcia ezredes, aki a parancsokat osztogatta, minden egyes lakót egyenként állíttatott elő. Ő maga is résztvett a kihallgatásokon.

- Láttál itt egy magas, őszhajú férfit katonai egyenruhában?
- Nem, tábornok úr. De hogyan láthattam volna a sötétben. Nekünk nincsenek ilyen fényzőróink, mint maguknak.
- És te?
- Esküszöm a Boldogságos Szűz Máriára, excellenciás uram, hogy senkit sem láttam. Én be voltam rúgva.
- Még most is részeg vagy. Tűnj el! Csak úgy bűzlesz! – rivallt rá Garcia az emberre.
- Hát te?

A megszólítottak nem volt már egyetlen foga sem. Lábán szandált viselt, nadrágját madzag tartotta.

A férfi habozott.

– Nos, kérdezte Garcia türelmetlenül – felelsz, vagy azt akarod, hogy a saját nadrágtartódra akasszunk fel?

A férfi remegni kezdett.

– Én aludtam, excellenciás uram. Ha alszom, nem látok semmit. És legtöbbször aludni szoktam, mert olyankor nem vagyok éhes.

– Hogy hívnak?

– Arthurónak, ezredes úr.

– És nem láttál egyetlen idegent sem?

A sovány férfi buzgón bólogatni kezdett:

– De igen, excellenciás uram. Tegnap itt volt Valencia atya.

– Mit akart itt?

– Az emberekkel beszélt, excellenciás uram, és misét mondott.

– Jó. A következőt kérem.

De senki sem tudott semmit. Garcia érezte, hogy becsapják. Körüljártatta tekintetét, de semmi gyanúsat nem észlelt. A rendőrök átkutatták a kunyhókat, és jelentették, hogy semmit

sem találtak. A rendőrfőnök sejtette, hogy ezek a lesoványodott, kiéhezett, rongyokba öltözött férfiak és nők valóságban az orránál vezetnek.

Odahívta magához az egyik századosát.

– Mióta állnak itt ezek a kunyhók, százados?

– Nem tudnám pontosan megmondani, de minden nap több lesz belőlük.

– Honnan jöttek ide az emberek?

– A hegyekből, ezredes.

– És hol állnak azok a kunyhók, amelyeket ezen a héten építettek? A százados az újonnan épült kunyhók felé mutatott, a fényszórók követték kezének mozdulatát.

Garcia mélyet sóhajtott, és cinikusan felnevetett.

– Bontsátok le őket!

– De hogyan gondolja...

– Azt mondtam, bontsátok le. Vagy meg kell még egyszer ismételnem?

A százados kiosztotta a parancsokat. A rendőrök felugráltak a teherautókra, és a kocsik lassan elindultak, miközben a fényszórók éles lándzsaként fúródtak bele a sötét éjszakába. Egy öregasszony feljajdult. Egy nagycsontú indián nőt, aki szitkokat szórt a rendőrökre, a földre taszítottak. Malac futott át visítva az autók előtt. A kisgyermeket sűrű szidalmak és fenyegetések közt beteretelték a kunyhókba, de a szerencsétlen apróságok újra kirohantak, és nagy lármát csapva ide-oda futkostak a rendőrkocsik körül.

Néhány perccel később a reflektorok borzalmas jelenetet világítottak meg: Egy hatalmas gödörben össze-vissza rohangáló embertömeg igyekezett kétségbeesetten menteni nyomorúságos kis motyóját a pusztulástól.

A rendőrök már hozzáláttak a munkához. Morogtak eleinte, de a vékonybajszú százados egy káromkodással beléjük fojtotta az ellenkezést. Garcia pontosan tudta, mit csinál. Ezeket a kalyibákat a városhoz tartozó telken ütötték fel, és ide néhány hét múlva egy bankházat fognak építeni. Már ki voltak téve a hatalmas táblák ezzel a felírással: „Tiltott terület! Átjárni tilos!” De ezzel a jövevények mit sem törődtek, sőt a tiltó táblákat is felhasználták a tetőfedéshez. Az új telepesek a hegyekből jöttek azzal a reménnyel, hogy a városban majd jobbra fordul a sorsuk. Leginkább éjszaka érkeztek, s néhány óra alatt már állt is a viskó, amelynek tetejére aztán kitérítették Conciencia lobogóját. A telket ezzel máris sajátjuknak tekintették. Így ment ez mindenfelé a városban. A nyomornegyedek gombamód nőttek a földből, s mindenütt a nyugtalanság tüzfészkevé váltak. A felforgató elemek pedig, akik az elnök hatalmát állandóan veszélyeztették, mindig jó rejtékhelyet találtak ezekben a negyedekben.

A Garciához befutott jelentés, mely szerint Rodriguezt itt kell keresnie, megbízhatónak bizonyult. Az ezredes szilárdan meg volt győződve arról, hogy Rodriguez valóban itt tartózkodott a kunyhók valamelyikében. Azonkívül Antonio Valencia is gyakran megfordult itt. Az ő kapcsolatai a baloldali beállítottságú csoportokkal már önmagukért beszélnek. Ha valaki, akkor Garcia ezredes tudta a legjobban, mennyire veszélyben forog az elnök élete. Szinte alig múlik el nap, hogy ne terveznének ellene merényletet. Az olyan emberek, akiknek az égvilágon semmi veszteni valójuk sincs, inkább ma támadnak a hatalom ellen, mint holnap. Ő a felelős azért, hogy ezek a támadások megghiúsuljanak. Jól ismerte ellenfeleit, hiszen egész sort eltakarított már az útból.

Mások kiszöktek az országból vagy elmenekültek, mielőtt sikerült volna elcsípni őket. De a legveszélyesebbek itt rejtőznek ezekben a nyomornegyedekben. Kívülállónak sohasem jutna eszébe, hogy itt keresse őket. Az csak a vigasztalan kunyhókat látja, a szennyet, a piszkot és az emberek nyomorúságát. De az ezredes mindezt jobban és másként tudja: a legtöbbjüknek itt semmije sem hiányzik. Szegénységük csupán álcázás, a legkitűnőbb álarc, amelyet egy ember egyáltalán használhat. És többnyire nem is tartózkodnak itthon. Feladatuk

abból áll, hogy befolyásuk alá kerítsék az analfabétákat, ami elég könnyen megy. Mert az elégedetlenség mindig a legjobb táptalaja a forradalomnak. És ezekben a hivatásos naplopókban, a társadalomnak ezekben az élőködőiben szinte burjánzik az elégedetlenség. A kunyhókban bujkálnak, koldulásból élnek, betörnek, gyerekeiket az utcára küldik, isznak, kurválnak, és mivel szegények, még támogatásra is találnak egy ilyen megszárdult idealista személyében, mint ez az Antonio Valencia. Ez nem akarja belátni, hogy úgy sem tud rajtuk segíteni, már csak azért sem, mivel helyzetüket, gondolkodásmódjukat nem okként, hanem következményként fogja fel. Ugyanez áll a nemzeti egyetem diákjaira. Ők is csak unalomból lázadoznak. Közülük sokan azért hagyták el a jómódú környezetüket, mivel ott dolgozniuk kellene, és vállalniuk a felelősséget az ültetvényekért, Conciencia jólétének gazdasági bázisáért.

Garcia közelebb ment a kalyibákhoz, és szája hideg mosolyra húzódott, amint a puszkatus tompa püffenését hallgatta a deszkafalakon és bádoglemezeken. De a következő pillanatban már eltűnt arcáról a mosoly. Homlokához egy kő csapódott, keményen és súlyosan. Úgy érezte, hirtelen meginog lába alatt a talaj. Félig elbódulva igyekezett állva maradni, miközben égő fájdalom hasított a halántékába. Ujjával megtapogatta a megsebzett helyet, és borzongva érezte saját vérenek tapadós nedvességét. Megdermedt szíve egyszerre gyorsabban kezdett verni. Egy pillanatra azt hitte, elveszti eszméletét. De amint túljutott a rosszulleten, már csak hideg, könyörtelen bosszúvágyat érzett. Lassan odament a századoshoz, aki a kocsi bal oldalán állt. A reflektor fénykévéje élesen megvilágította a Garcia homlokán kirajzolódott sebet és a vért, amely vékony csíkban csorgott lefelé az arcán, és befolyt a szájába. Érezte a vér émelygős ízét, és ez még azt a kevéske kis emberi érzést is elfojtotta benne, amelyre ritka pillanataiban olykor képes volt.

– Ellenszegülnek? – kérdezte a tisztet.

A százados bólintott.

– Igenis. Használják egyetlen létező fegyverüket, kövekkel dobálják embereinket.

Garcia a fejét rázta.

– Honnan tudja maga, hogy ezeknek nincsen más fegyverük? Szerintem ez a nyomortanya a legjobb búvóhely forradalmárok számára. A házkutatás itt nem ér semmit, mert itt nincsenek házak. De sár, kosz, lyuk és odú az van bőven, és ott nem kutat senki.

Miközben beszélt, a rendőröket figyelte, akik a kalyibák oldalát úgy döntötték, mintha azok csupán játékdobozok lennének. Látta, amint az asszonyok megpróbálták emberei kezéből kicsavarni a puskát. Látta, ahogy az apró gyerekek segédkeznek a pusztításban, mintha ők is a rendőrség oldalán állnának, és vigyorgott, mert a deszkafalak recsegése kellemes muzsikaként csengett fülében.

De most hirtelen változott a kép. Olyan gyorsan és hirtelen történt, hogy maga az ezredes is meglepődött. Lövés dördült, egy rendőr felkiáltott és összeesett. Aztán még néhány lövés hangzott, s utána néma csend. Talán csak egy másodpercig tartott az egész, de ez oly iszonyatos másodperc volt, hogy az ember úgy érezte, mintha minden élet megszűnt volna a földön. Ekkor egy gyerek elkezdett hangosan sírni, bár látni se lehetett senkit.

– Azonnal fogasson össze mindenkit, és csukassa le őket! – lihegte Garcia dühtől eltorzult arccal.

A sebesült rendőrt félrevitték, és rádiótelefonon mentőautót rendeltek. A többi rendőr egy percnyi szünetet tartott a pusztításban, és az egész terepet pillanatok alatt teljesen elzárta a külvilágtól. Egy lélek sem menekülhetett. A férfiakat elszakították az asszonyoktól, a rendőrök pedig csak most kezdtek igazán hozzájárni a munkához, hogy megtámadott kollégájuk miatt bosszút álljanak.

– Kerestesse a fegyvereket, gyorsan! – förmedt Garcia a századosra.

A százados kezdetben még pislákoló részvéte már régen elpárolgott. Hiszen rálöttek egy beosztottjára, s ezt meg kellett torolnia ezen a csöcseléken. Igaza van Garcianak: a részvét gyengeséget jelent. Aki ebben az országban enged a részvét érzésének, annak el kell buknia a küzdelemben.

– Hívassa azonnal a riadóautókat! Terelje össze az embereket!

Úgy tűnt, hogy a nyomornegyed lakóinak ellenállása megszűnt. Aki nem adta meg magát azonnal, azt könyörtelenül ütlegetni kezdték, miközben a többi rendőr élesre töltött fegyverrel készen állt arra, hogy szükség esetén tüzeljen. Az embereket rugdosással és ütlegetéssel hajtották előre. Az ezredes nézte őket, amint közelednek, s közben a vért nyalta a szája széléről. A kalyibákból már nem sok állt. Jól tudta, hogy nem mindenkit sikerült elcsípniük. Egy részüknek sikerült egérutat nyernie, velük együtt valószínűleg annak a férfinak is, aki a lövéseket leadta. No, de a többinek a titkosrendőrség pincéiben majd elveszi a kedvét az ilyen tréfáktól. Bár egy hétnél hosszabb ideig nem szabad ott tartani őket, de mire kikerülnek, örökre megtanulják, mit jelent, ha valaki rendőrré mer löni. Hogy bíróság elé állítsa őket, annak semmi értelme. Ezzel csak a baloldali sajtó kezébe adná a robbanóanyagot. Ha viszont ezek a lapok mégis értesülnének az incidensről – s ez minden valószínűség szerint meg fog történni –, még mindig nyilvánosságra lehet hozni, hogy a lövöldözést mások kezdték, amikor a rendőrség néhány tolvajt őrizetbe akart venni. Ez egyébként megfelel a valóságnak – legalábbis részben. Aztán majd ha a letartóztatottakat szabadon engedik, azok nagyon is vigyázni fognak, hogy ne járjon el a szájuk. A félelem egy életre befészkelte magát csontjaikba, gondolta magában.

A riadóautók megérkeztek, és Garcia végignézte, amint rendőrei a foglyokat sűrű ütlegek közt betaszigálják a kocsikba. Azonnal indultak visszafelé. Az ezredes még egyszer hátrapillantott a romokra, melyeket maga után hagyott. Ügyet sem vetett a síró kisgyermekre, akik a réműlettől halálra válva ide-oda ténferegtek. Kocsiba szállt, szájába

cigarettát dugott, és kényelmesen hátradőlt. Elégedett volt magával. Ismét felszámolta a nyugtalanság egyik tűzvészkrét. Ki is adja azonnal a parancsot, hogy a másik nyomornegyedet is alaposan fésüljék át. De az ő jelenléte ott már nem szükséges. Fáradt volt. Bizonyára nyugtalan lenne miatta a felesége, aki egyébként semmit sem tud ezekről a ténykedéseiről. Abban a hiszemben él, hogy ő is csak olyan rendőrpáncsnok, akár a többi. De minnek is beszélne neki ezekről a dolgokról? Magának is elege van már belőle. Ha valakinek az a kötelessége, hogy egy államférfi életét védje, akkor kíméletlennek kell lennie mindenkivel szemben, aki veszélyes lehet.

Azért valamivel még sem volt megelégedve. Rodriguez ismét kisiklott a kezei közül. Vajon ki figyelmeztette? Vajon melyik emberének járt el a szája? Bár a feje még lüktetett, a vérzés szerencsére elállt. Most már nincs több dolgom, gondolta magában. Embereim elintézik a foglyokat, és ha nem vernek néhányat agyon, hát bizisten akasztatni fogok. Így talán majd valamivel többet megtudhatunk. A rendőr szerencsére nem sebesült meg súlyosan, de ahhoz eléggé, hogy a bajtársai meggyőződjenek arról, miféle disznó bandával van dolguk. Olyanokkal, akikkel szemben csak a kemény ököl módszere használ.

Így gondolkodott Garcia. De arról már nem tudott, hogy a fegyver egy olyan ember kezében dördült el, akinek végig kellett néznie, hogyan bontják le a szeme láttára nyomorúságos kalyibáját, mialatt két kisfia mélyen aludt a rongyokból összefoldozott ágyon. Tulajdonképpen nem is akart ő tüzelni, de ez a kegyetlenség annyira felbőszítette, hogy nem tudta magát türtőztetni tovább.

Garcia arról sem tudott, hogy az egyik kunyhóban három halott feküdt, s nem hallotta Arthuro megjegyzését sem:

– Most legalább tudjuk, miféle ellenséggel van dolgunk. A bosszú a rendőrség tetteinél is keményebb lesz! Erre esküszöm neked, Szentséges Szűzanyám!

Eskü volt ez, fogadalom, s mindenki tudta, hogy ez milyen súlyosan nyom a latban. Garcia nem hallotta azt a telefonbeszélgetést sem, amelyet ezekben a percekben Antonio folytatott egyik barátjával, a nemzeti egyetem professzorával. Értesítette őt a történeletről, közölve azt is, hogy a diákok néhány nap múlva tüntetéssel akarnak tiltakozni a rendőrség brutalitása ellen. Valencia odafordult Cornellhez, akivel az éjszaka folyamán hosszú beszélgetést folytatott. Arcát mély gondok árnyékolták.

– Megértette? – kérdezte Valencia.

Cornell bólintott.

– Mit fog most tenni?

– Utánanézek a dolgoknak.

– Most, az éjszaka kellős közepén?

– Igen.

– És nem fél, hogy magát is letartóztatják?

– Nem.

– Magával megyek.

– A saját felelősségére. Remélem, ezzel tisztában van?

– Természetesen. Ne értesítsük Esthert is?

– Ne.

– És Rodriguezt?

– Őt hagyjuk ki a játékból. Különben már mindketten alszanak. Mi pedig néhány órán belül visszatérünk.

A késő éjszakában Cielo egészében kihaltak látszott. A főváros fényei úgy szikráztak, mint a csillagok. Az éjszaka hűvös volt és világos, mert éppen telihold volt. Útközben Valencia beszélni kezdett a sötét kocsiban:

– Néhány nap múlva mindenki tudni fogja, hogy mit akarok. Ha valami bajom történne, akkor diákjaim egyike ismerteti programomat. Nekem egyébként néha úgy tűnik, mintha csak

most kezdenék igazán élni. Rengeteget gyötrődtem eddig. Vajon megérti-e ezt? Voltak napjaim, amikor ráésem, hogy az imádság egymagában nem elég, mert semmi más, mint egyszerűen beszélgetés Istennel, egy hatalmas ismeretlennel, aki azonban csak meghallgat, de sohasem válaszol. Ezért az embernek saját magának kell megfogalmaznia a döntéseit. Van, akinek a lelkiismerete megadja a választ. És ha valami, akkor a lelkiismeret szava valóban az Isten szava lehet.

Nyúl futott át az úttesten, és majdnem a kerekek alá került.

– Gyakran úgy érzem magam – folytatta Valencia –, mint ez a kis nyulacska, amely az imént az életét mentette. Azt hiszem, sok hibát követhetek el. Talán túlságosan leegyszerűsíttem a dolgokat. De nem látok más kiutat. Mert ha minden úgy megy tovább, ahogyan most van, akkor semmi sem fog megváltozni ebben az országban. Néha úgy gondolom, ha Krisztus újra visszatérne a földre, alig merészelne bárki is a szemébe nézni. Néha pedig megkérdem magamtól, tulajdonképpen miért foglalkozom ezekkel a kérdésekkel. Amikor Európában voltam, Dél-Amerika olyan távolinak, oly végtelen messzinek tűnt, hogy alig tudtam elképzelni, hogy ez a földrész valaha szerepet játszhat a mai világban. De most már tudom, hogy igen. Mi a többi népnek azért nem jelentettünk semmit, mert az ő szemükben a mi országaink csak bábszínházak. Ugyanazok a családok, akik száz évvel ezelőtt kormányozták ezt az országot, ma is vezető helyeken ülnek. Hogy melyik párthoz tartoznak, az egyáltalán nem lényeges. Még csak programjuk sincsen. Csak törvényeik vannak. De akkora kibúvókkal, hogy akár egy elefánt is átnyargalhat rajtuk. Az uralkodó osztályon belül mindenki a másikat védi, a többiek védelem és szeretet nélkül élnek. A szentképek pedig mozdulatlanul tekintenek ránk a templomok faláról, és szótlán szemlélik az évszázad legszörnyűbb szociális igazságtalanságait. Meg tudja ön érteni mindezt?

Cornell a fényszóróktól megvilágított úttestet figyelte. Valencia szavai meggyőzték. Valenciához hasonlóan maga is tudta, hogy a latin-amerikai világ lángokban áll. Tudta, hogy ezeket a katolikus lakosságú országokat olyan emberek irányítják, akik mindent maguknak gyűjtenek, és a tömegeknek semmit sem adnak. Láta, milyen görcsösen ragaszkodnak egy maguk alkotta reakciós Istenhez, aki a gazdagokat békében hagyja, mert hiszen azok eddig is gazdagok voltak. A szegényeket is nyugton hagyja, hiszen azok amúgy is szegények maradnak. Cornell sokkal többet beszélgetett szegényebb rétegekből származó emberekkel, minthogy ne tudná: ezek a szerencsétlenek még mindig hisznek Istenben. Hisznek, amikor már nem segít rajtuk, már nem is tesz értük semmit, csak ostorát érezteti velük. Ez az Isten már régen nem képes önállóan tevékenykedni, szava csak a bíborosok és püspökök, az ország egyházi vezetősége által erősen „megszűrve” juthatott el a tömegekhez.

A motor halkán zümmögött. Valencia szája élesen metszett vonalnak tűnt. A telefonbeszélgetés elég világos volt. Eszerint a nyomornegyed lakóinak többsége most a börtönben vár sorsára, s a néhány hátramaradt a halottakat gyászolja.

Végighajtottak a széles sugárúton, maguk mögött hagyva a munkásnegyedet. Végül megálltak a telep előtt, amelyet sajátos iróniával „El Futuro”-nak, „A jövő”-nek kereszteltek. Miközben Valencia kiszállt, és becsukta a kocsiajtót, azon gondolkozott, vajon tényleg vállalhatja-e mindazokat a nehézségeket és megpróbáltatásokat, amelyek még csak ezután kezdődnek igazán. Vajon el tudná-e viselni, hogy a legjobb barátai elhagyják? Mert ő maga nem a munkások soraiból, hanem az ország leggazdagabb rétegéből származott. Ezek a gazdagok ismerik őt, és haladó eszméi ellenére sem taszítják el maguktól. De ha egyszer erre is sor kerül? Honnan meríti majd az erőt? Imádkoznia kell Istenhez, aki azonban látható valóságában sehol sincs jelen. Erősebben kellene hinnie. De hogyan tehetné ezt meg, amikor olyan politikát hirdet, amely a kereszténység szellemétől eltérően az erőszak politikája. Ezt már nagyon rossz néven vennék tőle. Az embernek keresztre kell tehát feszíttetnie magát mindig, minden évszázadban, mint ahogy Krisztus is hagyta, hogy saját vallásának a főpapjai feszítsék keresztre. De vajon a mai egyházra is érvényes ez? Nem használt-e ez az egyház is

elég gyakran fegyvereket hatalmának megszilárdításához? Dél-Amerikát is nem katonák hódították-e meg előbb, s a nyomukban érkeztek a misszionáriusok?

Egy útkanyarulatnál hirtelen megállt, és megérintette Cornell karját. Amit maga előtt látott, borzalmas volt. A nyomornegyed teljesen körülvették a teherautók, amelyekről éles fényszórók világították meg a térséget. A nyomornegyed – gondolta magában. De már egyetlen kunyhó sem állt... Csak hamu, szétroncsolt deszkadarabok, szanaszét szórt bádoglemezek, hulladék. És csontbőr gyerekek, akik céltalanul szaladgáltak, és a malacokkal meg a sovány kutyákkal játszottak. A teherkocsik mellett megpillantotta a rendőröket. Cigarettaztak, beszélgettek, jóízűen nevetgéltek.

Cornell Valenciára tekintett, akit ebben a pillanatban iszonyatos düh fogott el. Kezét ökölbe szorította, melle hullámozott, amint gyorsan kapkodta a levegőt. Anélkül, hogy egy szót szolt volna, hirtelen futni kezdett lefelé a síkos úton, mely az elpusztított nyomornegyed felé vezetett. Futás közben egyensúlyát veszítve többször megcsúszott, földre zuhant, és a sáros agyagba kapaszkodva próbált feltápászkodni. Cornell utánarohant. Érezte, Valenciát most olyan erős indulatok feszítik, hogy minden akadályt könnyen le tud győzni. Annak ellenére, hogy utcai ruhát viselt, megjelenésében talán soha nem hatott annyira papnak, mint ezekben a percekben.

Reflektort irányítottak feléjük, s ez elvakította őket. A felvillanó fényben Cornell láthatta Valencia élesen metszett arcában a szikrázó szemeket.

– Maga kicsoda? – kérdezte egy őrszem.

– Antonio Valencia – kiáltotta a pap, és rohant tovább, noha a fényszórók teljesen elvakították. De ügyet sem vetett erre, sem a gépkocsikra, sem a feléje zúduló kiabálásra, melyet különben egyikük sem értett. A játszadózó gyerekekhez futott, akik nagy lármával rögtön körülvették mindkettőjüket. Hogy jutunk keresztül a fényszórókon, tűnődött magában Cornell, és elborzadva nézett szét maga körül. De Valencia erősen karon ragadta, és vitte tovább magával. Egyetlen rendőr sem tartóztatta fel őket. Egy hajlotthátú öregember közeledett feléjük, és bevezette őket ugyanabba a kőből épült kalyibába, melyben az est folyamán Rodriguezzel beszélgettek. Az öreg kinyitotta az ajtót, és a szoba sarkába mutatott, ahol az este a fegyverek voltak. Cornell visszahőkölt, amikor megpillantotta egy férfi, egy asszony, és egy gyermek élettelen arcát. A halottak mellett férfiak és nők álltak, hangosan imádkoztak, rózsafüzérük szemeit morzsolgatva.

Valencia néhány lépést előre ment, és a megmerevedett arcokba nézett, amelyekből még halálukban is a félelem gyötrelmeit lehetett leolvasni. De a gyerek mintha mosolyogna, mintha azt hinné, csak játék az egész, és most majd valami szép következik, szebb annál, mint amiben eddig élt. Ennek a halott gyermeknek az arca érintette meg szívét a legmélyebben. Nem csupán valami játékfélre gondolnának követői közül is sokan, ha programját nyilvánosságra hozná? S vajon hányan maradnának mellette, ha rádöbbenének, hogy itt egyáltalán nem játékról, hanem a legkeserűbb valóságról van szó?

Valencia összekulcsolta a kezét, s fájdalomosan hasított belé a gondolat, hogy ez a három ember teljesen hiába pusztult el. Nem voltak sem mártírok, sem szentek, sem hősök. Egyáltalán senkik sem voltak. A halottak miséjének gondolatai jutottak eszébe, és maga elé mondta a szöveget:

– Mily irtózat fog az lenni – ha a Bíró el fog jönni – ami csak lappang, kipattan, – mi sem marad megtorlatlan...¹

Észrevette, hogy a többiek figyelik. Érezte, hogy a körülállók nem az utolsó ítéletre gondolnak, hanem arra a leszámolásra, amely Concienciában fog bekövetkezni, ha majd üt az óra. Hirtelen világossá vált előtte, hogy itt ezek hárman mégsem hiába haltak meg. Nevüknek be kell járnia az egész országot, hírüknek el kell jutnia minden szegletbe, haláluknak föl kell

¹ Babits Mihály fordítása

háborítania a közvéleményt. A munkások, parasztok és diákok szívében föl kell lobbannia a harag tüzeinek, hogy az, aki agyonlövetésüket megparancsolta, százszor is megbánja tettét, és mindennél jobban kívánja, bárcsak még egyszer feltámaszthatná őket, mert haláluk által új életet támasztottak mások szívében is.

Valencia letérdelt és imádkozott: – Adj, Uram, nekik örök nyugalmat. Az örök világosság fényeskedjék nekik...

Amikor fölállt, körülvették a férfiak és az asszonyok, és izgatottan kezdték neki mesélni a telepen lejátszódott eseményeket. Kezét szorongatták, sírtak, átkozódtak, jajgattak és fohászkoztak. Ő csak állt köztük, és Cornell látta, amint a pap arca elváltozik. A bibliai esemény éledt itt újjá, gondolta magában. A szegények, a kizsákmányoltak, az éhezők körülvesznek egy embert, és rábízák életüket, sorsukat, mindenüket. És ő új erőt ad nekik, mert az ő nyelvükön beszél, és ismeri nyomorúságukat. Tudja, hogy veszélyes dolgot tesz, de akkor is folytatja, ha egész életén át végigkísérné is kétségei – akár engem az enyéim. Bár az enyémekek másfajta kétségek. Sokszor felteszem magamnak a kérdést: mi értelme az életnek? Néha úgy érzem, hiába éltem eddig. De csak ennek az embernek az árnyékában tudok erre világosabban rádöbenni. Mert mit tettem eddig azonkívül, hogy szemléltem az eseményeket? Csináltam egyáltalán valamit? Felhívtam-e cikkeimben eléggé a világ figyelmét arra, ami például itt történik? Vagy ehelyett inkább a szenzációkeltés vezette tollamat? De már maga az élet is nem elég szenzáció-e ebben az országban? A diktátorok itt mindent megígérnek az embernek, de azután nem adnak meg semmit. Csak a hatalomhoz ragaszkodnak, és emlékműveket állítanak maguknak szobrok, színházak, repülőterek, felhőkarcolók alakjában. De mit nyújtanak az egyszerű emberek? Mit adtak ezeknek a szegényeknek, akik most itt fekszenek ebben a kőkunyhóban holtan, felravatalozva? A két idősebb valójában sohasem eszmélt annak tudatára, hogy élt. Csak tengődtek egyik szomorú napról a másikra, s a napokat úgy fogadták, ahogy az ember a dörgést, villámlást és az esőt fogadja. Aztán megöregedtek, mert az élet belenyúl az ember testébe, elfárasztja, megemészti, elkoptatja. És a kisgyerek? Ő még egyáltalán semmiről sem tudott. Talán azt hitte, hogy az élet csak játék, hogy az iszapgödrök gyönyörűek, és a malacok kövérek.

Még csak indulóban volt, s máris elvette életét egy puskagolyó. Csak a kis életét, hiszen egyebe nem volt.

Gondolataiból hirtelen felocsúdott, amint észrevette, hogy Valencia előveszi zsebéből noteszét, és néhány szót jegyez bele. Ezután Cornellhez fordult:

– Jön velem tovább? – kérdezte.

Cornell csak bólintott, és még egy utolsó pillantást vetett a halottakra. Különös, gondolta magában... Ugyanabban a sarokban fekszenek, ahol előbb Rodriguez fegyverei voltak. Azok közül lőttek eggyel, és a rendőrség viszonzta a tüzet. Így kellett történnie, és Garcia ezredes is erre a feltevésre alapozza a kihallgatásokat. Addig fogja kínozni áldozatait, amíg ezt be nem vallják.

Az emberek tisztelettel köszöntek a papnak, amikor elhaladt mellettük. A telep kijáratánál azonban egy vékonybajszú százados útjukat állta. Úgy nézett Valenciára és Cornellre, mint két rablóvilkosra.

– Mit keres maga itt? – kérdezte Valenciát.

– Lelki vigaszt hoztam az embereknek – felelte nyugodtan.

A százados cigarettára gyújtott.

– Hogy hívják magát?

– Antonio Valencia.

– És magát, szenyor?

– Bruce Cornell.

– Mit keresnek itt?

– Ezt már az előbb megmondtam önnek.

A százados elbizonytalanodott. Nem mert fellépni a pap ellen, hisz a nevét ő is nagyon jól ismerte. Cornell azon gondolkodott, van-e ennek az embernek felesége, vannak-e gyerekei. Vajon mit válaszol, ha majd hazaérve leveti a zubbonyát, és a felesége megkérdezi tőle, hogy hogyan telt el a mai nap? Elmondja-e neki, hogy ma agyonlőtt egy férfit, egy asszonyt és egy kisgyereket az „El Futuro” nevű nyomornegyedben, mert meg akarták védeni a pusztulástól egyetlen vagyonukat, a nyomorúságos kalyibát a fejük felett? De ha semmit se mond, és a felesége másnap az újságokból értesül a történetről, vajon hogyan mossa magát tisztára előtte? Talán azt erősítgetné majd, hogy előbb azok az emberek lőttek a rendőrségre, s nekik viszonzniuk kellett a tüzet, hogy a további vérengzést megakadályozzák? Szóval mindenképpen találna valami magyarázatot, amit egy asszonnyal szemben amúgy is mindig kéznél tart egy férfi. Cornellnek hirtelen és minden összefüggés nélkül különösen gyengédséggel Estherre kellett gondolnia.

A százados még egyszer megkérdezte:

– Miért jöttek ide maguk? Ezek itt mind tolvajok és kommunisták.

Valencia mosolygott.

– Honnan tudja ön ezt? És ha azok lennének is, vajon miért lettek azzá?

A tiszt vállat vont.

– Legjobb lesz, ha szépen hazamennek! – mondta barátságatlanul. – Semmi kedvem sincs hozzá, hogy most nekiálljak magukkal vitatkozni. Ha valamit tudni akarnak, forduljanak Garcia ezredeshez. Ő adta ki a parancsot.

Valencia bólintott, és a reflektorok fénycsóvján keresztül elindult a telep kijárata felé. Amikor ismét autóba ültek, és megindultak visszafelé, nem szólt egy szót sem. A halott kisgyermek arcának mosolyát nem tudta elűzni magától. A nyomornegyedben minden gyermek ezzel a bájos mosollyal kezdi az életet, amint lassan ki nem nyílik értelme a rogyadozó tetők alatt, ahol egymás mellett alszik apja, anyja, nős bátyja és férjezett nővére. A gyerekeknek mindannyiszor végig kell hallgatniuk a sóhajtásokat, a párok lihegését és a sikolyokat, ahányszor csak ilyesmire sor kerül.

Ott lapulnak lángoló arccal hallgatózva és feszülten figyelve minden kis neszre, mozdulatra. Amikor nagyobbak lesznek, maguk elégitik ki önmagukat, amíg nem hozhatnak ők is társat maguk mellé a kunyhóba. Ennyiből áll ezeknek az embereknek a nemi élete. Teljesen elállatiasodik, mert hiányzik belőle minden intimitás. És ez csak egyik oldala szegénységüknek. A másik még szomorúbb. Az asszony túl hamar megöregszik, és a férj másutt keres kielégülést. A hűtlenség mindennapos, de mit lehet tenni, amikor az asszony egyre ápolatlanabbá válik; amikor a mocskos alsóneműt viselő, lesóványodott feleség csak szenttelenül elterül az ágyon, amikor a férje megkívánja, de a megfelelő táplálkozás hiányában már nincs elég ereje ahhoz, hogy végigcsinálja a játékot, hanem örül, ha már maga mögött tudhatja az egészséget anélkül, hogy közben akárcsak egy szó is elhagyná az ajkát. És ezután jönnek a gyerekek, de a szükséges gondozás és táplálkozás hiánya miatt éhségödémában hal meg egyik a másik után. S a szülők mindezt olyan beletörődéssel viselik el, amely szinte már ijesztő. E miatt a borzasztó testi és lelki nyomor miatt kell neki, a papnak politikával foglalkoznia. Ezért kell az erőszakot hirdetnie. Úgy látta most maga előtt hazáját, mint egy nyitott könyvet, melynek fejezeteit nem lehet elolvasni anélkül, hogy az embert ne öntené el a szégyen.

A kocsit odaért Hernando Pinto házához, és Valencia végighordozta tekintetét az épületen. Amikor kiszálltak, Esther nyugtalanul és zavartan futott eléjük.

– Rodriguez hirtelen eltűnt. Nem tudja senki, hogy hol van – mondta izgatottan.

– Én tudom – mondta Valencia. – Visszament a hegyekbe. Gerilláinak szükségük van rá.

5. „Lélektani hadviselés”

Raoul Castillo egy egész rendőrosztagnak megtámadásánál is veszélyesebbnek tartotta azt a Rodriguez Tobartól kapott feladatot, hogy Guillermo de la Cruzt és két társát tegye el láb alól. Jól ismerte ő a marsall által megszállt Talomát. Ez annak a kevés vidékeknek egyike, ahová a hadsereg sohasem tudta tartósan befészkelni magát, mert nincsenek járható útjai, így a gyors csapatmozgatásra még csak gondolni sem lehetett. De la Cruz tehát megtehetette, hogy országon belül kis köztársaságot rendezzen be magának. Egyszer, amikor a nemzeti hadsereg egy kétszázfős csapata behatolt erre a területre, nem is igen védekezett, csak kis időre visszahúzódott gerilláival egy Dorado nevű félreeső hegyi falucskába. Azelőtt ügyvéd volt Cielóban, de már hallgató korában az egyetem legforradalmibb szellemű vezetői közé tartozott. Később a bíróságok előtt tartott éleshangú törvényszéki védőbeszédeivel hívta fel magára a figyelmet, végül pedig azzal szabadította magára az uralkodó körök dühét, hogy nyilvánosan kijelentette: az arisztokrácia a velejéig korrump, és nem a nép javát, hanem kizárólag a maga hasznát tartja szem előtt. Ezután két sikertelen merényletet követtek el ellene, erre ő az ellenzéki lapokban szabályszerű fenyegetést tett közzé, mondván: a legközelebbi alkalommal meg fogja előzni a merényletet. És így is történt. Ő lőtt elsőnek, és áldozatát azonnali módon ott hagyta szobájának a padlóján. A rendőrség persze azonnal gyilkossággal vádolta. Az utolsó pillanatban azonban sikerült Talomába menekülnie, ahol Conciencia rettegett gerillavezérévé tornászta fel magát. Százezer peso vérdíjat tűztek ki fejére, de mindmáig senkinek sem volt elég mersze arra gondolni, hogy ezt a hatalmas összegű jutalmat megszolgálja.

Raoul Castillo eddig csak kétszer látta a marsallt Rodriguez sátrában, a vezetőségi megbeszéléseken. Mégis emlékezett hatalmas, erős természetére, de leginkább szúrós tekintetére, ami úgy tűnt, mindenkin átlát.

De la Cruz élesen tiltakozott az ellen, hogy az ő területét is Rodriguez főparancsnoksága alá rendeljék, de mert enélkül semmi támogatást nem kapott volna a többiektől, kénytelen-kelletlen beadta a derekát.

Egyébként egyáltalán nem könnyű bejutni erre a területre. Az embernek primitív kötélhídon kell magát végigtornászni egy folyó felett. Vagy át kell gázolnia lovával a mély és gyors sodrású vízen. A túlsó parton pedig már ott állnak a marsall katonái, hogy mindenkit kihallgassanak, és az idegeneket visszavezessék. Talomában az öszvér és a ló az egyetlen szállítóeszköz, ezzel fuvarozzák a kukoricát, a rizst és a cukrot, mert itt sem utak, sem hidak nincsenek.

De ebben de la Cruz igazán nem volt bűnös. Hiszen a területén szolgálatot teljesítő rendőrfelügyelő segítségével – ennek egyébként ő fizette a zsoldot – kapcsolatba lépett a belügyminiszterrel, aki megígérte, hogy véget vet a tarthatatlan állapotnak. Természetesen sohasem került rá sor.

Az utóbbi évek folyamán azonban úgy hírlett, sok minden megváltozott a Guillermo de la Cruz által kormányozott vidéken. Mindenfelé azt rebesgették, nem működnek már azok a szakszervezetek, amelyeket annak idején ő maga hívott életre. Hogy a tartomány egyetlen iskolája, ahol korábban egy tanítónő többek közt marxizmust is tanított, most üresen kong, és a parasztok jobban éheznek, mint bármikor életükben. Aztán még olyan hírek is szárnyra keltek, hogy de la Cruz ivásra adta fejét, és beteg. Ezeket a híreket azonban senki sem tudta megerősíteni, leszámítva azt a parasztot, akinek mindkét lányát – a hír szerint – megerősöskolta.

Raoul meglehetősen kénytelenül fogadta Rodriguez parancsát, de ennek legkisebb jelét se mutatta. Az első órákat arra használta fel, hogy kiválassza a négy embert, aki elkíséri. Ez nem

volt olyan egyszerű, mert arra senki sem vállalkozott szívesen, hogy sorukból való embereket lőjön le. Hosszas huzavona után végre megtalálta a megfelelő társakat. Az elsőt Emanuelnek hívták, gúnynevén El Diablo, azaz ördög. Ez az alacsony, zömök férfi, akinek túlságosan rövid lábai meglehetősen izmos felsőtestet hordoztak, állandóan bosszús hangulatban volt. Számára egy gyilkosság semmit nem jelentett, s még csak egy álmatlan éjszakája sem volt miatta. A maga módján mégis idealista volt. Senki se rohanta fel, hogy Emanuel valaha is megütött vagy csak összeszidott volna például egy parasztot. És ha arra került sor, barátait sohasem hagyta cserben.

Pedro, más nevén El Mono, vagyis Majom, minden tekintetben az ellentéte volt Emanuelnek. Vékony volt és sovány, sohasem durva, viszont arrogáns, és – különösen mikor lecsapott ellenfeleire – valami fölényes józanság szállta meg, amitől barátai nem egyszer megborzongtak.

Carlos, akit a többiek El Gerentének, Igazgatónak hívtak, olyan ember volt, aki sohasem tudott másról beszélni, csak saját magáról. Csúfnevét – azt állította – annak köszönheti, hogy valamikor egy gyár igazgatója volt. Ezt azonban senki se hitte el neki.

Armandónak volt a leghátborzongatóbb gúnyneve. El Esqueletónak, Csontváznak nevezték. Hatalmas, csontos ember volt, kopasz fején állandóan kicsi, szemellenző nélküli lapos sapkát hordott. Még a függőágyban sem vette le. A többieket bizalmatlanul és elutasítóan kezelte. Az emberekről kifejezetten lekicsinylően vélekedett. Utálta, de ami még rosszabb, gyűlölte is őket. Amikor a többiek átkozódtak, ha egy lövedék túlságosan közel csapódott be a fedezékükhöz, ő csak rekedten fölnevetett, fogta fegyverét és viszonzta a tüzet. Ez a lövés csaknem mindig talált, és ha az áldozat összerogyott, elégedett arckifejezéssel ismét visszafeküdt anélkül, hogy csak egy szót vesztegetett volna a dologra. Ő volt a legjobb lövész a gerillák közt, ezért is vitte magával Raoul.

Raoul Castillo pontosan tudta, hogy eljárása alattomos. Azzal a hírrel kell Guillermo de la Cruzhoz mennie, hogy Rodriguez őt nevezte ki minden tartomány másodparancsnokának, és Rodriguez Tobar ezt az előléptetést személyesen akarja vele közölni. Mégis számolt a marsall hiúságával, azzal a tulajdonságával, amely föltehetőleg belekergethette ebbe a mostani, érthetetlen életformába. Vagy talán a házasságán múltott? – tűnődött magában Raoul. Felesége, aki előkelő családból származott, már együttlétük első esztendejében végkép faképnél hagyta. Megvetette őt eszméiért, és megvetette a barátait, akiket a házba hozott, és nem szenvedhette, hogy szembeszegül a kormánnyal.

A marsall forradalmi lelkülete, így gondolta Raoul, talán ezekben az élményekben gyökerezik, és talán azért csatlakozott oly nagy sietséggel a gerillákhoz. Valószínűleg nem fűtötte sem a gyűlölet, sem az idealizmus, hanem egyszerűen csak egy csalódott szerelem állt mögötte, amelyre a felejtést az őserdőben kereste. Az ilyen ember sohasem lesz képes arra, hogy teljes következetességgel végigvezesse a felkelők elkeseredett harcát. Az ilyen embernek el kell pusztulnia.

Amikor Raoul tépelődésében eljutott eddig a meggyőződésig, a marsall halála már nem jelentett számára semmit. Kiadta a parancsot az embereknek, hogy nyergeljék fel a lovakat, és felülvizsgálta kísérői fegyvereit. A férfiak a campesinók öltözékét viselték, hogy elkerüljék a feltűnést, és ha a katonák föltartóztatnák őket, szegényes megjelenésükkel bizonyíthatassák és elhitethessék, éppen a munkába igyekeznek.

Lovaikra régi nyeret erősítettek, meg egy kötelet kantárnak, zabla nélkül. Látszólag mind az öten jó hangulatban hagyták el Rodriguez táborát. Elhaladtak a kis kunyhók mellett, melyek mögött zöld banánültetvények húzódtak. A banánnak azt a fajtáját termesztették itt, amelyet csak megsütve lehet fogyasztani. Aztán a manihot földek következtek, majd a burgonya és kávéültetvények. Nyeregtáskájukban ott voltak a finomítatlan cukorból készült rövid rudacskák, melyből elkészíthették a közismert népi eledelt, a paellát. Olykor teherautó

haladt el mellettük, de ők alig pillantottak föl, mert sohasem lehetett tudni, ki ül a kocsiban. A zsebükben pisztoly lapult. Tudták, azonnal használni is fogják, ha a helyzet úgy kívánja.

Baloldalt égbenyülő hegyek meredeztek, jobbra pedig feneketlen szakadékbá pillanthattak, ahol a végtelen őserdők zöld lombkoronái integettek a mélyből. Egy kis tanyánál bizalmas barátaik egyikénél pihenőt tartottak, lovaikat a házat körülvevő kerítéshez kötötték. Szívélyesen fogadták őket. Hosszú idő után itt ettek ismét sancóhót meg levest yukkával, húst és főzeléket. Korán lepihentek, mert a következő napon már napkelte előtt indulni akartak, hogy Guillermo de la Cruz területét még sötétedés előtt elérhessék.

Raoul nagyon rosszul aludt ezen az éjszakán. Fázott, és valahogy a gyomra se volt rendben. Kételyek gyötörték, hogy vajon van-e valami értelme annak a kemény életnek, melyben évek óta él. Mert ha az ember jól körülnéz, megállapíthatja, hogy ebben az országban tulajdonképpen semmi sem változott: a napilapok továbbra is derűs hangú cikkeket közölnek, az elnök ismét felavat egy középületet, és utána misét hallgat. Az egyetlen új talán az, hogy az újságok mindig többet írnak Antonio Valenciáról, és a fényképét egyre gyakrabban látni a címdalán.

Miután már két órája álmatlanul forgolódott, fölkel és kiment a szabadba. Az éjszaka tiszta volt és hideg, sehol semmi nesz, csak valahonnan nagyon messziről hallatszott számároridítás vagy kutyaugatás. Némi irigységgel szemlélte a kis házat, mely előtte emelkedett. Búvóhelyén, fent a hegyekben sokszor álmodozott arról, milyen jó lenne egy ilyen kis tanyán élni, yukkát, kukoricát meg kávétermeszteni, tehenet, disznót és baromfit nevelni. De amíg semmi sem változik ebben az országban, ő is marad, ami eddig volt: pária, aki a fákon vagy a puszta földön alszik, egyik tartományból a másikba vándorol; gerilla, aki keményen, kegyetlenül és szenvedélyesen harcol, és minden katonában, földbirtokosban halálos ellenséget lát.

Visszament a kunyhóba, ahol fojtó volt a levegő a sok összezsúfolódva alvó férfi lélegzésétől. Nevetni sem volt kedve, amikor Pedro megkérdezte:

– Na, aztán jó volt-e az asszonyoknál?

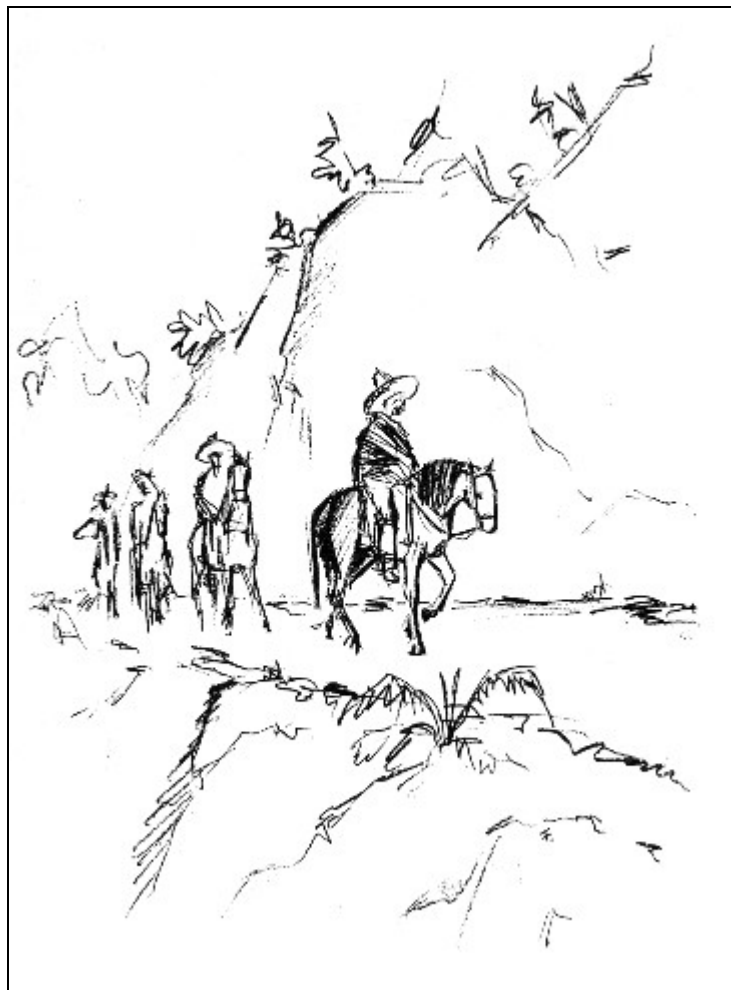
Tizenkét óra felé elérték a folyót, és lovaikkal belegázoltak a vízbe, átkeltek a túlsó partra anélkül, hogy a kötéllhidat igénybe vették volna. Tíz erősen felfegyverzett campesino várta őket, és bizalmatlanul érdeklődött aziránt, hogy mi célból jöttek Talomába. Raoul egyáltalán nem félemlítette meg az a fogadtatás. Őt nem érdekli, hogy kivel áll szemben, válaszolta, de azt igazán szeretné tudni, hogy vele, Rodriguez Tobar személyes képviselőjével milyen jögon mernek így beszélni. Neki haladéktalanul tárgyalnia kell Guillermo de la Cruzsal, akinek fontos üzenetet hoz főnökétől.

Ez persze csak blöff volt, de hatott. A férfi, aki eddig a szót vitte, félrevonta Raoul-t, és közölte vele, a marsall valószínűleg Doradóban tartózkodik. De ha ott nem, Oróban, innen lóval két óra lovaglásnyira, minden bizonnyal találkozhatnak vele. Ott azonban mindenképpen jelentkezzenek a rendőrfelügyelőnél. Az biztosan meg tudja majd mondani, hol találhatják meg de la Cruz-t.

Megkönnyebbülten lovagoltak tovább. Raoul-nak mégis az volt a homályos sejtése, hogy követik őket. Azonkívül még azt is észrevette, hogy egy lovas néhány perccel azután, hogy az engedélyt a továbbvonulásra megkapták, megelőzte őket, és előre vágatott. Guillermo de la Cruz egy órán belül, de talán még előbb értesülni fog arról, ki jön hozzá látogatóba. Az utat, amelyen haladtak, csak jóindulattal lehetett útnak nevezni. Egyszerű számár-ösvény volt, tele kátyúval, omladékkal. Kétoldalt itt-ott elhanyagolt kunyhók árválkodtak, s a teljes apátiába süllyedt asszonyok még csak fel sem néztek, amikor elhaladtak mellettük.

Egy tisztáson Raoul megálljt parancsolt, hogy megbeszéljék, mitévők legyenek a továbbiakban. De talán még egy percig sem időzhettek, amikor az erdőből hirtelen mintegy

negyven lovas ugratott elő. Élükön magas, jólöltözött férfi sárga sombreroiban, fehér bőrvében pisztoly. Pompás paripáján ezüstből készült szerszám és finom gyapjúnyereg. A lovas kezében karabély. Egyenesen Raoul elé lovagolt, és megállt előtte.

– Ha jóbaráttal akar beszélni – kezdte anélkül, hogy bemutatkozott volna –, akkor miért nem egyedül jött?

– Maga Guillermo de la Cruz?

– Igen... És ön kicsoda?

– Raoul Castillo vagyok, Rodriguez Tobar helyettese. És ezek az emberek itt Emanuel, Pedro, Carlos és Armando.

– Nem felelt még a kérdéseimre.

A marsall hangja élesen és parancsolóan csengett.

– Ilyen vidéken nem lovagolok egyedül.

– Miért nem? Hiszen úgy biztosabb és kevésbé feltűnő. Fegyverei vannak?

– Természetesen.

– Ez egyáltalán nem természetes. Ha ön itt mint egyszerű campesino közlekedik, sokkal kisebb veszélyt jelent számára, ha nincs nála fegyver.

– Hogy érti ezt?

– Majd mindjárt elmagyarázom. Kövessék embereimet, és szolgáltassák ki nekik a fegyvereket! No, egy kicsit gyorsabban! A legkisebb gyanús mozdulat, és soha többé nem látják viszont Rodriguez Tobart.

Vonakodva bár, de teljesítették a parancsot. A marsall megfordult és elvágtatott, nem törődve azzal, hogy a többiek követik-e vagy sem.

Raoul és barátait a lovasok közrefogták, és elindultak. Egy órai lovaglás után elérték Orót, egy piszkos kis falut, ahol a foglyokat egy kunyhóba vezették. Mint kiderült, ez a rendőrfelügyelő irodája. Az íróasztalnál Guillermo de la Cruz foglalt helyet, a mellette ülő ember rendőrfelügyelői egyenruhát viselt.

De la Cruz nyugodtan nézte őket. Percek teltek el anélkül, hogy egy szót szólt volna.

Raoul enyhe nyugtalanság fogta el. A szemben ülő férfi túl magabiztos ahhoz, hogy bűnösnek érezze magát. Nem is úgy néz ki, mint aki iszákos lenne, vagy mint aki teljesen lezüllött.

– Hallott már valamit a lélektani hadviselésről? – A kérdés olyan hirtelen jött, hogy Raoul egy pillanatig csak zavartan pislogott.

– Hogy érti ezt?

– Pontosan úgy, ahogy mondom. Hallott már valamit erről?

– Nem.

A marsall arcán könnyű mosoly suhant végig.

– És ti most kicsi híján mégis ennek az áldozatai lettetek. Rólam nem is beszélve.

– Nem értem, amit mond.

– Utánajártatok egyáltalán, hogy honnan erednek azok a híresztelések, mely szerint én valami nagy disznóságot követtem volna el?

Raoul félni kezdett, s társai hirtelen összerezenéséből megállapíthatta, hogy ők is érzik a fenyegető veszélyt.

De la Cruz keresztbe rakta lábait és mosolygott.

– Az én Rodriguez Tobar barátom bedőlt egy álhírnek, amigo. Ezt még nem veszem tőle rossz néven, de azt igen, hogy nem hagyta meg nektek, mielőtt lelőnétek, győződjétek is meg arról, vajon megfelelnek-e a valóságnak, amit rólam állítanak.

Raoul először úgy akart tenni, mintha sehogy sem értené a dolgot, de rögtön rájött, hogy ezzel csak ront a helyzeten.

Pedro azonban előrelépett.

– Maga téved – mondta. – Mi azért jöttünk, hogy hírül hozzuk: Maga lesz az egész vidék másodparancsnoka.

Carlos is bekapcsolódott a beszélgetésbe:

– Amikor elindultam, azt sem tudtam, hogy ön kicsoda. Én csak azt a feladatot kaptam, hogy közöljem: Rodriguez Tobar beszélni kíván önnel. De la Cruz figyelmesen szemlélte a két embert, majd hirtelen hangosan elnevette magát.

– Maga aztán jól kiválogatta az embereit – fordult Raoul felé. – De legjobb, ha nem erőltetitek magatokat azzal, hogy bármiről meggyőzzetek. Inkább figyeljétek ide, és hallgassátok meg, miféle hamis rágalmaknak ültetek föl. Néhány nappal ezelőtt elcsíptünk egy férfit, aki a környéken megerősakolt két lányt. A fickó nem a mi csoportunkhoz tartozik, ezért csak azt a büntetést tartottam számára igazságosnak, hogy alaposan megbotoztassam, és kiutasítsam a tartományból. Azon lehet vitatkozni, hogy ez volt-e a leghelyesebb büntetés, de én ebben az esetben így döntöttem. És mivel tartottunk attól, hogy bosszút áll valakin ez a gazember, néhány napig követtük titokban és figyeltük. Nos, a legnagyobb meglepetésemre – miután elhagyta a tartományt – első útja Zambrano ezredeshez vezetett. Embereim ezután megvárták, és nyomon követték egészen Rodriguez táboráig, ahol a nyavalyás fordított egyet a keréken, és az egész megerősakolást az én nyakamba varrta.

– Honnan tudja ön ezt? – kérdezte élesen Raoul.

– Ez nagyon egyszerű. Embereim vártak rá, és amikor eltávozott Rodrigueztól, azonnal elfogták és idehozták. Itt aztán addig puhítottuk, amíg mindent szépen bevallott. Ha esetleg beszélni akartok vele... De nem nyújt valami szívderítő látványt...

– Ezzel azt akarja mondani, hogy ...

De la Cruz bólintott.

– Ezzel azt akarom mondani, hogy az egész tervet Zambrano ezredes tanácsadói eszelték ki, hogy engem gyanúba keverjenek. Ők nagyon jól tudják, hogy a megerőszkolás a gerilláknál halálbüntetéssel jár. Na, már most: ezek hónapok óta azon fáradoznak, hogy rólam a legelképesztőbb aljasságokat koholják és terjesszék mindenfelé. Hogy iszom, hogy az egész vidéket terrorizálom, hogy itt minden sokkal rosszabb, mint valaha volt. Ezen az alapon próbálják azt is bizonygatni, hogy a campesinók problémáira a marxizmus rossz megoldás. Ha lelőttetek volna, telekürtölik vele a nemzetközi sajtót, s így a világ színe elé tárják, hogy mindenki lássa, milyen következményekkel járna, ha Concienciában egyszer győzelemre jutna a forradalom. Bizonyára külföldi tudósítók is érkeztek volna – abban a hiszemben, hogy amit tettetek, az helyes –, így azután ezek az emberek gyorsan elérnék, amit akarnak: bemocskolni és lejáratni a gerillák vezetőinek erkölceit a világ színe előtt. És ti majdnem bedőltek ezeknek.

Az egyetlen, akit de la Cruznak nem sikerült meggyőznie, most felemelkedett.

Nyakát megmerevítve még soványabbnak tűnt, mint máskor. Komor ábrázata elutasítást tükrözött.

– Szabad valamit kérdezni? – szólalt meg.

– Hogy hívják?

– Armando vagyok.

– No, ki velem!

Armando végignézett barátain, s pillantása megakadt Raoulon, mintha tőle várna valamilyen segítséget.

– Honnan tudhatjuk mi, hogy az, amit nekünk mond, igaz is? Maga nekünk lélektani hadviselésről magyaráz, de ezek csak szavak, amelyeket én alig értek. Én az ilyen módszerek hasznáról nem tudok semmit. Az egyetlen, amit jól tudok, lőni. Valószínű, hogy magát is lelőttem volna. Maga azelőtt ügyvéd volt, és ennél fogva a nyelvét jobban tudja forgatni, mint mi. De hogyan akarja nekünk bebizonyítani, hogy tényleg tévedtünk?

De la Cruz még mindig mosolygott.

– Remek, Armando! A maga szavai legalább egészséges emberi értelemről tanúskodnak. De engedjék meg mégis, hogy bemutassam azt az embert, aki annak idején maguknál járt!

Tapsolt, és erre egy alacsony kis ember jött be két gerilla között, és reszketve megállt de la Cruz előtt. A marsall emberei alapos munkát végeztek, gondolta Raoul. A férfi szeme teljesen szét volt zúzva, hátán ostorcsapások hosszú csíkjai piroslottak, lábait pedig alig bírta mozdítani.

– Mondd el, hogy történt! – szólta rá de la Cruz.

– Én mindent az ezredes utasítására csináltam – kezdte a campesino. – Elmentem hozzá, mert meg akartam bosszulni, amiért megbotoztak. Ekkor ő azt kérdezte tőlem, volna-e kedvem nekik dolgozni. Megkapnám a kitűzött vérdíjat is, gazdag ember lehetnék, és egész életemben nem kellene többé dolgoznom. Az ezredes pontosan elmagyarázta, mit kell mondanom. Be kellett feketítenem Rodriguez előtt a marsallt. Szerényen és félelmet színlelve kellett viselkednem. Utána aztán mehettem volna utamra, s a többi már elrendeződött volna magától. Én nem gondoltam arra, hogy a megerőszkolást a gerilláknál halállal büntetik.

– De most majd gondolkozhat rajta – ordította de la Cruz. – Meg azon is, hogy az ámulást ugyanazzal büntetik. Vigyétek innen, és intézzétek el!

Raoul a szerencsétlen után nézett, amint a gerillák magukkal cipelték.

– Most már hisz nekem végre, Armando? – kérdezte de la Cruz. – Hiszen mindezt nagyon egyszerű megérteni. Zambrano ezredes pontosan tudja, hogy a leggyengébb pontunk a hírközlés. Lehetünk mi akár a világ legbátrabb harcosai, ha egymás szándékairól, tevékenységéről rosszul vagy sehogy sem értesülünk, az ilyesmi mindig elő fog fordulni –,

hacsak nem gondoskodunk arról, hogy másképp legyen. És ennek másképp kell lennie. Ilyen hibáknak, mint ez is, nem szabad még egyszer előfordulniuk. Ezt nem engedhetjük meg magunknak. És most hallgassátok meg, mire kérlek benneteket: két héten belül beszélni akarok Rodriguez Tobarral. Ez a beszélgetés sürgős és fontos, mert nem nézhetjük tovább ölbetett kézzel, hogy az egész világ előtt rendszeresen csöcseléknek bélyegezzenek bennünket. Banditáknak és rablóknak, akik senkitől és semmitől nem riadnak vissza. Lelketlen gazembereknek, akiknek vezetése alatt a népnek még mélyebb nyomorba kell süllyednie, mint amilyenben volt. Nagyon sokat töprengtem ezeken a dolgokon az utóbbi napokban, de csak most fogtam fel valójában, hogy a hadviselésnek ez a módja milyen sok veszélyt rejteget a mi ügyünk számára. Sokkal többet, mint akár egy sereg katona. Mert az ilyen híreket nemcsak külföldön, hanem természetesen nálunk, itthon Concienciában is el lehet terjeszteni. És hogy ez mit jelent, azt ti tudjátok a legjobban, legalábbis ha tudtok olvasni. Én pedig most elhatároztam, hogy éppen titeket, akik meg akartatok engem ölni, éppen titeket foglak felhasználni arra, hogy saját propagandám eszközei legyetek. Hiszen ti a magatok tapasztalatai alapján lettetek most okosabbak. Kérlek hát benneteket, győződjetek meg saját szemetekkel arról, hogy mi a valóság és mi a kitalálás. Gyertek velem!

Amit a következő órában láttak, az minden várakozásukat felülmúlta. De la Cruz megmutatott nekik két mintafalut, amelyet nemrég építettek föl. Elmagyarázta nekik a négy jól működő szakszervezet feladatait, bemutatta a három betegápolót, akik szintén gerillák voltak, és az egész vidéken ügyeletet tartottak. De la Cruz bevezette vendégeit egy jól felszerelt kis kórházba, ahol egy fiatal orvos és négy ápolónő éjjel-nappal készenlétben állt.

Raoul és társai nem győztek újra meg újra eleget bámulni a látottakon. Ez bizony egészen más kép volt, mint amilyenre a híresztelések alapján számítottak. Amikor újra visszatértek a kis falucskába, a marsall visszaadta fegyvereiket, és kezet rázott velük.

– És most meséljétek el Rodriguez Tobarnak, amit nálam láttatok! Mindezt persze Zambrano ezredes is tudja, de neki megvan rá minden oka, hogy erről mélyen hallgasson. Ha nem volna olyan kockázatos, az ország sajtójában mutatnám be itteni életünket. Egy ideje nagyon foglalkoztat a gondolat, hogy megtegyem. Csupán a kémkedés komoly veszélyét kellene kiküszöbölni. Nos, uraim, a viszontlátásra, és mondjátok meg Rodrigueznek, hogy máskor ne siessen annyira, hanem alaposabban győződjék meg a tényekről, mielőtt döntene. A folyóig pedig adok mellétek néhány embert kísérőnek.

Szótlanul lovagoltak ki az udvarból mind az öten. Amikor a falucskát egy útkanyarulatnál maguk mögött hagyták, három lövést hallottak egymás után.

– Az árulók jutalma – jegyezte meg a kísérők egyike.

Zambrano ezredes terve tehát dugába dőlt. Nekik azonban most az a legfontosabb, hogy biztonságban visszatérhessenek Rodriguezhez. Ha Zambrano időközben esetleg értesül jöttükről, valószínűleg figyeltetni és követni fogja őket, hogy kipuhatolja a gerillák legfelső vezetőjének rejtekhelyét, és így egy csapásra két legyet üssön. Raoul azt tanácsolta kísérőinek, hogy tartsanak pihenőt, és beszéljék meg, mitévők legyenek. A többiek szintén fontosnak tartották ezt a kérdést, és végül elhatározták, visszatérnek de la Cruzhoz, mivel most a legkisebb elővigyázatlanúság könnyen végzetessé válhat a gerillák ügye számára. A marsall még mindig ugyanazon a helyen ült, komoly beszélgetésbe merülve a rendőrfelügyelővel.

Meglepődve fogadta a visszatérőket, de amikor végighallgatta Raoult, helyeslően bólintott.

– Az lesz a legjobb, ha egyenként lovagoltok egy előre megbeszélt távoli pontra, és onnan kísérlitek meg közösen, hogy a főhadiszállásra jussatok. Én majd közben azt fogom híresztelni, hogy az ellenem tervezett merénylet meghiúsult, és ti magatok váltatok a merénylet áldozatává. Ma tehát még maradjatok nálam, és holnap korán reggel induljatok.

Dél felé itt már biztosan mutatkoznak Zambrano katonái. Hiába, cselre csellel kell válaszolnunk. Ez visz az életbe egy kis érdekességet.

Néhány órával később két gyors lovas érkezett Zambrano ezredes táborába. Beültek a közeli kávéházba, és többek között arról beszéltek, hogy miket hallottak, amikor egy rakomány cukrot szállítottak a folyó túlsó partjára. A marsall állítólag elfogott öt embert, és utána azonnal agyonlövötte őket. Azt suttojják, az öt idegen azt a parancsot kapta, hogy a marsallt egyszerűen lőjék le, mint egy kutyát.

Aztán kiürítették poharaikat, és abban a biztos meggyőződésben, hogy a hír a legrövidebb időn belül eljut Zambrano ezredes füléhez, lóra pattantak, és villámgyorsan elvágattak. A folyón túl megkönnyebbülve lélegeztek föl, hogy a marsall parancsát ilyen gyorsan végre hajtották.

Zambrano ezredes, akit az Egyesült Államokban képeztek ki a gerillák elleni könyörtelen harcmodorra, harcolt Európában és Koreában, és csupán egy évvel ezelőtt tért vissza Vietnamból, csak estefelé hallotta meg a hírt. Egyszerű dolgozószobájának falán hatalmas térkép függött, melyen apró zászlócskák jelezték a gerillák fontosabb egységeinek elhelyezkedését. Az újság hallatára szitkozódni kezdett, és haladéktalanul magához kérte adjutánsát.

– Hozassa ide nekem a kávéház tulajdonosát! Szükségem van a fickók pontos személyleírására.

Az adjutáns tisztelgett és távozott.

Az ezredes a régmódi telefonkészülék felé nyúlt, feltárcsázta a számot, és amikor hallotta, hogy a vonal másik végén felvették a kagylót, beszélni kezdett:

– Ide figyelj, John! A dolog nem sikerült. Gyere át hozzám az irodába. De la Cruz ismét kicsúszott a kezünkből.

Amikor a telefonban meghallotta az amerikai gerilla-szakértő káromkodását, mosolyogni kezdett, és óvatosan visszahelyezte a kagylót a villára.

6. A rendőrfőnök és a pap

Antonio Valencia magányosan üldögélt cselői otthonában. Most különösképpen hiányzott neki anyja, aki néhány nappal korábban Washingtonba utazott. Egyébként itt ülne hátradőlve karosszékében, és szokása szerint elmondaná, hogy ő, Antonio volt a lelke az egész társaságnak, s hogy mindenkit magával ragadott. Ha pedig ő ezt túlzásnak találná, és mosolyogva tiltakozna, anyja kijelentené, nincs eléggé tisztában a saját erejével.

De miután a vendégek elbúcsúztak, és ő a köröskörül lerakott üres poharakra pillantott, világossá vált előtte, hogy ez a megállapítás sántít. Anyjának mindezzel csupán azt sikerült megakadályoznia, hogy ne hatalmasodjék el fölötté a kételkedés szelleme. Tudta, hogy ezt neki köszönheti. Most azonban, hogy a szék üresen állt, megértette, hogy anyja véleménye és meglátásai többé már nem lehetnek mértékadók a számára.

Mély meglepéssel tekintett körül. Ez volt itt az ő világa: Szent Ágoston, Platon, Hegel, Marx és Kant művei, a pápák legújabb enciklikái, amelyekkel bebizonyíthatta, hogy az, ami hazájában történik, igazságtalanság. Könyvek egymás hegyén hátán, tele évszázadok bölcsességével. Papírrá száradt emberi sorsok. Mintha valamikor nem is húsból és vérből lettek volna.

Érezte, hogy jólesett az alkohol. Felvillanyozta. Azonkívül ma este találkozott Estherrel is, aki valószínűleg a titkárnője lesz. Már az első alkalommal, amikor megismerkedtek, érezte rajta, hogy ugyanúgy megszállottja az eszmének, mint ő. De nem! Annál sokkal jobban! Emlékszik még néhány mondatára, melyet akkor hallott tőle: „A béke a gyengék számára való. Ön pedig tökéletes ellentéte a békének. Ön maga a megtestesült küzdelem.”

Ez egy kicsit fellengzősen hangzott, mosolygott is rajta. Esthernek mégis igaza volt. Ebben az országban az erőszak az egyetlen eszköz, amely még megoldást kínálhat. Mert mit használ az a rengeteg tárgyalás a habozó szakszervezeti vezetőkkel, ezekkel az örök kételkedőkkel, akik szüntelenül a biztos és a bizonytalan közt ingadoznak? Mit használnak a megegyezések, amelyeket senki sem tart be, mihelyt a saját érdekei veszélyben forognak?

Igen, Esthernek igaza volt, amikor az erőszakot emlegette.

Esther a harcostársa, szép és fiatal. Elűzte a gondolatot, de tudta, úgymint visszasettenkedik. Felállt, és föl-alá kezdett járkálni. Hálósobájának szekrénye előtt megállt, kinyitotta, és nézegetni kezdte ruháit.

Négy reverenda lógott benne, megszámlálhatatlan gombbal. Egyet kiemelt, magához fogta, és gépiesen számlálni kezdte rajta a gombokat. Amint így tartotta, meghitt, csaknem ünnepélyes kapcsolatban érezte magát a ruhával. Áldozati ruhája volt ez, eszményeinek megtestesítője. Mert pap ő, de ugyanakkor ember is. És ha sokan gúnyt űznek is ebből a hosszú, fekete ruhából, ha elnevezik is csuhának, madárijesztőnek, mégis ez a reverenda az, ami megtestesít mindent. Mindent, amit feláldozott, mindent, amit el kell felejtenie: a nőket – és Esthert. A pipája nem jól szelelt. Visszament a székéhez, közben a reverendát az ágyra terítette. Az állványról levett egy másik pipát, gondosan megtömte, rágyújtott. Kifújta a füstöt, s feje körül valóságos felhőgomolyag keletkezett. Ebben a füstfelhőben újra megjelent előtte Esther arca, de rögtön eszébe jutottak Vermeer szavai: „Ne keveredj az egyházi hatóságokkal semmiféle konfliktusba csupán azért, hogy utána feljogosulva érezd magad arra, hogy megnősülj.” Elmosolyodott. Esthernek egyébként is van már barátja, mégpedig Cornell, az újságíró. Ezért csupán hajtóerőként érezte maga mögött a lányt. Csak a szemét nézte... – vagy becsapta volna önmagát? Talán a testét is észrevette? De hiszen mindezeket egyszer már feláldozta! Egyáltalán meg lehet ezt bárkinek magyarázni? Azt hinnék, megbolondult. Beskatulyáznák, rányomnának egy címkét. Nem tudnák például még azt sem megérteni, hogy miközben az erőszakot prédikálja, ő maga mindenkinél jobban megveti az

erőszakot. Mint pap védekezik a szerelem ellen, de vajon ki értené meg, hogy ez a szerelem mégis hatalmába tud keríteni valakit anélkül, hogy észrevenné? Miért van az, hogy az emberek nagy része ennyire szűk látókörű? Jó, rendben van, a forradalmat akarja. Erőszakot akar, és mégis ellene van az erőszaknak; de mivel az erőszak az egyetlen megoldás, a nép érdekében ezt kell választania, akár tetszik, akár nem.

Most hirtelen rádöbbsz, hogy börtön a számára ez a lakás. Ha itt ül egyedül, nincs akitől tanácsot kaphatna. Mindig magának kell megoldást keresnie és találnia. Nincs nehezebb, mint saját kérdéseinkre feleletet adnunk. Itt, szobájának teljes magányában, csak messziről érezve a város lüktető érverését, egyedül kell döntenie maga felett. Semmi sincs nehezebb ennél, mert ilyenkor az ember önmaga a kérdés és önmaga a válasz. Hiszen egy országot csendes pusztulásában sorsára is lehet hagyni. De annak érdekében, hogy ezt a pusztulást megakadályozzuk, emberéletek ezreit lehet kioltani. Melyik hát a kisebb rossz? Számoljunk csak egy kicsit! Vegyük azoknak az embereknek az átlagos számát, akik évente a nyomor és az elégtelen táplálkozás miatt pusztulnak el! Most ezt az adatot helyettesítsük be azoknak a számával, akiknek egy esetleges forradalom kitörésekor kell meghalniuk. S ekkor félelem száll meg bennünket, és itt van a baj. Mert azok, akik a döntést hozzák, sohasem félhetnek, hanem mindig hinniük kell abban, amit határoztak, bármilyen következményei legyenek is.

Teletöltötte a poharát. Hirtelen elfogta a rémület. Mintha megnyílnának a szoba falai. Úgy érezte, az ország közepén ül, olyan országban, amelyet meg kell mentenie, mert az emberek elpusztulnak benne, amíg ő itt ül és iszik. Ezt a tétlenséget csak a gazdagok engedhetik meg maguknak, még ha azok esetleg papok is, mint ő maga. Dehát a gazdagoknak nem lehet joguk az élvezethez? Nem, nincs joguk hozzá, mert a szegények vére az, amiből a gyönyört habzsolják. Miközben minden elképzelhető jóban dúskálnak, a parasztok a legnagyobb nyomorban tengődnek.

Felkelt a székéről, s átment a hálószobába. Fölvette az ágyról a reverendát, vállfát keresett hozzá, és visszaakasztotta a szekrénybe.

Még egy pillantást vetett az üvegre, a poharakra, és a megtelt hamutartókra, majd becsukta maga mögött a lakásajtót, lement a lifthez, és kilépett a hideg, csillogó éjszakába.

Az alvó főváros utcáin barangolt, ahol a közlekedési jelzőlámpák úgy hunyorogtak, mint a felhőkarcolók közé szorult csillagok. Különös érzés volt hallania saját lépteit, amelyeket napközben elnyomnak a nagyvárosi élet zajai.

Hirtelen összerezsent. Sötét alak lépett elő egy kapualjból, és elállta az útját. Arcát nem láthatta, az árnyékban volt. A széles sugárút néptelen volt, csak a jelzőberendezések villogtak az útkereszteződéseknel.

– Hajlandó követni engem, Valencia atya?

A pap vállat vont.

– Vajon minek? Nem követek senkit, akit nem ismerek. Egy ismeretlennel elmenni veszélyes dolog, amigo. Ráadásul éjszaka, amikor csak az utcai lámpák a tanúk.

A férfi a jobb zsebébe süllyesztette a kezét.

– Na, ne tréfáljon már velem, atya! A rendőrfőnök, Garcia ezredes beszélni akar magával.

Antonio Valencia elmosolyodott, és ezzel a mosollyal mindjárt feloldódott a helyzet feszültsége.

– Hát ez valóban különös véletlen. Mert én is éppen hozzá indultam. Mi az ön neve, amigo?

A sötétben öltözött férfi mogorván hallgatott. Fehér ingében és fekete zakójában egy városba tévedt pingvinre hasonlított.

– Az egyáltalán nem érdekes – válaszolta.

Antonio Valencia mélyet sóhajtott.

Mindannyian ilyenek, gondolta magában. Nincs bennük egy szemernyi humorérzék, de még egy csipetnyi irónia sem. Buzgó sírásók, akik a világot óriási szitának tekintik. Akik behódolnak, azok átesnek ezen a szitán. Akik viszont ellenszegülnek, azok fennakadnak, és a gyűlölet hálójában, a biztonsági rendőrség pincéjében végzik.

Éppen elhaladtak a bíboros palotája előtt, amely terméskőből, gyarmati stílusban épült. A legpompásabb épület az egész téren. Ablakainak üvegét különleges, zöldszerű anyaggal vonták be. Ennek következtében bentről szépen ki lehet látni rajtuk, de kívülről nem nézhet be senki. Most, éjjel ez a berendezés fölöslegesnek bizonyult, hiszen a drága anyagból szőtt függönyök amúgy is elszigetelték a ház lakóit a külvilágtól. A teret egyik oldalán a parlament épületei szegélyezték. A bíborosi palota és a bazilika a tér másik oldalán, pontosan a parlamenttel szemben állt. Milyen különös, jutott eszébe Valenciának, hogy a forradalom idején a nép nem a bazilikát, hanem csak a bíborosi rezidenciát rohamozta meg. Az épület viszont kiheverte az ostromot, s most, akár valami poraiból megelevenedett főnix, mint az egész város egyik legpazarabb építészeti csodája, még hatalmasabb, még büszkébben áll, szörnyű kihívásul minden szegény emberrel szemben, aki a ház előtt elhalad.

Ebben a palotában lesz majd a kommunisták főhadiszállása, gondolta, de abban a pillanatban csaknem megijedt a saját jóslatától.

– Mindig éjszaka fogjátok el az ellenfeleiteket? – kérdezte.

A férfi feléje fordította arcát, úgyhogy most jól láthatták egymást. Homloka alacsony volt, szája széles, szemei üresek. Mintha az egész ember fáradt lett volna.

– Legtöbbször igen.

– Nem valami szép dolog.

– Hát nem. Az ember sohasem tudja magát rendesen kipihenni.

– Én az áldozatokra gondoltam...

– Ha azokra... – Hangja teljesen közömbösen és súlytalanul csendült, mint akit az áldozatok egyáltalán nem érdekelnek.

– Ők is emberek – folytatta Antonio Valencia –, gondolkodó, érző emberek, akik ugyanúgy tudnak örülni, szenvedni, mint bárki más közülünk. Ti pedig megfosztjátok őket – ezeket a többnyire legszegényebbeket, legnyomorultabbakat – attól, ami még eddig megmaradt a számukra: a szabadságtól.

– Most megpróbálja felébreszteni bennem a részvétet? – Hideg tekintetével csodálkozva nézett a papra.

Hát igen. Valencia szája ironikus mosolyra húzódott.

– Magában aztán valóban nincs sok felébreszteni való, nem igaz, amigo?

– Mit érdekel engem az ilyesmi! Én az embereket letartóztatom és kihallgatom. Már maga a pusztá tény, hogy el csípnünk őket, elég bizonyíték arra, hogy vaj van a fejükön. Az egyetlen, amit még elvárunk tőlük az, hogy elárulják barátaik nevét. Ez néha könnyen megy, máskor annál nehezebben.

– Végső esetben pedig ott a kínzókamra. Vagy ez már túlzás a részemről?

Beszélgetésük foszlányai visszaverődtek a bíborosi palota gránitköveiről. Valencia arra az emberre gondolt, akinek a hatalmát híven jelképezik ezek a falak.

Most bizonyára otthon alszik a városon kívül fekvő villájában. És ő mégis inkább fogoly, mint én, gondolta eltűnődve. Foglya tanácsadóinak, saját életstílusának, társadalmi és rokoni kapcsolatainak. Rövidlátó szemével úgy néz be a számára teljesen idegen világba, mintha valami hatalmas méretű színpadot látna maga előtt. A főszerepek alakítóit még valahogy csak felismeri. A mellékszereplőket rövidlátása miatt már csak alig, vagy egyáltalán nem tudja megkülönböztetni. Ha egy játékos vagy egy szerep nincs ínyére, magához hivatja a rendezőt, kéri a darab szövegét, mondatokat töröl, amelyek nem tetszenek neki, vagy azt kívánja, hogy a főszerepeket mások játsszák. A kulisszák mögé sohasem teszi be a lábát, mert ott csak rendetlenség és ideges kapkodás van. A páholyban marad, és onnan hallgatja a szereplők

hangját, miközben egészen másra gondol. Ezért aztán a darab mondanivalóját csak ritkán érti meg – annak ellenére, hogy egy sereg szociológus és pszichológus áll rendelkezésére tudásával és tanácsaival. De gondoljuk csak meg, használnak-e egyáltalán valamit a tudományos fejtegetések, amelyek ezektől a szakemberektől származnak? Mi értelme van a töméntelen cikknek, értekezésnek, amelyeket halomszámra írnak? Mennyit nyom a latban annak a kérdésnek a feszegetése, hogy a fejlődésben elmaradt országok problémái „pszichoszomatikai” természetűek-e, hogy a nyomornegyedek „diszkontinuánsak-e”, vagy inkább „deintegráltaknak” nevezhetők? Mit segít ez az egész frazeológia, ha az idő múlik, a nép pedig továbbra is kiszolgáltatottja marad saját sorsának anélkül, hogy szenvedésének enyhítése érdekében csak a legkevesebb előrehaladás történne.

– Ön is ott volt a nyomornegyed lerombolásakor? – kérdezte.

– Igen.

– Szívesen csinálta?

– Parancs volt.

Válasza közben hosszúkas arca nem árult el semmiféle részvétet. Parancs volt. Ő tehát nem tartozik senkinek felelősséggel. Szótlatlanul haladtak tovább anélkül, hogy bárkivel találkoztak volna. Végül egy szűk utcához értek, melyben egy hatalmas épület előtt rendőr vigyázott géppisztollyal a nyakában.

– Az ezredesnek – mondta a hosszúkas arcú, mintha legalábbis valami csomagot, nem pedig embert hozott volna magával. Az őr kelletlenül mozdult arrébb, mintha nem szívesen szakadt volna el attól a darab flasztertől, amelyen eddig álldogált.

– Az utat tudja – morogta, és egy rúgással belökte az ajtót. A falak fehérek voltak, akár a cellák belseje.

– A folyosó végén balra – mondta a másik hangosan –, aztán jobbra az utolsó ajtó.

A folyosó gyéren volt megvilágítva. Láruk alatt a padló fojtott, csaknem emberi hangon nyöszörgött. Valenciának olyan érzése volt, mintha a rendszer áldozatainak a hátán járkálna. Mielőtt odaértek volna az ajtóhoz, kísérője megelőzte és bekopogott. Egyenruhás rendőrtiszt engedte be őket, és szótlatlanul az íróasztal mögött ülő ezredes felé intett.

– Önök most elmehetnek – mondta a rendőrfőnök a két embernek, és megvárta, amíg az ajtó becsukódik mögöttük.

– Amint látja, Valencia atya, túlórázunk. Nagyon hálátlan hivatás ez. Feletteseink kívánják így. Ügyfeleink viszont gyűlölnék bennünket emiatt. De bárhogy legyen is – az ország biztonsága az én kezembe van letéve, és ezért kell nekem ma éjjel is a posztomon szolgálnom.

Valencia hirtelen félbeszakította:

– Miért fogatta el azokat az embereket, Garcia ezredes?

A férfi az íróasztal mögött megvonta a vállát.

– Hogy kihallgassam őket. Közülük lőtt valaki a rendőrségre.

– Ön talán nem löne, ha a feje fölött bontanák a födelet?

A válasz úgy jött, mint egy puskalövés.

– Nem.

Valencia körüljártatta a szemét. Négy fehér fal, íróasztal, szekrény, tele iratokkal...

– Ön addig feszítette a húrt, amíg azok a végső kétségbeesésükben fegyverhez nyúltak.

– Ne beszéljen badarságokat, atya. Hisz maga ezt jobban tudja. Különben pedig szeretném, ha valamivel tisztában lenne: ebben a szobában nem ön kérdez, hanem én. Egyébként nem tudná nekem véletlenül megmondani, hol tartózkodik pillanatnyilag Rodriguez Tobar?

Olyan barátságosan kérdezte, mintha csak egy kedves közös ismerősök után érdeklődne. Csupán hideg szemei meredtek keményen Valencia arcába, miközben jobb keze a papírvágó késsel játszott, amely törhöz hasonlított.

- Nézze, ezredes, ha tudnám, akkor sem mondanám meg.
- Nekünk pedig megvannak az eszközeink arra, hogy valakit vallomásra bírjunk.

Pillantásuk keresztezte egymást, de egyikük sem mozdult, mintha minden mozdulat a gyengeség jele lenne.

– Tisztában van vele, ezredes, hogyha egy órán belül nem leszek otthon, a főiskolások értesülni fognak erről?

A rendőrfőnök mosolygott.

– Gondolja, hogy ki fogják önt szabadítani innen? Most, éjnek idején?

– Ön jól tudja, mi lesz a következménye annak, amit csinál.

– Magát nagyon kedvelik a fiatalok, nemde?

– Ha így akarja felfogni, igen.

– Az igazán hatalmasok sohasem közkedveltek, Valencia atya. A közkedvelt személyiségek mindig a jövő áldozatok.

– Ez fenyegetés akar lenni?

– Értse, ahogy akarja. Árulja el nekem, hol volt a nyomornegyedben tartott razzia alatt!

Valencia nem válaszolt azonnal. Számított erre a kérdésre. Tudta, hogy előbb-utóbb elérkeznek idáig. Kezdi a megfélemlítéssel, ezt követik a fenyegetések, utána pedig jön a verés, végül a halál. Az egyetlen, ami nyugtalanította, az volt, hogy mindez sokkal gyorsabban történt, mint várta volna.

– Választ kérek.

Valencia még mindig hallgatott. A feje fölött lógó lámpa fényébe nézett.

– Ez kihallgatás akar lenni, ezredes? Ha így állunk, akkor legyen szabad megkérdezni, ki hatalmazta fel önt erre? Talán nem tudja, hogy nekem igen befolyásos barátaim vannak Concienciában?

– Válaszoljon a kérdésemre!

– Sajnálom. Az egyetlen, amit mondhatok, az, hogy én a honfitársaimnak emberhez méltóbb életéért harcolok. Ön szerint megvetendő ez, Garcia ezredes?

– Ez attól függ, milyen eszközöket használ fel céljai eléréséhez.

– És ön, ezredes, milyen eszközöket használ?

– Én az elnök megbízásából dolgozom. Nem elég ez?

– Én az Isten megbízásából dolgozom.

– És azt hiszi, az Isten majd megvédi magát, ha bajba kerül?

– Legalábbis remélem.

– Tehát még el is bízza magát.

– Egy kis elbizakodottság tényleg elkelne.

– Még mindig nem válaszolt a kérdésemre.

– Nem is fogok.

Garcia ezredes nagyot sóhajtott. A lelke mélyén tulajdonképpen tiszteletet érzett azok iránt, akik bátrak akkor is, ha a bátorság a saját pusztulásukba rántja őket. Elnézte az előtte ülő atléta termetű férfit, az energikus vonásokat, a szögletes állat, a sugárzó szemeket a magas homlok alatt. Azt a megbízást kapta, hogy hallgassa ki ezt az embert, de azzal a kikötéssel, hogy testi erőszakot nem alkalmazhat vele szemben, mert pap, és a reverendája még védőpajzsot jelent. Ennek a papnak az egész országban elterjedt nagy népszerűségével ő is tisztában volt. Fényképét csaknem naponta látta az újságokban, és tudta, hogy óvatosan kell eljárni vele szemben.

Felemelkedett, és megkínálta cigarettáival. A pap vonásai feloldódtak, és kényelmesen elhelyezkedett a székében.

– Hallotta-e már valahol, ezredes, hogy a szeretet mindig legyőzi a gyűlöletet?

– Az ég szerelmére, atyám, mire akar már megint kilyukadni?

A pap csak mosolygott.

– Tudja, volt egyszer egy ember, aki azt állította magáról, hogy ő Isten fia. Az írástudók azonban gondoskodtak arról, hogy ez az ember minél előbb meghaljon. És íme, kétezer év múltán a szociális igazságokról szóló tanításai mégis frissebbek, mint valaha. Ez az ember meghalt és feltámadt – mégpedig eszméivel együtt. Ön és társai, kedves ezredes, elkövetnek egy súlyos hibát. Kínzószerszámokkal, bebörtönzéssel, vagy akár oroszlánok segítségével sohasem lehetett egy hitet kiirtani. Éppen ellenkezőleg! Ez volt mindig a vetés, melyből az új mozgalom kisarjadt.

Garcia ezredes nem válaszolt, csak odalépett az ablakhoz, kinézett a sötét hegyekre, amelyek mögül éppen fölkel a nap. Egész életében tudta, hogy ezek a hegyek titkokat rejtene. De az utóbbi húsz év folyamán a halottak százezreit nyelték el, olyanokat, akik a két hatalmas párt, a liberálisok és a konzervatívok közti fanatikus harc áldozatai lettek. Számára mindez nem jelentett különöset. Elég önbizalma volt ahhoz, hogy ezt az öldöklést lekicsinylőleg esztelennek minősítse, és egy olyan nép féktelen természetének tulajdonítsa, amely nem képes magát megzabolázni. De most ő maga került bele a sodrásba. Azt a feladatot kapta, hogy egyszer s mindenkorra vessen véget ennek az áldatlan állapotnak. Az állig fölfegyverzett gerillák kezdenek mind veszélyesebb politikai erőt jelenteni. Újabban nem ritka, hogy igen gazdag földbirtokosokat is elrabolnak. Vezetőjük a vidék legnagyobb és legfontosabb területén Rodriguez Tobar.

– Ezen az új mozgalmon a Rodriguez Tobarét érti? – kérdezte hirtelen.

Valencia elnyomta cigarettáját a hamutartóban. Nem ízlett neki. Jobb szerette volna, ha itt van nála a pipája.

– Miért ne?

– Én jól ismerem ezt az országot, Valencia atya – folytatta Garcia anélkül, hogy visszafordult volna –, jól tudom, hogy azoknak a gyilkosságoknak, amelyeket a hegyekben elkövetnek, lényegében semmi közük a pénzhez. Itt nem az Egyesült Államokban vagyunk. Tobar nál nem a pénz az indítóok, hanem az uralkodó osztályon való bosszúállás, párosulva egy beteges hősiességgel. Inkább rombol, mintsem használna valamit. Ezek mind gyökértelen emberek, akik mindenüket elvesztették, még a becsületben és a jogban való hitüket is, amelyért kezdetben harcoltak. Magának nem ez a véleménye?

Csak most fordult vissza.

Valencia előredőlt, és az ezredes szemébe nézett.

– Nem.

– És miért nem?

– Mert ön a tisztán emberi szempontokat figyelmen kívül hagyja. El tudja azt képzelni, hogy mi történhetett például egy olyan ember életében, mint Rodriguez Tobar? Évekkel ezelőtt, még a konzervatívok uralma idején a rendőrség egy alkalommal benyomult a faluba, ahol Tobar lakott, és teljesen indokolatlanul megölt két öregembert, akik azon a vidéken igen nagy köztiszteletnek örvendtek. Ezután odarendelték a meggyilkoltak gyermekeit, de a lakosság legnagyobb felháborodására nem engedték meg nekik, hogy szüleiket eltemessék. Amikor aztán a tilalom ellenére mégis eltemették őket, a rendőrség újra megjelent a faluban. A nép és a rendőrök között nyílt összecsapásra került sor. Az ütközet során a falu egyetlen tanult emberét, ezt a bizonyos Rodriguez Tobart elfogták és megkötözték. Ezután feleségét és leányát a szeme láttára megerőszakolták. A lövöldözés közben fia is egy golyó áldozata lett. Rodriguez Tobart a falu feldühödött lakói szabadították ki, akik aztán vele együtt menekültek a hegyekbe. Azóta van, hogy a bosszú felülmúlja a támadók kegyetlenségét.

– És ön ezzel az emberrel barátkozik? – villant meg gonoszul Garcia ezredes szeme.

Antonio hallgatott, Garcia pedig szétterpesztett lábbal megállt előtte.

– Tudja, Valencia atya, az a söpredék ott a hegyekben miért teheti azt, amit tesz? Mert maga mögött érzi az egyetemi hallgatók erkölcsi támogatását, az ön előadásait és cikkeit, amelyek mind a mi szilárd rendünk ellen irányulnak.

Valencia rövid kézlegyintéssel félbeszakította.

– De miféle rend ellen, ezredes úr? Nemde egy olyan hatalom iránti vak engedelmesség rendje ellen, amely visszaél helyzetével? A pénzmágnások, a gazdagok rendje ellen, akik azt hiszik, hogy az ország szegényeit alamizsna osztogatásával tartósan meg lehet szédíteni? Az olyan rend ellen, amelyet a biztonsági rendőrség szolgál? Vajon előadásaimban nem azt a rendszert vádoló-e szüntelenül, amelyben az embernek hallgatnia kell, különben a börtönben köt ki? Ismeri a számokat, ezredes? Az ön társadalmi rendjében a földbirtokosok 61 százaléka a lakosság 3,6 százalékának a kezében van, míg a szegényparasztok 56 százaléka a jó termőföldnek csak 4,2 százalékkal rendelkezik. Az ön úgynevezett szilárd társadalmi rendjében a lakosság 4,6 százaléka a nemzeti jövedelemnek több mint 40 százalékat élvezi, miközben a lakosság 95 százalékára csupán 59,5 százalék esik. És ön még ezt a rendet akarja megvédeni – ráadásul velem, a szociológussal szemben!

– Ez kommunizmus!

– Ez kereszténység! Mégpedig egy jobb kereszténység! Annál mindenesetre sokkal jobb, mint amilyent itt a templomban hirdetnek. De inkább így mondanám: az egyetlen, az igazi kereszténység. Mert ami eddig volt, az merőben idegen a mi életünktől. Ebben az országban az értelmiség jelentős hányadáról el lehet mondani, hogy vallási téren komoly olvasottsággal rendelkezik. Ugyanakkor a szegények szentképeket és érméket gyűjtenek. A gazdagabb társadalmi osztályokon belül, ahonnan egyébként magam is származom, a kifinomult önzés csak egyetlen formában ad lehetőséget a rászorulókkal való törődésre. Ez a forma az úgynevezett jótékonykodás. Ez növeli az adakozó társadalmi tekintélyét, egyúttal pedig próbálja elsimítani a kizsákmányolásból származó égbekiáltó ellentéteket. Abban a reményben ringat, hogy az adakozás elég a lélek megmentéséhez, az örök üdvösség elnyeréséhez. De figyeljük csak meg jól az egyszerű népet, amely nem ideológiai fogalmakban gondolkodik. Isten és a szentek a nép számára olyan realitások, akikhez kegyelemért és védelemért fordulhat. Egyébként úgy éli végig az életet, ahogy a közvélemény elvárja tőle. De hogy ez az életforma mennyire idegen az egyszerű ember eszejárásától, azt élénken bizonyítják a nép bosszújának szörnyűségei. Az utóbbi évtizedekben lezajlott borzalmas kegyetlenkedések idején nem egyszer előfordult nálunk, hogy a rablógyilkosok papot hívtak haldokló hozzátartozóikhoz, vagy például mielőtt egy házat mindenestül felgyújtottak, előbb kihordták belőle a feszületet és a szentek képeit. Érti már, mire gondolok? Mi más volt ezeknek az embereknek a katolikus egyház, mint az ingyenes biztosítótársaságnak egy formája, amely garantálja a mennyországba való bejutást? Egyébként ugyanez a szemlélet uralkodik a felsőbb osztályokban is. Végezetül csak egyetlen szeretnék még mondani: Én nem kételkedem legfőbb honfitársam jóhiszeműségében és jámborságában. Istenbe vetett hitük valósággal megindító. Mégis kétlem, hogy ez a hagyományos, hogy úgy mondjam: biztosra menő katolicizmus biztosítani tudja-e majd az ország fejlődését? Tudja, mi fog itt bekövetkezni, ezredes? Latin-Amerikában a katolicizmus bensőleg meg fog újulni, hogy az élet teljes és mindent átfogó kifejezőjévé váljék. Ez a benső megújulás már folyamatban van, de nem olyan formában jelentkezik, amely szembeszáll a törvényektől védett hagyományokkal, hanem abban nyilvánul meg, hogy egyre inkább érzékelhető és erősödő éhség mutatkozik a vallási táplálék iránt. Ez az igény a szociális és gazdasági forradalom kísérőjelensége, és szintén ideológiai gyökérből táplálkozik.

– Úgy gondolja, hogy kommunista gyökérből – szakította félbe gúnyosan Garcia ezredes. Arcán megszűnt a könnyed fesztelenség, mely a beszélgetés során még fölfedezhető volt.

– Tudja, Valencia atya, hogy ön most nagyon veszélyes előadást tartott nekem? – kérdezte.

– Miért lett volna veszélyes?

– Mert az egészet hangsúlyra vettem.

– No, és? Hiszen ugyanazt mondtam el itt is, amit hónapok óta a legnagyobb nyilvánosság előtt hirdetek.

– De most, hogy úgy mondjam, már teljesen tisztában vagyunk egymással.

Valencia nem hagyta magát megfélemlíteni. Kifelé mutatott az ablakon, ahol a nap vérvörösen és méltóságteljesen emelkedett a hegyek fölé.

– Látja ezt, ezredes? Próbálja egyszer összehasonlítani a nép ébredésével. Néhányan átalusszák, és ezzel sokat elmulasztanak.

– De maga, Valencia atya, semmit sem akar elmulasztani.

– Ahogy mondja, semmit.

Garcia ezredes felsóhajtott.

– Azt hiszem, ön nagyon balga ember, professzor úr, és én óva intem ezért. A bátorságáért becsülnöm kell, és a meggyőződését még értékelni is tudom. Mégis, ha ön túllép bizonyos határokat, történjék az bármely területen, akkor ismét ide kerül, és nem fogja többé élve elhagyni ezt az épületet. Világos beszéd ez?

Antonio Valencia mosolygott.

– Ezt számításba vettem ezredes úr, de ezzel már elkésett, mert nem az ember, hanem az eszméi a maradandók.

– És mikor szándékozik az eszméit nyilvánosságra hozni?

– Ha eljön az ideje. Most már elmehetek?

– Természetesen, legalábbis egyelőre. A viszontlátásra, Valencia atya. És kérem, ne felejtse el, hogy az erőszak mindig újabb erőszakot szül. Elég, ha csak a néhány nappal ezelőtt történt eseményekre gondol.

– Szabadon fogja engedni az elfogott embereket?

– Ha majd úgy látom, hogy eljött az ideje. De most már menjen, mielőtt meggondolnám magam, és másképpen határoznék.

Valencia végighaladt a hosszú folyosón a fehér falak között. Valahonnan egy férfi ordítása ütötte meg a fülét. Összerezzent. A kapuőr semmit sem szólt, Valencia arra gondolt, vajon használta-e már tulajdonosa ezt a géppisztolyt. Garcia ezredessel folytatott beszélgetése közben úgy tűnt neki, hogy ennek az egész országban rettegett rendőrfőnöknek tulajdonképpen nem a kihallgatás volt az igazi célja. Talán nem is kell majd jelentést továbbítani a beszélgetésről. Hiszen a hangszalag csak a gondolatait, elképzeléseit rögzítette. Vagy Garcia csupán meg akarta volna ismerni ellenfelét, hogy egyszer személyes benyomásokat szerezzen?

De az is meglehet, hogy tudtára akarta adni, ha továbbhalad ezen az úton, egyszer s mindenkorra elhallgattatja.

A városban megindult az élet. Munkásokkal teli autóbuszok kígyóztak a város központján keresztül. A koldusok ismét elfoglalták szokott helyüket, az utcai cipőtisztítók már fogadták első vendégeiket. Jól öltözött nők siettek a korai szentmisére, a templomokban harangozni kezdtek.

Cielo hangulata békés volt, mint annak idején sok évvel ezelőtt, amikor eldőrdült a népszerű baloldali politikusnak szánt végzetes lövés, amely megadta a jelet a népnek a fegyveres fölkelésre.

A nap mind magasabbra hágott, fehér fényével mindent beragyogott, sugaraival elárasztotta Garcia ezredes szobáját.

– Nos, milyen a beszélgetés, Alvarez? Minden érthető?

– A felvétel kitűnően sikerült, ezredes úr. De hiszen ez nyílt felhívás a forradalomra! Garcia kölnivízzel dörzsölgette homlokát.

– És mit gondol, fiam, mindezt miért mondhatta el nekem?

Nyugodtan nézett a beosztottjára.

– Talán, hogy önt beavatkozásra kényszerítse.
– Milyen beavatkozásra gondol?
– A letartóztatására.
– És azután?
– Így később igazolni tudná, hogy a diákok fellázadásának nem ő, hanem maga volt az oka.

Garcia felsóhajtott.

– Bárcsak ilyen egyszerű lenne a dolog, Alvarez.
– Viszont ha...
– Hallgasson ide! Azt szeretném, ha ezt a Cornell nevű újságírót és azt a lányt, Esthert megfigyelés alatt tartaná. Ismeri őket egyáltalán?
– Mind a ketten Valencia baráti köréhez tartoznak.
– Na jó. Tehát mindent tudni akarok róluk. Figyeltesse Vermeer professzort is. Ő az utódja Valenciának az egyetemen. Tartsa szemmel éjjel-nappal, és tegyen nekem róla rendszeres jelentést. Értette?

Garcia ezredes felállt, és újra kinézett a fény felé. Nyakkendőjét lassan megkötötte, zakóját magára vette, és kocsiót csengetett.

Fáradtnak érezte magát. Az Antonio Valenciával folytatott beszélgetés semmit sem használt neki. Hirtelen megértette, hogy saját érvei közül egy sem volt meggyőző. De miféle érvek voltak ezek? Rendet tartani? Parancsokat teljesíteni? Hiszen hány embert megölt már a rend és a parancsok nevében. Dehát mi máshoz tartaná magát? Mi lenne egy országból, ha a csöcselék kaparintaná kezébe a hatalmat? Mi történne övele, ha az alja nép berontana a dolgozószobájába? Ő lenne az első áldozat! És miért? Gyilkos banditák és fölheccelt diákok fantasztikus elképzelései miatt. Igaza van a feletteseinek. Nem szabad addig várni, amíg vér folyik, legalábbis ebben az országban, mert nem kétséges, hogy kinek a vére lenne az. Ezt nem látják be az olyan idealisták, mind például ez a megszállott, lelkiileg sérült Antonio Valencia. Ezért az ilyen embert el kell távolítani, még mielőtt bajt csinál. Az eltávolítás pedig az ő feladatköréhez tartozik.

Most már csak az a kérdés, milyen formában. Ezen törte a fejét, mialatt a széles sugárúton hazafelé hajtott. Amikor egy jelzőlámpánál várnia kellett, megpillantotta Antonio Valenciát, amint megy a járdán, arcát, szemét a nap felé fordítva, mint egy legyőzhetetlen, ifjú isten. Garcia ezredes – hosszú idő óta először – összeresztette.

7. „... és azon tanakodának, miképpen öljk meg őt.”

Monsignore Ariano Zasi, Cielo segédpüspöke és a bíboros sosem voltak barátok. Minden tekintetben különböztek egymástól, és az évek folyamán olyan mély szakadék keletkezett köztük, amelyet már nem lehetett áthidalni. A különbség már életformájukban is megmutatkozott. A bíboros évekkel ezelőtt pompás villát építtetett Cielo zöldövezetének legdrágább negyedében. Berendezése ékesszólóan hirdette a bíboros kifinomult ízlését és megállapodott stílusérzékét. Az igazság kedvéért azonban meg kell említeni, hogy ezért a villáért az egyháztól egyetlen pesót sem fogadott el. Minden költségét saját pénztárcájából fedezte. A pálmák hús árnyékában széles pázsitszőnyeg övezte a házat, és a járókelők gyakran láthatták, amint a bíboros a kertben sétál, és a virágokat nézegeti. Ilyenkor olyan, mint egy előkelő öregúr, aki életének utolsó éveit nyaralójában tölti. Kevés számú, de jól képzett személyzet gondoskodott arról, hogy semmiben se szenvedjen hiányt. Néha fogadást adott, s ezen megjelentek Cielo arisztokratái és a diplomáciai testület színe-java. Ezeken az estéken mindig arra emelte az első poharat, aki a legtöbbet tett az egyház és az állam közös érdekeinek előmozdításáért. A fehér villa előtt minden reggel pontosan nyolckor megjelenik egy hosszú, vakítóan csillogó autó, egy gazdag amerikai üzletember ajándéka. A sofőr tiszteleg, ajtót nyit, a fehérkesztyűs testőr pedig szolgálatkészen segít a beszállásnál. A kocsit nesztelenül kigyózik keresztül a város élénk forgalmán, miközben a kardinális a breviáriumot olvassa, kevés érdeklődést tanúsítva az őt körülvevő világ iránt.

A bíboros szerette Concienciát, noha az ország életét csak tartózkodó távolságból szemlélte. Szerette a maga módján, akár az apja, az egykori államelnök. Ismerte az arisztokrácia kulturális iskolázottságának szintjét, és tudta azt is, mennyire fontosak a szociális változások. De úgy vélte, a változásnak az uralkodó osztály elképzelései szerint kell bekövetkeznie, az uralkodó osztály fogalmi körébe pedig az egyház is beletartozik minden előjogával együtt.

Monsignore Zasi segédpüspök, aki Rómától minden hatalmat megkapott ahhoz, hogy a cielói püspökséget önállóan kormányozhassa, teljesen elütött a bíborostól. Külsőjére nézve egyszerű parasztembernek látszott, s a bíborossal ellentétben nem Cielóból származott. Valamikor Talomában volt plébános, ahol most pillanatnyilag Guillermo de la Cruz az úr. Az ő családja is volt olyan gazdag, hogy a bíboroshoz hasonlóan villát tarthasson a zöldövezetben, de erre még álmában sem gondolt. Ehelyett az érseki palota néhány egyszerű szobáját lakta, ahol egy-két halkszavú apáca tartott rendet, és gondoskodott szerény étkezéséről. Ha egy munkával teli nap után visszavonult lakószobájába, magára öltötte a ferencrendiek kámzsáját, amely a harmadrend tagjaként illette meg.

Az ország problémáiról monsignore Zasi egészen másként gondolkodott, mint a bíboros. Ez a tény az egyházi hatóságok előtt is ismeretes volt, és egy ízben kis híján palotaforradalomhoz vezetett, melyben a kis püspök feltétlenül a vesztesek közé tartozott volna. Mert az itteni szellem elképzelhetetlenül konzervatív, a szociális forradalom rémképe pedig nagyon mélyen beleivódott a lelkekbe. Az idősebbek még nem felejtették el azt a sok kincset, értéket, amit a fölkelés alatt elveszítettek.

Ezen a reggelen monsignore Zasi szakszervezeti vezetőket fogadott egyszerű dolgozószobájában, és órákig türelmesen hallgatta mondanivalójukat. Először a kardinálishoz akarta irányítani őket, de csökönnyösen ragaszkodtak ahhoz, hogy Cielo püspökével beszéljenek. Idegesek, kapkodóak voltak, maguk sem tudták pontosan, hogy mit akarnak, és monsignore Zasi gyanította, a végső elkeseredés hajtotta őket hozzá. Közölték vele elhatározásukat: a szakszervezeteket együttesen Antonio Valencia vezetésére akarják bízni,

akinek a közeljövőben megalakuló nemzeti forradalmi frontja teljesen szembefordul a kormány mai politikájával.

Monsignore Zasi az első pillanattól kezdve érezte, hogy ezekkel az emberekkel bensőleg mindenben egyetért. Mégis úgy döntött, hogy óvatos lesz, mint az a katona, aki fel nem robbant bombát tart a kezében.

– Alaposan meggondolták az elhatározásukat? – kérdezte.

A szakszervezeti küldöttek bólintottak. Egyikük volt olyan bátor, hogy kijelentette: ő hisz Antonio Valenciának, annak a papnak, aki kész a pápai enciklikákat a gyakorlatban is megvalósítani.

A segédpüspök elgondolkodva nézett a felszólalóra, majd szelíden megjegyezte, hogy vannak még ebben az országban mások is, akik megtennék ezt. A szakszervezeti vezető azonban udvarias akart maradni, és nem mondott ellent.

Monsignore Zasi a maga közismert nyíltszívűségével tulajdonképpen ezt akarta mondani: – Önöknek igazuk van! Az egyháznak itt egy régóta rendezetlen, szégyellnivalóan súlyos történelmi számlát kell kiegyenlítenie. Ennek ellenére még nagyon sok pap úgy viselkedik, mintha Krisztus minden ereje órá szállt volna. A Megváltóból rózsásképző, ájtatoskodó szentfazekat csinálnak, és férfiasságát, hősiességét teljesen elködösítik. Jól megértem önöket. Önök egy élettelen, maradi kereszténység ellen lázadnak, mert élni akarnak, mert át akarják törni az évszázadok folyamán kővé dermedt rendet. A helyzet súlyos, és elkerülhetetlen válság fenyeget. Az eszmei zűrzavar azonban minden valószínűség szerint csak átmeneti. A világ kihív bennünket, s nekünk el kell fogadnunk ezt a kihívást. Nagy dolgok történnek, és mi szerencsések lehetünk, hogy az elmúlt századok biztonsága széthullt körülöttünk. Útban vagyunk ahhoz, hogy az emberiség megtisztult óceánjába jussunk. Csak az a kár, hogy soknak közülünk nincs bátorsága ahhoz, hogy belevesse magát az óceánba siető folyó hullámaiba. Tragédiája ez korunknak. Annak a kornak, amely éppen olyan kishitű, mint amennyire nagyszerű...

Legalábbis ezek voltak azok a gondolatok, amelyeket az előző este följegyzett naplójába. Mert kimondani nem merte őket. Tudta, szavai ma vagy holnap, de menthetetlenül a bíboros fülébe jutnának. És még mindig jobb, ha ő marad Cielo püspöke, mintha más valaki jönne, aki esetleg kihívná maga ellen a nép haragját. Mert annak borzasztó következményei lennének.

– Ismerik a bíboros álláspontját? – kérdezte.

– Igen – vágta rá mérgesen a férfi, aki eddig a szót vitte.

– Ha kívánja, szó szerint elismétlem, amit mondott: Tartanunk kell magunkat a status quo-hoz, mivel a fennálló rendszer keretein belül számíthatunk egy lassú, de biztos haladásra. A forradalmi változás esetén viszont senki sem vállal garanciát semmiféle jövőért. Ellenkezőleg: csak teljes bizonytalanságra és zűrzavarra számíthatunk.

Az apró püspök elmosolyodott. Aztán hirtelen újra komoly lett, mintha ezzel a mosollyal megsértette volna a felebaráti szeretetet.

– Remélem, megértik, hogy nekem erről a beszélgetésről be kell számolnom a bíboros úrnak – jegyezte meg végül. Most vette csak észre, hogy reggel elfelejtette felhúzni ujjára a püspöki gyűrűt. Ez talán valami előjel lenne? ...

A küldöttek meghajoltak, és elhagyták a szobát.

Monsignore Zasi visszaült széles íróasztalához, és töprengeni kezdett. Olykor irigyelte a bíborost, akinek látszólag csak egy alapelve volt: az engedelmesség. Mégis könnyű dolog, gondolta magában, amikor az ember pontosan tudja, hogy a jog az ő oldalán áll! Milyen egyszerű lehet, ha valaki biztosan tudja, hogy gondolatai jó irányban haladnak, hogy nem történhetnek kisiklások, és nem merülhetnek föl kételyek! Milyen pompás érzés, ha az embernek nem kell kérdőre vonnia önmagát, s abban a megnyugtató tudatban lehet, hogy kérdéseit már előre megoldotta a mindenható Isten, s neki csak az ő nevében kell dönteni.

Monsignore Zasi néha, mint például most is, elgondolkodott azon, vajon igazságosan vélekedik-e a bíborosról. Vitathatatlan tény, hogy sok mindent megmagyaráz már maga a palota is, ahol korábban lakott, és amit a csöcselék egy alkalommal lángtengerré változtatott. De azért mégse mindent! A bíboros az engedelmességet teszi meg abszolút mércének, s abban látja a biztonságot garantáló egyetlen tényezőt. Engedelenség mindenben – különösen az ő személye iránt! De az is lehetséges, hogy csak az idők folyamán vált ilyenné. Mert egyszer, valamikor régen igen haladó szellemű nézeteket vallott. Amikor még fiatal püspök volt, sok mindent meg akart változtatni ebben az országban. Püspöktársai annak idején lenézték ezért, sőt ki is nevték. És ez volt az, amit már nem bírt elviselni. A méltóság neki veleszületett tulajdonsága volt. Egyházi hivatására készülve bizonyára sok olyan dolgot nem ismert meg otthon, amelyet a többi, magakorabeli fiú egészen természetesnek tartott. Neki senki sem mondta el, hogyan lehet és kell is nyitott szemmel és füllel járni a világban, anélkül hogy az ember elvesztené a fejét. Ez teljesen ellentmondott volna vallásos neveltetésének, amely elsősorban abból a parancsból állt, hogy kerülni kell a bűnre vezető alkalmat. De mi az a bűnre vezető alkalom? Vajon nem a beállítottság, a lelkület, ahogyan az ember a kísértéshez viszonyul?

Monsignore Zasi visszaemlékezett egy beszélgetésre, amelyet Vermeer professzorral folytatott. A professzor elmesélt neki egy esetet, amely egyrészt mélyen megrendítette, másrészt azonban felnyitotta a szemét az élet helyes mércéit illetően. Egy alkalommal – mesélte neki Vermeer – valamelyik diákjával, akinek szexuális problémái voltak, elmentek a strandra. A fiatalember, gazdag szülők gyermeke, bevallotta neki, hogy intim viszonyt kezdett a szobalányukkal. Ez a lány szegény családból származott. Mivel a nemi életben nem voltak számára titkok, nem érzett különösebb lelkiismeretfurdalást. A lány kereste az alkalmat, hogy nemi vágyait kielégítse, és ez azon a házon belül volt számára a legkényelmesebb, ahol szolgált, mert egy ilyen gazdag családnál kevés szabad idő állt rendelkezésére ahhoz, hogy hosszabb időre elcsatangoljon. A fiú azonban nem tudott megmaradni ennél az egy lánynál. Hogy hány lány következett utána, maga sem tudta volna megmondani. És még ma is ezt az életet éli. S mindennek az lett az eredménye, hogy ez a fiatalember nem hiszi, hogy valamikor képes lenne az igazi, tiszta szerelemre. Minden a testi vágy fölébe kerekedik, s ő képtelennek érzi magát arra, hogy kitarson egyetlen lány mellett. Újra meg újra elveszti a fejét. Valósággal megszállottja lett a nemi érintkezésnek. Mit tegyen? Hagyja abba, és térjen vissza a helyes útra? Viszont ha az ember csak egy lányt szeret, az egyáltalán nem jelenti még, hogy más lányra már rá sem szabad néznie! És ha az ember pap, még az sem jelenti azt, hogy egy lányt sem szabad szépnak tartania.

Vermeer nem tudta megállni nevetés nélkül, amikor folytatta elbeszélését. Amint továbbhaladtak az elhagyott strandon, a fiú mindinkább belemélyedt panaszainak feltárásába. Aztán leheveredtek a fehér homokra és órákig beszélgettek mindenféléről. Vermeer a spanyolok és az olaszok vérmérsékletéről beszélt, akik – a hűvös észak-amerikaiaktól és angoloktól eltérően – már egy jó alakú nőt ábrázoló reklámplakáttól is tűzbe jönnek, és elvesztik uralmukat akaratauk fölött. Hasonló a helyzet Latin-Amerikában is, magyarázta Vermeer, mert a gyerekeket az előkelő családokban olyan prűdériával és szigorral nevelik, hogy az már szinte természetellenes. Az ifjúságnak ez a mesterségesen kialakított és fenntartott „életszentsége” azonban tizenhat-tizenhétéves korban többnyire kártyavárként omlik össze. Ezek a fiatalok nem kérnek többé családjuk vallásos légköréből. Egy elméletet, egy ideológiát keresnek maguknak, amellyel belső lelki robbanásukat igazolni tudják. De nem ők a bűnösök, hanem a szüleik!

Később, amint újra a part mentén ballagtak, Vermeer levetette ingét, sőt az alsónadrágját is, és beleugrott a vízbe. A fiatalember ennek láttára elszörnyedt, de Vermeer csak nevetett rajta. – Látod, ilyenek vagytok ti, derék oligarchák! Ezen a forró éghajlaton feketébe öltöztök, és nyakkendő csavartok a nyakatok köré, mert a társadalmi szabályok így kívánják.

És szentül meg vagytok győződve arról, hogy egy teljesen elhagyott és néptelen strandon is fürdőnadrágot kell húzni, ha az ember fürödni akar. Félték Isten teremtményét a maga valóságában szemlélni, mintha az legalábbis erkölcstelen dolog lenne. De ugyanakkor nem áttallottak egy hét alatt több lánnyal is ágyba bújni. Miért nem látjátok be, hogy ezek a dolgok összefüggenek egymással?

Zasi megpróbálta elképzelni, mi történne, ha ezt az esetet egy kellemes estén elmesélné a bíborosnak. A bíboros egyszerűen elájulna. Pedig bármilyen hihetetlenül hangzik, mégis ez az élet, akárhogy hallgatnak róla. És hiába a hazaszeretete: mit tud és hall meg a bíboros mindabból, ami az országban történik? Egyébként csak a tanulmányoknak, a tankönyveknek hisz. A regények csak képzelet szülte fantáziát jelentenek számára. Azokat különben is mélyen az ő társadalmi szintje alatt álló emberek firkálták össze. Ugyan már, hogyan lehetne az ilyenektől tanulni valamit? Évek során, amíg Conciencia szellemi vezérévé nőtt, úgy látszott, tudományos könyveinek garmadával az elméleteknek csaknem áttörhetetlen válaszfalát építette föl maga köré. És mintha jól is érezné magát ebben a szellemi börtönben.

Zasinál ez elképzelhetetlen. Ehhez ő túlságosan sokáig volt plébános, mégpedig éppen Talomában, a bandolerók központjában, ahol a legiszonyatosabb túlkapások történtek, ahol a gyilkosságok száma meghaladta a százazretet. Zasi nem sajnálta a fáradságot, hogy utánanézzon néhány dolognak. E törekvéseknek az lett az eredménye, hogy a maguk hamisítatlan valóságában tárultak fel előtte a hazájában uralkodó rettenetes állapotok. Úgy érezte, olyan világban kell helytállania, amely egyszerre felemelő és megvetésre méltó. Ebben a világban az emberek a hősiesség ragyogó példáját mutatták, de nem sokkal utána a legundorítóbb aljasságra is képesek voltak.

Ebben az időben nyilvánvalóvá vált előtte, hogy a legtöbb pap azzal tölti idejét, hogy a maga számára idejében biztosítsa a menyországot. Ezek a papok a maguk üdvösségét sokkal fontosabbnak tartják a gondjaikra bízott hívek üdvösségénél. Világossá vált előtte, ha a kereszténység valóban teljesíteni akarná igazi feladatát, akkor nem az embernél kellene befejeznie, hanem éppen ellenkezőleg: az embernél kellene kezdenie. És mielőtt engedelmességet követelne tőle, meg kellene legalább hallgatni, és el kéne gondolkozni azon, vajon panaszai valóban alaptalanok-e. Az nagyon ritkán fordul elő, hogy egy keresztény a hit alapjait megtámadja. Olyat pedig sohasem fog hirdetni, hogy az isteni és a felebaráti szeretet nem az első és legfontosabb. De abban már alapos kételyei lesznek, hogy ezt a szeretetet vajon a papok is gyakorolják-e a mindennapi életben – a püspökökről nem is beszélve.

Monsignore Zasi töprengései közben rágyújtott egy cigarettára, egy finomabb fajtára, amilyent csak ritkábban engedett meg magának.

Vajon a bíboros is elmulasztja ezt a kötelességét? És ha elmulasztja, vajon meg tudja-e ítélni helyesen a mai világot? Veszélyes kérdések ezek, annál is inkább, mivel itt az engedelmesség kérdése forog kockán. Zasi természetesen még reménykedett Conciencia vezető rétegeiben. Hisz most érkezett el az a pillanat, amikor nem tudnak többé visszalépni. De vajon képesek-e belátni ezt, és elég tökélet meg tehetséget bocsátanak-e majd rendelkezésre, hogy jóvátegyék a múltban elkövetett tévedéseiket. S vajon ezt fogja-e tanácsolni nekik a bíboros? Azt Zasi maga is belátta, hogy a szegények nincsenek még abban a helyzetben, hogy kormányozni tudnák magukat. De hát akkor ki kormányozza őket? Talán az az osztály, amelyben a bíboros is él születése óta, az ország legfelső arisztokráciája, amely eddig gögösen süket fülekkel és részvétlenül ment el minden hozzá intézett panasz mellett?

Monsignore Zasi lehajtotta a fejét, a telefonhoz nyúlt, és feltárcsázott egy titkos számot, amelyet csak nagyon kevesen ismertek. Tudta, a kardinális íróasztalán álló különleges készülék most halk zümmögő hangot hallat.

Mélyet sóhajtott, amikor meghallotta, hogy a vonal túlsó oldalán felveszik a kagylót. Az volt az érzése, árulást követ el barátai, a szakszervezeti vezetők ellen.

A bíboros egy fejmozdulattal kiküldte titkárát a szobából, megvárta, amint az ajtó teljesen becsukódik mögötte, és csak azután emelte föl a hallgatót. Monsignore Zasi szavai tisztán csengtek a fülébe.

– Eminenciás uram, az imént nagyon fontos megbeszélést folytattam néhány szakszervezeti vezetővel. Erről szeretném mindjárt tájékoztatni, ha önnek is megfelel.

A bíboros összeráncolta homlokát. Mindig bosszantotta a talomai tájszólás, amelyben a cielói püspök beszélt. Azonkívül az is zavarta, hogy kéréseit Zasi minden bevezetés nélkül, csak úgy egyszerűen előadja. Legalább azzal kezdhethé, hogy megkérdezi, hogyan viselkedik a mája. De azonnal összeszidta magát, apjára, a néhai államelnökre és szeretett édesanyjára gondolva. Utóvégre nem mindenki születhetik az övéhez hasonló szerencsés családban, és nem mindenki részesülhet olyan előkelő nevelésben sem.

– Kedves, hogy felhívott, monsignore – mondta a telefonba. Ön igazán sokat tesz a cielói püspökségért. Ezt én tudom a legjobban. Hogy vannak a nővérek?

Monsignore Zasi kissé bosszúsan vette tudomásul a bíborosnak ezirányú érdeklődést, ezért aztán egészen röviden és velősen adta elő mondanivalóját:

– Az urak közölték velem, hogy a szakszervezetek csatlakozni fognak a nemzeti forradalmi frontoz, amely Antonio Valencia páter vezetése alatt áll.

A bíboros összerezett. Hányszor kellett már ezt a nevet olvasnia az újságok hasábjain! Hányszor rázkódtatták már meg ezek a cikkek a lelke legmélyéig! Jól ismerte Antonio Valencia családját. Őt magát is Antonio apja operálta meg, nem sokkal halála előtt, és el kell ismerni, Valencia professzor az ország egyik legkitűnőbb sebésze volt. A professzor halála után éppen azért küldte a fiát, a fiatal Antonio Valencia lelkészt Európába, viselve a tanulmányút minden költségét, hogy az orvos iránt érzett háláját lerója. Most pedig szerte az országban csak úgy emlegetik hajdani védencét: a forradalmár.

Villámgyorsan átgondolta a helyzetet. Ahhoz semmi kedve sem volt, hogy monsignore Zasival vitába bocsátkozzék Antonio Valenciáról. Felvetődött ugyan benne, hogy a szakszervezeti vezetők miért éppen Zasihoz fordultak, ahelyett hogy őhöz jöttek volna. De ez így még talán jobb is. Elég barátja van ahhoz, hogy a szakszervezetekre nyomást gyakorolhasson, hogy elálljanak szándékuktól. Egész biztos, hogy inkább őrá hallgatnak, mint Valenciára.

– Készítsen a megbeszélésről írásos jelentést, és küldje el hozzám, kedves monsignore. Addig nem nyilatkozhatom, amíg pontosan nem ismerem az urak elhatározásának okait.

Letette a kagylót, és felhívta unokaöccsét, az államelnököt.

A telefonösszeköttetés pillantok alatt létrejött.

– Igen, itt a kardinális. Figyelj ide, Luiz! Először is hogy van a feleséged? Jól? Ennek igazán örülök. És a gyerekek? Még mindig Európába tervezitek a szabadságotokat? Párizsba? Kitűnő! De azért egyszer menjetek át Rómába is... Köszönöm, jól vagyok. A májam pillanatnyilag jól viselkedik. Nem, az utóbbi napokban már egyáltalán nem voltak fájdalmaim.... Óh, köszönöm... Te, Luiz, még valamit akarok mondani. Éppen most hallom monsignore Zasitól, hogy Antonio Valencia páter a szakszervezeti csoportokat is be akarja olvasztani nemzeti forradalmi frontjába. Úgy gondolom, ezt mégis csak tudomásodra kell hoznom. Mi a véleményed? Igen, én is gondolkozom rajta... De hát mit kezdjek ezzel a Valenciával? Az egyetemről már eltávolítottam, de azóta még rosszabb.

A bíboros nem láthatta, amint ennek a mondatnak hallatára az elnök halálsápadttá vált.

– Ráérne ma esete, eminenciás uram? Hacsak lehetséges, nagyon kérem, fogadjon engem.

A bíboros mosolygott.

– Természetesen, Luiz. Tudod mit? Gyere egy kicsit korábban. Iszunk egy aperitifet, és utána együtt vacsorázunk. Ezzel csak nekem teszel szívességet.

– Nagyon köszönöm, eminenciás uram. Tehát viszontlátásra ma este.

A kardinális óvatosan visszahelyezte a hallgatót a készülékre. Egy darabig maga elé meredt, majd felhívta monsignore Zasit.

– Figyeljen rám, monsignore! Nagy szívességet tenne nekem, ha a szakszervezeti vezetőkkel folytatott beszélgetést most azonnal lediktálná titkárának, és két órán belül átküldené hozzám. Hálásan köszönöm a fáradságát. Igazán nem is tudom, mihez kezdenék maga nélkül.

Az elnök fekete diplomata táskájában elhozta magával azt a hangszalagot, amelyre Garcia ezredes felvette az Antonio Valenciával folytatott beszélgetést. Nála voltak azok a jelentések is, amelyeket a különböző minisztériumok készítettek a harcias professzorról. Az elnök tanácsot akart kérni, mitévő legyen ezzel a ragyogó tehetségű fiatal emberrel. Mert hogy ragyogó tehetség volt, azt az elnök is tudta, és mit sem kívánt jobban, mint hogy bárcsak saját baráti körében is akadna legalább egy-két hasonló. Már ez a tény elegendő ahhoz, hogy tennie kelljen ellene valamit. De Concienciában Antonio Valencia nélkül is akadt elég gond. Itt van először is az értelmiségi rétegekben szüntelenül növekvő amerikaellenesség, amelyet a háttérben meghúzó, kitűnően szervezett kommunisták egyre inkább szítanak. Itt van továbbá az az állandó nyomás, amely a külföldi sajtó képviselői részéről ránehezedik. Azt kívánják tőle, ismerje el, hogy a Southern Command az Egyesült Államokból a gerillaszakemberek egész sorát küldi az országba, amit eddig váltig tagadott. Itt van Gilberto Granada letartóztatása, melyet szintén elhallgatott a sajtó előtt. Ehhez jön még a gerillák új módszere: elrabolják és megölik a gazdag földbirtokosokat. Ennek következtében az arisztokrácia köreiben valóságos pánik tört ki. Küszöbön az infláció. Igaz, hogy már nem az első, de ő megint nem tudja megállítani, és ismét arra kényszerül, hogy új pénzügyminisztert nevezzen ki. És most a tetejében még az a veszély is fenyegeti, hogy Antonio Valencia fellépésével minden kicsúszik a kezéből. Ezt mindenáron meg kell akadályozni. Ha másként nem, föl kell áldozni magát Antonio Valenciát.

Medina bíboros olyan ember volt, akinek egyénisége újra meg újra bámulatba ejtette az elnököt. Egész lényéből sugárzott a tekintély még most is, amikor nagy igyekezettel maga töltögette a whiskys poharakat. Utána nyugodtan leült széles karszékébe, és nézte, amint az elnök befűzi a magnóba azt a szalagot, amelyre az Antonio Valenciával való beszélgetést rögzítették.

Amikor Garcia ezredes elkezdte a kihallgatást, a bíboros hátradőlt székében. Néha halvány mosoly játszott az arcán, mintha mindenben egyetértene Valenciával. De egészben véve mindvégig komoly maradt, nagyon is tartózkodó, és szemrehányó tekintettel nézett az elnökre, mintha ő volna a hibás mindezért.

A párbeszédet hallgatva a bíboros úgy vélte, sok mindenben nagyon hasonló, sőt teljesen azonos véleményen van Antonio Valenciával. Régebben, különösen fiatal püspök korában maga is így gondolkodott ezekről a dolgokról. Igen élénken emlékezett még arra az élményre, amely annak idején forradalminak számító beállítottságához vezetett. Egy tikkasztó hőségű izzó nyári délután a temetőben járt, és onnan kijövet, gondolataiba merülve sétálgatott. Kíváncsian vizsgálta a kalyibákat, amelyeket közvetlenül a temetőfalhoz építettek, s valami megmagyarázhatatlan érzéstől indítva belépett az egyik szegényes viskóba. A család emberhez nem méltó viszonyok között élt. De legjobban az tűnt fel neki, hogy a falakból nedvesség szivárog, pedig már hosszú hetek óta egyetlen csöpp eső sem esett. Csodálkozva kérdezte az asszonyt, hogyan lehetséges ez. Az asszony idegenül pillantott rá, és közömbösen csak ennyit válaszolt: „A másik oldalról jön, a sírokból. A rothadó hullák nedve.” Nagyon emlékezett, hogy az eset után napokig nem tudott aludni, és a soron következő konferencián beszámolt megrázó élményeiről. A többi püspök ugyancsak megengedhetetlennek tartotta ezt

az állapotot, akárcsak ő, és ezért közösen elhatározták, hogy kellő mennyiségű alamizsnát osztanak szét a nyomorultak között.

Ő viszont egészen más megvilágításban látta a dolgokat. Azt javasolta, a felső papság részére indítsanak szociális tanfolyamot. Az akkori bíboros ezt a javaslatot természetesen ellenezte. Hangsúlyozva, hogy az evangélium minden szociális programnál érdekesebb ugyan, de ha valakinek ez sem lenne elég, még mindig ott vannak a szociális pápai enciklikák, tessék azokat tanulmányozni.

Világosan tudtára adták, hogy a kormány nem jó szemmel nézi, ha egy püspök olyan ügyekkel foglalkozik, amelyek kívül esnek a hatáskörén. A barátai megmagyarázták neki, hogy törődjék inkább a maga egyébként is igen sok dolgával, s mint püspököknek és minden bizonnyal lehető bíborosnak ajánlatosabb, ha jobban tartja magát a protokolláris előírásokhoz.

Garcia ezredes metsző, gúnyos hangja félbeszakította visszaemlékezéseit: „Ez kommunizmus, amit prédikál!” És nyomban utána Antonio Valencia válasza: „Ez kereszténység, mégpedig egy jobb kereszténység...”

Talán egy ilyen párbeszéd hiányzott az ő életéből annak idején, gondolta a kardinális, miközben utánatöltötte az elnök poharát. Ezt különben csak igen magasrangú vendégeinél tette meg. Hogyan tudott volna annak idején a többi püspökkel szembeszállni, hisz mind idősebbek voltak nála, gondolta tovább. Őszintén megmondva, félt tőlük. Mindannyian kemény, hajthatatlan, jámbor emberek voltak, akiknek vezetése alatt Conciencia a kontinens legnyugodtabb állama volt. Ők voltak az ország kultúrájának, minden szellemi értékének megtestesítői. Ugyanígy azok a papok is, akik a püspökök tekintélyének súlya alatt szolgáltak. Mindannyian meg voltak győződve arról, hogy amit tesznek, az jó a kereszténység számára. Néhány év elmúltával rádöbrent, hogy nincs semmi értelme protestálni, nincs semmi értelme új eszméket fogalmazni, és nincs semmi értelme mindenki ellenségének és senki barátjának lenni. Sok év telt el azóta, hogy meg kellett érnie azt, hogy a felbőszült tömeg felgyújtsa a bíborosi palotát. Az akkori bíborossal együtt kénytelen volt egy szál hálóingben menekülni a sötét éjszakába. Ezt a megrázkódtatást nem tudta elfelejteni. Ez az eset teljesen megváltoztatta addigi egyéniségét. Ilyennek nem szabad még egyszer előfordulnia. Amíg ennek az országnak ő a szellemi irányítója, erre nem fog senkinek lehetőséget nyújtani. Arra fogja inkább ösztönözni az elnököt, hogy haladéktalanul avatkozzék be. És ez már máskor is eredményes volt. Hála a hadseregnek, amely mindig hűséges támasza a kormánynak.

„...Egyre inkább érzékelhető éhség mutatkozik a vallási táplálék iránt...”, hallotta Valencia hangját, s aztán lassan lejárta a szalag.

Colombo elnök kikapcsolta a készüléket, és az értékes porcelán gyűjteményt kezdte nézegetni az üvegajtós teakfa szekrényben. Végül megszólalt, valamivel hangosabban, mint akarta:

– Eminenciás uram! Ön és én könnyen véget vethetünk ennek az esztelenségnek.

A bíboros töprengve nézett az elnökre. Csaknem úgy, mintha teljesen megfeledkezett volna jelenlétéről.

– Gondolod, Luiz? – kérdezte gúnyosan. – Olyan helyzetben vagy? Számoltál a következményekkel? Tudod, hogy éppen itt fekszik előttem egy írásbeli jelentés? Ebből megtudhatod, hogy a szakszervezeti vezetők monsignore Zasi előtt kijelentették, Valencia vezetése alá kívánják helyezni magukat, és mostantól kezdve az ő eszméit fogják támogatni. Csatlakozni akarnak a nemzeti forradalmi frontoz.

Odament paliszanderfából készült íróasztalához, felvett néhány papirost, és olvasni kezdte: „Mi, a szakszervezetek vezetői egyáltalán nem vagyunk megelégedve sem a kormánnyal, sem a parlamenttel. Az elnök jól tudja, hogy hányszor emeltük már fel szavunkat a munkások életkörülményeinek megjavítása érdekében. Egy alkalommal

összehívott bennünket, s mi akkor barátságosan elbeszélgettünk vele. A megbeszélés eredményeként megalakítottunk egy testületet, amely szakszervezeti vezetők, gyártulajdonosokból és földbirtokosokból állt. Sok fáradságos munka és megbeszélés után végre dűlőre jutottunk egymással, és elkészítettünk egy részletes jelentést. Akkor azt mondták nekünk, hogy ezt a jelentést egy parlamenti vizsgálóbizottság fogja majd tanulmányozni, mi pedig hamarosan értesülünk a vizsgálat eredményéről. Ennek már egy éve. A vizsgálat még mindig tart, emészti a pénzt, de eredménye nincs. Ezért a szakszervezetek nem bíznak többé sem az elnökben, sem a parlamentben.”

– Most már elég világos, Luiz? – kérdezte a bíboros.

Az elnök elvörösödött nagybátyja gúnyos szavaira. Rágyújtott egy cigarettára, és egy hajtásra kihörpintette poharából a whiskyt.

– Mindenesetre könnyebb egy hadtestet elvezényelni, mint egy országot kormányozni – jegyezte meg a bíboros nem kevés iróniával.

Az elnök elsápadt. Félt ettől a beszélgetéstől. A bíboros nyelve élesebb volt bármelyik tisztjének kardjánál. Medina kardinális felhajtotta whiskyjét, és elgondolkodva nézegette püspökgyűrűjét, amely kissé bő volt az ujjára.

– Mit tudok egyáltalán Antonio Valenciáról? – kérdezte végül. – No, nem a születési adataira gondolok meg a neveltetésére és hasonlókra. Ezeket sokkal jobban ismerem, mint ti. Engem elsősorban a mai Antonio Valencia érdekel.

Miközben ezeket kérdezte, figyelmesen vizsgálta az elnököt. Magas, karcsú férfi ült vele szemben, akire sokkal jobban illett volna egy katonai egyenruha, mint a polgári öltözék. Mégis el kellett ismernie, hogy a sűrű, hullámos haj, a hosszúkás, barna arc, az éles szemek és a magas homlok markáns egyéniségre vall. Külső megjelenésével tulajdonképpen a család dísze lehetne. Csak ne lenne olyan hiú, gondolta a bíboros. Jól ismerte az elnököt. Luiz világlejében hiú volt, emellett valami szokatlanul nagy mértékű tehetetlenségi erő hatása alatt állt. Ugyanakkor nagyon pontos volt mindenben, ami latin-amerikaiaknál szinte ismeretlen. Ezek a tulajdonságok emelték őt Conciencia egyik leggazdagabb családjából vezető egyéniséggé. Amikor pedig a konzervatív párt ismét uralomra jutott, a család minden erejét latba vetette, hogy bejuttassa az államelnöki székbe.

A bíboros kérdése után az elnök ismét biztos talajt érzett a lába alatt.

– Valenciát rendszeres megfigyelés alatt tartom – felelte. – Meghatározott napi programról aligha lehet beszélni vele kapcsolatban. A társadalmi kapcsolatoknak hihetetlen tömegével rendelkezik, mégpedig a legkülönbözőbb rétegekből. Sokat iszik, olykor túlságosan sokat, szívesen mesél borsos vicceket. Gyakran előfordul, hogy társaságban hirtelen leveti reverendáját, és táncolni kezd a többiekkel együtt. Férfiak közt éppoly közkedvelt, mint a nők körében. Van egy titkárnője, egy amerikai lány, név szerint Esther Graham, aki itt született, és saját bevallása szerint kapcsolata van egy Cornell nevű külföldi újságíróval.

– Nem az ilyesmikre gondolok – vetette ellen élesen a bíboros. – Az összefüggéseket akarom látni!

Most az elnökön volt a sor, hogy aktatáskáját kinyissa. Elővett belőle egy iratcsomót, felütötte és olvasni kezdett:

– „Antonio Valencia személye az értelmiségiek egy széles csoportjának, főként a nemzeti egyetem diákjainak és tanárainak szellemi vezéregyéniségeként jelölhető meg. Ez a csoport évek óta titkos összejeveteleket tart, ahol megvitatják Lenin, Marx és Che Guevara tanait. Ebben a társaságban a fegyveres felkelést tartják a kiindulópontnak. A csoportnak kapcsolatai vannak Moszkvával, sőt Havannával is. Szinte majdnem biztos, hogy az erdők fölött ejtóernyővel ledobott fegyverek Kubából érkeznek a gerillák részére. Valószínűleg Kubában képezik ki a gerillák leendő vezetőit, mégpedig az egyetemisták soraiból. Meg vagyunk győződve arról, hogy Valencia rendszeresen találkozik, és megbeszéléseket folytat Rodriguez

Tobarral. Arról is tudomásunk van, hogy a gerillák már legfőbb vezetőjüknek tekintik Antonio Valenciát. Az értelmiségiek abból az alap gondolatból indulnak ki, hogy a vezető réteg visszaél a nép helyzetével, miként az Egyesült Államok is visszaél az Alliance For Progress küldetésével, amelyet arra használ föl, hogy imperialista céljait hazánkban is megvalósítsa. Ezek az elemek demokráciaellenesek, amerikaellenesek és vallásellenesek is. Azzal vádolják az egyházat, hogy egy gyékényen árul az uralkodó osztállyal. A kormánynak pedig azt vetik a szemére, hogy a diktatórikus és korrump módszerekkel vezeti a népet, és egyedül az oligarchák kis csoportjának igyekszik a kedvében járni. Az Egyesült Államokat felelőssé teszik, amiért olyan előszeretettel támogatja a diktátorokat, mint ahogy ez a közelmúltban kiderült. És az Amerikaiak által támogatott diktátorokat nyíltan meg is nevezi. Szerintük ide tartozik a kubai Battista, Trujillo a Dominikai Köztársaságban, Francois Duvalier, aki Trujillo barátja volt és most Haiti elnöke. Továbbá Jorge Obico Guatemalából. Végül itt áll Colombo, Cielo államelnökének a neve is... ”

Az elnök elhallgatott, majd megkérdezte:

– Elég világos, eminenciás uram?

A bíboros bólintott.

– Éppen ezért kérettelek, Luiz. Néhány nappal ezelőtt megbeszélést folytattam az amerikai nagykövettel. Ő is aggodalommal szemléli az országunkban kialakult újabb fejleményeket.

A bíboros hangjából már eltűnt minden irónia. Miközben az államelnök beszélt, érezte, hogy életének drámai fordulata előtt áll. A pap, aki fellépett ellene, méltó ellenfél: képességeihez, tudásához, sőt hatalmához sem fér kétség. És anélkül, hogy ez teljesen világossá vált volna előtte, egyszerre aggódni kezdett Valencia életéért, mert az elnök, aki néhány perccel ezelőtt még tehetetlenül ült előtte, hirtelen nyerssé, magabiztossá vált, s ezzel a magatartással szemben az ő híres iróniája már mit sem használt.

– Ha megengedi – szólt az elnök, és whiskyt töltött magának.

A bíboros érezte, hogy az elnök átmeneti bizonytalansága végleg eltűnt. De ha még nem is billent benne teljesen helyre az egyensúly, elég ha látja, hogy egy holtfáradt, félénk, keményfejű öregemberrel van dolga, aki alapjában véve ugyanúgy vélekedik Valenciáról mint ő: mindkettőjük számára potenciális veszélyt jelent!

– Eminenciás uram! – szólalt meg újra, és éles szemével könyörtelenül vizsgálta a bíborost. – Ennek az országnak én vagyok az elnöke, akár egyetértenek vele egyesek, akár nem. Valencia tevékenysége veszélyezteti az állambiztonságot, éppen ezért föl kell lépnem ellene. Kérem, ne nyugtalankodjék. Minden eszközzel fellépek ellene, amit csak alkalmazhatok. Efelől nyugodt lehet. De ezekre csak akkor kerül sor, ha eminenciád már latba vetette minden tekintélyét. Mert civilizált országban élünk. Bár az is igaz, hogy az állami bürokrácia lassan dolgozik, de mi azért mégis minden lehetőt megteszünk. Miénk például a legjobb oktatási program az egész kontinensen, nálunk építik a legmodernebb lakóépületeket, és rendszeresen foglalkozunk a szociális reformokkal. De azt senkinek sem engedem meg, hogy előírja a tempót, amelyben dolgoznom kell. Még Valenciának sem. Azonkívül én katona voltam, és tisztában vagyok azzal, hogy az ellenség csak a nyers erőt respektálja. Azt hiszem, megért engem, eminenciás uram.

A bíboros jól tudta, hogy az elnök mire gondol. Csak azon csodálkozott, hogyan felejtette el unokaöccse oly gyorsan az előbbi pirongatásokat.

– Félek, hogy zöldeket beszélsz, Luiz, – szólt, és megpróbált hangjából minden gúnyt száműzni. – Neked most nem katonával, hanem művelt, intelligens emberrel, tudóssal van dolgod. Nem tiszttel, hanem egy megszállottal, és nem bolonddal, hanem kimagasló tehetségű egyéniséggel. És ez nagy különbség! És azt se feledd, hogy mindenki szereti, tiszteli, ráadásul rendkívül népszerű is. Az ilyen ember veszélyesebb ellenfél, Luiz, mint gondolnád.

A szavait követő csendben hallani lehetett a poharak és a tányérok halk zörrenését, mivel a személyzet a szomszéd szobában már a vacsorához terített. A bíboros megérezte a krízis közeledését. Értesüléseiből arra kellett következtetnie, hogy az ilyen embert, mint Valencia, már képtelenség visszatartani. És szívvel-lélekkel hisz abban, amit kimond, leír. Vakon rohan a saját vesztébe. Vajon ő meg tudná állítani? És ha igen, hogyan? Nem látott semmi kiutat. Olyan emberek, mint Valencia, nem születnek minden esztendőben. Ezek több egymás utáni nemzedék kultúráját, erejét és bátorságát testesítik meg a maguk személyében. Nem, nem tudná megállítani. De ami még rosszabb, maga Valencia se tudná már lefékezni önmagát. Hány alkalommal sikerült eddig megakadályozni azt, hogy fiatal, életerős férfiak, akikben az önfeláldozás tüze lobogott, ne rohanjanak fennhangon dalolva a saját pusztulásukba! Csak úgy lehet őket megmenteni, ha mellékvágányra futtatják, csellel más irányba terelik őket, hogy aztán lassan feledésbe merüljenek.

– Talán próbáld meg kipuhatolni Valencia gyengéit – mondta végül. – Neked megvannak ehhez az embereid. Gondolok alkoholra, nőkre vagy valami hasonlóra. Én nem azt akarom, amit te. Nem akarok áldozatot. Éppen elég mártírja van már eddig is az egyháznak. Én ezt a fiút bizonyos tekintetben még szeretem is. De ha olyan emberre gondolok, mint az a Fidel Castro Kubában, akkor világos előttem, hogy olyasminek nálunk nem szabad megtörténnie.

Miközben beszélt, érezte, hogy kétségek merülnek föl benne, de már nem tudott másként tenni. Tudta, hogy belül, a lelke legmélyén még pislákol egy láng, melyet püspöksége első éve óta máig sem bírt kioltani magából. De e fölül a láng fölül hatalmasabb lángok csaptak, és tűzbeborították, rombadöntötték magát a bíborosi palotát is. Intő figyelmeztetés volt ez számára: ennek nem szabad még egyszer megisméltódnie! Azóta két ember lakott benne: az egyik nem ismert el maga fölött senkit: méltóságával, iróniájával elzárkózott a külvilágtól. Büszkesége, magabiztossága falat emelt maga köré. De minden igyekezete ellenére érezte, hogy az egykori fiatal püspök tiltakozik a bíboros által foganatosított rendszabályok ellen. Érezte, hogy régi énje vonakodik elpusztulni a tekintély fullasztó légkörében.

Talán monsignore Zasi emlékeztette leginkább arra az ideálra, amelyet valamikor maga elé tűzött. Félt is tőle ezért, mert ő maga már túl öreg és fáradt volt ahhoz, hogy rendszeresen a tükörbe nézzen. Néha figyelte saját lélegzését, és észrevette, hogy milyen szaporán kapkodja a levegőt. Néha irigyen figyelt az ablakból egy-egy fiatalembert, aki gyorsan átvágott az utcán. Máskor arra gondolt, bárcsak ő lehetne Zasi, akinek nincs szüksége olyan erős biztonságra, mint neki. De hát a bíborosi tisztség roppant felelősséget helyez a vállára. Ha most futni hagyja Valenciát, néhány éven belül véres szőnyeg terülhet el előtte, amely az egész országon végigvezet. Nagyon is jól tudta ő, mit lát benne Zasi: a tekintélyt, az egyház javainak őrzőjét. De ő még Zasival szemben sem adott a lelkében élő fiatal püspöknek soha egyetlen lehetőséget sem. Zasival szemben is megmaradt bíborosnak. Előtte is meg kellett maradnia egyházfjedelemnek, aki hűvösen és nyugodtan hozza meg a döntéseket. Hirtelen összerezsent. Adott-e egyáltalán lehetőséget a fiatal püspöknek – akár Zasi személyében, akár máséban? Vagy hajdani énje már régen megbilincselve raboskodik saját lelkének legmélyén?

– Valamiféle cselre gondol? – kérdezte az elnök.

A bíboros vállat vont.

– Nevezd, ahogy akarsz, Luiz. Még magam sem tudom pontosan, mi lenne a leghelyesebb, de annyi biztos, hogy nincs sok vesztegetnivaló időnk. Ha Valencia a következő napokban hivatalosan nyilatkozik, magamhoz hívatom, és megpróbálok vele szót érteni. Bár ahogy ismerem, kétséges, lenne-e valami haszna az ilyen beszélgetésnek. Egy dologban azonban hajthatatlan vagyok. Nem fogom megengedni, hogy politikával foglalkozzék. Erre semmi szükségük a papoknak. Éppen elég súlyos a paphiány, és elégünk van már a katolicizmus megújulásából. Teljesen fölösleges, hogy papok mással is foglalkozzanak, mint tisztán vallási kérdésekkel.

Az elnök még nem volt megelégedve. Végleges választ várt a kardinálistól. A maga részéről egy olyan embert, mint Valencia, sehova sem tudott besorolni. Az ő környezetében élő papok sohasem mondanak neki ellent. Mindig hű tanácsadók nemcsak a hivatalban, a magánéletében is. Sohasem avatkoznak bele a politikába. Kedves intellektuelek, akik egyházzal, emberekről, a hit megújításáról és természetesen a pénzzel úgy beszélnek, mint akiknek ezekkel a dolgokkal magától értetődő kapcsolatuk van. Bizalmasai, akikre mindig számíthat. Akkor is, ha családi életében esetleg nehézségei adódnak. De az a pap, aki politikával foglalkozik, feltétlenül elhanyagolja lelki hivatását.

A kardinális a torkát köszörülte, mintha ezzel akarná felhívni jelenlétére az elnök figyelmét.

– Az utóbbi időben különös dolgok történnek ebben az országban. Egyesek tele akarják tömni a fejemet minden zagyvasággal abban a hiszemben, hogy majd előírják nekem, mit és hogyan cselekedjem. Ezeket én kidobatom. Mi lenne az egyházból, ha kiveszne az engedelmesség, és mindenki a maga feje után menne?

A beszélgetés akadozni kezdett, de az elnök már tudta: a bíborosban szövetségesre talált. De Medina bíboros e pillanatban megborzongott attól a magányosságtól, melyet önmagára kellett kiszabnia annak érdekében, hogy a kereszténységet megmentse. Rémület szállta meg arra a gondolatra, mi lett volna hazájából, ha a fiatal püspök annak idején szabad kezet kap a cselekvésre. Miféle erő tarthatta volna vissza a hívőket? Anyagi jólétük növekedése csak hitük pusztulásához vezetett volna, mint ahogy a tények ezt a világon mindenütt igazolják. A papok fellázadtak volna püspökeik ellen, a hívők pedig a papok ellen. Hozzányúltak volna a magántulajdonhoz, az állam és az egyház tekintélye pedig már rég romokban heverne. Az addig követett eszméket, az állam és az egyház közt fennálló konkordátumot figyelembe se vették volna. A baloldal politikai vezetői a nép új prófétáiként előtérbe kerültek volna. Marx és Lenin nevében alkottak volna új dolgokat, és Krisztust, mint valami gyengeelméjűt, félrelökték volna. Akárcsak Kubában. Először éljenző néptömeg és üres börtönök, aztán egy olyan társadalom, amelyben az ember géppé válik, majd ismét zsúfolt börtönök, hogy az új diktátor megtarthassa uralmát. És így lenne itt is, ha most Antonio Valencia előtt megnyitná a kaput.

– Van valamiféle terved? – kérdezte.

Az elnök bólintott.

– Az ügyet teljesen Garcia kezébe helyeztem. Teljhatalmat kapott tőlem. Meg fogom kérni Arturo Cuellart, hogy az újságokban és folyóiratokban indítsanak támadást Valencia ellen. A tábornokoknak kiadom a parancsot, tegyenek meg minden tőlük telhetőt, hogy a nemzeti egyetem kilencezer hallgatóját sakkban tartsák. Azonkívül éjjel-nappal figyeltetni fogom Antonio Valenciát. Aztán fogadom a szakszervezeti vezetőket, és megígérem nekik, hogy a lehető legrövidebb időn belül megadok nekik minden támogatást, ami csak lehetséges. A hegyekbe megerősített katonai egységeket küldök a gerillák ellen, és a Rodriguez Tobar fejére kitűzött vérdíj összegét fölemelem. Ha pedig a helyzet úgy kívánja, az egyetemisták esetleges sztrájkja alkalmával kihirdetem az ostromállapotot, és addig tartom fenn, amíg ismét rend nem lesz. Hogy ítéli meg eminenciád ezeket az intézkedéseket?

A bíboros csak bólintott. Ez az egyetlen megoldás. Ami tennivaló még marad, az az ő dolga lesz.

– És ha Valencia ennek ellenére is ... – Nem merte befejezni a mondatot.

Az elnök vállat vont.

– Akkor eminenciás uram, Garcia ezredes megteszi a kötelességét. Én nem fogok, és nem is akarok előre értesülni arról. Senki sem fog visszatartani attól, hogy az országot a felforgató elemektől megtisztítsam, s ha szükséges, elmegyek a legmesszebbmenőig.

A bíboros érezte, hogy a májában erősödik a fájdalom, és elgondolkozva válaszolt:

– Ismered ezeket a szavakat, Luiz: A papi fejedelmek és írástudók azon tanakodának, miképpen öljék meg őt, mert félték a néptől?

Az elnök úgy tett, mintha nem hallaná az idézetet, és követte a bíborost az ebédlőbe, ahol már kitöltötték a vörösborot.

– Harminchetes évjárat – jegyezte meg a bíboros. – Jó kis bordói, sajátos zamattal. Erre sokáig fogsz emlékezni. Nem hallottad, amit az előbb mondtam?

Az elnök fölemelte poharát.

– Conciencia biztonságára iszom önnel, eminenciás uram, és arra, hogy az állam és egyház konkordátuma még nagyon sokáig éljen.

Hangjában alig észrevehető fenyegetés lappangott. Ittak. Miközben a bíboros a bort ízlelgette, rádöbbsent, hogy a hajdani fiatal püspök ebben a pillanatban végérvényesen és örökre meghalt a szívében.

– Bűnös világban élünk – mondta nagyon halkán. Az elnök nem is hallotta talán, mert közben a bíboros szavain töprengett:

„...azon tanakodának, miképpen öljék meg őt, mert félték a néptől.”

8. A titkárnő

Amikor Cornell kilépett a szálloda kapuján, és észrevette a park egyik padjáról felemelkedő férfit, mindjárt tudta, hogy követni fogják. Egyébként már csodálkozott, hogy eddig békén hagyták. Talán mégis igaza volt Esthernek, amikor megjegyezte, hogy Valenciáról küldött tudósításai csak az itteni vezetők malmára hajtják a vizet. Az ő szempontjukból nem is olyan rossz, ha külföldön kissé alaposabban megismerik Valencia eszméit, hiszen így könnyebben igazolhatják óvintézkedéseiket egy baloldali beállítottságú pap ellen, aki nyíltan hangoztatja veszélyes forradalmi elképzeléseit.

Cornell nyugodtan átsétált a parkon. A tóparti padon egy fiatal pár beszélgetett. Ahogy elhaladt mellettük, a fiatalember hirtelen felállt, és tüzet kért tőle. Két tenyerét védőn a láng fölé tartotta, s közben odasúgta: „Ma délután a társadalomtudományi tanszéken várja önt Vermeer professzor a szobájában. Fél ötkor. Legyen óvatos. Követik. Az a szemüveges alak.” Megköszönte a tüzet, visszaült, átölelte a lányt, és csókolózni kezdtek.

Cornell elgondolkodva ment tovább, majd egy forgalmi csomópontnál megállt, és nézelődni kezdett. A városból kivezető főútvonalak számára észak-amerikai mintára fölüljárókat építettek. Hatalmas plakátokat látott ezzel a szöveggel: „Milliókat nyerhetsz egyetlen sorsjeggyel.” Mellette a rádió, a televízió és a légitársaságok óriási falragaszai. A modern épületek között, mintha eltévedt volna, régi kis templom árválkodott, még a gyarmati időkből. Cornell egy pillanatra visszanezézett az elegáns szállodára: a felhőkarcoló, amelyben lakik, hatalmas oszlopként emelkedett a környező épületek fölé. Nem véletlenül választotta ezt a szállodát. Ez az épület jelképes az egész világ számára. A latin-amerikai ízlés legrafináltabb luxusellátásával rendezték be, persze az észak-amerikaiak pénzén. S ha minden jól beválik, a huszadik század latin kultúrájának hírnevét növeli. De ha valami balul üt ki, az természetesen az észak-amerikaiak bűne. A szálló bárját, ahol gyakran beszélgettek Estherrel, pasztellszínű freskók és tompított fénnel megvilágított régi fegyverek díszítik. Az embernek önkéntelenül is suttognia kell ebben a környezetben.

A szálloda falai közt mindig az volt az érzése, hogy ez a gazdagság, ez a kultúra egy magasan fejlett népé, egy ősi civilizáció eredménye, akárcsak a fáraók korának alkotásai. De most, ahogy itt állt, érezte, hogy a kifinomult ízlésnek ez a remekműve úgy hat, mint egy szép orchidea a szemétdomb tetején. Az egész szálloda nem is annyira a gazdagság és a nyomor kirívó ellentétének szimbóluma, hanem inkább a gazdagok erődítménye, amelyet csak saját népük teljes kiszípolozása árán építhettek föl.

A szállóvendégekkel való beszélgetésekből világossá vált előtte, hogy azok egyszerűen kártékony legyenek tartják az ország szegényeit, akik ellen, ha már nagyon idegesítik az embert, légyirtószert szoktak használni. De azok a szemtelen legyek mindig visszatérnek, s bármilyen gazdag legyen valaki, nem képes kiirtani őket a világból. Ennélfogva Concienciában a gazdagok legfőbb gondja egyetlen fogas kérdés: hogyan lehetne hathatósabban védekezni a legyek ellen?

Cornell kifújta magát, és lassan elindult felfelé a San Martin sugárúton. Egy kirakat előtt megállt, hogy meggyőződjék, követik-e még. Amikor látta, hogy a férfi nem messze tőle újságot vásárol, megint felsóhajtott. Hát igen, ez tipikusan Latin-Amerika. Az elnyomó különös zsenialitása, hogy olyan játékot űz, amelyben a báj, a mosoly és a szépség megtévesztő szín, s aki bedől ennek a szemfényvesztésnek, annak vége, annak meg kell halnia, vagy el kell tűnnie. Mikor az ember megérti ezt, megszállja a félelem. A legjobb barát holnap gyilkosod lehet, a kedvesed már régen más szeretője, a halál pedig nem más, mint „véletlen” utcai baleset vagy rablótámadás, és a rablók többnyire a biztonsági rendőrség beosztottjai.

Cornell hirtelen megállt. Széles embergyűrű vett valamit körül néma csendben. Innen nem láthatta, mi az. Átfúrta magát a tömegen. Éles, durva hang ütötte meg a fülét:

– Ki engedte meg neked, hogy észak-amerikai cigarettákat árulj? Nem tudod, hogy ez tilos? Na, gyerünk felállni!

Az üvöltő férfi civil ruhát viselt, de mindenki előtt nyilvánvaló volt, hogy csak rendőrtiszt lehet. Áldozata pedig egy borostás, nyomorult öreg, talán félvak. Bakancsa csámpás, nadrágja rongyos, inge kirojtosodott.

A földön guggolt, és segélykérő pillantást vetett a körülállókra. De senki nem mozdult. Senki sem szólt egy szót sem. Mintha mindenkit megbénított volna a rendőrtiszt hangja, aki most a körülállók megdöbbenésére minden átmenet nélkül rugdosni kezdte a szerencsétlen öreget, és kosarából minden cigarettát a járdára szórt. A meghökkent bémésködők elhúzódtak, mintha a cigarettásdobozok legalábbis robbanó gránátok lennének. A kör egyre tágult, az öreg arcát pedig elöntötte a vér, mivel nem tudott időben kitérni a rúgások elől. Vértől orral, térden csúszva próbálta összeszedni a széjjelszórt cigarettásdobozokat.

– Könyörgöm, szenyor, hagyja meg! Ebből tartom el a családomat! – jajveszékelt az idős férfi. – Hiszen ebből kell megélnünk!

De a rendőrtiszt mindent elvett tőle. Aztán visszament a kocsijához, beszállt és elhajtott. Az öregember ismét az ácsorgókra nézett, mintha most is tőlük kérne segítséget, de azok lassan elfordultak, szétszéledtek. Csak imitt-amott hallatszott néhány elmarasztaló megjegyzés. Cornell megfigyelte az arcokat. Mialatt a rendőr kedvét töltötte az öregben, az emberek tekintetében düh lobogott, de ugyanakkor ott bujkált a félelem is, a sok évszázados elnyomás öröksége.

Elgondolkodva sétált tovább, és eszébe jutottak az utóbbi hét beszélgetései Vermeer professzorral. Vermeer egy napon azzal kereste fel monsignore Zasit, hogy mint Valencia utóda, segítőtársakat kér az egyetemi szociális diákmunkához. Monsignore Zasi örömmel beleegyezett, és olyan papokat bocsátott rendelkezésére, akiket már régebben kiszemelt a lelkipásztori munka átszervezésére.

– Öt igen értékes embert kaptam, – meséli Vermeer – akiket először a regulákba szorult és kizárólag a liturgiára irányuló katolicizmustól kellett megszabadítanom. Megkérdeztem tőlük, mivel magyarázzák, hogy vasárnaponként alig férnek el az emberek a templomban, de ugyanezek az emberek egész héten át úgy élnek, mintha az égvilágon semmi közük nem lenne a vallásukhoz. Hát képesek-e a vasárnapi keresztények arra, hogy mindennapi életükkel, magatartásukkal csak egy szemernyi érdeklődést is ébresszenek embertársaikban a keresztény életfelfogás, a keresztény életstílus iránt? Mert mit kezdjen az ember olyan papokkal, akik nemcsak az életidegen spanyol szellemben nevelkedtek, de ráadásul olyan haza szülőitei, ahol a legnagyobb tökéletességet a törvények betartása jelenti. A múlt század függetlenségi harcaiban ez a nép, sajnos, csak az ügyvédektől kapott segítséget – jegyezte meg Vermeer. – Eddig még egyetlen országban sem láttam annyi formalizmust, mint itt. Conciencia olyan gépezet, amely kizárólag paragrafusokban gondolkodik. Az ország egyházi életének legfőbb irányítói alighanem nagy adag kétkedéssel fogadták megállapításaimat. Bár nekem jó kapcsolataim vannak a legfelső körökkel, ahol nagyon jól tudják, ki vagyok, a külföldiektől mégis valahogy irtóznak, mert azok egyebet sem tesznek, csak zavarják az itteni nyugalmat, különösen akkor, ha elképzeléseik eltérnek Conciencia hivatalos irányvonalától. Mindenesetre gyakran megvan rá az okuk, hogy így fogadják a külföldről érkezőt. Magam is sok olyan külföldi lelkipásztort ismerek, aki minden jelenséget észak-amerikai, francia, esetleg spanyol vagy holland szemszögből néz. Elvégre nincs sok csodálkoznivaló azon, hogy minden ország azt hiszi, az ő módszere a bölcsesség kezdete és vége.

Másnap Vermeer folytatta a fejtegetéseit, és Cornell jól emlékezett a tőle hallottakra.

– Monsignore Zasi lelkészeinek beállítottságát lehetetlen volt máról holnapra megváltoztatnom. De szemükben én a püspök barátja voltam, s ezért hallgattak rám. Nem

állítottam eléjük szigorú követelményeket, csupán utaltam a szellemi éhségre, amely tapasztalható szerte Latin-Amerikában és itt Concienciában. Maga az a mód, a hangnem, ahogy én a laikusokkal beszéltem – mindig tiszteletben tartva az őszinte meggyőződést és nézetet –, teljesen idegen volt számukra. Ez az egyik legfőbb oka annak, hogy a hallgatók – Valencián és rajtam kívül – nem voltak hajlandók együttműködni a papokkal. Ezt persze nem mondhattam meg az öt lelkésznek. Végeredményben ők voltak az okosok, hisz a zsebükben hordozták a Jóistent. Azonkívül arról is szentül meg voltak győződve, hogy jól ismerik a népet, azt a népet, amely tiszteli, de ugyanakkor meg is veti őket, mert ez a két ellentétes érzés szépen megfér a concienciaiak szívében.

De ez az öt ember kedvező színben akart feltűnni a felettes hatóságok előtt, és ezért azt javasolták, kezdjünk párbeszédet a különböző egyetemek lelkészeivel. Ez megfelelt monsignore Zasi elképzeléseinek is. A megbeszéléseken mintegy húsz résztvevő jelent meg. Minden a legnagyobb őszinteség és nyíltszívűség légkörében zajlott. Latin-Amerikát elemző előadásomat megfelelő taktikával készítettem elő, ők mégis tudni akarták, miképpen gondolkodnak a felvetett kérdésekről a világiak. Ezért a legközelebbi megbeszélésre hallgatókat és tanárokat is meghívtunk a különböző egyetemokről. Első alkalommal egy professzor és két tanítványa látogatott meg bennünket. Érdemes lett volna hangszalagra venni, ami ott elhangzott. A világiak bizalommal feltárulkoztak a papok előtt, mert azt hitték, ők is hasonlóképpen gondolkodnak. Panaszait az őszinte szívvel mondják el. Problémáikkal már többször jártak a felső egyházi szerveknél, de mindig csak üres szavakat kaptak. Ez a magatartás annyira kiábrándította őket, hogy a jelenlevő laikusok közül egy alkalommal valaki így könnyített a szívéen: „Már felmerült bennem: egyáltalán kereszténynek lehet-e még nevezni a bíborost? Mert számára minden csak politika.” A résztvevő papok fülének ez a kijelentés bizonyára nagyon eretnek módon hangzott. S bár a laikusoknak az ilyen megbeszélés meglepően újszerűnek tűnt, hamar rájöttek, hogy a lelkészek, akik őket nyílt párbeszédre hívták, teljesen némák maradtak. Sötét tömböt alkottak, amelynek láttára az inkvizíció jut eszünkbe. Rögtön gyanítottam, hogy mindent, ami a megbeszéléseken elhangzik, jelentenek a felettes egyházi hatóságnak, egyúttal felhasználják az alkalmat, hogy engem befeketítsenek.

A viták szokatlan légköre annyira felvillanyozta az érdeklődést, hogy legközelebb minden felsőoktatási intézmény elküldte a maga képviselőjét. Ettől kezdve aztán már nyíltan vádolták az egyházi vezetést és a papságot, magam pedig felkészültem a legrosszabbra. A megjelent papok közt ott ült a bíboros megbízottja, aki egy alkalommal felugrott helyéről és odakiáltotta: „Ez az egész a laikus fantaszták hisztériája!” Erre az a rendkívül intelligens professzor, aki éppen beszélt, nyugodtan csak annyit mondott: „Ha ez hisztéria, akkor a dialógust befejezhetjük. Itt tényekről van szó. Ha tévedünk, mondja meg kérem, miben. Nem arról van szó, hogy kinek van igaza filozófiailag, hanem arról, hogy a tények kölcsönös tiszteletben tartása alapján találkoznunk kell, és megkeresnünk közös tennivalóinkat. Lehet, hogy túlzok, és egyoldalú vagyok, de kérem, akkor javítsanak ki.” Dermedt csend támadt.

Mivel Vermeer professzor beszámolója meglehetősen felfokozták az érdeklődést, a következő találkozóra maga Cornell is elment. Mindjárt észrevette, hogy a diákok és a tanárok száma növekedett, a papok sorai pedig megritkultak.

Az itt zajló viták már az ország többi egyetemét is érdekelték, amelyek most már szintén elküldték követeiket a gyűlésre. Ez a tény önmagában is igen figyelemreméltó jelenség volt, és Cornell feszülten várta a fejleményeket. Mégsem történt semmi különös. A delegált klerikus csoport valósággal úgy vonult be, mint valami inkvizíciós bizottság. A papok meg voltak győződve, hogy csak egyedül ők tudják, mit jelent valójában az élet, senki más. Viszont amit a hallgatók és professzorok előadtak, az sem volt más, mint untalan vádaskodás a jelenlevő papok ellen. Az őszinte nyíltság, hangoztatta a laikusok egyik szóvivője, teljesen

értelmetlen volt a részükről, hiszen az könnyen végzetessé válhat számukra. Mert a legtöbb esetben azt tapasztalták, hogy amit itt segítő szándékkal a papok előtt vagy esetleg a püspöknek elmondtak, azt a klerikusok ellenük fordítják, és egyáltalán nem biztosak abban sem, hogy ezután az összejövétel után majd másképp lesz. A gyűlésen szóba került, hogy Concienciát csak forradalommal lehet gyökeresen megváltoztatni. Fölmerült a kérdés, vajon a papok követnék-e Valencia példáját, vagy legalább vállalnák-e a vele való szolidaritást. Cornell elszörnyedt a heves reakció láttán. A kardinális képviselője, akiről egyébként ismeretes volt, hogy ő fogalmazza főnökének a pásztorleveleit, emelt hangon kijelentette:

– A forradalom tilos a keresztények számára, mivel ők elismerik a törvényes tekintélyt, és még inkább tilos a papok számára, mivel az ő feladatuk kizárólag vallási természetű.

Ez tehát Valencia első nyilvános elítélése, gondolta magában Cornell, és homályosan emlékezett a bibliai sorokra, hogy az ember őrizkedjék a farizeusoktól, akik hosszú köntösben járkálnak, elvárják a köszöntést, és a lakomában elfoglalják az első helyeket, ahol aztán hosszú imádságokat mondanak. Ezekről az emberekről a forradalmár Krisztus igen éles kritikát mondott, és mindenkit óvott tőlük. Cornell végignézett sima, megelégedett arcukon. Ezek a papok már régen elfelejtették, mit mondott róluk az a férfi, akiről azt állítják, hogy az ő szolgálatában állnak. Ezen az estén véletlenül ott volt egy külföldi misszionárius is, aki a kardinális kiküldöttjének hozzászólását értelmetlennek találta, majd szenvedélyes szavakkal ecsetelte a concienciái állapotokat, hogy ezzel is bizonyítsa a forradalom szükségességét. A gyűlés végén a bíboros követe félrehívta a misszionáriust, és közölte vele:

– Ha ön úgy gondolja, hogy megjegyzéseivel Conciencia javát szolgálta, akkor nagyon téved, és ennek következményeit hamarosan tapasztalni fogja.

Két nappal később Cornell személyesen kísérté ki a repülőtérre a misszionáriust, akit maga a bíboros utasított ki az országból. Vermeer szerint a dialógus folytatódott ugyan, de a tanárok, a diákok és az ő részvétele nélkül. Sajnos, már az első összejövetelek negatív eredményt hoztak. Igen tehetséges fiatal katolikusok egy csoportját – akiknek Vermeer korábban többször tartott lelkigyakorlatot, s akik messzemenően nonkonformisták voltak –, kommunistának és az egyszerű nép hitére veszélyesnek bélyegezte a felettes egyházi hatóság. S miközben az egyházi szervek hisztériája kiterjedt a félig eretnek külföldi papokra, valamint a kommunistákkal szimpatizáló értelmiségiekre, a másik táborban elhatalmasodott a katakombahangulat, amely most őt is utolérte.

Körülnézett. A detektív még mindig a nyomában volt. Úgy látszik, nagyon félhetnek Antonio Valenciától, ha még engem is figyelnek.

Félórával később találkozott Esther Grahammel, aki egyenesen a fodrásztól érkezett. Külsőjét tekintve Esther mindenben olyan, mint egy bennszülött concienciái. Mint minden latin-amerikai nő, sokat adott a hajviseletére és öltözködésére, és semmi pénzért nem jelent volna meg például nadrágban, ami pedig Észak-Amerikában már régóta nagy divat. Cornell rögtön közölte vele, hogy egy férfi követi a szállodától kezdve. Esther hátrapillantott, elmosolyodott és kijelentette, hogy ismeri a fickót.

– Egy veréb, de nem a legrosszabbak közül. Ha nincs ellenedre, ügyesen lerázzuk.

Kéz a kézben sétáltak végig a főútvonalon, itt-ott megálltak a kirakatok előtt, aztán leültek egy lármás kávéházban egy csésze tintóra. Jót kuncogtak, amikor a detektív néhány asztallal odébb letelepedett. Mint tipikus latin-amerikai, nem tehetette meg, hogy szintén tintót rendeljen, s ők ezt az alkalmat használták föl arra, hogy gyorsan fizessenek, taxiba vágják magukat és elrobogjanak, faképnél hagyva a meglepődött pasast.

– Hadd együnk inkább valahol a városon kívül – javasolta Esther. – Ezzel igazán nagy örömet szereznel nekem. Utána mindketten időben ott lehetnénk Vermeernél az egyetemen.

– Mindketten? – kérdezte Cornell csodálkozva. A leány bólintott.

– Elfelejtetted, hogy páter Valencia titkárnője vagyok – felelte Esther.

Angolul beszélgettek, hogy a taxisofőr ne értse.

– Hogyan felejteném el? – méltatlankodott Cornell. – Amikor látlak néhanapján, egyebet se hallok.

A lány maga elé mosolygott.

– Talán sohasem fogod ezt megérteni, Bruce.

A férfi elengedte a lány kezét, és úgy ült mellette, mint egy idegen. Tulajdonképpen az is, gondolta magában Esther. Két férfi van az életében: Antonio Valencia és Bruce Cornell. Ha összefonódó érzelmeit bontogatja, be kell vallania, hogy Valenciára gyakrabban gondol, mint Bruce-ra. Antoniót nemcsak önmagától, de ellenségeitől is védenie kell, Bruce-nak viszont ilyesmire semmi szüksége. Őt sohasem fenyegetné veszély az elvei miatt. Már az is kétséges, vannak-e egyáltalán elvei. Másrészt mégis Bruce-nál találta meg azt a kielégülést, amelyről Valenciánál le kellett mondania, mert Bruce szenvedélyes szerető volt és nagyszerű hódító. Viszont Esther életének ebben a válságos szakaszában a férfinak nem volt olyan nagy szüksége órá, mint neki a férfitra. Az életben Valencia mégis többet jelentett számára. Cornell mindig keményen és irgalmatlanul kimondja azt, amit gondolt. Valenciánál ez egészen más. Ő tud gúnyos lenni, de ebben a gúnyban mindig humor, mosoly, műveltség és udvariasság bujkál, tompítva az ironia élét. Valenciát inkább a farkashoz tudná hasonlítani, Cornellt pedig a juhászkutyához, mert az félti a bőrét, ha szorul körülötte a hurok. Talán Bruce az a férfi, akivel szívesen lefekszem, Valencia pedig az, akihez tartozom, gondolta magában.

A taxi megállt, Cornell fizetett. Hallgatagon mentek végig a teraszon, amelyet kétoldalt felállított színes napernyők tarkítottak. A nap hevesen tüzelt az acélszürke égről, és a férfiak széles karimájú kalapban vagy köpenyként használt pokrócban járkáltak. Oldalukon széles pengéjű, hosszú kés. Némelyek gyors kis lovakon nyargaltak, és üdvözléskor magasan lengették kezüket.

– Végre, túl vagyunk rajta – szólt Cornell, s miközben elégedetten helyet foglalt, szilárdan elhatározta, hogy nem engedi a hangulatot elrontani.

– Túl? – kérdezte a lány élesen.

Bruce csak mosolygott.

– Túl az összeesküvések, titkos megbeszélések, a titkosrendőrség és egy lány titkos gondolatainak atmoszféráján. Távol attól a másik lánytól, aki nekem nagyon sokat jelent, s aki mégis egy papnak a titkárnője. Most újra friss levegőt szívhatok egy kicsit, és érzem is, hogy szükségem van rá.

Kinyújtózott, cigarettát dugott a szájába, és elégedetten nézett körül.

– Tudod, Esther, nem lehet állandóan feszíteni a húrt. Az ember nem számítógép, amely éjjel nappal dolgozik, s ha azt kívánják, a kapcsolók és kerekek segítségével minden problémát meg tud oldani. Én semmilyen tekintetben sem vagyok számítógép, legkevesbé az irántad érzett szerelemben.

A lány semmit sem válaszolt, de maga is érezte, hogy a feszültség fölengedett. Tudta, hogy Bruce-nak igaza van, de Valenciát mégsem akarta elárulni, még gondolatban sem. Azonkívül ebben az országban a húrt a végsőig feszítették, és ő már tudja, amit Cornelllel eddig nem közöltek, hogy Valencia holnap fogja a nagy nyilvánosság elé terjeszteni politikai programját. Az előkészítés roppant nagy munkát igényelt. A diákok, a szakszervezeti vezetők, a tüntető csoportok vezetői már napok óta úton vannak Cielo felé, hogy holnap részt vehessenek a nemzeti egyetem nagygyűlésén. A szervező munkának csaknem minden szála az ő kezében futott össze annak ellenére, hogy munkatársak egész sora segített neki, s közülük nem egyről tudta, hogy a kommunista párthoz tartozik. Telefonbeszélgetéseket bonyolított le, amikor Valenciát keresték, hogy megpróbálják befolyásolni. Ezekről a beszélgetésekről sohasem tudósította főnökét. Megállapodásokat kötött, vagy megbeszéléseket mondott le a nevében. Valencia második lelkiismerete lett. Ő – akárcsak Valencia – maga volt a forradalom. Amit Valencia akart, azt ő is akarta. Tudta, hogy Valenciával egy véleményen vannak a legfontosabb kérdésekben. De Valencia túlságosan jó

ember volt, nem akarta megsérteni még a legellentétebb nézetű embereket sem. Ezért ráhárult a feladat, hogy Valencia életét – tudta nélkül – a háttérből szabályozza, hogy gondoskodják róla, bizonyos partnerekkel összehozza, másokat pedig távol tartson tőle.

– Te még akkor is Valenciára gondolsz, ha velem vagy – mondta Cornell. – De csak csináld! Eljön még az idő, amikor nagy szükséged lesz rám.

Tudta, hogy szavai kihívást jelentenek, és sértik a lányt. De most nem sokat törődött ezzel. Még mindig nem jött el az ideje, hogy ez a lány fölébredjen és rádöbbenjen: ő és Valencia ketten együtt már forradalmat jelentenek. Esther lázas munkában töltött órái és napjai után Cornell előtt egyértelművé vált, hogy a lány nem Valenciába, hanem magába a forradalomba szerelmes, hogy Esther ebben a férfiban egy gyerekre lelt, akit mindenáron meg akar oltalmazni.

– Nem kell válaszolnod, de veszélyes játékot űzöl, Esther.

A lány hallgatagon nézett szét a körülöttük elterülő tájon, és csészéjéből egy korty kávé ivott.

Tudta, Cornellnek igaza van. De ami őt ilyen megszállottá teszi, az nem egyedül Antonio Valencia. Számára Valenciában testesül meg a szegénység elleni küzdelem, Valenciához fűzi a nyomornegyedben közösen átélt leírhatatlan szenvedés emléke. Sohasem gyógyulnának be lelkének sebei, ha most nem vetné latba minden erejét, ha nem őrizné minden lépését. Nem Cornell volt az, aki az ő életét egyenesbe hozta, hanem Valencia, rajta kívül senki más. Ezért áll mellette, örködik mögötte, és síkraszáll érte. Benne testesül meg mindaz, ami az ország millió szegénye szívében csak pislogó remény. Ő jelenti számukra az erőt, a szimbólumot és a jövőt. Mert őutána ismét évtizedek fognak elmúlni, amíg újra felbukkan majd egy ilyen ember, akinek ugyanilyen tiszták lesznek a céljai, akiben ugyanannyi lelkierő lesz, akit ugyanígy szeretnek, s aki ugyanilyen őszinte meggyőződésből cselekszik. A várakozás ismét több nemzedék életébe kerülne, és ismét nyomort, szenvedést jelentene.

Mégis megkérdezte:

– Mit értesz azon, hogy veszélyes?

Bruce már jó ideje szótlánul nézte, s Esther a mellén és a combján érezte a férfi tekintetét. Kellemes bizsergés futott végig a testén, mert azokra az órákra gondolt, amikor együtt voltak.

– Te talán azt hiszed, hogy a pap nem férfi? – mondta Cornell.

Esther megpróbált visszaemlékezni, vajon érezte-e valaha is Valencia, hogy többet jelent számára munkatársnál. Egy esti beszélgetés jutott eszébe. Röviddel a hazaindulás előtt zajlott le közöttük.

– Miért teszi mindezt értem? – kérdezte Valencia.

– Mert ezt kell tennem.

– Mit?

– Amit ön.

Valencia egy pillanatig csendesen nézte, aztán így szólt:

– Remélem, később is így fog gondolkodni, mert szükségem van magára.

Mikor van szüksége egy embernek a másikra? Nyilván csak akkor, ha egyikük sem tud a másik nélkül élni. A következő estén Valencia elmesélte, hogy az éjszaka különös, bolond álmot látott, amit nem merne más nőnek elmondani.

– A régi Róma utcáin jártam, és éppen átvágtam a Szent Péter téren –, mesélte Valencia.

– Mindig beljebb jutottam az oszlopok a folyosók között, ahol papok százait láttam sürgőldödni. A termekben, amelyeken áthaladtam, magasrangú egyházi személyek gyülekeztek. A püspökök fején mitra, kezükben pásztorbot. Előadásokat tartottak a papoknak. Mindenféle nyelvet hallottam, amit többé-kevésbé értek vagy beszélek. De azt nem tudom felfogni, mit és miért hadarnak annyit és olyan nagy igyekezettel. Úgy tűnt, valami olyasmiről vitáznak, aminek semmi köze a valósághoz. Aztán egy terembe értem, ahol egy püspök a cölibátusról szónokolt az egybegyűlteknél spanyolul. Mindannyian kérdőívet

szorongattak a kezükben, és nagy érdeklődéssel tanulmányozták. Az íven a papi nőtlenség mellett vagy ellen kellett szavazni. Én gyors mozdulattal beírtam, hogy ellene szavazok, de amikor továbbsiettem, véletlenül ráléptem egy bíboros uszályára, és elestem. A jó öreg megigazította ruháját, én meg fogva maradtam az uszályában. Végül innen is sikerült magamat kiszabadítanom. Aztán teljesen egyedül álltam a Szent Péter téren. Az ablakokban mindenütt papok könyököltek, és engem szidtak. Csak egy valaki hallgatott, egy szép nő, aki csak nézett rám csendesen, mintha azon csodálkozna, miért bánanak engem.

A mai napig sem jött rá, mi volt a szándéka Valenciának azzal, hogy elmesélte neki ezt az álmot. Később sem említette soha, nem is utalt rá, hogy esetleg mást, többet is jelent számára megértő, jó munkatársnál, barátnál.

– Természetesen Valencia is férfi, de nem mindennapi férfi – mondta most Esther.

Bruce közelebb hajolt a lányhoz, és úgy beszélt:

– Hát nem akarsz már végre észhez térni? Hát még mindig nem tudod felfogni, mi lesz ebből a barátságból?

– Mi lenne, mondd meg? – És Esther már látta a férfi szemében a támadást jelző villanást.

– Jó, hát megpróbálok megmagyarázni azt, amit te nem látsz, vagy nem akarsz látni. Mit gondolsz, mit tesznek majd ellenségei, hogy nevetségessé tegyék ebben a klerikális országban? Ki fogják nyomozni legfőbb gyengéjét, és az éppen te vagy. Azt fogják elhíresztelni, hogy van egy titkárnője, aki egyben a szeretője is. Mindenfelé elterjed, hisz magától értetődik, hogy egy férfi, aki ilyen csinos nő közelségében él, le is fekszik vele. Vicceket gyártanak majd rólad. Mindenféle vigéc levetkőztet a pillantásával, mert te megengeded, hogy egy pap lefeküdjön veled. És te ...

A lány gúnyos mosolya állította meg.

– Hagyd már abba, Bruce! Nincs rá szükségem, hogy a pletykajárásról beszélj, ami ebben az országban olyan nagy divat. Ezt jobban ismerem, mint te. Szüntelenül jár a szájuk, és ha én nem vagyok mellette, akkor valami mást fognak kitalálni. Mi sem könnyebb ennél. Állj oda egy reggel Cielo valamelyik temploma elé, és jelentsd ki, hogy én egy közönséges kurva vagyok, akit bármelyik strici megvásárolhat magának. Másnapra tele lesz vele az egész város, sőt még csiklandós történeteket is mesélnek rólam. Nem kell előadást tartanod arról, hogyan lehet egy karriert tönkretenni. De akár mellette vagyok, akár nem, Valencia, akinek azelőtt menyasszonya volt, aki társaságban táncol, szépen gitározik, és bókol a nőknek, talán le is feküdt közülük valamelyikkel. De arról biztosíthatlak, hogy velem ezt nem tette, s nem is fogja megtenni. Még akkor sem, ha ezt ő maga akarná. Ez a férfi a maga engedetlenségében is olyan engedelmes, amilyenről nektek fogalmatok sem lehet.

Bruce feladta.

– Inkább együnk most – mondta nyugodtan –, és Valencia helyett beszéljünk magunkról.

Vermeer összecsukta naplóját, betette íróasztalának fiókjába, és gondosan bezárta. Mint az utóbbi időben oly gyakran, most is fáradtnak érezte magát. Ezért kissé leheveredett, s közben Valencia délutáni gyűlésére gondolt, amelyen eredetileg részt akart venni.

Most már minden kétséget kizáróan tudta, hogy Valencia életének rendkívül nehéz időszaka előtt áll. Mindenki, akinek eddig bármilyen kapcsolata volt vele, gyanússá vált az egyházi hatóságok szemében. A légkör pattanásig feszült. Az a hír járja, hogy a bíboros le akar mondani, és csak az elnök kérésére marad tovább a helyén. Bár ezek csak híresztelések, mégis jól jellemzik a helyzetet. És holnap Valencia be akarja dobni az égő kanócot a puskaporos hordóba. A ma délutáni összejövetel szervezési kérdésekkel foglalkozik: meg kell többek közt beszélni, mi történjék, ha sor kerül a hadsereggel való tárgyalásra. Rég elmúltak már azok az idők, amikor még csak elveket fogalmaztak. Most a tényeket kellett szem előtt tartani, s azt, hogy mi történik, ha Valencia és követői színre lépnek.

Vermeer aggodalommal szemlélte a Valencia és Esther között kibontakozó barátságot. Amióta közelebről megismerte a lányt, Valenciával való megbeszélései egyre ritkábbak lettek. Tudta, hogy Esther ellenőrzi Valencia telefonvonalát. Ezt több ízben tapasztalta, amikor Valenciával akart kapcsolatot teremteni. Mindenre elszánt nőnek látszik. Azt suttogják róla, hogy kommunista, pedig egy olajtársaság igazgatójának a lánya. Vermeer megpróbálta ezt kipuhatolni Cornellnél, de ő azt válaszolta, hogy erről nem informálták, és különben is sokkal ritkábban találkozik a lánnyal, mint Concienciában tartózkodásának első heteiben.

Mindent együttvéve: egyre aggasztóbb Valencia helyzete – gondolta magában Vermeer. De ahogy őt ismerem, neki esze ágában sincs, hogy aggódják saját maga miatt.

Esther és Bruce ebéd után taxival hajtottak vissza a városba. A kocsiban szótlanul ültek egymás mellett. Ebéd közben is csak lényegtelen dolgokról beszélgettek. Csupán Esther kalandozott el néha más témákra. Ilyenkor Bruce elhallgatott, és addig nem beszélt, amíg a lány újra meg nem szólalt. Bruce képtelen volt megérteni Esther zaklatottságát. A másnapra esedékes programnyilatkozat az ő számára nem volt egyéb zurnalisztikai eseménynél, amely – mivel valószínűleg jeladás lesz a forradalomra – talán anyagot szolgáltat új, még izgalmasabb tudósítások megírásához. Ami pedig Valenciát illeti, őt magát nagyon kedveli, mint mindenki ebben az országban, még az oligarchia köreiből is. De Cornell számára Conciencia csak egy volt azok közül az országok közül, ahol hasonló dolgok történnek: egy ország, még pedig sokkal kisebb, mint például Brazília, ahol Helder Camara és Don Jorge Marcus de Oloveira ugyanezt teszik, mint itt Valencia.

Ez a nehéz az én munkámban, gondolta Cornell; mindenütt ugyanaz történik. De hogyan lehetne az olvasóval megértetni, hogy nem arról van szó elsősorban, nem annyira az a döntő, vajon kitör-e egy forradalom vagy sem. Az egyetlen lényeges az ember, vagyis azok az emberek, akik részt vesznek benne, akik nyugodt alvás helyett nyugtalanul hánykolódnak éjszaka, akik megsebesülnek, meghalnak, akiknek a hegyekben kell élniük napról napra, éjszakáról éjszakára, kíméletlenül üldözve.

De hogyan lehet mindezt a szenvedést, nyomorúságot és áldatlan állapotot érthetővé tenni, ha az ember csak szavakkal üzenhet?

Az autó megállt a szálló előtt, s Cornell megkérdezte Esthert, bejönne-e vele inni egyet. A bárban újra faggatni kezdte a lányt, hogy tényleg fontos-e a holnapi gyűlés, de a lány úgy nézett rá, mintha a férfinak fogalma sem lenne, miről beszél tulajdonképpen.

– Akkor hát köztünk vége? – kérdezte végül.

Esther tagadólag rázta a fejét.

– Nem. Szükségem van rád, és ezt te jól tudod.

A férfi hangja megkeményedett.

– Nem azt kérdeztem, hogy szükséged van-e rám, arra felelj, hogy szeretsz-e.

– Túl sokat kérdezel egyszerre.

– De ezt már máskor is kérdeztem, és jól emlékszem, mit feleltél rá.

– És mit jelentett az neked akkor?

– Nagyon sokat.

– Mindent?

– Mit értesz azon, hogy mindent?

– Pontosan azt, amit ez a szó mond. Sohasem tűnt fel neked, hogy együttlétünk után te mindig elutaztál, és engem szépen magamra hagytál?

– De hiszen én szabad ember ...

A lány félbeszakította.

– Sohasem voltam kicsinyes, és sose vettem el a szabadságodat. Most azonban te akarsz a szabadságomhoz nyúlni. Nem találod ezt – enyhén szólva – sportszerűtlennek?

– Valenciára gondolsz?

– Én a magam szabadságára gondolok. Arra a jogra, hogy úgy döntsek, ahogy akarok, a te beleegyezésed nélkül. Jogom van hozzá, hogy az életemet úgy rendezzem be, ahogy nekem tetszik, s nem úgy, ahogy te előírod. Jogom van, hogy barátaimat magam válasszam meg, hogy saját politikai meggyőződésem legyen, hogy egyáltalán a magam útját járjam, ahogy ezt te is teszed. Ezt értem én szabadságon. Elég világos?

Világos volt, hogyne lett volna az. Egy ismeretlen Esther ült előtte. Egy minden áldozatra kész lány, aki legyőzte magában a női gyengeséget és szentimentalizmust, aki a maga kezébe vette sorsának irányítását, és fanatikusán hisz abban, amit tesz.

– Jól van, Esther, ahogy akarod. Igazad van. De egyet előre megmondok. Eljön a nap, amikor nagyobb szükséged lesz rám, mint bármikor az életben, s akkor majd én fogok dönteni, hogy megelégszem-e a második helyel.

A lány mosolygott.

– Ez most szabályszerű veszekedés, Bruce?

A férfi uralkodott magán.

– Megpróbálok egész őszinte lenni, Esther, még ha fáj is nekem. Tudd meg, hogy haragszom, mert nem jelentek már semmit számodra, és ez sérti az önérzetemet. Haragszom, mert az első helyről kitessek, és azt nem is egy férfinak adod át, hanem egy fogalmat tüntetsz ki vele: a forradalmat. Haragszom, mert te vagy a világon az egyetlen, aki hozzám tartozik, az egyetlen gyengédségem, az egyetlen szépségem. Minden más csak hamis pátosz és fontoskodás. Nézd, Esther, ha Valenciának meg kell halnia ebben a forradalomban, az én szememben ő olyan ember marad, akit jól ismertem, akit nagyon kedveltem, és nemcsak megértettem, de egyet is értettem szándékaival. Valencia eszméim főhőse, és ha úgy akarod, az is marad. De ha vele együtt te is elbuksz, akkor bennem meghal valami, amit egykor a magaménak hittem. És te most még sokkal súlyosabb dilemma elé állítasz engem: nyíltan és világosan kijelented, hogy becsukod előttem a te világod felé vezető kaput, még a kulcsot is ráfordítod, és a gondolataimat se engeded a közeledbe. Én pedig vagyok annyira hiú, hogy ezt nem tudom zokszó nélkül elviselni.

Esther cigarettára gyújtott, s a férfi markáns arcába nézett. Most egy ironikus szempár tekintett feléje.

– Most a régi Bruce Cornell beszél, nem igaz? A megtestesült ironia, a megtestesült önvád. A sértett szerelmes, aki megrészegül a saját szavaitól. Eszedbe sem jut, hogy engem mindig ez az oldalad zavart a legjobban? Te a tények embere vagy, én pedig idealista. Te józan szemlélő, én pedig nő vagyok, aki részvétet érez a szegények iránt. Még akkor is, ha a saját hibájukból szegények. Te férfi vagy, aki egészen a munkájának szenteli magát, és még rólam is megfélelkezik, én pedig nő vagyok, aki másoknak szentelem magam, hogy magamról is megfélelkezzen. Persze te ezt sohasem fogod megérteni a te képzeletbeli szabadságoddal. Dehát tulajdonképpen mi a szabadság, Bruce? Talán az az életművészet, ahogyan lerázzuk magunkról a felesleges emberi kötődéseket? Vagy inkább az, amit Valencia csinál? Erre a kérdésre majd magadnak kell válaszolni. De ne feledd, a szabadság nem elvont fogalom, mellyel labdázni lehet. A szabadság nem azt jelenti, hogy repülőbe ülünk, és ész nélkül száguldozunk, hanem azt, hogy belevetjük magunkat az élet kellős közepébe. A szabadság nem azt jelenti, hogy írhatunk róla, hanem azt, hogy tollunkkal szállunk szembe a fegyverekkel, vagy pisztollyal cseréljük fel a tollat.

– És Valencia ezt teszi?

A lány felsóhajtott.

– Talán erre kényszerül majd. De meglehet, hogy még ennél is súlyosabbra. Engem a szavakon túl rávezetett a tényekre is. Az elvont, tisztán spekulatív gondolkodásmód helyett megtanított arra, miként kell életszerűen, alkotó módon gondolkodni. Tudod, milyen sokan képesek erre?

– Esther, nem folytathatnánk ezt a beszélgetést fent a szobában?

A lány a fejét rázta.

– Nem, Bruce, egyelőre nem. Testem már oly sokszor volt a tiéd, hogy itt az ideje elgondolkozni valami olyasmiről is, mint például a lelkem. És ehhez nincs szükség ágyra.

A férfi felkelt a székről.

– Jó, akkor holnap találkozunk. Majd elmegyek érted. Viszontlátásra, Esther.

A lány még utánaézett, amikor kifordult a bárból. Bruce lassan lépkedett végig a széles folyóson, melynek mindkét oldalán nagy kirakatablakok hirdették, hogy városaival, folyóival, őserdeivel, fehéreivel és indiánjaival, falvaival és városaival: Conciencia a világ legszebb országa a turisták számára. Dehát miért nem mondta meg neki Bruce, hogy szereti, egyszerűen olyan szavakkal, ahogy minden ember, ha érzi, hogy nem tud a másik nélkül élni. Talán éppen azzal kényszerítette hallgatásra, hogy folyton Valenciáról beszél neki?

Amikor Bruce belépett a liftbe, nem tudta magába fojtani a szitkokat, amiért a lány nélkül kell visszavonulnia szobájának magányába. Ráadásul Esther még belerántotta ebbe az átkozott historiába is, és most már igazán nem csoda, ha a titkosrendőrség szüntelenül a nyomában jár.

9. Egy különös összeesküvés

Arthuro Cuellar Conciencia legmagasabb példányszámú napilapjának, az El Minutónak főszerkesztője és tulajdonosa sohasem ismerte az anyagi gondokat. Apja az ország legbefolyásosabb gyárosai és nagybirtokosai közé tartozott, s az örökség, melyen Arthuro, valamint két húga és három fivére osztozhatott, szédítően gazdagnak bizonyult. A kávé- és cukorültetvények egész sora, több gyár, egy hírlapvállalat Észak-Amerikában, Svájcban pedig számtalan tőkebefektetés várt rájuk.

Arthuro Cuellar a fővárostól távol eső hatalmas kastélyában lakott, melyet csak kevesen ismertek, mivel óriási kiterjedésű birtokának mélyén feküdt. Rájta és vendégein kívül senkinek sem volt oda szabad bejárása. Lapja, iparvállalatai és ültetvényei jól jövedelmeztek, s ezért napjában órákat szentelhetett kedvenc szenvedélyének, a lovaglásnak. Istállója messze híres volt tenyésztett versenylovairól, melyeket Cielóban és Latin-Amerika minden nagyobb versenypályáján futtatott. A lovak a rájuk fordított költségeket mindig bőven megtérítették. Elképzelhetetlennek tűnt, hogy a casa grande valamikor is vendégek nélkül maradjon. Nyaranként mind a húsz vendégszoba megtelt rokonokkal, barátokkal, hazai és külföldi ismerősökkel.

Arthuro Cuellar megelégedett ember volt. Az élet mindig jól bánt vele. Felesége valamikor iskolatársa volt, s mindenki magától értetődőnek találta, hogy összeházasodnak, hiszen tizenkét éves koruk óta szinte mindig együtt voltak.

Tetőpontokat nem ismert, de mélypontok sem rázkódtatták meg életét. Az utóbbi tíz esztendő válságait csupán távolról szemlélte. Ettől eltekintve haladó szellemű földbirtokosnak számított, mivel napszámosságait és szolgálait jól megfizette. Egyetlen nagybirtokon sem osztottak olyan magas munkabért, mint önála. Rossz néven is vették tőle. Tudott erről, de bizonyos keményfejűség és különködés a Cuellarok családi hagyományaihoz tartozott. Nemrégiben például elrendelte, hogy építsenek negyven modern családi házat a birtokán dolgozó munkásoknak. Most éppen úton volt, hogy meggyőződjék, milyen ütemben halad a munka. Oro nevű kedvenc lován ült, egy erőteljes, sárga telivéren, melynek szép, hosszú, világosbarna farka volt, homlokán fehér csillagot viselt.

Mellette Antonio Valencia lovagolt nyugodtan, feloldódva. Alatta pompás fekete csikó, Cuellar ajándéka.

Keveset beszéltek. Valencia érezte, hogy ez az utolsó alkalom, amikor lovon ülhet, mert az elkövetkező években ilyesmire egyszerűen nem lesz ideje. Cuellar jól ismerte Valencia terveit, és egyetértett velük.

- De remélem, Antonio, nem csinálsz ostobaságokat – mondta minden átmenet nélkül.
- Az a kérdés, Arthuro, mit nevezünk ebben az országban ostobaságnak.

Cuellar végigpillantott a mellette ügöző izmos férfin. Vajon miben rejlik ennek a papnak az ereje? Vajon mi lehet sikereinek titka? Talán a hanyag iróniája? Önfeledt kacagása? Neveltetése? Vagy mélyebben rejlenek az okok?

- Azon töprengék, nem mégy-e túl messzire, Antonio. És őszintén szólva félek is emiatt.
- Én pedig azt hittem, a félelem nem szerepel a Cuellarok szótárában.

Egy darabig szótlánul lovagoltak tovább a perzselő napfényben úszó tájon, melynek horizontját magas hegyek szegélyezték. Az út két oldalán végtelen kávéültetvények nyújtózkodtak, előttük a távolban feltűntek a falu körvonalai, ahol a munkáslakásokat építették.

– Nem magamat félttem, hanem téged, Antonio. Hosszú évek óta ismerjük egymást. Te oly messzire vezettél engem, hogy belátom...

Valencia hirtelen szembefordult Arthuróval.

– Sehova se vezettelek téged. Magad jutottál el oda, ahol vagy, és ezt te jól tudod. Mert nem nézheted tovább, hogyan szipolyozzák ki a munkásokat utolsó csepp vérükig. És te ... Cuellar fölnevetett.

– Hagyj fel azzal az átkozott szerénységgeddel, drága Antonióm. Azt gondolod, hogy az újság, amelyben vezércikkeid megjelennek, csak az olvasókat befolyásolja, a főszerkesztőt nem?

Valencia olyan erőteljesen rántotta meg a kantárszíjat, hogy az állat felhorkant.

– Lehet az El Minuto olvasóit egyáltalán befolyásolni? – kérdezte csípősen.

Cuellar bólintott.

– Természetesen. Tudniillik nem kapok levelet az olvasóktól. Aki pedig hallgat, az egyetért.

– Úgy gondolod? De mondd meg nekem, leszámítva a te birtokaidat, változott-e valami az ültetvényeken és a gyárakban? Vagy változott-e valami a szociális törvényhozásban?

Cuellar összeráncolta a homlokát.

– Azt várod, hogy az ilyen változások néhány hónap leforgása alatt végbemenjenek? Próbálj kivételesen mindkét lábbal az élet talajára állni, öregem! Egy igazi változáshoz először a nyilvános közvélemény megrázkódtatására van szükség, utána jobb tájékoztatásra, végül erősebb szakszervezetekre. Aztán pedig cselekvőképes parlamentre és olyan elnökre, aki mindezeket megérti. A sorrendet miattam meg is fordíthatod, s teheted akár első helyre a tájékoztatást.

– Azt akarod ezzel mondani, hogy az általad felsoroltaknak még mindig nem vagyunk a birtokában? – kérdezte Valencia.

Cuellar végigsimította kezét sűrű, fekete haján.

– Pontosan, de te ezt jobban tudod, mint én.

– És hogyan kellene ezen változtatni, Arthuro?

– Éppen most mondtam el neked.

– És gondolod, hogy így sikerülne?

– Sikerülnie kell.

Közeledtek a helységhez, ahol az új falu épült. Még nem járt le a munkaidő, de egyetlen munkással sem találkoztak. Elhaladtak a félig felhúzott épületek előtt, melyek úgy hatottak, mint egy cowboyfilm kulisszái.

Cuellar és Valencia leszálltak a nyeregből, lovaikat egy fához kötötték, és elindultak a néptelen utcán.

– Most magad is láthatod, amire az előbb utaltam – szólt Cuellar. – Nem lehet mindig és mindenért a munkaadót okolni. Nálam az emberek a legmagasabb munkabért kapják, és lám, mi az eredmény? Egy órával a munkaidő letelte előtt már sehol sincsenek.

Valenciát megelőzve belépett egy épülő lakásba.

– Ezek sokkal szebbek, mint amilyeneket Franciaországban láttam. Majdnem olyan szépek, mint amilyeneket Németországban építenek. Azonkívül minden campesinónak még egy telket is a rendelkezésére bocsátok. Minden, ami rajta terem, az övé. És látod, itt van, ez a vége. Minden parlagon hever.

Valencia a zöldellő rétek felé nézett. Micsoda pompás ország! Isten bőven megajándékozott bennünket mindennel, ami széppé, kellemessé teheti életünket, de mindezt csak néhány ezren élvezhetik.

Kintről léptek zaja hallatszott. Cuellar megfordult, és Valenciával együtt kiment a házból. Sovány paraszt állt előttük. Széles szalmakalapját leemelte, midőn Cuellart megismerte.

– Hol vannak az építőmunkások? – kérdezte Cuellar.

A paraszt elmosolyodott, s ujjával a távolba mutatott, valahova messze a mezők irányába.

– Ma a falu védőszentjének, Szent Antalnak ünnepe van – válaszolta nyugodtan. – Ezért munkaszünetet tartanak. Reggel misét hallgattak, most meg egy kicsit inni akarnak.

– És maga?

– Én csak azért jöttem, hogy dolgozzam valamicskét a földemen.

Cuellar egy kézlegyintéssel továbbküldte a parasztot, és Valencia felé fordult.

– Lám, a ti kifogyhatatlan ünnepeitek – fakadt ki keserűen. – Nem tudátok végre lemondani róluk? Conciencia szentjei gondoskodnak róla, hogy az évnek legalább harminc napján ne kelljen dolgozni.

Valencia hangosan felnevetett.

– A gazdagok pedig arról gondoskodnak, hogy ennek ne csak a szentek, hanem a szegények is örüljenek.

Lassan sétáltak végig az utcán, néhol benéztek egy lakásba.

Cuellar megszemlélte a fürdőszobákat, a kis hálósobákat meg az udvarokat.

Ha minden elkészül, nagy ünnepet tartunk – jelentette ki meglepődve.

Valencia egy ajtófélfának támaszkodva figyelte.

– Csak semmi felhajtás, Arthuro! Ne hívj meg ide minisztert, aki ujját se mozdította mindazért, amit te itt véghezvittél. És ne engedj a hatóságoknak se beszédeket mondani! Vegyék tudomásul az emberek, hogy ami a birtokaidon történik, az mind magától értetődő. Csak nem akarod ezt a negyven házat belépőjegyként használni a politikába?

Cuellar rágyújtott.

– Hisz benne vagyok már nyakig, és éppen a te jóvoltodból, öregem. Vagy azt hiszed, hogy a lapkiadás és az olyan cikkek közlése, mint a tieid, az talán nem politika?

– Porig hajlok előtted, Arthuro, amiért erre lehetőséget adtál nekem.

– Csak ne gúnyolódj ezen – válaszolta Cuellar bosszúsan. – Én mindenben egyetértek veled, de csak addig kaphatsz lehetőséget, amíg nem kezdesz hülyeségeket csinálni. Hirdess forradalmat, jól van, nem vagyok ellene. Ezzel legalább kinyitod a többiek szemét. De hogy egy forradalomban személyesen részt végy, és magad is fegyvert ragadj, az már egészen más. És nagyon szeretném remélni, hogy ennyire nem fogod magad elragadtatni.

– Neked tehát ez az álláspontod?

Cuellar odament a lovához, és megsimogatta az állat nyakát.

– Éppen eleget gyilkoltak eddig ebben az országban – fakadt ki keserűen. – Itt az ideje, hogy előre mozdítsunk már valamit és építsünk, ahelyett hogy mindig csak rombolnánk. Elegendem van már a félelemből, a gyűlölködésből meg az állati öldöklésből, mintha legalábbis barmok lennének, nem pedig emberek.

Valencia nem válaszolt. Nyeregbe ültek, és lovagoltak visszafelé a csendes tájon, nyugodtan, feloldódva, végig a zöld mezőkön. Ahogy a pillangók röpködtek, s a kék ég alatt a madarak énekeltek, úgy tűnt, mintha Conciencia földje a világ legszebb paradicsoma lenne.

Erre az estére Cuellar a legjobb barátai közül válogatta össze vendégeit. Kellemes, kissé zajos embereket, arisztokratákat, a család hozzátartozóit, akik tényleg évszázadok óta uralkodtak az országban. S mert szerették a zenét, néhány gitárost is odarendelt, akik mélabús dalokat pengettek. A kertben tábortűz lobogott, fölötte nagy darab húsokat pirítottak.

Valencia szerette az ilyen összejöveleteket. Maga is szívesen forgatta a nyársat. Jól érezte magát ebben a házban, ezek között az emberek között, és tudta, hogy itt őt is szeretik. Az ugyan meglehet, hogy kissé különnek nézik, de mégis kellemes partnerként fogadják, mint a pap és a világfi sajátos keverékét, akire tulajdonképpen sose lehet igazán megharagudni, mégha olyat tesz is, ami nem illik bele eddigi életfelfogásukba. Keresztelésre, esküvőre mindig ő volt a legkeresettebb lelkész. A sok bizalmas beszélgetés, melyet férfiakkal, nőekkel egyaránt folytatott az évek folyamán, számtalan, már széthullással fenyegető házasságot mentett meg. Ennek révén bizonyos tekintélyre tett szert, s tudta, szívesen hallgatnak szavára. A kertben körülvették, s arról kezdték faggatni – hangjukban alig palástolt gúnyval és megütközéssel –, mi a szándéka, miután egyetemi tanári állásából elbocsátották.

– Csak nem akar igazi forradalmat kirobbantani, Valencia atya? – kérdezte tőle Cuellar tizenhétéves lánya gúnyosan.

Valencia elmosolyodott.

– De igen, és az első, akit elfogatok, maga lesz. Legelőször az ilyen cicákkal végzünk. A lány duzzogva húzta félre a száját.

– Pedig már reméltem, hogy valami izgalmasat fog nekünk mesélni.

– Miért éppen izgalmasat?

– Mert nálunk olyan kevés dolog történik. Itt volna már az ideje, hogy egy kis pezsgés támadjon Cielóban, abban az unalmas fészekben. Minden érdekes esemény innen néhány száz kilométerre, a hegyekben játszódik.

Idősebb hölgy nyújtotta kezét Valenciának. Valencia kezét csókolt.

– Minden évben tízezer dollárt adok a szegényeknek – kezdte a hölgy –, de szívesen teszem a szerencsétlenekért. Tényleg úgy gondolja, kedves fiam, Antonio, hogy kevés történik az érdekükben?

– Nagyságos asszonyom, ön csodálatra méltó! – válaszolta Valencia kitérően. – Ha mindenki ilyen lenne...

A hölgy mosolygott.

– Hogy maga mindig milyen kedves! Jöjjön már el egyszer hozzánk! Van egy tizennyolcéves fiam, aki nem tud kikeveredni a lányokból, és félek, hogy emiatt előbb-utóbb valami gondom lesz vele.

Fehérkabátos, aranypaszományos szolgák hordták körül tálcákon az italt, hogy semmi se hiányozzék, és a hangulat is vidámabb legyen.

Erős, tagbaszakadt férfi közeledett, s átölelte Valenciát.

– Ó, a mi kedves forradalmárunk! Igazán jól esik viszontlátnom magát. Kitűnő színben van! Már éppen arra gondoltam, az ön számára mi nem jelentünk már talán semmit.

Valencia csak mosolygott.

– Miből gondolja ezt, tábornok?

– Abból, hogy az utóbbi időben érdekes híreket lehet hallani magáról. Valaki még olyan számárságokat is híresztelt, hogy ön el akar menni a hegyekbe, és harcolni akar a gerillák oldalán.

– Antonio az ilyesmire képtelen lenne – szólt közbe az idősebb hölgy magyarázó hangon. – Mármost egy professzor gépfegyverrel a kezében! Tudja ön egyáltalán, hogy hol kell meghúzni a ravaszt?

A tábornok rázkódott a nevetéstől.

Valencia nyugodtan a tábornok szemébe nézett.

– A ravaszt itt kell meghúzni, miköztünk – mondta, de sokkal élesebben, mint akarta.

A tábornok nem ment bele a játékba.

– Olyanokat is fecsegnek magáról, hogy titkárnőt tart. Lám, papjaink napról napra modernebbek lesznek.

Valencia ismét kezét csókolt a hölgynek.

– Hölgyeink pedig napról napra szebbek, tábornok.

Amikor egy másik csoport felé távozott, még hallotta a szenyora megjegyzését: – Ugye milyen kedves, vonzó fiatalember?...

Gyorsan leemelt a feléje kínált tálcáról egy poharat, és egy hajtásra kihörpintette.

Ezalatt bent a ház tágas könyvtárszobájában komoly beszélgetés folyt a vendégek egyike, monsignore Zasi, valamint a házigazda, Arthuro Cuellar között.

– Közölnöm kell önnel a kardinális óhaját, Arthuro – kezdte Zasi nyugodtan –, és hogy őszinte legyek, nem szívesen teszem. Az elnöki palotában és a bíborosnál pánikhangulat uralkodik. Mindkét helyütt azt hiszik, Valencia erőszakos forradalmat akar kirobbantani.

Ezért kértek arra, beszéljem rá magát, hagyjon föl Valenciát támogató cikkeivel, és ehelyett forduljon inkább ellene. Mindenütt csak nagyképű fontoskodás, titkolózás. A felét sem értem. Csupán annyit, hogy valami megmagyarázhatatlan okból kifolyólag szinte halálfélelmet éreznek Valencia miatt, s ezért minden eszközzel a legsürgősebben el akarják hallgattatni. Világossá kell tennem ön előtt, hogy itt a legmagasabb államérdekről van szó.

Cuellar rumot töltött magának egy nagy pohárba.

– Jól tudja, mennyire nem szívelem a bíborost – kezdte kelletlenül. – Maradibb, mint akármelyik középkori egyházfejedelem, és amióta bíboros lett, szüntelenül rémképeket lát. Rejtély előttem, hogyan helyezheti Róma az egyház vezetését egy ennyire életidegen ember kezébe.

– Nem veszi tőlem rossz néven, ha ezzel kapcsolatos nézeteimet megtartom magamnak? – kérdezte monsignore Zasi.

– Tartsa csak nyugodtan Ariano, de én sokkal jobban ismerem őt, mint maga, és ismerem egész familiáját. Fősvény, disznó banda, amely soha egyetlen centet sem volt hajlandó adni a hazának. Ami pedig az elnököt illeti, szerintem pöffeszkedő páva egy tehén agyvelejével meg egy orrszarvú látásával.

Monsignore Zasi mosolyt engedélyezett magának.

– Mit gondol hát, mi történhetik Antonio Valenciával?

Cuellar vállat vont.

– Mondhatnám úgy is, hogy az magától értetődik. Természetesen hagynunk kell, hogy szabadon dolgozhasson. Támogatnunk kell. Meg kell neki mondanunk, hogy feltétlen igaza van, és azt kell tennünk, amit ajánl. Valencia végtére is nem hülye, kedves Ariano. Dialógust akar a marxistákkal. És kinek lehet ez ellen kifogása? Mintha a marxizmus, eltekintve a teológiától, valami egész más lenne, mint a kereszténység, legalábbis mint egy olyan kereszténység, amilyent nekünk itt, Latin-Amerikában feltétlenül meg kell valósítanunk. Nézze meg, hogyan dolgozik Frey professzor ott Chilében! Az Isten szerelmére, ne akarjuk még egyszer ugyanazt a hibát elkövetni itt Concienciában, amit annak idején Galileivel elkövettek! Nem volt elég, hogy ez a nagy csillagász eltávolodott tőlünk, s vele együtt az egész egzakt tudományosság? Hát nem tanultunk még Európából? Ott csak azért jöhetett létre a kommunizmus, mert az egyház elmulasztotta mindazt megvalósítani, amit Krisztus a szociális igazságosságról tanított. A reformáció nagy egyházszakadása is azért következett be, mert ahelyett hogy Lutherben a jószándékú javítót láttuk volna, inkább eretneknek bélyegeztük.

Monsignore Zasi mélyet sóhajtott.

– Nézze, Arthuro, én nagyon szeretném, ha a bíborost meg tudná győzni.

– Ugyan miről kellene meggyőzőnöm?

Monsignore Zasi közelebb hajolt.

– Választás elé fogja állítani Valenciát: vagy fölhagy a politikával, vagy eltiltja papi hivatásának gyakorlásától.

Halálos csend támadt. A kertből tisztán behallatszott a vendégek csevegése.

Cuellar olyan volt, mint akit letaglóztak. Csak a szemei szikráztak.

– Hát mit képzelsz az a vén bolond? – kiabálta magából teljesen kikelve.

A nyárson sütés különösen kedvelt szórakozása volt Valenciának. A húst úgy kell megsütni, hogy ne maradjon túl kemény, és ne tartson negyedóra hosszat, amíg elrágja az ember.

Ahogy a tűz mellett ülve a nyársat forgatta, melléje telepedett Cuellar lánya a barátnőivel. A lányok vidáman és nagy érdeklődéssel figyelték a műveletet.

Valenciának melege lett, levetette reverendáját. Khakiszínű nadrágjában és ingben folytatta a sütést.

– Most aztán valóban olyan, mint egy gerilla harcos – gúnyolódott vele Cuellar lánya.
 – De azoknál nem lehet ám este tüzet rakni – felelt Valencia vidáman.
 – Honnan tudja?
 – Én mindent tudok – válaszolta mosolyogva. – Önnek fogalma sincs, micsoda inspirációim vannak, ha ilyen szép lányok állnak körülöttem.
 – Ilyesméről egy papnak egyáltalán nem szabad beszélnie – incselkedett tovább Maria Cuellar, miközben kihívó pillantással méregette Valenciát.
 – Azt hiszi, egy papnak nem szabad észrevennie egy nő szépségét?
 – Én úgy gondolom – felelte a lány higgadtan –, ha egy férfi az átlagosnál nagyobb érdeklődéssel fordul egy nő felé, akkor már feltétlenül igényt tart rá testestül-lelkestül.
 – Hát ez aztán nagy számárság – nevetett hangosan Valencia.
 Amíg a húst a parázs fölött forgatta, a lány anélkül, hogy Valenciára tekintett volna, megkérdezte:
 – Magának már volt menyasszonya, igaz?
 – Igen.
 – És úgy hallottam, egyetemista korában sem élt valami nagyon zárkózottan.
 Valencia hallgatott, mert hirtelen minden megjelent előtte, mintha csak tegnap történt volna. A tűz lángjainál újra átélte pályájának sorsdöntő fordulóit.

Szülei bizonyos szempontból nagyon is okosan éltek. Nyílt összecsapásra csak ritkán került sor közöttük, de éppen ezáltal lett elviselhetetlenné otthon a légkör. Antonio egyszer apja, másszor pedig anyja helyébe próbálta beleképzelni magát, de már akkor tudta, hogy az összefüggésekből kiragadott megállapításai nem nyújtanak helyes képet a szüleiről. Anyja természete homlokegyenest ellenkezett apjával. Anyja szívesen beszélt gúnyos, csipkelődő hangnemben, és ez sértette a hallgatag, jóhírű sebészt. Antonio ilyenkor többnyire elhagyta a szobát, de az ajtó mögött tovább hallgatózott, amiért viszont később mindig szemrehányásokat tett magának.

Néha hónapok is elteltek, amíg kirobbant a vihar. De az örökös feszültség mégis kínzóbb volt egy kiadós veszekedésnél. Egyszer anyja távollétében barátok érkeztek a házhoz. Ő megint kihallgatta a beszélgetést. Concienciáról tárgyaltak odabenn, és gúnyos megjegyzéseket tettek az elnökre. Apja egy ideig türelmesen hallgatott, de aztán hirtelen fölpattant:

– Hadd mondok nektek valamit. Aminek most ebben az országban tanúi vagyunk, az már több mint száz év óta tart. Néhány ember összeszövetkezik, és szentül hiszi, hogy a legteljesebb bölcsesség birtokában van. Ezek az urak kijelentik, hogy az elnök korrupt, a népképviselő pedig nem ér semmit, ezért mindent meg kell változtatni. Így beszélnek a liberálisok, amikor a konzervatívok vannak hatalmon, s ugyanezt hangoztatják a konzervatívok, ha történetesen a liberálisok kezében van az államvezetés. De amikor arról van szó, hogy valóban kormányozni kellene, akkor senki sincs, aki a korrupcióval szemben felvonná a harcot, aki a hivatali apparátus túlkapásait letörné. Nincs egyetlen férfi, egy igazi férfi... Ez hiányzik nekünk...

Nyomasztó csend támadt, s hallani lehetett, amint apja folytatta:

– Beteg a mi hazánk, uraim. Én tudom, mit jelent ez. Egy embert meg lehet operálni, de egy országot nem, hacsak nincs egy sebész, aki vállalkozik a lehetetlenre is.
 – És van ilyen? – kérdezte valaki.
 – Még nincs. De talán támad valaki, akinek a szavára mindenki hallgatni fog, aki hatni tud a többiekre, egy új Simon Bolívar, ... egy férfi, ... egy igazi férfi...
 – Ez csak álom.
 – Igen, és pedig átkozottul zavaros álom. Az ilyen embernek nem sok esélye volna nálunk. Ezt az embert elintéznék, mielőtt még egy szót szólhatna.

– És ha ez az ember az egyházból jönne?

– Egy pap?

– Igen.

– Akkor erősebb, hatalmasabb lehetne mindenki másnál. De azt ti éppen olyan jól tudjátok, mint én, hogy ilyen pap nem létezik.

Néhány perccel később Antonio már harisnyában lopakodott felfelé a lépcsőn a tágas padlásszobába, melyet évfolyamtársaival való összejövetelekre és megbeszélésekre használt. De amint fölfelé surrant, még fülébe csengtek apja szavai: „Néha azt kérдем magamtól: mik vagyunk mi tulajdonképpen? Patkányok, gyáva patkányok, nyomorult férgek, akik rettegnek az agyontaposástól, akik rettegnek egymástól? Kapzsis vagyunk és mohók, csak az összeköttetéseket, a hatalmat és a pénzt hajhásszuk. Pfuj!”

Félórával később apja hirtelen ott állt előtte. A sebész szeméből mély fáradtság áradt.

– Dolgozol?

Megrázta fejét.

– Nem, csak gondolkodom.

Apja leült vele szemben, és sokáig hallgatagon nézett rá.

– Csalódtál bennünk, Antonio?

Ő csak hallgatott.

– Kérdeztem tőled valamit, fiam.

– Nem apa. Én nem tudom megítélni a ti problémáitokat. Csak nagyon sajnállak benneteket.

Egy darabig csend volt.

– Miért tanulsz te tulajdonképpen szociológiát?

– Mert ennek az országnak szociológusokra van szüksége, apám.

Apja bólintott.

– Antonio, mi a véleményed Concienciáról?

– Büszke vagyok rá, apám.

– És miért?

– Ezt nem tudom pontosan megokolni. De itt születtem. Ez a hazám.

– Hogy állsz a tanulmányaiddal?

– Jól. A professzorok meg vannak elégedve velem.

– És a lányok?

– Lányok?

– Igen. Előttem nem kell eltitkolnod, fiam. A te helyedben mindenesetre egy kicsit higgadtabb lennék.

– Már nem olyan veszélyes a dolog.

– No, jól van. De légy minden esetben elővigyázatos, és főként ne igyál olyan sokat.

Fáradtan kelt föl a székről, kiment, és halkán becsukta maga mögött az ajtót. Antonio ülve maradt.

„De talán támad valaki, akinek a szavára mindenki hallgatni fog, aki befolyásolni tudja a többieket, egy új Simon Bolivar,... egy férfi, ... egy igazi férfi...”

Huszonegy éves volt, amikor az egyetemen összebarátkozott évfolyamtársával, Inesszel. A lány jómódú családból származott, komoly volt, finomlelkű, és gyakran beszélgettek egymással a Valencia családjában uralkodó rossz légkörről. De belső nyugtalanságát Ineshez való szoros kapcsolata ellenére sem tudta legyőzni. Gyakran éjszakákon át csavargott olyankor is, amikor előzőleg találkozót beszélt meg a lánnyal. Azonkívül nem is volt mindig hű.

Ines egyik este kérdőre vonta.

- Valami baj van, Antonio?
- De ő csak megcsókolta, és kurtán felelt.
- Nem, nincs semmi.
- Nem szeretsz már?
- Csodálkozva nézett a lányra.
- Hogy jutott ez eszedbe?
- Úgy látom, nem vagyok elég a számodra.
- Nevetve válaszolt:
- Talán le kell még egy kicsit higgadnom.

Ines szíves fogadtatásra talált otthon a szüleinél. Szerény, kiegyensúlyozott és vidám volt, a jelenléte eloszlattott valamit a sötét felhőből, mely már oly régóta beárnyékolta a család életét. Olyannyira, hogy amikor néha vacsorához ültek, szinte semmi feszültséget nem lehetett észrevenni. Kellemes esték voltak ezek, s apja is lassan fölengedett. Egyszer elmesélte, hogy fölkereste a bíboros, és megkérdezte, hajlandó-e elvállalni az operációját. Ő igent mondott, s a műtét előtt a bíboros meglátogatta őket egy este a lakásukon. Antoniót főleg egyetemi tanulmányairól kérdezgette. Amikor távozott, így nyilatkozott: „Fiaának ragyogó esze van, kár, hogy nem teológiát tanul.”

A műtét sikerült, s valamivel később apja gúnyosan megjegyezte: „Kár, hogy ennek a bátor embernek bíborosnak kell lennie, és ráadásul mindenki foglyának...”

Ines megkérdezte ezen az estén, hogy mikor tarthatnák meg az eljegyzést. Meg is állapodtak egy három hónappal későbbi dátumban.

Amikor hazakísérte Inest, ismét megszállta az a nyugtalanság, amely már hónapok óta kerülgette.

Ez lesz hát az élete? Elveszi Inest, leteszi a vizsgáit, és talán majd katedrát kap az egyetemen? Napjainak egyik fele az egyetemé, másik a családjáé lesz. S eközben semmi sem fog változni hazájában. Tanulmányai során már közelebről megismerkedett Marx és Lenin tanaival. A hallgatók sokat és szenvedélyesen vitatkoztak a marxizmusról, s mindez nem maradt hatástalan Inesre sem. Valencia javasolta, tanulmányozzák a nyomornegyedek életét, s kutatásuk eredményét foglalják össze, mely aztán további kutatás és vita alapjául szolgálhatna. Nem kis megdöbbenésére azt tapasztalta, a professzorok vajmi kevés érdeklődést tanúsítanak a probléma iránt. Bár javaslatát nem utasították kereken vissza, nem is beszéltek többé róla.

Egy este Ines nyíltan közölte vele: „Ha ilyen maradsz, amilyen most vagy, nem jegyzem el magam veled. Szeretném, ha elmennél valahová lelkigyakorlatra, az talán magadhoz térítene, mert erre nagy szükséged van.”

Bár vonakodott Ines kívánságának eleget tenni, mégis bevonult a dominikánus rendházba. És ott, a teljes magányosságban valóban kinyílt a szeme. Később már nem tudott rá pontosan visszaemlékezni, mikor jutott a gondolatra, de egy nap rádöbbsent, nem hiába hallgatta ki apja szavait. Egy férfi,... egy igazi férfi...

Csak egyetlen hely van, ahol ez a férfi kibontakozhat anélkül, hogy más megakadályozhatná. És ez a hely az egyház. A papi hivatással együtt megkapja a tekintélyt is. Mint pap, teljesen annak a küldetésnek szentelheti életét, amelyről az apja beszélt.

A lelkigyakorlat végeztével megszilárdult elhatározása. A legelső alkalommal, amikor kettesben maradt Inesszel, kijelentette:

- Ines, pap akarok lenni.
- A lány meglepetve és zavartan nézett rá.
- Mikor?
- Holnap jelentkezem.
- De hát miért, Antonio?

Miért?... Nem mondhatta el neki. Egyszerűen meg se értette volna.

- Nem tudlak visszatartani?
- Nem, Ines, nem tudsz, még te sem.
- Szülei is értetlenül álltak, mikor közölte velük döntését.
- Gondolkozz rajta még néhány hónapig – tanácsolta apja.
- De ezt nem tartotta szükségesnek.
- Nem gondolod, fiam, hogy elhatározásod kicsit elhamarkodott?
- Nem, apám.
- De én azt hiszem. Mégsem tartalak vissza, bármennyire sajnálom.
- Miért, apám?
- Mert reméltem, hogy tudsz majd valamit használni az országnak.
- És mint pap, nem tehetem ezt?
- Ebben erősen kételkedem.
- Én viszont megpróbálom bebizonyítani az ellenkezőjét.
- Próbáld. Csak azt nem tudom, hogyan fog sikerülni.

Tanulmányait gyorsan befejezte, s utána a püspöki hivatalban kapott állást. Apja ekkor váratlanul meghalt, s anyja ezzel meglehetősen szűkös anyagi körülmények közé került, mivel a férje nem valami sokat hagyott hátra.

Egy alkalommal felkereste őket lakásukon a kardinális. Először csak édesanyja hogyléte felől érdeklődött, majd rátért jövetelének igazi céljára.

– Asszonyom, én a férjének az életemet köszönhetem. Kellemetlen lenne, ha hálámat legalább részben önnek rónám le?

Antonio anyja kérdően rázta fejét.

– Hogy gondolja ezt eminenciád?

– A fiát szeretném tovább taníttatni.

– Dehát...

– Mégpedig Európában. Én fizetném a költségeket.

Anyja ellenkezett.

– Nem, eminenciás uram, ebbe nem egyezhetem bele.

A bíboros mosolygott.

– Nos, akkor más formát keresünk, nagyságos asszonyom. A fiának megparancsolom, hogy tanulmányai folytatása céljából utazzék Európába. Neki pedig egyszerűen engedelmessé kell.

Ezen mindketten nevettek.

Másnap reggel Antonio Valenciát hívták a bíboroshoz.

Az egyházfejedelem tetőtől talpig végigmérte, majd így szólt: – Maga hasonlít az édesapjára, Antonio. Miért nem beszélt tegnap?

– Mert mindig azt halljuk eminenciádtól, hogy legfontosabb az engedelmesség. Kezdtem volna el vitatkozni?

A bíboros elmosolyodott.

– Magának folytatnia kell szociológiai tanulmányait, Antonio. Nekünk szükségünk van olyan emberekre, mint maga.

– Miért, eminenciás uram?

– Mondhatnám azt is, hogy ez magától értetődik. Az elkövetkező időkben legnagyobb ellenségünk a kommunizmus lesz. Fel kell vennünk vele a harcot. De hogyan, ha szinte semmit sem tudunk róla? El kell jutnunk oda, hogy minden püspök, minden plébános alaposabb képzést kapjon marxizmusból, mint maguk a marxisták. Ez az egyetlen lehetőség annak, hogy legyőzzük a kommunizmust.

Patkányok, gyáva patkányok, gondolta magában Antonio, és a hallgatás könnyebben esett szívének.

– Sok sikert fiam, – búcsúzott tőle a bíboros.

Párizsi és római tanulmányai csak megerősítették benne apja jóslatát.

Akadtak sikerei, de egészen másfélék, mint amilyenekre pártfogója gondolt. Kezdődött azzal, hogy fölkeresett egy római bíborost a cielói kardinális ajánlólevelével.

A kép, amely eléje tárult, hamisítatlan reneszánsz volt a javából. Amikor belépett az ajtón, hosszú trónterem küszöbén találta magát. A bíboros a terem másik végén ült, és Antonio közeledésére sem emelkedett föl helyéről, csak a székből vette szemügyre, mint ahogy a többi, zavartan botladozó látogatóit szokta. Antonio bemutatkozott. A bíboros megkérte, kísérmé el őt másnap egy külvárosi gyárba, ahol misét kell celebrálnia. Az oda- és visszaúton aztán elbeszélgethethének egyről s másról. Valencia kezdetben nagyon megtisztelve érezte magát. Beszélgetésük hamarosan a munkáspapokra terelődött, s kiderült, hogy a bíboros meggyőződéses ellensége ennek az intézménynek. Bár jóindulatúan meghallgatta Antonio érvelését, végül mégis kijelentette, hogy a társadalomban mindenfelől csak veszély leselkedik. A papi állapot pedig, úgymond, olyan törékeny edény, amelyet oltalmazni kell ezektől a veszélyektől.

Különös beszéd, gondolta Valencia, mert a bíboros elég szegény családból származott, és mások költségén végezte tanulmányait. Viselkedése mégis kimondottan arisztokratikus. Ahogy pedig a szociális problémákról beszél, az csupán elmélet, semmi több. Olaszországi tartózkodása alatt Valencia megállapíthatta, hogy a teológiai tanulmányok csaknem teljesen széttörnek a kispapban a gyermekkor és a család emlékeit. Ezért többnyire tévesnek bizonyul, ha egy pap arra hivatkozik, hogy ő jól ismeri a szegények problémáit, mert maga is szegény családban nőtt fel. A gyermekkori tapasztalatoknak sokszor kevés közük van a felnőttek igazi gondjaihoz.

Ez a nemzetek fölötti város mégis mély benyomást tett rá, mert csaknem mindenfajta emberrel összetalálkozott. Olyan értelmiségiekkel is, akik szinte a társadalmon kívül éltek.

Valencia elmosolyodott, amikor Potosi professzor jutott eszébe. Ő egyszer azt javasolta neki, vegyen részt egy szociális kutatásokat folytató bizottság munkájában. A professzor tekintélyes fizetést ajánlott fel, s bár neki sejtelve sem volt a munka mibenlétéről, elfogadta az ajánlatot.

Az alapítványt, amelynek elnöke Potosi professzor volt, néhány nagyiparos pénzelte. A professzorral való első beszélgetés alkalmával szinte fényűző vacsorával vendégelték meg. A tanácsadó bizottság ülésén azonban sohasem sikerült résztvennie, ugyanis az csak papíron létezett, de olyan nevekből összeállítva, akikre Potosinak szüksége volt, hogy intézetének tekintélyt szerezzen. S miközben a magas honorárium minden hónapban pontosan megérkezett, Antonio hasztalan várt, egyre türelmetlenebbül a soha meg nem érkező feladatra. A professzor üzengette, hogy ekkor meg ekkor találkoznak, és majd megtárgyalják a teendőket, de aztán mindig csak annyi maradt belőle, hogy gazdag vacsorán vehetett részt, melyen a professzor azokról a problémákról beszélt, amiket ő oldott meg az utóbbi időben. Mindannyiszor áradozva dicsérte Antonio buzgalmát, hálálkodva mondott köszönetet értékes tanácsaiért, és az egymással folytatott termékeny eszmecseréért. Aztán kivitték a vonathoz, s a következő alkalommal mindez megismétlődött.

Valencia eközben állandóan valami fontos megbízatásra várt, de az csak nem jött. Később tudta meg, hogy a ködbe burkolózó professzor nem más, mint egy igen gazdag, befolyásos család gyermeke, ugyanakkor elnöke az intézetnek, melyről az is kiderült, hogy semmiféle reális jelentősége nincs. A család valódi arisztokrata család volt, de már szegény, mint a templom egere. Mindazonáltal pontosan ismerte az ország gazdagjait. Potosi ezekhez fordult a kéréssel, hogy pénzadományaikkal támogassák az intézet megalapítását. Aztán hangzatos nevekből összeállították a tanácsadó bizottságot, s berendeztek egy irodát, ahol titkárnők egész nap fölösleges leveleket és értesítéseket gépeltek. A professzor idealista, aki akar ugyan

tenni valamit, de maga sem tudja igazán, hogy mit – szűrte le a tanulságot Antonio. Egy dolog Potosinak mindamelllett mégis sikerült: Fel tudta kelteni a kommunista munkások érdeklődését a szociális problémákat elemző szemináriumai iránt. Amikor ezek a szemináriumok megkezdték munkájukat, Valencia is tartott egy előadást a latin-amerikai munkások helyzetéről. Idővel azonban az egész kísérlet elpukkadt, mint valami szappanbuborék, és a professzornak Észak-Amerikában kellett állás után néznie.

Róma, Párizs, Löwen, ezek voltak európai tartózkodásának határkövei. Utazás közben a legtöbb tapasztalatot mégis Hollandiában, Németországban, Norvégiában, Svédországban és Dániában szerezte. Ezekben az országokban a saját szemével győződhetett meg a munkások szociális helyzetéről. Megismerkedett a nyugdíjazás rendszerével, és tapasztalatokat gyűjtött az illető államban az öregekről való gondoskodás formáiról. Láthatta a hazájához képest magas életszínvonalat, a munkáslakásokat, s érintkezésbe kerülhetett a szakszervezetekkel, melyek korrupció nélkül is meg tudták valósítani elképzeléseiket. Végignézte a választásokat, amelyeken a csalás elképzelhetetlen volt. Viszont hallania kellett azt is, hogyan vélekednek az európaiak Concienciáról, hogy hazáját és az egész déli földrészt olyan területnek tekintik csupán, ahol forróvérű emberek szüntelenül forradalmat forgatnak a fejükben. Itt nem tudhatták, hogy a valóságban, néhány kivételtől eltekintve csak a legfelső rétegekben játszódnak le „forradalmak”. Tapasztalta, hogy Európában vajmi keveset, vagy legtöbbször semmit sem tudnak a Latin-Amerikában uralkodó viszonyokról. Eltűnődött, vajon hazájára, csak mint egy távoli földrész érdekes gyöngyszemére gondolnak-e ezek az emberek. De minél többet beszélt velük, annál világosabb lett előtte, hogy teljesen közömbös számukra, mi történik Concienciában, hogy mennyi az áldozatok száma. Legfőljebb kissé meglepődnek, hogy egy concienciai nem éppen olyan korrupció és gazdag, ha esetleg Európában tanul is. Hogy nem mutatnak semmi érdeklődést hazája iránt, azt azzal magyarázták, hogy nem bolondultak meg olyan országgal foglalkozni, ahol demográfiai robbanás van, ahol a gazdagok továbbra is kizsákmányolják a szegényeket, és ahol a katonai és egyéb diktátorok elnyomják a népet. Csak amikor Castro majdnem új világháborút robbantott ki, akkor ébredtek föl, és rohantak hozzá megkérdezni, mi lesz ennek a vége. Csak akkor nyílt fel kissé a szemük, amikor Che Guevara meghirdette a maga gerilla-forradalmát, hogy Latin-Amerikában egy második Vietnámot akar. De érdeklődésük akkor is jobbra kíváncsiságból fakadt, mintha Conciencia valahol a Marson lenne, nem pedig lökhajtásos repülőgéppel félnapi távolságra Európától, de még sokkal közelebb az Egyesült Államokhoz. És ott, Európában érlelődött meg benne mindaz, amit itt most tesz. Egy férfi,... igazi férfi... Ez a gondolat vezérfonallá vált egész életére, állapította meg magában, és hirtelen azt vette észre, hogy a hús, amelyet a kezében tartott, majdnem szénné égett, és már egyedül áll a vörösen táncoló lángok előtt.

Suttogásra lett figyelmes. Hátranézett.

– Monsignore Zasi! Örülök, hogy találkozunk.

– Én is ugyanezt mondhatom, Antonio.

Vizsgálgatták egymást. Valencia ismerte a cielói püspök elővigyázatosságát és csaknem ravasz, paraszti észjárását. Mégis szerette a kis püspököt. Tudta, milyen nehéz a helyzete, éppen ezért értékelte benne a higgadt modort, mellyel a viszonyokat mérlegelte és megítélte.

– Majdnem megégette az ujját, Antonio.

Valencia mosolygott.

– Néha valamennyien azt tesszük, monsignore.

– Ha nincs ellene kifogása, sétáljunk egy kicsit. Szükségem van egy kis mozgásra, egész nap bent ülök a dolgozószobámban.

– Kész örömmel, monsignore.

A püspököt nagyon megillette Valencia atya nyugalma. Magatartásából semmi sem árulkodott arról, hogy a következő napon talán életének tűzpróbáján kell keresztülmennie. Zasi megérezte az életerőt, amely ebből a fiatal papból sugárzott, s csaknem megirigyelte, amiért olyan magabiztosan tud élni, az őt körülvevő problémákat könnyedén véve, mintha messze fölöttük állna.

Tulajdonképpen úgy festünk, gondolta Zasi, mintha nem is én, hanem ő lenne a püspök, én pedig csak az alárendeltje. Néha találkozunk az életben emberekkel, akik valami nagyszerűre emlékeztetnek, valami olyanra, amit mi már régen elnyomtunk magunkban, a tavasz illatára, amelyet egy férfi csak életének őszen kezd igazán élvezni. Az olyanoknak, mint ez az Antonio, felmérhetetlen benső biztonságot nyújt az a tudat, hogy nem önmagukért, hanem másokért harcolnak. Vannak emberek, akik messze túlnőnek a mindennapok apró gondjain, és már mindent magukban hordanak, ami után más egész életén át vágyakozik. Van bennük valami, ami túlmutat téren és időn. De a lelkiismeretük tiszta tükör, melyben minden torzítás nélkül szemlélheted magad, erejük a szilaj paripáé, mely le akarja vetni lovasát.

A parkot a fákon lógó villanylámpák világították meg. A terasz, melyen a vendégek szórakoztak, fénytengerben úszott, mögötte pedig tornyaival és tetőpárkányaival a casa grande látszott felderengeni, a versaillesi kastély körvonalait utánozva.

– Cuellartól hallom, hogy holnap akarja nyilvánosságra hozni politikai programját a nemzeti egyetemen, és utána meg akarja alakítani a nemzeti forradalmi frontot. Igaz ez, Antonio?

– Jól értesült, – felelte Valencia tömören.

A püspök habozott. A hírekből tudta, hogy a férfi, aki mellett lépdel, már az egész országban összeköttetésben áll a csoportok ezreivel, és hogy minden kisebbségi párt felzárkózott mögötte, ideértve a kommunistákat is.

– Antonio, tudja, hogy a bíboros nem nagyon lelkesedik a maga terveierért?

Valencia bólintott, és a kastély felé nézett.

– Tudom, monsignore.

Zasi a fiatalember szögletes arcába pillantott, amelyből a szürkés-kék szemek most feléje fordultak, és hűvösen vizsgálták.

– Gondolt már arra, milyen intézkedéseket tehetne a bíboros, hogy megakadályozza terveinek végrehajtását?

Valencia nehezen türtőztette magát, és megállt.

– Ez a beszélgetés most ön és én köztem folyik, vagy pedig a bíboros nevében tárgyal velem.

Zasi csak mosolygott.

– Antonio, én a maga püspöke vagyok. Úgy érzem, ez elég ok arra, hogy beszélhetek magával. Mivel fog holnap kiállni?

– Fel akarom rázni Concienciát.

– És kit akar felrázni Concienciában? – kérdezte a püspök valamivel hűvösebben.

– Mindenkit, monsignore, mindenkit.

– Mint pap akarja ezt megtenni?

– Természetesen.

– És ha a bíboros vagy én megtiltanánk ezt?

Valencia mosolygott.

– Nézze, monsignore, nekem tennem kell valamit, mert rájöttem, hogy mi papok, akik szintén felelősek vagyunk az országban uralkodó tarthatatlan állapotokért, addig nem tudunk azokon változtatni, amíg egyszerűen csak behunyjuk előttük a szemünket. És itt még sokan abban a hiszemben élnek, hogy kongresszusokkal lehet orvosolni a bajokat. Csömöröm van már a kongresszusoktól és a szervezetektől. Az eredmény a felhasznált költségekhez viszonyítva nagyon gyatra. Csak beszélnek, beszélnek, megint csak beszélnek, s közben

semmi egyéb nem történik, minthogy gyarapodik a jólfizetett tanácsadói állások száma. Nekem is könnyebb a keresztény alapelveket megérteni, azokon vitatkozni, mint konkrét követeléseket támasztani. De ha Krisztushoz igazodunk, annak azt kell jelentenie, hogy a jóságához, az igazsághoz és a szépséghez igazodunk.

A püspök bólintott.

– Biztos, hogy így van. De ha a saját feje szerint akar előre törni, akkor három ellenséggel találja magát szembe: a gazdagokkal, a fegyveres erőkkel és az egyházzal.

Valencia vállat vont.

– Meglehet... De ha az egyszerű népet magam mögött tudom, a többi már nem fontos.

– Veszélyes játékot űz maga, Antonio. Ennél többet nem mondhatok.

Valencia derűsen mosolygott.

– A papság lényege nálam az oltáriszentség, a Krisztussal való egyesülés. És amikor én Krisztus testét nyújtom azoknak, akik embertársaikat kizsákmányolják, és ugyanakkor keresztényeknek merik nevezni magukat azon a címen, hogy néhányszor alamizsnát osztanak – amiáltal az égvilágon semmi sem változik –, akkor bűnrészesnek érzem magamat.

– Vannak azért jó tulajdonságaik is – szakította félbe Zasi.

Valencia úgy tett, mintha nem hallotta volna.

– Monsignore, én szeretem az életet. Szinte a megszállottja vagyok. De hogyan üljek egy íróasztal mögé, és hogyan jelentsem ki, hogy számomra mindegy, milyen gondok és bajok gyötrik embertársaimat? Hát hagyjam őket felfordulni anélkül, hogy valamit is megpróbálnék tenni értük? Ha ennyire nem vagyok képes, akkor életemnek, melyet Istennek köszönhetek, nincs meg a létjogosultsága. És ráadásul éppen ön akar engem erre ösztönözni!

A püspök a kivilágított terasz felé pillantott, majd az apró tüzekre, ahol a húst sütötték. Mély lélegzetet vett.

– Csak óvni akartam magát, Antonio.

– Nagyon köszönöm – hangzott halkán a válasz. – Higgye el nekem, monsignore, én már nem tudok megváltozni.

– Hát ezt tapasztaltam, fiam, de mégis aggódom a sorsáért. Ezért akartam magával beszélni.

Elfordult, és ott hagyta Valenciát. Átvágott a zöld gyepen, vissza Cuellar háza felé.

Nem tudok érte többet tenni, gondolta magában. Akkora akarat van benne, amely nagyobb mint az enyéem, nagyobb mint a bíborosé. És az emberek hallgatni fognak rá. De vajon meddig? Valencia az alacsony termetű püspök imbolygó alakját nézte. Mit akarhatott mondani nekem? Mit tudhat még? Vajon mit suttognak a vezetők szobáiban? Miféle összeesküvést kovácsolhatnak máris ellenem?

Hirtelen rádöbbsent, hogy teljesen egyedül van. Ott elöl mulatnak. Gondjaik nincsenek, pénzük van bőven. Hatalom a kezükben. Egyikük sem lakik a Cuellarénál szegényebb házban. Sőt, némelyiknek valóságos palotája van. Ma még vállalják vele a közösséget. Még kellemesnek, sőt becsületosnak tartják. Szeretik, mert hozzájuk tartozik. De ha itt hagyná őket, ha kijelentené, hogy ezután már nélkülük fog továbbmenni, ha vagyoni és hatalmi után nyúlna, s ha nem hinnének többé becsületességében, vajon akkor meddig ismernék még el közibük valónak?

A tábornok olyan hirtelen termett mellette, hogy egy pillanatra azt hitte, megtámadták.

– Antonio, beszélnem kell magával.

– Tessék.

– Én az előbb csak tréfáltam, de most, hogy egy percre négy szemközt lehetünk, komolyan szeretnék beszélni. Tudja, hogy jól ismertem megboldogult édesapját, és édesanyjának is nagy tisztelője vagyok.

– Miről akar velem beszélni, tábornok úr?

- Csak ne olyan hevesen, atyám, ne olyan hevesen! Volna egy javaslatom a számára.
- Hallgatom.
- Nemrégiben hosszas beszélgetést folytattam Don Ignacio Fierróval. Megállapodtunk abban, hogy magát nagyon jól tudnánk alkalmazni szociológusként, mint aki gyárainkat, ültetvényeinket és sajtóorgánumainkat egy kézbe fogná. Mi a véleménye erről?
 - Egy új munkakörrel van szó?
 - Igen, egy teljesen új intézet felállításáról. A munkatársait saját maga választhatja meg, pénzt annyit használ fel, amennyit akar, és a havi jövedelmét is maga szabhatja meg.
- Valencia bólintott.
- És mi lenne a munkaköröm?
- Elkészít egy tanulmányt arról, hogyan élnek és dolgoznak munkásaink itt a vidéki birtokainkon. Ennek a tanulmánynak a következtetéseit aztán üzemeinkben a gyakorlatban is felhasználhatjuk.
 - Mikorra kell a tanulmánynak készen lennie?
 - Nem kell a dolgot úgy elsietni. Én jól tudom, milyen nehéz egy ilyen szociológiai tanulmányt megírni. Lenne rá egy vagy két év. A tábornok joviális kézmozdulattal kísérte az utolsó mondatot.
- Valencia mosolygott.
- Tényleg nem rossz javaslat, tábornok úr. Szabad rajta egy kicsit gondolkodnom?
A tábornok a fejét rázta.
- Inkább ne. Egyszerűen elfogadja, és holnap már munkához is lát. Legalábbis ez volt a szándékom.
 - De holnap nekem a nemzeti egyetemen kell beszélnem.
 - Azt mondja le, Antonio!
 - Úgy gondolja, hogy...
 - Pontosan, és semmi ellentmondás! Aztán semmi politika. Mi szociológiai központot akarunk. Mit kíván még többet? Korlátlan cselekvési szabadságot kap. És annyi pénzt, amennyit csak akar. Feladata: az életkörülmények megjavításán dolgozni. Ez pontosan megfelel az ön elképzeléseinek, sőt még a követeléseinek is.
- Igen, megfelel, gondolta Valencia, és miért is akarok ennél többet? Szociológiai intézet, amelynek igazgatója én vagyok, ahol minden eszköz felett rendelkezhetem... Egy olyan intézet, amely befolyását azáltal is érvényre juttathatná, hogy ott cikkeimet, tanulmányaimat is nyilvánosságra hozhatnám. Gondolatai keresztül-kasul cikáztak. Hiszen ez volt mindig a legfőbb vágya. Teljes cselekvési szabadság, korlátlan lehetőség és elegendő pénz a tervek megvalósításához.
- A tábornok megszorította a kezét.
 - Gondolja meg még egyszer, Antonio, és haladéktalanul értesítsen engem.
- Járása nem volt olyan ingadozó, mint monsignore Zasié. Egész megjelenése, föllépése hatalomról, pénzről tanúskodott. És ahogy Valencia Zasira gondolt, hirtelen minden megvilágosodott előtte. Ez tehát az első összeesküvés, melyet ellene szőttek, mielőtt még bármit is meghirdetett volna. Először jött a püspök, aki az érzelmeire akart hatni, aztán a tábornok, aki szociális törekvéseire hivatkozott. Vajon ki lesz a következő?
- Lassan elindult a társaság felé. Itt a kertben szórakoztak azok az emberek, akik Concienciát a pénzükkel kormányozták. Ismeri mindannyiukat, ők is ismerik őt. Nehezebbé esik, hogy a nép ellenségeit, egy egész nemzet elnyomóit lássa bennük.
- Cuellar érintette meg a karját.
 - Beszéltél a tábornokkal, Antonio?
- Valencia szomorúan elmosolyodott.
 - Már te is benne vagy az összeesküvésben?
- Cuellar egy pillantást vetett a többi vendég felé.

– Én nem, de úgy látszik, már mindenütt erről beszélnek. Mi a válaszd Antonio?
Valencia sóhajtott.
– Mit gondolsz?
– Azt hiszem, elutasító.
– Eltaláltad. A megvesztegetésnek rendkívül ügyes formáját próbálták ki rajtam, s ezért tulajdonképpen csak elismeréssel kellene adóznom.
Maria Cuellar lépett hozzájuk.
– Meg fogja tenni, atya?
– Azt hiszem, nem.
– Jaj, de izgalmas! És miért nem?
– Mert nem hagyhatok cserben egy egész országot azért, hogy magamnak jó állást szerezzek. Ennek az országnak férfiakra van szüksége – idézte apja szavait. – Igaz férfiakra, nem pedig gyáva, megfutamodó patkányokra.

Az est végén Conciencia leghatalmasabb gyárosa, földbirtokosa és sajtómágnása, Ignacio Fierro még egy kísérletet tett, hogy ráerőszakolja Valenciára az ajánlatot. Összehívta a vendégeket, és elgondolkozva nézett végig rajtuk. Fierro alacsony volt, kövér, és kemény, négyyszögletes feje arra utalt, nehéz dolga lesz annak, aki ellentmondana neki. Főlemelte a poharát, s végighordozta tekintetét barátain.

– Hölgyeim és uraim! Arra iszom, hogy Valencia páter az üzemeink szolgálatára felállítandó szociológiai intézet megalapítását a mai napon elvállalta.

Mosolygott, és Valencia felé fordult.

– Páter, szeretném poharamat üríteni az ön egészségére, s egyben azt is szeretném megköszönni, hogy oly sokat fáradozik a mi munkásaink, valamint az egész ország dolgozói életfeltételeinek megjavításán.

Mindenki Valenciára függesztette tekintetét, aki most odament Fierróhoz. Olyan csend volt, hogy léptei koppanását is lehetett hallani. Körülnézett a vendégeken, hirtelen elmosolyodott, és ezzel a mosollyal sikerült megtörnie a teremben uralkodó feszült hangulatot.

– Elfogadom a kinevezést – kezdte nyugodtan, de miután kitört a tetszésnyilvánítást kifejező tapsvihar, és Fierro arcán megjelent a diadalmas mosoly, főlemelte kezét:

– Elfogadom a kinevezést egy év múlva, mert csak akkor lesz rá lehetőségem és időm, hogy a feladatot alaposabban tanulmányozhassam.

Úgy látszott, mintha a tábormokot és Fierrót egy ökölcsapással leterítették volna. De büszkébbek voltak annál, semhogy vereségüket másokkal észrevetessék.

– A kinevezésére, páter Valencia!

– A kinevezésemre – mondta ő, aztán mindenki össze-vissza kezdett beszélni, és az egész társaság zümmögő méhkashoz hasonlított. Valencia kivonult a vendégek gyűrűjéből a kertbe, de alig haladt tíz métert, amikor Cuellar kezét érezte a vállán.

– Hát ez feltétlenül kiütés volt – mondta csendesen. – Ezt nem fogják egykönnyen megbocsátani, Antonio.

– Dehát ők tervelték ki.

– Igen, ők tervelték ki, de ezt sem a tábormokkal, sem Fierróval szemben nem teheted büntetlenül, erről meg vagyok győződve. Az ilyenek egész röviden végeznek ellenfeleikkel. Tisztában vagy ezzel?

– Az első halálos ellenségeim?

– Attól félek, igen. És egyúttal a külföld számára is használható bizonyíték van a kezükben. Most már elmondhatják, hogy felajánlották a segítséget, de te mindenáron csak a forradalom mellett döntöttél.

– És mit mond monsignore Zasi?

- Hogy Fierro holnap értesíteni fogja a kardinálist. Gondolhatod, miképpen fog ez végződni a számodra.
- Hol van monsignore Zasi?
- Éppen az előbb búcsúzott el tőlünk.
- Tehát ő is...
- Ebben nem vagyok biztos, Antonio. Ma este nagyon öregnek, nagyon fáradtnak és gondterheltnak látszott. Valami ilyesmit mormolt maga elé, hogy „minden hatalmat és azok dicsőségét neked adom...”²
- Lukács evangéliuma – mondta rá csendesen Valencia.

² A sátán szavai Krisztus megkísértésekor (Lk 4,1-13)

10. A talmaci század parancsnoka

Talmac olyannak tetszik, mintha csak lógna a meredek hegyoldalon. Ha valaki távolról pillantja meg, az az érzése támad, hogy a falu mindjárt lecsúszik a völgybe, ahol Don Henrico Mendoza végeláthatatlan kávéültetvényei nyújtózkodnak.

Ha a boltot nem számítjuk, akkor három központja van a községnek: a templom, a kocsmá és a katonai támaszpont. Don Henrico nem a faluban lakik. Rezidenciája különálló parkban áll, apróbb épületekkel körülbástyázva, saját rendőrségének szigorú őrizete alatt. Ezek a testőrök kemény, mindenre elszánt férfiak, akik négyszer, sőt gyakran tízszer akkora bért kapnak, mint a kávéültetvényeken gürcölő campesinok. A hadsereg támaszpontját csak aztán helyezték a falu központjába, hogy Don Henrico fölkereste Zambrano ezredest. A két férfi még Cielóból ismerte egymást. Mindketten a jezsuitákhoz jártak iskolába. Később Don Henrico az Egyesült Államokban folytatta tanulmányait, Zambrano pedig egy kadétiskolában nyert katonai kiképzést. Érdeklődési körük eltért, de azon a reggelen, amikor találkoztak, Don Henrico olyan dolgokat mesélt, melyeket Zambrano ezredes rendkívül figyelemre méltónak talált.

Don Henrico elbeszélése szerint az utóbbi hónapokban igen megélnékült a talmaci gerilla egységek tevékenysége. Többnyire tíz-tizenöt fős csapataik váratlanul benyomulnak egy-egy faluba, és megpróbálnak fiatalembereket toborozni a lakosságból. Fellépésük korrekt, kivéve azt a néhány esetet, amikor Don Henrico embereit lelőtték, és a tetemeiket a főtér közepére fektették. Néhány napszamos eltűnt a hegyekben, de ezek szerencsére nem jelentenek sokat. Egyik este azonban rendőrei észrevették, hogy néhány campesino minden teketória nélkül fölkerelkedik, és hirtelen eltűnik valahova. Aztán pedig arról értesült, hogy ezek a campesinók részt vesznek valamelyik szomszédos falu megtámadásában. Ekkor intézőjét arra kérte, próbáljon közelebbi részleteket megtudni, de ez sem járt eredménnyel. Mindenki hallgatott, mint a sír. Don Henricónak az volt az érzése, mindenütt gyűlölet veszi körül. Az ilyesmi pedig – fejtegette hosszan az ezredesnek – egyáltalán nincs ínyére, mert neki nyugalomra van szüksége. Végére is az ő kávéültetvénye Concienciában a legjobbak közé tartozik, kávéját pedig külföldön is keresik. Az ügyről szólt a papnak is, aki sajnos csak vasárnaponként látogat el Talmacba. A lelkész megnyugtatta és megígérte, hogy legközelebb majd erről fog prédikálni. Don Henrico jót nevetett, hiszen a férfiak nem járnak templomba, legföljebb csak feleségüket és gyerekeiket küldik el. No, de talán mégis elmondják otthon, miről beszélt a plébános.

Zambrano ezredesben fölébredt a stratégia. Ha a gerillák tevékenysége Talmac környékére összpontosul, akkor nagy a valószínűsége, hogy valahol ezen a vad vidéken ütötte fel tanyáját Rodriguez Tobar. És ha egyszer valamelyik campesinót szólásra bírhatná, akkor végre sikerül hurokra kerítenie azt a közveszélyes gonosztevőt, a legveszedelmesebbet, akit Concienciában valaha is köröztek.

– Egy csapat katonát küldök Talmacba – ígérte készségesen Don Henricónak. És a földbirtokos visszautazott Talmacba a kávéültetvényére, melyet egyébként „La Paz”-nak, azaz „Béké”-nek neveztek.

Közvetlenül Don Henrico távozása után Zambrano magához hívatta Losano hadnagyot. Tulajdonképpen nem nagyon szívelte ezt az embert, de tisztjei közül ő volt a leghasználhatóbb.

Losano egy gyorsmozgású egységgel rendelkezett, amelyet a legmodernebb fegyverekkel, automata browningokkal és Madsen-MG-30-asokkal szereltek föl. Losano teljesen gátlástalan egyéniség, persze meglehet, hogy a hadseregben nevelték ilyenné. Ahhoz a fajtához tartozik, aki a legnagyobb lelki nyugalommal nyomja oda valakinek tarkójára a pisztolyát, és el is

húzza a ravaszt, ha a szerencsétlen áldozat nem hajlandó beszélni. Ennek az embernek a gyilkolás éppen úgy mindennapi tevékenység, mint például az evés vagy az ivás, legföljebb azzal a különbséggel, hogy az evés és ivás mégiscsak fontosabb. Losano érzelmi világáról az ezredes semmit sem tudott, de az is lehetséges, hogy a hadnagy ilyesmivel nem is rendelkezett.

Losano azelőtt Panamában szolgált, s ott tanulta ki a gerillaháború taktikáját. Kiképzői Fidel Castro-ellenes kubai, haiti és guatemalai tisztok voltak. Ezek viszont magasrangú észak-amerikai parancsnokság alatt álltak. A lecke lényege így hangzott: ölsz, vagy téged ölnek meg. A gyilkolás tehát nem más, mint az önvédelem egyik fajtája. És a leckéből Losano semmit sem felejtett el. Kemény, könyörtelen gyilkos volt, aki kevés szót veszteget, aki éles szemével úgy átlát az ellenségen, mint a levegőn.

Kopogtak.

– Losano hadnagy. Parancsára ezredes úr.

Zambrano ezredes hagyta, hogy néhány pillanatig még vigyázzban álljon, és végignézett rajta. Losano karcsú volt és magas növésű. Négyszögletes válla, keskeny csípője atlétára emlékeztetett. Szája kicsi, ajkai keskenyek, szemöldöke sűrű, homloka majdnem teljesen lapos. Fekete, hullámos haja közvetlenül szemöldöke fölött kezdődött. Szemei hideg és bizalmatlan figyelőállások.

– Mit tud Rodriguez Tobarról, hadnagy? – kezdte Zambrano a beszélgetést. – De először is üljön le, és helyezze magát kényelembe. Parancsol cigarettát?

Losano köszönettel háritotta el a kínálást.

– Rodriguez Tobar? Ezerszer jobban ért a gerillaháborúhoz, mint mi mindannyian.

– Ismeri az élettörténetét?

– Természetesen, ezredes úr. Feleségét és leányát megerőszakolták, a fiát agyonlőtték.

Mindezt elődeim művelték, azok az átkozott hülyék.

– Miért hülyék?

– Mert Rodriguez Tobart később még talán megnyerhettük volna a magunk számára. De ezredes úr, egy fickó, akit kikötnek, és közben végig kell néznie, hogyan erőszakolják meg a feleségét és a lányát, az már soha életében nem hagyja magát megvesztegetni. Isten tudja, hány halott katonát köszönhetünk az utóbbi években ezeknek az átkozott kéjenceknek. Ha még valamelyik campesino lányát erőszakolták volna meg, de Rodriguez Tobarét! Ilyent csak az tesz, akinek egy csöpp esze sincs.

Zambrano ezredes szóltanul szemlélte az előtte ülő katonatisztet. Ha kegyetlen is, de ahogy beszél, az mindenestre egészséges gondolkozásról tesz tanúságot. Irgalmatlan? Ez az irgalmatlanság csak hasznára válhat, ha a körülmények kikényszerítik belőle. Ha kinevezném a talmaci század parancsnokának, alaposan ráncba szedné katonáit, a campesinók pedig rettegnének tőle. Legalább megtudnák egy kicsit, hogy fölöttük is van valaki, és ez nagyon kell, mert Rodriguez Tobar kilométerről kilométerre szélesíti fennhatóságát annak ellenére, hogy a hadsereg a legkorszerűbb fegyverekkel harcol a gerillák ellen.

– Elhatároztam, hogy kinevezem századparancsnoknak Talmacban. Teljes cselekvési szabadságot kap.

Losano hadnagy arckifejezése semmit sem változott. Legföljebb annyit, hogy ajkait még szorosabban összeszorította.

– Arról a területről van szó, amelyen Don Henrico káváültetvényei vannak?

Zambrano ezredes bólintott.

– Igen, de figyeljen jól rám. Talmac körül az utóbbi hetekben kisebb gerilla egységek jelentek meg, melyeket Don Henrico szerint a falubeli campesinók közül is többen támogatnak. A fickók napközben az ültetvényeken dolgoznak, éjjel pedig a gerillák oldalán harcolnak. Tudja, a régi nóta... Az ön feladata az lenne, hogy ennek a tarthatatlan állapotnak egyszer s mindenkorra véget vessen. A cél érdekében minden olyan eszközt bevethet, amit

csak alkalmasnak talál. Nem fogom önt ellenőrizni, még ha meggondolatlanságot követ is el, mint a legutóbbi esetben. De azért arra kérem, óvakodjék a túlzásoktól. Ért engem?

Zambrano ezredes elhallgatott. Ismét fürkészni kezdte a hadnagyot. Azon törte a fejét, milyen kegyetlen hóhér rejtőzködhet e mögött az arc mögött. Nemrégiben elfogott néhány campesinót, mert a kunyhójukban fegyvereket talált. Amikor ki akarta szedni belőlük, hogy honnan származnak a puskák, a campesinók csak hallgattak. Erre az asszonyokat és a gyerekeket – szám szerint tizet – beterelte egy kunyhóba, és rájuk irányította a gépfegyvert.

Amikor a férfiak megpróbálták ellenkezni, minden habozás nélkül, a legnagyobb hidegvérrel átmetszette a torkukat. Zambrano feltette magában a kérdést, vajon szabad-e egy ilyen ember kezébe hatalmat adni. De aztán azzal nyugtatta meg magát, hogy ez most államérdekből történik. Losano Conciencia egyik legképzettebb gerilla szakemberének számít, s eddigi bevetéseivel máris öt bandát sikerült ártalmatlanná tenni. Azonkívül a gerillák se valami jámbor lelkületű honpolgárok. Az ezredes megborzongott arra a gondolatra, hogy egyszer ő is a kezük közé kerülhet.

– Értettem, ezredes úr.

– Nézze Losano, nem akarom, hogy a sajtó szüntelenül velünk kürtölje tele a közvéleményt. Ha bármit eszel ki Talmacban, engem hagyjon ki a játékból. És Don Henricót is. Érti, hogyan gondolom? Ez az utóbbi eset a karrierjébe került volna, ha én nem vesztegetek meg legalább öt hamis tanút a maga érdekében. És áldja a szerencsét, hogy John és Well akkor még nem volt itt nálunk. Nem szeretném, ha ilyen még egyszer előfordulna. Megértette?

Losano bólintott.

– Megértettem, ezredes úr. Semmi rosszat nem fog hallani rólam. De akkor arra kérem, nevezzen meg nekem egy másik módszert, amellyel ezt a csócseléket szólásra lehet bírni. Csak a megfélemlítés használ, mert ha úgy lépek föl, mint egy falusi plébános, akkor senki sem fog megjedni tőlem.

Igen, gondolta magában Zambrano, ebben igaza van. Ha egyszer valakit gyilkolásra neveltünk, nem lehet tőle rossz néven venni, hogy aztán valóban gyilkol is. Ha az emberekből állatokat formáltunk, nem lehet tőlük elvárni, hogy emberként viselkedjenek. És ha valakinek ráadásul még azt is a fejébe vertük, hogy a gerilla nem ember, hanem csirkefogó gazember, és többszörös gyilkos, akkor annak is fogja tartani, és úgy is bánik vele. De végül is talán még ez a szerencsénk, különben Tobar és társai még több embert küldtek volna másvilágra.

– Rendben van. Helyezze századát menetkész állapotba, és holnap reggel induljon. Ha megérkezik, jelentkezzék Don Henricónál, és beszélje meg vele a teendőket. A támaszpontot a falu legalkalmasabb részén rendezze be. Két őrt állítson a falu bejáratához, egyet pedig a kivezető úthoz. Gondoskodjék saját maga számára is a legjobb fegyverekről. Próbáljon besúgókat szervezni. Ehhez elegendő pénzt kap tőlem. És még egy. Bár én nem merem határozottan állítani, de erős a gyanúm, hogy ön ott Talmacban nem lesz túl messze Tobar főhadiszállásától. És ha netán kézre kerítené, semmiképpen ne ölje meg. Élve kell őt előállítanom, különben a titkosszolgálat nagyon le fog gorombítani. Megértett engem, Losano?

A hadnagy biccentett.

– Van még további utasítása, ezredes úr?

Zambrano megrázta a fejét.

– Gondoskodjék, hogy minden rendben menjen, és legyen nagyon körültekintő. Hasta la vista! És igen... Nézzen be Well hadnagyhoz, az észak-amerikai gerillaszakértőhöz, és kérje meg, jöjjön be hozzám.

A hórihorgas észak-amerikai John Well Texasból származott, és úgy beszélt a spanyolt, mintha anyanyelve lenne. Különben minden tekintetben az ellenkezője volt Losanónak, bár a

kiképzést ő is Southern Commandben kapta, és logikája sem sokban különbözött Losanóétól. Technikai felkészültsége alaposabb volt, de hiányzott belőle Losano kegyetlensége. Egyébként jól megértették egymást. De kivel ne boldogulna John Well? Hiszen maga a lefegyverző nyíltszívűség, s az élet nem jelentett számára mást, mint kalandot. A gerillák iránti gyűlölet, amellyel Losanót valószínűleg már gyermekkorában beoltották, belőle hiányzott. Ezért látta a helyzetet mindig józanabban, és nem engedte magát elragadtatni az érzelmektől. Számára a gerilla egyszerűen csak ellenség, akit katonai eszközökkel kell megsemmisíteni. A hegyekben zajló harcokról is másképp vélekedett, mint Losano. Well szerint az ellenfél alaposan kiképzett harcosokból áll, akik kitűnően céloznak. Neki tehát az a dolga, hogy Conciencia katonáit még jobban kiképezze, s mielőbb utolérjék a gerillák teljesítményét. Számára az ellenség nem volt se marxista, se liberális, hanem csak fegyveres ember, aki ha előbb lő, menthetetlenül átküld bennünket a másvilágra. Következésképpen nekünk kell előbb lőnünk.

John Well nem is tisztelgett, amikor belépett, hanem mindjárt helyet foglalt. Ez is a két katona jó kapcsolatáról tanúskodott.

– Nem sikerült a csel, hogy Tobar gerilláival tesszük el láb alól de la Cruzt – kezdte Zambrano. Ehelyett ő lövette agyon Tobar öt emberét. Öttel tehát kevesebben vannak anélkül, hogy a kisujjunkat mozdítottuk volna.

John Well sóhajtott egyet.

– Tobar embereinek holttestét viszont sehol sem találták meg, és a mi emberünk is nyomtalanul eltűnt. Hogy őszinte legyek, ezredes, semmit se hiszek el abból, amit a kocsmáros fecsegett.

– Mit jelentsen ez?

Zambranónak melege lett, pedig az elektromos szellőztető készülék propellerje a feje fölött zümmögött.

– Véleményem szerint Guillermo de la Cruz megint túljárt az eszünkön.

– Hogyan?

– Megpróbálom rekonstruálni az eseményeket. A dolgok túl szorosan illeszkednek egymásba. Ha de la Cruz valóban agyonlövete volna öt hivatlan vendégét, akkor azt senkivel se tudatná. Hiszen ezzel csak saját magának ártana.

– Azt akarja ezzel mondani, hogy a mi emberünk nem fogta be a száját?

John Well bólintott.

– Igen, és azt hiszem, azóta már alulról szagolja az ibolyát. Az árulóknak nem kegyelmeznek a gerillák. De hiszen ezt ön éppen olyan jól tudja, mint én.

Most Zambrano ezredes volt, aki mélyet sóhajtott.

– Néha már azt hiszem, hogy csak pocsékolom itt az életem. Vannak pillanatok, amikor komolyan fölmerül bennem, van-e értelme az egésznek.

Well hadnagy kérdő pillantást vetett rá.

– Miért ne lenne? Ön a törvényes hatalom képviselője. Ha nem lenne itt, még szörnyűbb terror uralkodnék.

Zambrano az észak-amerikaira pillantott. Aztán nyugodt hangon csupán ennyit kérdezett:

– Mondja, John, szereti maga ezt az országot?

Látszott, hogy a kérdés zavarba hozta a hadnagyot.

– Miért kérdezi ezt?

– Mert azon gondolkodom, miért is van maga tulajdonképpen nálunk. Csupán azért, hogy ne veszítsék el concienciai birtokaikat? Vagy azért, mert talán a maguk hatalmas országa is fél a gerilláktól?

John Well mosolyogva vont vállat.

– Hogy mit akar az én országom, az a magas politikára tartozik. És ha van valami, amivel én nem foglalkozom, akkor az épp a politika. Én katona vagyok, és ha parancsot kapok,

harcolok. S éppen a Southern Commandhoz helyeztek. Ez ellen sincs semmi kifogásom, én mindig ott harcolok, ahova feletteseim küldenek. Ez a sorsa a hivatásos katonának, ezredes.

– Nem érez semmiféle gyűlöletet?

Well hadnagy meglepetten fogadta a kérdést.

– Kit és miért gyűlölnék, ezredes? Aki gyűlöletből harcol, azt ma vagy holnap agyonlövök. A taktikai harcmodor józan ész kíván, amit a gyűlölet csak hátrányosan befolyásolhat.

– És egyéb érzelmek? Szeretet...?

– Hát szép asszonyok itt is akadnak, ezredes.

Zambrano türelmetlenül félbeszakította.

– A szeretetnek nem erre a fajtájára gondolok most.

Well cigarettára gyújtott és elgondolkodott. Nem csak gerillaszakértő volt, hanem a CIA-nak, az amerikai titkosszolgálatnak is a tagja. Ezért ismeri jól a számokat. Pályája folyamán voltak pillanatok, mint például Vietnamban, amikor gyakran már előre tudta, hogy a következő ütközetben három-négyszáz katona pusztul el. Ezekről a veszteségekről később természetesen a világ közvéleménye tudomást szerzett. De vajon megtudja-e a világ, hogy az utóbbi négy esztendő legelkeseredettebb polgárháborúja mintegy négyszázezer ember életébe került?

Anélkül, hogy válaszolt volna Zambrano kérdésére, az ezredes felé fordult.

– Igaz, hogy Losanót nevezte ki a talmaci század élére? Az imént mondták odakint.

Az ezredes bólintott.

– Igen, őt neveztem ki.

Well hadnagy az íróasztal mögött ülő férfira nézett. Szerette az ezredest. Rátermett parancsnok volt és ügyes stratégia. Termetre magasabb, mint a többi concienciai. Well negyven évesre becsülte, bár öszülő haja idősebbnek mutatta. Felesége és öt gyermeke, akiket minden két hétben meglátogatott, Cielóban élt.

– Okos dolog volt ez?

A kérdésben volt egy árnyalat, amelyre Zambranónak föl kellett figyelnie.

– Hogy érti, John?

– Pontosan úgy, ahogy mondom. Okos dolog volt-e Losano kezébe adni a talmaci század parancsnoki tisztét?

Zambrano arca elborult. Tekintete szigorúvá változott, ajkait összeszorította.

– Remélem, hadnagy, nem akar beleavatkozni a dolgaimba?

John Well arca meg se rezzent.

– Szeretném emlékeztetni, ezredes, hogy az Egyesült Államok fegyvereket szállít önöknek. És a szállítmányok jelentős részét ki sem kell fizetniük.

– Ez az elnök dolga, nekem semmi közöm hozzá. Ha pedig magának valami nem tetszik döntéseimben, forduljon panasszal őhöz. Itt én vagyok az úr. Itt Concienciáról van szó, nem pedig holmi jenkiháborúról. Remélem, elég értelmesen fejeztem ki magamat.

John Well fölkel a helyéről. Esetlenül indult az ajtó felé, de közvetlenül előtte még egyszer visszafordult.

– Ha vadakat szabadít rá vadakra, abból csak baj származik, ezredes. Csupán erre szerettem volna felhívni szíves figyelmét, semmi másra. Intézkedéséről pedig jelentést kell küldennem a CIA-nak. Sajnálom, hogy nem értettük meg egymást.

Nekitámaszkodott az ajtófélfának, és sarkával eltámasztotta a cigarettavéget.

– Maga engem gyűlöletről meg szeretetről faggatott. Jobb lett volna, ezredes, ha ezeket kihagyja a játékból. Egy ilyen háborút gyűlölet és szeretet nélkül kell végigküzdeni, különben túl nehéz lesz a hátizsákunk, és abból csak az ellenség profitál. Minden jót, ezredes!

Zambrano ezredes fölemelkedett az asztaltól.

– John!

- Igen, ezredes.
- Azt kérdeztem az előbb, szereti-e ezt az országot, és maga még nem válaszolt rá.
John Well vállat vont.

– Concienciában a legnagyobb baj az, hogy senki sem tudja elviselni az igazságot. De ha ön feltétlenül hallani kívánja, ám legyen. Tudom, hogy én itt csak idegen vagyok, átkozott jenki, meg egyebek. Mi nem vagyunk szívesen látott vendégek sem a felső körökben, sem az alsó rétegekben. Az utóbbiak legalább becsületesek, és nyíltan kizsákmányolóknak, vérszopóknak és kapitalistáknak hívnak bennünket. A felsőbb körök ugyanígy vélekednek rólunk, pedig ők rá vannak szorulva a dollárjainkra. Hát lehet egy olyan országot szeretni, ezredes, ahol az embert a pokolba kívánják? Erre legföljebb csak a gerillák képesek. Viszontlátásra, ezredes.

Nyugodtan becsukta az ajtót, magára hagyva Zambranót. Az ezredes magához húzta felesége és gyermekei fényképét, s arra gondolt, hogy mégiscsak van értelme annak, amiért harcol: a gyermekeiért, akik a kommunizmus alatt elveszítenék szabadságukat, azt a szabadságot, amelyet Simon Bolivar vívott ki számukra. Bármeddig él, folytatni fogja a küzdelmet, és mindent elkövet, hogy megsemmisítse azokat, akik keresztülhúzzák számításait, elsősorban a gerillákat. Elégedetten illesztette vissza a fényképeket az ezüstkeretbe, s tovább dolgozott a jelentésen, amelyhez még Don Henrico látogatása előtt fogott hozzá.

Amikor Losano hadnagy százada megérkezett Talmacba, a campesinókban meghűlt a vér az állig fölfegyverzett zöld egyenruhás katonák láttán.

Losano körülnézett. A falut a hegyoldalra építették, és meglehetősen barátságos képet nyújtott, akár a legtöbb település a hegyekben. A kunyhók előtt a fához kötve alacsony, szürke szamarak várakoztak türelmesen a rekkenő hőségben. A főtéren Simon Bolivar lovasszobra. A templom oly rikító kékre meszelve, hogy szinte bántja az ember szemét. Az üzlettel egybekötött vendéglőt Santa Catalinának hívják. A házak szorosan egymáshoz toldva sorakoznak egy kövezetlen utcában. A kutyák csaholni kezdtek, a gyerekek pedig a dzsipek után szaladtak. A főtéren Don Henrico várakozott testőreivel, hogy a katonákat üdvözölje.

Losano leugrott a dzsipről, megtapogatta a pisztolyát, majd végignézett a csizmáján, és katonásan tisztelgett. Nem lehetett pontosan megállapítani, Don Henrico vagy Simon Bolivar előtt.

– Hozta Isten Talmacban, hadnagy – köszöntötte Don Henrico, miközben kíváncsian méregette az előtte álló férfit. Amit látott, az megnyugtatta, bár be kellett vallania, lúdbőrös lett a háta, amikor fölfedezte a hadnagy szemében felvillanó hideg kegyetlenséget.

– A túloldali házat már kiürítették. Két szobát magának, egyet az őrmesternek. Lesz hely a fegyvereknek, meg egy tágas helyiség a legénység számára. Két kisebb ház van a falu végén az örök részére. Azonkívül gondoskodtam asszonyokról, akik főzni fognak.

Losano tagadólag rázta a fejét.

– Asszonyok nem kellenek. Ha embereimnek nőre lesz szükségük, majd keresnek maguknak a faluban. Az asszonyok csak pletykálnak, és arra semmi szükség.

– Jó, akkor megüzenem, hogy ne jöjjenek. Gondolom, hoztak magukkal saját szakácsot.

– Természetesen. Önállóknak kell lennünk. Ha ebbe a faluba befészkeltek magukat az árulók, akkor nekem abból kell kiindulnom, hogy senkiben se lehet megbízni.

Szótlanul vonultak be a házba, és mindent szemügyre vettek.

– Alfredo őrmester!

– Igenis, hadnagy úr.

– A bal oldali szoba a magáé, a jobb oldali az enyém. Gondoskodják, hogy a szállást mielőbb berendezzék. Nekem addig Don Henricóval van megbeszélni valóm.

Bementek a casa grandéba, és amikor már kényelmesen ültek a belső udvaron, Losano megkérdezte:

– Milyen a helyzet Don Henrico?

A földbirtokos arcán sötét árnyék vonult végig.

– Mindig rosszabb, s hogy őszinte legyek, egy csepp nyugtunk sincs már. Pontos értesüléseim vannak, mi történt egy csomó nagybirtokossal az utóbbi időben. Elrabolták, megölték őket a legszigorúbb katonai őrizet és minden elővigyázatosság ellenére. Lányaimat és nejeimet már Cielóba küldtem, de magam nem szándékozom elutazni. Testőreim megbízhatók. Éjjel nappal vigyáznak. De hosszabb ideig nehéz így élni. Nagyon örülök, hogy önök végre megérkeztek.

– És a munkásai?

Don Henrico tekintete fagyossá, elutasítóvá vált.

– A munkásaim? Azokban soha életemben nem bízam. Buták, lusta dögök, és ha isznak, veszélyesek. Néha már azon töprengök, nem állatok-e inkább, mint emberek.

Losano hadnagy szája mosolyra húzódott.

– Nem rendelt még el házkutatásokat?

– Nem, mert ez még nyomasztóbbá tenné a légkört.

Felállt, s egy üveg borral meg két pohárral tért vissza. Miközben töltött, Losanóra pillantott, és a két férfi már értette egymást.

– Itt most ön lesz a parancsnok, hadnagy, és intézkedéseit saját magának kell foganatosítania. Ha egyszer jó keményen elkapja ezeket a disznókat, de olyan keményen, hogy többé meg ne mukkanhassanak, akkor én semmit se láttam. Éppen ideje, hogy Talmacban egy határozott ember lépjen fel. No, egészségére! Igyunk az ön parancsnoki kinevezésére.

Losano egy hajtásra kihúzta poharát, s csak azután kérdezett.

– Kivel kezdjem?

Don Henrico rögtön megértette.

– Kutassa át Jorge és Pablo kunyhóját. Mindenki tudja, hol laknak.

– Gondolja, hogy...

Az ültetvényes újra teletöltötte a hadnagy poharát.

– Nem gondolok semmit, de annyit tudok, hogy ennek a kettőnek ész van a fejében. Ha ezeket elintézi, a többi hamar beadja a derekát. Ön, hadnagy, még nem ismeri egészen ezt a vidéket. Itt nem emberek laknak. Ezek inkább két lábon járó állatok, akik véletlenül beszélni is tudnak. Azonkívül isznak, mint a gödény, és kurválkodnak, közbe-közbe pedig jól elverik egymást. Sokszor azt kérdem, hogyan bírom ki ilyen sokáig civilizált ember létemre ezek között az elállatiasodott páriák között. No, de ami engem illet, engem nem kell sajnálnia.

– Komolyan mondja, Don Henrico?

Rövid csend lett.

A földbirtokos úgy nézett vendégére, mintha kételkednék józan eszében.

– Hogy érti azt, hogy „komolyan”?

– Úgy, ahogy mondtam.

Don Henrico kortyantott egyet a borból, megnyalta a szája szélét és vállat vont.

– Láta már, milyen körülmények között laknak? Hogy mekkora piszokban henteregnek? Hogy hány gyerekük van? Számolja egyszer össze, mennyi megy alkoholra a bérükből. Ha többet fizetnék nekik, még többet vedelnének... Ráadásul a legtöbben abban a szent meggyőződésben élnek, hogy sorsukat a gerillák fogják megváltani.

– Abban maradunk tehát, Don Henrico, hogy ön minden intézkedéssel egyetért.

Don Henrico bólintott.

– Pontosan. És maradjunk abban, hogy én magának szabad kezet adok ebben az Isten háta mögötti fészekben. Higgye el, az egyetlen, amit ezek még tisztelnek, az a korbács. Számomra

ezek még a rabszolgáknál is kevesebbet jelentenek. Mert azok legalább dolgoznak. De az én napszámosságaim azt se tudják, mit jelent a munka. Ha nem lennének felügyelőim, akkor ezeken az ültetvényeken egy kapavágást se tennének.

– Tehát Jorge és Pablo – ismételte Losano, miközben fölkel. Biztos nem gondolnak arra, hogy máris munkához látunk. A viszontlátásra Don Henrico. Tehát abban maradunk, hogy nem látja, amit én csinálok. A talmaci parasztok még ma meg fogják kapni tőlünk az első leckét.

Jorge és Pablo barátok voltak. A fő utcán laktak egy kalyibában. Abban rejtegették a fegyvereket is. A gerillákkal már évek óta összeköttetésben álltak; híreik fölbecsülhetetlen szolgálatot tettek Tobarnak és embereinek.

Az év folyamán mintegy húsz campesino csatlakozott hozzájuk. Könnyű dolguk volt, hiszen Don Henrico testőrei éjszaka sohasem mutatkoztak a falu utcáin, nehogy a casa grande őrizetlenül maradjon. Ilyenkor a campesinók egyenként eltűntek néhány napra a hegyekben, és távollétük alatt egy másik faluban vettek részt a támadásokban. A gerilláknak rendszeresen szállítottak élelmiszert is, amiért mindig szép pénzt kaptak.

Kettőjük közül Jorge volt a hallgatagabb, Pablo az elszántabb. A fegyverek a padlózat alá voltak eldugva, egy nagyobb doboz élelmiszert pedig a kertben ástak el. Amikor Losano százados bevonult a faluba, mindketten döbbenetesen meredtek az állig felfegyverzett katonákra, és csak akkor mozdultak meg és baktattak haza, amikor a katonák beérkeztek szálláshelyükre.

– Madre de Dios! Gyorsan körül kell néznünk, hogy hova tüntessük el a fegyvereket – szólt Jorge, akinek már a keze is reszketett.

Pablo barna, indiános, arca elkomorodott.

– Ma még nem jönnek, de én nem bízom Don Henricóban. Ki tudja, mit forgat a fejében. Láttad annak a hadnagynak a pofáját?

Jorge egy ládára ült és cigarettázott.

– Láttam. Született gyilkos. Eleget találkoztam már ezzel a fajtaival.

Elhallgattak. Érezték, hogy a katonákkal együtt a félelem is beköltözött a faluba. A többi kunyhóban is így gubbasztanak az emberek, mint ők, szótlanul meredve a nyomorúságos göncökre, a mocsokra, életük sovány örökségére.

– Vedd föl a kapcsolatot a gerillákkal – mondta Pablo halkán, mintha csak magának beszélne.

– Most mindjárt? Szűzanyám! És te?

– Én majd csak kiverekedem magam valahogy. Velem ne törődj. Nekem már nem egyszer volt dolgom effélékkel. De ma úgyse jönnek.

– És ha tévedsz?

Pablo mélyet lélegzett.

– Ha tévedek, akkor bármely pillanatban itt lehetnek, és egy helyett mindkettőnket elkapnak. Éppen azért indulj, amilyen gyorsan csak tudsz!

Jorge útnak indult. Külsőleg semmiben sem különbözött a többi falubeli férfitől. Éppen olyan rongyos volt, első pillantásra ugyanolyan szikkadt, napbarnított arcú. Oldalán az elmaradhatatlan dzsungelkés, fején sombrero, vállára vetve a ruana. Végigment a falun, majd befordult egy ösvényen, amely a hegyekbe vezetett, és néhány perc múlva teljesen eltűnt szem elől.

Miért nem jött velem Pablo – tűnődött. Hisz nem kellett volna otthon maradnia. De ő mindig önfejű. Amit egyszer a fejébe vesz, azt senki sem tudja kiverni belőle. Még én sem. Talán ezért nevezték ki parancsnoknak. Tudja, mit akar, de hallgat, mint a sír. Még ha fogságba esik, akkor se szednek ki belőle semmit, akárhogy kínozzák. Egyszer már megpróbálták. De kemény, akár a beton.

Miközben így töprengett, gyorsan haladt előre a kanyargós gyalogúton, amely Rodriguez Tobar gerilláinak szálláshelyére vezetett. A nap még magasról szórta sugarait az erdei útra, amely helyenként olyan kemény volt, mint a gránit.

Nemsokára érezte, hogy apró patakokban csordogál a verejték nyakáról a mellére, de ezzel most nem törődött. Már nagyon sokszor megjárta ezt a meredek gyalogutat, és a hír, amit most át kell adnia, nagyon fontos. A katonák holnap talán már kiküldik előőrseiket a hegyekbe, s erre figyelmeztetni kell a gerillákat.

Két órával később, mielőtt még Jorge elérte a gerillákat, Losano katonái Alfredo őrmester irányításával átkutatták Pablo kalyibáját. Olyan meglepetésszerűen érkeztek, hogy menekülésre gondolni sem lehetett. Pablo a falhoz támaszkodva közömbösen nézte, amint a katonák kiszórják a szegényes bútorzatot, aztán a padlót feltépve rábukkannak az elrejtett fegyverekre meg a lőszerre.

– Négy puska! Minek kell ez neked, te áruló kutya?

Még meg sem szólalhatott, máris lesújtott rá Losano lovaglóstora.

– Beszélj!

Losano arcán piros karikák rajzolódtak ki annak jeléül, hogy fellobbant benne az indulat. Alfredo őrmester ismerte már ezt nála. Rideg, könyörtelen düh volt, ahogy a kígyó mar bele méregfogával az emberi húsba.

– Őrmester, jöjjön ide!

Alfredo egykedvűen nézett a campesinóra. Ő maga egyáltalán semmiféle indulatot nem érzett. Amit most tesz, mindennapi munkájához tartozik, katonaéletének egyik tevékenységi formája. Ilyennek is lennie kell. Ezt is előírják. Ez is parancs. Se több, se kevesebb. Lelkiismerete az efféle foglalatosságok után sohasem berzenkedett, s közismert volt, hogy senki sem tudott olyan nyugodtan aludni, mint a karakán, belevaló Alfredo őrmester.

– Beszélj, ember! – mondta halkan. – Vagy talán még nem fogtad föl, hogy a kezünkbe kerültél? Addig fogunk kínozni, amíg ki nem nyitod a szádad. Ezt elhiheted nekem.

– Csak vadászatra használom, excellenciás uram.

Iszonyú ordítás tört elő torkából, amint a korbácsütés feltépte a jobb arcát. A friss sebből kibuggyanó vér csöpögni kezdett piszkos ingére.

– Persze, embervadászatra, te ronda kutya! Mondd meg az igazat, mert azonnal felhasítalak a torkodig.

Pablo hallgatott. De mit is mondhatna. Ha vall, ez azt jelenti, hogy együttműködik a gerillákkal, s akkor lelövik „menekülés közben”, ahogy ezek a zöldruhás bitangok híresztelni szokták. Ha tagad, akkor is továbbkínózzák. Ha pedig árulást követ el, a gerillák előbb-utóbb utoléri, s megkapja tőlük az árulóknak és gyáváknak kijáró golyót a fejébe.

– Vetkőztessétek le! – parancsolta Losano hadnagy.

Alfredo őrmester egyetlen mozdulattal rántotta le az inget a sovány testről, és elvágta a zsinórt, amely a nadrágot tartotta. A nadrág a földre hullott, s a lesoványodott campesino meztelen állt hóhérai előtt.

– Nevezd meg a gerilla barátaidat!

– Nem ismerek egyetlen gerillát sem, excellenciás uram.

Néma csend lett a szobában. Kintről kutyaugatás hallatszott, meg a katonák nehéz lépteit, amint a fegyvereket és a szalmazsákokat cipelték be a házba. A nap még csaknem féhéren izzott, az égbolt a tikkasztó szárazságtól porfelhőben úszott a falu felett. Pablo érezte, hogy valami különös nyugalom szállja meg. Ez tehát a vég. A halál magas, karcsú, világos szemű, zöld egyenruhás katonatiszt alakjában jött elébe, kezében korbáccsal, mely villámként csapkod a bőrén. Különös, hogy nem érez fájdalmat. Bensőleg talán már évek óta készült erre az órára, s most mindez nem más, mint megisméltlése a hosszú órákig tartó ébrenlétnek, amikor elgondolkozott jövő sorsa felett, hogy mi vár rá majd akkor, ha egyszer a kezükbe

kerül. S íme, egy hadnagy meg egy őrmester úgy néznek rá, mintha valami tetű lenne, nem pedig ember. Így ér hát véget egy emberélet, gondolta magában Pablo, és valahol a lelke mélyén csendes iróniát érzett. Mindannyiunknak meg kell halnunk. Egyikünk szívrohamban, másikunk a hiányos táplálkozás miatt, ismét más leprában, rákban vagy vérbajban pusztul el, én pedig egy kihallgatás alkalmával...

Losano vállat vont és elmosolyodott.

– Őrmester! Vigye ki, és kötözze oda jó erősen egy fához. Mindjárt jövök.

A falu perceken belül megtudta, hogy Pablót elfogták. A hír oly gyorsan terjedt, hogy az emberek önkéntelenül is azon töprengtek, hogyan fordulhatott ez elő. Azt rebesgették, hogy kunyhójában gerilláktól származó fegyvereket találtak. A tér, ahol a férfiak a szabadsághős Simon Bolívar szobrának árnyékában ácsorogni szoktak, pillanatok alatt elnéptelenedett. A nap hevesen tűzött a karcsú templomtoronyra. Még a kutyák is eliszkoltak, farkukat szorosan a lábuk közé húzva. Itt-ott egy-egy férfi ugratott elő lován, majd eltűnt a sűrű erdőben. Az asszonyok aggódó pillantást vetettek férjük után. A katonák nagy csörtetve átkutatottak néhány házat, de miután semmit sem találtak, inkább leültek szórakozni a lányokkal.

Pablót mindenki ismerte Talmacban, mint ahogy Pablo is ismert mindenkit. A falusiak szerint valamikor tanult is, ami nagy szó Talmacban, ahol a lakosság hetven százaléka analfabéta. Pablo gyakran fogalmazta meg a falubeliek leveleit, kérvényeit, ő vezette a boltos üzleti könyveit is. Így anélkül, hogy meghatározott tisztsége lett volna, bizonyos tekintélyre tett szert, akárcsak Jorge barátja, akiről tudni vélték, hogy idegen nyelven is ért. Don Henricót természetesen mindketten szívből gyűlölték, s ők voltak azok, akik a falubelieknek először magyarázták el, milyen nyomorúságosan kevés bért kapnak azért a munkáért, amit a kávéültvényeken végeznek. Az ültetvényest egyébként mindenki gyűlölte, de ezt kimondani senki se merte, legkevésbé a nyilvánosság előtt. Ha pedig megjelent, levették előtte szalmakalapjukat, mélyen meghajoltak, és még barátságosnak is találták, amikor egészségük felől érdeklődött. Talán túl sok nyugtalanságot hozott Pablo a faluba, de ki tudná azt megmondani. Az élet elvégre mindig ilyen volt itt. Egyik keserves nap múlt a másik után. Jól tudták mindannyian, hogy mennyi a fizetésük. Azt is tudták, mennyit keresnek egy év alatt összesen. Mégis megitták a maguk pálinkáját, és egyéb nem történt. A hegyek mindig feketék, kékek vagy violaszínben játszó; az ég halványkéken ragyog, vagy vad felhők vonulnak rajta végig. A gyerekek megmaradnak vagy elpusztulnak. Mindezek fölött pedig ott a mindenható Úristen, aki dönt életük s haláluk felett, aki előtt fejet kell hajtani, mert ha nem, akkor előbb vagy utóbb, de feltétlenül büntetés következik. Egész életük csupa szenvedésből és gondból állt. De erről tulajdonképpen maguk se szereztek tudomást. A nyomor és a szenvedés, az egész életen át tartó éhezés számukra olyan magától értetődő jelenség, ami elől úgysem lehet elmenekülni. És megtanultak még mosolyogni is hozzá. Persze voltak dolgok, amelyek eleve nem létezhetek számukra, melyek oly messziről derengtek feléjük, akár a paradicsom. Ezeket a különleges javakat az Úristen csak a földesúrnak ajándékozta oda, aki, ha kedve tartja, körülkocsikázik autójával, lovakat tart, cselédekét bérel, akik kiszolgálják, campesinókat fogad, akik robotolnak neki. Néha már szinte jóságosnak tartották, hiszen kedves is tudott lenni. Persze olykor szigorúnak kell mutatkoznia, ez csak természetes. De ezt nemigen vették rossz néven tőle. Szemükben a földesúr éppúgy a külön világ rendjéhez tartozott, akár a gyerekek, akik egymás után születtek, és kerültek a temető földjébe. Ez az Isten akarata. Ő uralkodik mindenkéül fölött, és az ő akarata törvény. Aki ez ellen lázadzik, csakhamar megjárja. S aki megszegi a törvényt, viselheti a következményeket.

Így ment ez hosszú évtizedekig. De honnan tudhatták volna, hogy a házba folyóvizet, villanyt lehet bevezetni, vévét is lehet építeni? Hiszen ilyet sohasem láttak. Honnan tudhatták volna, hogy iskolának is kellene lennie a faluban? Van ugyan egy, de a kormány oktatási programja ellenére már hosszú évek óta üresen áll. De hát mi ez a Talmac tulajdonképpen? A

falu kizárólag Don Henrico kegyelméből áll fenn. És ha ő egyszer abbahagyja a kávétermesztést, a faluban egy csapásra mindenki munkanélkülivé válik. Mi lesz akkor velük? Hálások voltak hát, amiért a jó Isten egészséggel áldotta meg kenyéradó gazdájukat.

S ekkor jött Pablo meg Jorge, és fölvilágosította őket arról, hogy önállóan is tudnának kávétermeszteni, ha szövetkezetbe tömörülnének. Akkor még a haszon is az ő zsebükbe folyna, amelyet eddig Don Henrico söpört be magának. Kezdetben alig voltak képesek ezt megérteni. Hm. Saját haszon. Saját pénz. Semmi tartozás a földbirtokosnak. Milyen szép is lenne akkor az életük Talmacban! Szébb házakat lehetne építeni. Az asszonyoknak nem kellene többé a folyóról cipelni a vizet, meg gyakran jéghideg vízben mosniuk. Lenne vízvezetékük, rádiójuk.

Többször is beszélgettek ezekről, pedig inkább álomnak, mint valóságnak tűnt.

De Pablót most elfogták, a hadnagy meg fogja kínozni, és Pablóval véget ért még az álom is. És nem lesznek se szébb házak, se vízvezeték, se villanyfény, csak félelem.

Pablót olyan szorosan kötözték oda a fához, hogy a kötelek a húsába vágtak. Meztelen testén érezte a tűző nap perzselését, s tudta, hogy utoljára látja Talmacot. Megpróbált imádkozni: „Üdvözlégy Mária, malasztal teljes...”

Feje fölött golyó csapódott a fába, miközben egy másik lövedék közvetlenül a nyaka mellett fűrődött a fa törzsébe.

„Drága Szűzanyám, add, hogy hamar eltaláljanak,” imádkozott magában. „Könyörgöm, add, hogy hamar eltaláljanak. Nem tudom, meddig bírom még, csak azt, hogy mindenre képesek. Hisz kegyetlen állatok, már nincs bennük egy szemernyi emberség sem.”

– Mondd meg a barátaid nevét, te ronda disznó!

Teljes erővel belerúgtak a gyomrába. Teste összerándult, és megindult a vizelete.

– Odanézzen, őrmester! Összehúgyozza magát a félelemtől. Hozzon nekem gyorsan egy üveg rumot. Megszomjaztam ettől az undorító alaktól.

Cigarettaival a szájában odalépett a megkötözött emberhez. Végignézte, olyan tekintettel, mintha egy darab hús lógna előtte, melyet éppen most hozott a sarki mészárosból. Pisztolyát visszadugta oldaltáskájába, és begombolta. Hangját suttogóra vette, forró lehelete Pablo arcába csapott.

– Figyelj rám, amigo. Ha vallasz, szabadon engedünk. Erre tisztí becsületszavamat adom. Nevezd meg a barátaidat. Ki vele! Akarsz egy cigaretta vagy egy korty rumot? He? De először ki kell nyitnod a szádat. Egyáltalán nem értelek meg téged. Miért védelmezed az árulókat? Hiszen mind olyan, akár a rühes kutya. Úgy élnek, akár a vadak az őserdőben. Állj be inkább közénk, és hagyd őket a fenébe.

Pablo jól tudta, mennyit érnek ezek a szavak az olyan ember szájából, mint a hadnagy. A zöldruhás bitangok főnöke úgy sem tartaná be a szavát. Kettejük közt túl nagy ehhez a különbség. Ha egy állatnak becsületszavunkat adjuk, hogy nem fogjuk megütni, annak nincsen semmi jelentősége. Az állatoknak adott szavunkat nem kell betartani. Éppoly kevésbé kötelez a becsületszó akkor is, ha egy gerillával állunk szemben. Ezért hát beleköpött Losano arcába, pontosan a két szeme közé. A nyála volt az egyetlen fegyvere, ami még megmaradt. És amikor ezt megtette, így gondolkodott: Most végre előrántja a pisztolyát, és vad dühvel belémlő. Aztán táncolni fog körülöttem a föld, vörös karikákat látok, melyek mind gyorsabban forognak előttem, s azután nem lesz semmi, csak a végtelen sötétség, a teljes csönd, amely talán átvezet a halhatatlanságba. De ki tudja ezt? Losano azonban nem lőtt. Nyugodtan elővette zsebkendőjét, és letörölte arcáról a nyálat, mintha mindennapos dolog lenne, hogy a foglyok így viselkedjenek vele. Aztán kivette a cigaretta a szájából, és égő felét lassan, megfontoltan Pablo sovány melléhez nyomta. Pablo érezte saját húsának égett szagát.

– Szóval te is ahhoz az átkozott bandához tartozol, amelyik éjnek idején a katonáinkra lövöldöz – mondta halk, nyugodt hangon. – De most ennek vége. Egyszer s mindenkorra tudomására fogom hozni ennek a falunak, hogy miként bánunk el az árulókkal.

Hátrafordult és ordítani kezdett.

– Hé, őrmester! Hol van már az a rum? Nem megmondtam, hogy szomjas vagyok?

Alfredo futólépésben közeledett. Losano kikapta kezéből az üveget, lecsavarta tetejét, és ivott. Érezte, hogy a méregerős folyadék a nyelőcsővén keresztül a gyomrába folyik. Aztán a fához kötözött sovány emberre pillantott. Sohasem ismerte. Eddig még sohasem látta. Áldozata sovány volt, akár a többi campesino, és titoktartó, mint a gerillák minden segítőtje. De Losano számára ez egykutya volt.

A hadnagy előhúzta pisztolyát.

– Jól van, őrmester. Oldozza el! Nem fog messze futni.

Pablo megtántorodott, amikor érezte, hogy szabad. Megpróbált mozogni, de nem sikerült. A katonák hallgatagon meredtek rá. A lélegzés is nehezebbé esett. Néhány perc után azt vette észre, hogy vér folyik a testéből. Hát ez lenne a szabadság? Ennyire közel a halálhoz? – villant át Pablo agyán. Az lesz a szabadság, ha majd a test megmerevedve a föld alatt nyugszik, a lélek pedig madárként száll a gyönyörű talmaci táj felett magasan, golyóktól, szenvedéstől s az üldözőktől elérhetetlenül? Látomás volt ez már, melyben nem érezte többé a fájdalmat. Amor,... szeretet,... felicidad,... boldogság,... belazza,... szépség,... nincsenek többé szegények,... sem gazdagok,... ez már a szabadság, az egyenlőség, a testvériség, ahol nincs többé gyalogság, lovasság meg tüzérség – és nincs több kivégzés...

– No, miért nem menekülsz már, te nyomorult kutya? Két pisztolycső meredt rá, melyek rögtön okádni fogják a tüzet. Erős taszítást fog érezni, erősebbet, mintha ló rúgná meg teljes erejéből, s ő máris ott lesz a százezrek mellett, akik ezen a módon jutottak a másvilágra. Hirtelen ismét a nap felé nézett, mely tüzesen szórta sugarait a fehértetes talmaci kunyhókra. Mégsem szabadna elpusztulnia, mert halála a falu utolsó reménységét is eltörölné. Az emberek ismét azt gondolnák, megint csak hiba volt minden. Újra elkezdenének Istenhez imádkozni, aki eddig sem segített rajtuk, s újra a papra hallgatnának, aki ismét megígézné nekik a jobb életet – persze a mennyországban, nem itt, a földön. A nagy hazugság diadalmaskodna a papok és a földbirtokosok fizetett gyilkosainak segítségével, akik nem engedtek neki még egy vágyálmot sem dédelgetni. Don Henrico jót nevetne, hogy milyen simán ment minden, és poharat ürítene ezekkel a hidegvérű gyilkosokkal, akik egyetlen ember halálával az egész falut el tudták hallgattatni. És ettől a pillanattól kezdve, hogy ez a felismerés végigcikázott agyán, lázasan kezdett gondolkodni. Az egyetlen lehetőség, amellyel életét megmenthetné, valamilyen elterelő manőver lenne. Igen, de hogyan? Ezek minden pillanatban lőhetnek. Csak másodpercek kérdése.

– Miért nem iszol velünk egy kis rumot? Legalább egy kortyot. Biztos, hogy szomjas lehetsz.

Szomjas volt. Arcának sebéből csöpögött a vér, a mellére.

Ezek ők, gondolta magában. Az elnyomók. Az állig fölfegyverzettek. A jól tápláltak. Az erősek. A kérlelhetetlenek. Hát így lehet ezt az országot szolgaságban tartani. Don Henrico hívatta őket, hogy jöjjenek, és ők jöttek. Így megy ez itt Concienciában mindig. A földbirtokos, a pap, a rendőrség, és a hadsereg. És most itt állnak. Két ember... Azoknak a követői, akik Concienciát kormányozzák. Vérebek vérebei...

Hirtelen megdermedt. A fa mögötti magas bozótból apró neszt hallott. Mozdulatlanul, néma csendben figyelt. Hát mégis. A gerillák? Az lehetetlen. Jorge gyalog nem érhetett oda ilyen gyorsan. De akkor ki más? Meg kell próbálni időt nyerni. Csak néhány percet legalább, ó Istenem! Tartsd vissza a kezüket, Istenem! Talán mégis sikerülni fog.

– És ha vallok? – kérdezte.

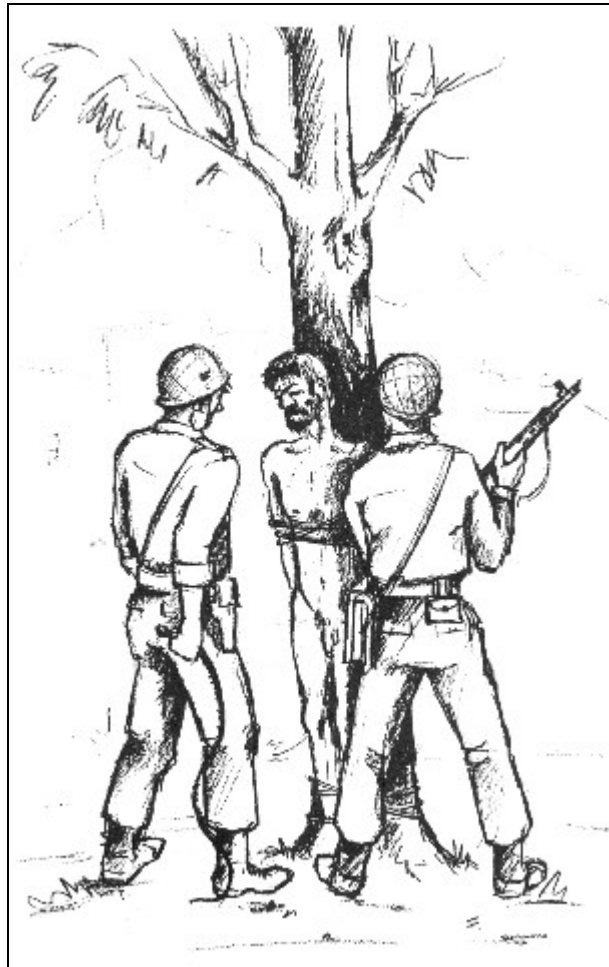
– Akkor kapsz egy cigarettát.

- És utána?
- Utána mehatsz, ahová akarsz.
- De maguk engem akkor is lelőnek. Mindig így tesznek.

Losano visszadugta pisztolyát övébe. Már csak Alfredo tartotta kezében fegyverét.

A hadnagy arcán gúnyos vigyor jelent meg. Szeméből a győzelem érzése sugárzott. Sokan vallottak már így, gondolta magában. Gyáva, meghunyászkodó kutyák mind. A halál közeledtére összecsuplanak. Kevés kivétel akad köztük. És beszélni kezdenek. Neveket mondanak. Én pedig elfogom a többieket is, akik szintén megtörnek, és köpni fognak. Láncreakció lesz. És a lánc utolsó szeme Rodriguez Tobar, akinek a fejére magas vérdíjat tűztek, s aki engem egy csapásra híres emberré tehet.

- Na, gyerünk, ki vele!

A lövés belehasított a csendbe, de nem Alfredo őrmester pisztolyából jött, sem Losanoéból. Alfredo őrmester arcán zavart meglepetés tükröződött, és értetlenül bámulta a zöld ingén lassan előszivárgó vérfoltot. Aztán ájultan hanyatt vágódott, fejét egy száraz gallyba verve. Losano dühtől tájékozva előkapta fegyverét, és az egész tárat belelőtte a bokorba, mely mögött Pablo abban a pillanatban már el is tűnt. Katonák rohantak elő, és tüzelni kezdtek a bokrokra, majd átkutatták az egész környéket, de Pablót sehol sem találták, helyette csak egy fiút, alig lehetett tizennégy éves, akinek a testét szinte szitává lyuggatták a golyók. Mellette feküdt fegyvere, s arcáról átszellemültség sugárzott. Losano dühös indulattal rúgott bele a halott gyermek arcába. A katonák tovább kutatták a terepet. De Pablónak nyoma veszett. Kifulladásra és az éghez fohászokodva kapaszkodott fölfelé a hegyekbe vezető ösvényen, melyen néhány órával korábban Jorge haladt a gerillák tábor helyé felé.

Pablo sohasem fogja meglátni a fiút, aki megmentette az életét. A lövés után néhány perccel egy hevenyészve ásott gödörbe dobták, és elhantolták anélkül, hogy a nevét, hóstettét följegyezték volna – már legalábbis azok, akik megölték. De ezzel mégiscsak sikerült megtörniük a falu lakosainak ellenállását. Amikor semmi hírt se hallottak a gerillákról, és amikor Losano hadnagy meg Alfredo őrmester – aki különben hamarosan fölépült – egyre gátlástalanabb terrort vezetett be, ismét visszazuhantak a nemtörődömségbe, a fásultságba, s meghajoltak a katonák hatalma előtt ugyanúgy, ahogy évszázadok során a földesuraik előtt.

A gerillák központi tábora, ahonnan Rodriguez Tobar a nemzeti hadsereg elleni hadjáratot irányította, messze a hegyekben bújt meg, mintegy harminc kilométerre Talmactól. A telepen volt egy kis tábori kórház, egy rádióállomás, valamint fegyverjavító műhely és egy raktár a fegyverek és az élelem tárolására. A tábor központja a parancsnoki épület volt. Az odavezető meredek utat, amelyen legföljebb csak lovasok járhattak, jól felszerelt gerillák vigyázták éjjel-nappal. Ezen kívül még három ponton építettek ki álcázott gépfegyver állásokat, a külső őrszemek pedig azonnal továbbították rádióhullámokon, ha bármi szokatlant észleltek lent a völgyben.

Sokáig tartott, amíg Tobar ezt a tábort be tudta rendezni. Az elsőt, amely körülbelül negyven kilométerre feküdt innen, a hadsereg kiszimatolta, és földig rombolta. Nagy mennyiségű fegyver pusztult el. Ráadásul odaveszett az összes gyógyszer, az élelmiszer, a kávékészlet, valamint az elektromos érintkezésre működő aknahálózat is. Súlyos csapás volt, melyet csak hónapok múltával heverték ki. Tobar megtanulta, hogy először az egész vidéket maradéktalanul ellenőrzése alá kell vonni, s csak azután építheti föl a központot.

Zambrano ezredes és gerillaszakértői meg a CIA-nak hozzá beosztott tagjai először jóízűt nevettek Tobar igyekezetén. De hamarosan elment kedvük a nevetéstől, mivel Tobar kettéosztva százhatvan fős csapatát, a hegyek közt megtámadta a hadsereg zászlóalját, és csaknem teljesen megsemmisítette. A sikeres támadással a gerillák visszaszerezték a teherautókat, a fegyvereket, az aknákat, valamennyi lőszeret és az összes géppuskát. Tobar most már további támadásokra is vállalkozhatott, hogy a vidéki lakosságot meggyőzze: sokkal okosabb dolog a gerillák pártjára állni, mint a hadsereget támogatni.

A dolog nyitja nagyon egyszerű volt. Csupán arról kellett gondoskodni, hogy a campesinóknak az legyen a benyomásuk: nem a hadsereg, hanem a gerillák kezében van a hatalom. Amikor ezt sikerült elérnie, már maguktól jöttek. Mert az Andok árnyékában, az égbenyúló hegyek lejtőjén évszázadok óta meghajoltak a tekintély előtt, függetlenül attól, hogy azt a földesúr képviselte, vagy egy rablóbanda, hadsereg vagy rendőrség, mely a gazdagok minden óhaját szó nélkül teljesíti. Ezt a tekintélyt rendszerint sok éven át a legiszonyúbb vérengzések révén sikerült csak fenntartani. Kezdetben tényleg örülség lett volna feltételezni, hogy a campesinók, ezek a nincstelen mezőgazdasági munkások neki, Tobarnak segítenek majd, szembefordulva azokkal, akik előtt nemzedékeken keresztül oly sokszor térdre kényszerültek, hogy a megalázkodás szinte vérükké vált. De aztán Tobar belátta, hogy a campesinókat csak úgy nyerheti meg magának, ha egyértelműen be tudja nekik bizonyítani, hogy sem a hadsereg, sem a rendőrség, de még a földesúr ereje sem ér föl a felfegyverzett gerillákéval, és hogy minden árulóra kímélet nélkül golyó vár. Ettől a naptól kezdve minden éjszaka tíz-tizenöt főből álló kisebb gerillacsoportok kószáltak végig a vidék minden részén. Kiképzésük ebben a táborban folyt, ahol kiválóan megtanulták a gerilla harcmodort. Ezek a csoportok aztán végigpásztázták a környéket, s irgalmatlanul lelövöldözték a kizsákmányolókat, hulláikat pedig kifektették a falu közepére. Nagyobb szabású vállalkozások alkalmával maga Tobar vette kezébe a vezetést, miután előbb gondosan felvázolta a támadás minden részletét. Olykor még az is sikerült neki, hogy egész hadoszlopokat válasszon le a derékhadról, melynek következtében elképesztő pánikot és zavart idézett elő a hadseregben.

Tobar jól tudta, hogy gerilláinak élete távolról sem rózsás, és hogy embereinek a legkitűnőbb egészségi állapotban kell lenniük ahhoz, hogy az őserdőn keresztül, nehéz csomagokkal megrakodva, nyaktörő akadályokkal teli és veszélyes terepen hosszú kilométereken át bírják az utat anélkül, hogy a legkisebb nyomot hagynák maguk mögött. A kiképzés éppen ezért éppoly kérlelhetetlen volt, akár a panamai Southern Command antigerilla központjában. Mindenesetre a tengerészgyalogság úgynevezett kemény táborának kiképzési módszerei kellemes nyaralást jelentettek Tobar kiképző tanfolyamaihoz képest.

Kezdetben az élelmezés okozta a legnagyobb problémát, de ez az akadály is elhárult a campesinók közreműködésével, akik az élelmiszert fölvásárolták, kunyhóikba elrejtették, majd éjnek idején kiszállították a központi táborba. Amióta azonban Losano hadnagy lett a talmaci század parancsnoka, újabb nehézségek jelentkeztek. Rodriguez Tobar sokat aggódott ezen a napon Raoul, Emanuel, Pedro, Carlos és Armando miatt. Rádióösszeköttetés révén már értesült a történekről. Tudta, hogy barátainak nagy kerülőutat kell megtenniük ahhoz, hogy megkíséreljék elérni a központi táborhelyet, ahol ő maga is csak még néhány nap óta tartózkodik. Nagyon remélte, hogy ez sikerülni fog nekik. Szerencsére kellő időben felismerte, hogy csapdába került, és miután hírül vitték neki az eseményeket, azonnal ott hagyta a helyet, ahol az árulóval találkozott, s ahonnan az öt gerillát útnak indította.

– Halló, Jorge!

A faluból menekült segédparancsnok futva közeledett, s amikor odaért, tisztelgett.

– Igenis, kapitány.

Tobar egy fatörzshöz támaszkodva ült, ahonnan áttekinthette a lába alatt elterülő völgyet.

– Mikor küldi ki Losano az első őrzőjáratot Talmacból?

– Legkevesebb két napon belül, kapitány, ha a híreknek hinni lehet.

– Megbízhatók az összekötők, Jorge?

– Én nem tudom, de néha nem nagyon hiszek nekik. Adataik mindenesetre nem mindig pontosak.

– Hogy vélekednek a campesinók Losanóról?

– Halálos rettegésben élnek. Mizantrópnak, embergyűlölőnek hívják, katonáit pedig zöldruhás gazembereknek nevezik. Lelketlen gyilkosok bandája az egész század.

– Nálunk is rosszabbak?

Jorge megrántotta széles vállát.

– Az attól függ.

Rodriguez cigarettával kínálta meg a segédparancsnokot.

– Ül le ide, Jorge, ne állj ott nekem olyan bután, mint ahogyan a katonáéknál szokás. Mi van az emberekkel?

– A szokásos problémák, kapitány. Kötözködés az értelmiségiek, a mezőgazdasági munkások és a régi gerillák között.

– Ezek mindig előbukkannak, amikor harcra kerül sor – válaszolta röviden Tobar –, vagy ha napokon át kell fáradtan kutyagolni valahova. De ne hagyd őket sokáig nyugodni! Szedd őket ráncba egy kicsit, hogy ne legyen idejük egyébre gondolni.

Elgondolkodva nézett a messzenyúló mezők felé, melyek csendesen és mozdulatlanul töltötték be a látóhatárt. De mindketten érezték, mennyire csalóka ez a mozdulatlan nyugalom. A campesinókat a végsőkig kiszipolyozzák, különösen Talmacban, ahol most Losano hadnagy garázdálkodik.

– Hogy van Pablo? – kérdezte kis idő múlva.

– Megviselte annak a fiúnak a halála. Türelmetlenül várja, hogy bosszút állhasson Losanón.

– Küldd ide, Jorge.

– Mindjárt hívom, kapitány.

Rodriguez még akkor is maga elé meredt, amikor Pablo már ott állt előtte. Arca komoly volt és gondterhelt, Raoul és emberei miatt aggódott, akik még a mai napig sem tértek vissza.

– Ülje le, Pablo, beszélnem kell veled.

– Jó, leülök, kapitány.

– Nem vagy megalégedve?

A sovány gerilla csak hallgatott.

– Válaszolj. Tudod, nem vagyok hozzászokva, hogy valaki hallgasson, amikor kérdezem.

Nem vagy megalégedve?

– Nem vagyok, kapitány.

– És miért nem?

– Mert sokáig halogatjuk Talmac felszabadítását.

Rodriguez Tobar mélyet sóhajtott.

– Nem tudjuk felszabadítani Talmacot, amigo. Ahhoz még nem vagyunk elég erősek.

– Közben pedig...

– Közben pedig Losano tovább terrorizálja a lakosságot.

Odahajolt a férfihoz, szinte belebeszél az arcába.

– Ezt úgysem érted meg első hallásra, Pablo. Azoknak ott lent előbb meg kell érezniük hátukon az ostort, mielőtt mellétek állnak. Te is csak akkor jöttél ide, miután elfogtak, megkínóztak, és majdnem agyonlőttek.

Pablo arca elborult.

– Hát ezért vár maga ilyen sokáig?

Rodriguez bólintott. Az alattuk elterülő vidékre mutatott.

– A földesurak és a papok túl sokáig verték a fejükbe, hogy mi semmirevaló útszéli betyárok, közönséges rablók vagyunk, és hogy az igazság az ő oldalukon van. A campesinóknak a saját bőrükön kell megtapasztalniuk, hogy miféle csőcselékből tevődik össze a nemzeti hadsereg. Hogy katonái becsapják, megkínózzák és agyonlövik őket. Aztán kezdenek majd komolyan venni bennünket. Pablo, te éppen olyan jól tudod, mint én, miféle hírek keringenek rólunk mindenfelé. Hogy megerősöszkoljuk a nőket, agyonlőjük a férfiakat. Bár az igazat megvallva, az utóbbi tényleg megesett. Ráadásul a papok azt prédikálják, hogy kommunisták vagyunk, Isten pedig tiltja a kommunizmust, és szerintük mindazok, akik a mi pártunkat fogják, egytől egyig a pokolba fognak jutni.

– Maga tehát ezért vár ilyen sokáig, kapitány?

– Nem, nem csak ezért. Előbb alaposan fel kell fegyverkeznünk, minden tekintetben ki kell képeznünk magunkat, mielőtt támadásra indulnánk. Látod, Losano azt hiszi, hogy terrorral fenntarthatja a hatalmát. És némiképpen igaza is van. Mégis hiba csúszott a számításába. Nekünk is a terror segítségével kell hatalomhoz jutnunk, csak hogy az elnyomottak terrorjának segítségével. A támaszpont elleni támadás eredeti tervét egyébként megváltoztattam. Azt hiszem, az első terv nem a legszerencsésebb. Gondosan áttanulmányoztam, és több bizonytalan pontot találtam benne. Mi pedig nem engedhetjük meg magunknak, hogy nagy veszteségeink legyenek. Azt hiszem, mindenekelőtt Losanót és Don Henricót kell célbavennünk. Halálukkal sokak rokonszenvét megnyerhetnénk, s valószínűleg egész sor férfi csatlakozna hozzánk.

Pablo komor ábrázata földerült.

– Én is részt vehetek a támadásban?

Tobar mélyet sóhajtott.

– Ezt még nem tudom. Te gyűlölöd Losanót, nem igaz? Ha pedig az ember gyűlöl, nem tud nyugodtan gondolkodni. Aki gyűlöl, annak remeg a keze. Egy ilyesfajta vállalkozásnál okosan és higgadtan kell munkához látni, és nem szabad, hogy bármi eltérítse a figyelmünket. A gyűlöletteddel nem érünk semmit, bármekkora legyen is.

– Hogy érezné magát kapitány – kérdezte Pablo sötéten –, ha a mellébe nyomnának egy égő cigarettát.

– Pontosan úgy, ahogy te, amigo. De már tucatnyi embert vesztettem el amiatt, hogy kezdetben engem is hatalmába kerített a vak gyűlölet. Csak akkor jelentkeztek az első sikerek, amikor legyűrtem ezt az érzést.

– Mit tervez, kapitány?

Rodriguez éles tekintettel pillantott a másikra.

– Éppen ezt akarom veled megbeszélni. Losanót ugyanarra a fára fogom felakasztani, amelyen téged megkínózott. Utána pedig Don Henrico következik.

– Vele mit fog csinálni?

– Elraboljuk.

– Mikor?

– Ha majd mindent a legapróbb részletekig kidolgoztunk. Te gondoskods az élelmiszer utánpótlásról, igaz?

Pablo bólintott.

– Rendben van. De most az legyen az első dolgod, hogy a campesinóktól kipuhatolod, mit forgat a fejében Don Henrico és Losano. Pontosan kell tudnunk, mikor kelnek, mikor fekszenek, mikor és hova mennek, hol találkoznak egymással. Ne felejts ki semmit! A legjelentéktelenebbnek tűnő apróság se kerülje el figyelmedet. Derítsd ki, hogy állnak fegyver dolgában, és azt is, milyen a testőrség felkészültsége. Egy hetet adok arra, hogy az adatokat összegyűjtsd. De légy nagyon óvatos. Ne szólj senkinek arról, hogy mit tervezünk. Mondd meg nekik, ők se emlegessék, hogy kérdezősködtél. Csak a legjobb barátaidban bízzál. Megértettél?

Pablo arca felragyogott.

– Természetesen, kapitány.

– Jó, hát akkor most menj, és gyűjtsd a híreket. De azért beszélj meg a dolgot Jorgéval is. És mindenekelőtt őrizd meg a józan eszedet. Vak gyűlölettel eddig még egyetlen háborút sem nyertek meg.

11. Valencia páter kiáltványa

A fővárosban a szokottnál élénkebb volt a forgalom ezen a reggelen. A gépkocsik és autóbuszok ezrein kívül megjelent az utcákon több száz rendőrségi dzsip és teherautó, amelyeknek a lakosság a „les bandoleros de la ciudad” nevet adta. A dzsipeket és teherautókat – mind észak-amerikai hadianyag – a minisztérium vásárolta óriási tételekben. Ezek a gépjárművek csaknem kivétel nélkül a második világháborúból maradtak vissza. Jól értesült körök szerint az Egyesült Államok kormánya nagyrészt ingyen ajándékozta őket Concienciának, hogy a kormány könnyebben tarthassa fenn a rendet az országban.

Az államvédelmi rendőrség már útban volt a nemzeti egyetem felé, ahol azon a napon készült Valencia nyilvánosságra hozni politikai programját.

Az Egyesült Államok követsége Boliva sugárúti hatalmas épületének második emeletén két férfi állt mozdulatlanul, és gondterhelt arccal figyelte az ablakból a rendőrosztagok felvonulását.

– Ez cseppet sem nyugtat meg engem – szólalt meg végül Thomas Cooper észak-amerikai nagykövet.

A mellette álló férfi, Don Ignacio Fierro sajtómágnás, gyáros és földbirtokos figyelmesen nézett Cooper szikár héjaarcába. El kellett ismernie ennek az embernek a befolyását, hatalmát, politikai éleslátását. De elsősorban a kemény amerikai dollárok előtt hajolt meg, amelyeket az elnök és az ő New York-i bankszámlájára folyósítottak – mintegy viszonzásul politikai magatartásáért. Ezért támogatta az elnök és ő a Concienciában letelepedett észak-amerikai vállalkozások egész sorának, többek között a STAR olajtársaságnak, néhány fontosabb kakaó- és kávéültetvénynek, valamint a fővárosi nagyszállónak és több más nagyobb gyárnak az érdekeit. Megbeszéléseik alkalmával Ignacio Fierro mindannyiszor élethűen ecsetelte a követ előtt a gerillák véres akcióit, az elkövetett kegyetlenségeket és a földbirtokosok elleni brutális támadásokat. Az egyszerűség kedvéért azonban mindig elfelejtette megemlíteni a hadsereg és a rendőrség garázdaságait, a titkosrendőrségről nem is beszélve. Napilapjai, folyóiratai segítségével lassan a gyűlölet gyűrűjével sáncolta körül a gerillákat, és Thomas Cooper jót mosolygott, amikor legutóbb a gerillaellenes katonai paradén a zöldruhás ejtőernyősöket hangos tetszésnyilvánítással fogadta a nézőközönség.

Nem régóta tartózkodik Concienciában, de elődjétől eltérően folyékonyan beszél spanyolul, ismeri az ország irodalmát, történetét. A korábbi követ részletes tájékoztatásának köszönheti, hogy jövendő állomáshelyéről már jó előre hű képet alkothatott magának.

Röviddel azelőtt, hogy eljött Washingtonból, behívták a külügyminisztériumba, ahol nyíltan közölték vele, hogy erre a posztra azért éppen őt szemelték ki, mivel – úgymond – évekig teljesített külügyi szolgálatot Kelet-Európában, a vasfüggöny mögött. A külügyminisztérium magas beosztású tisztségviselője felhívta figyelmét a szociális forradalom veszélyeire, olyan férfiak tevékenységére, mint Fidel Castro és Che Cuevara, és az olyan beállítottóságú püspökre, mint Don Helder Camara, valamint Don Jorge Marcus de Oliveira. Utalt az amerikaellenességre, amely Concienciában egyre szélesebb méreteket ölt. A tisztségviselő részletes dokumentációt nyújtott át neki azokról a személyekről, akik Concienciában kulcspozíciót foglalnak el. Így kerültek birtokába a Colombo államelnökről, a bíborosról, Ignacio Fierróról, Cuellarról, Antonio Valenciáról és másokról szóló titkos okmányok. Mi sem volt számára ennél érdekesebb olvasmány.

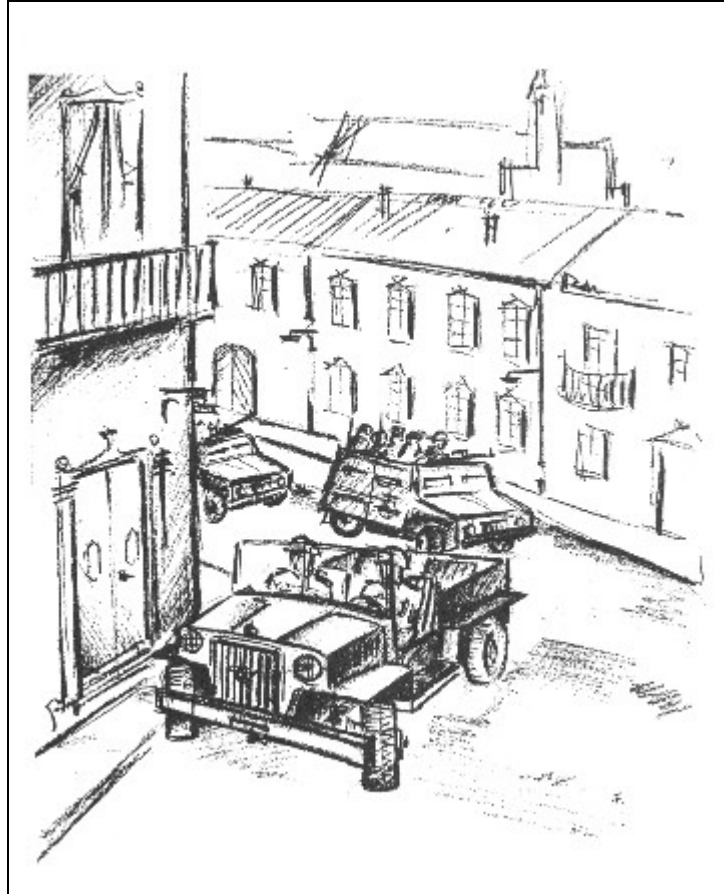
– Mi a véleménye, Don Ignacio?

– A sajtómágnás mélyet sóhajtott.

– Tegnap este beszéltem Valenciával egy kerti ünnepségen Cuellarnál. Felajánlottam neki egy alapítandó szociológiai intézet igazgatói székét, de visszautasította.

A követ hallgatott egy darabig. Aztán nyugodt hangon megszólalt, de szavaiból érződött a szemrehányás:

– Ezzel elkéstek, Don Ignacio. Ezt tíz évvel korábban kellett volna megtenni.

Ez a legkevesebb, gondolta magában. Don Ignaciónak nyitott szemmel is vaknak kell lennie, ha nem veszi észre, hogy a lakosság lassanként torkig van az ilyen félmegoldásokkal. Mindez nem más, mint propagandacélokat szolgáló üres tálcolmány, amelynek semmi kézzelfogható eredménye sincs. Jól ismeri ezeket az elképzeléseket, s tudja, milyen nagy hűhóval szokták velük mindig telekürtölni a világot. Próbáltak itt már mindent: létrehoztak széleskörű jótékonyági szervezeteket, lakótelepeket alapítottak a hegyekből bevándorolt campesinóknak, rádióállomásokat avattak, televízióműsorokat indítottak az analfabétizmus felszámolására, valamint a legégetőbb bajok enyhítésére. Mind jószándékú tervek, melyek helyel-közzel beváltak, olykor jól sikerültek, de lényeges változást mégsem hoztak Conciencia számára.

Ezt használták ki a baloldali csoportosulások, amelyek az oktatásügy gyökeres átalakítását, földreformot és az államigazgatás teljes újjászervezését követelték, és céljaik megvalósításához éppen olyan vezetőt kerestek, mint Antonio Valencia.

Mindez érthető, gondolta a követ, de neki mégis csak örködnie kell a magas észak-amerikai tőkebefektetések fölött, melyek Latin-Amerikában már az ötmilliárdos határt is túllépték. Mindenekelőtt meg kell akadályozni a baloldali erők egyesülését, mely hazájának gazdasági érdekeit könnyen veszélybe sodorhatja. Ezt Kuba példája egyszer s mindenkorra bebizonyította.

– Milyen intézkedéseket irányzott elő a rendőrség arra az esetre, ha az egyetemen kitörne a sztrájk?

Ignacio türelmetlenül dobolt ujjával az ablakpárkányon. Vannak pillanatok, amikor legszívesebben szemébe vágná a követnek, hogy elege van már a gazdasági zsarnokoskodásból, s utána faképnél hagyná. De ha ezt egyszer megtenné, kegyvesztetté válna az elnöknel, aki talán éppúgy vélekedik az észak-amerikaiakról, de már túl sokat nyert rajtuk ahhoz, hogy az esetleges szakítás ne érintené súlyosan mind a maga, mind pedig az ország érdekeit. Köztudott, hogy az Egyesült Államok 1951 és 1961 között mintegy ötmilliárd dollárt investált Concienciában, viszont a nyereség, amit ezekben az években zsebre vágott, több mint tízmilliárdra rúgott. Habár ezt a hasznot nem maga a kormány, mindenesetre az Egyesült Államok nagyvállalatai söpörték be, amelyek viszont szintén nagy befolyást gyakoroltak a külügyminisztériumra. De bárhogy legyen is, sokkal biztosabb érzés ezt az északi szövetségest barátnak tudni, mint elidegeníteni. Biztonságosabb ez a maga számára, a nagybirtokosok számára és a kormány számára egyaránt. Az USA ezenfelül még segíti is az elnököt a gerillák elleni háborúban. Ezért nem fakadhatott ki Ignacio Fierro.

– Excellenciás uram, minden lehető elkövetünk – szólott hosszú hallgatás után. – Csapataink készen állnak a bevetésre, s a legelső komoly megmozdulás esetén az elnök haladéktalanul elrendeli az ostromállapotot.

A követ odalépett terebélyes íróasztalához, s szeme néhány pillanatig büszkén pihent az Egyesült Államok lobogóján és az elnök arcképén. Tulajdonképpen egyáltalán nem szerette állomáshelyét ebben a dél-amerikai országban, mert amivel itt napról napra, újból meg újból foglalkoznia kell, nem egyéb, mint holmi politikai marhavásár. Bezzeg a vasfüggöny mögötti országokban másképpen volt ez. Ott időről időre katonai és politikai jelentéseket kellett összeállítania, szigorúan bizalmas és fontos jelentéseket, melyeket aztán óramű pontossággal küldött a diplomáciai futárral Washingtonba. Alig bírta a nevetést visszatartani arra a gondolatra, hogy mi történt volna, ha ott is beleavatkozik az illető ország belügyeibe. Csak próbálta volna meg a kormány tevékenységét befolyásolni vagy előírni, mint ahogy itt teszi! Keleten ezért az első hónap után kiutasították volna mindazokkal a következményekkel, amelyek – egy ilyen botrány után – politikai pályafutásának kettétörését jelentették volna. Nem mintha itt olyan nagyon könnyű lenne. Valóságos kötélváltást kell járnia, nehogy túlságosan megbántsa a concienciai hatóságok érzékenységét. Mert ezen a téren tele vannak kisebbségi komplexusokkal, mivel szüntelenül szembe kell nézniük az Egyesült Államok hatalmas erejével, másrészt viszont minden észak-amerikai afféle otromba medvének gondolnak, amely hatalmas mancsaival belegázol latin-amerikai kultúrájukba, és azt hiszi, Conciencia csak afféle nagy állatkert, nem pedig a kontinens – hacsak nem az egész világ – egyik legmagasabb kultúrájú országa.

– Az önök elnöke a gyors döntéseiről híres. Nagyon örülnék, ha közölné velem, a legnagyobb tiszteletet tanúsítom iránta. Ő minden tekintetben elsőrangú államférfi, s ezt kormányommal is tudatni fogom.

Lassan kezd belejönni, gondolta magában Ignacio Fierro meglegedve. Kíváncsi vagyok, mit akarhat tőlünk.

A követ leült íróasztalához, megköszöri torkát, és Fierro tudta, most olyan közleményt fog hallani, mely közvetlenül a Fehér Házból származik. Cooper kinyitott az asztalán egy mappát, mely zömmel újságkivágásokat tartalmazott. A francia és német nyelvű cikkek mellett ott volt mindenütt a gondosan gépelt fordítás is.

– Az utóbbi időben rendszeresen jelennek meg a világsajtóban tudósítások, melyek sem a mi sajtóirodánkban, sem a mi levelezőinktől nem származnak. Ezeket bizonyos Bruce Cornell angol publicista írja, aki egyidőben több európai lapnak is dolgozik. Nem ismeri véletlenül? Fierro bólintott.

– De igen. Biztonsági rendőrségünk figyelni már. Jóban van Esther Grahammel, a STAR olajtársaság igazgatójának lányával, aki pillanatnyilag páter Valencia titkárnője.

A követ szűrős pillantást vetett rá.

– Miért nem vonják meg tőle a tartózkodási engedélyt?

Fierro mosolygott.

– Garcia ezredes nem akarja. Azzal érvel, hogy rövid időn belül ebből az emberből fogja húzni a legtöbb hasznot. Már legalábbis ami a tudósításokat illeti.

– Hogyan gondolja ezt?

– Ezt én sem tudnám pontosan megmondani. Csak annyit tudok, hogy az ezredes szabad kezet kapott az elnöktől.

A követ erre elhallgatott. Mappáját összecsuksa, felállt, s újra az ablakhoz lépett. A járdán fiatalok kis csoportja vonult, valószínűleg egyetemisták. Szótlanul, mogorván haladtak az egyetem felé. Az úttesten még mindig dübörögtek a katonai tehergépkocsik, mintha máris kihirdették volna az ostromállapotot. Beszélmem kell ezzel a Grahammel, gondolta. Talán az lenne a legjobb, ha lánya az Egyesült Államokban folytatná tanulmányait. De Grahammel elővigyázatosnak kell lennie, mert számára csak egyetlen nő létezik a világon, s az nem más, mint a lánya.

– Lehetne még ma beszélni az elnökkel?

– Legjobb, ha Valencia programbeszéde után keresi föl – válaszolta Fierro. – Nagy súlyt helyez az ön véleményére. Én is köszönöm ezt a beszélgetést, excellenciás uram. De most a laphoz kell sietnem. Ma fontos híreket várunk.

A követ a kezét nyújtotta.

– Tudja, nem is annyira a hírek a fontosak, hanem az a mód, ahogyan tálalják őket. Remélem, Don Ignacio, számíthatok magára.

Amikor Fierro mögött becsukódott az ajtó, a követ hirtelen nagyon fáradtnak érezte magát. Az ilyen konfliktusok előtt, mint ez a mostani is, valósággal rosszul fogja el. Kinek az érdekeiért veti be magát tulajdonképpen? Kinek az érdekei miatt alszik rosszul már napok óta, s ki miatt ideges, durva odahaza? Már a koktélparkon is alig tudja visszafojtani magába ezeket a kérdéseket. Ötvenkét éves, és mit csinált egész életében? Mindig azt a szerepet játszotta, amelyet a külügyminisztériumban előírtak neki. És mi van a követségen? Ott olyan emberekkel van körülveve, amilyen ő is volt valaha, karrieristákkal, akik sohasem mutatják valódi énjüket. Akik öltöny helyett úgyszólván állandóan szmokingot hordanak, és távol élnek a valóságtól. Akiket viszont szívesen látna maga körül, azokkal alig érintkezhet, mert őket kiszorítják a „fontos személyiségek”, akik pedig csak szükségtelenül rabolják az idejét, és gyakran olyan döntésekre kényszerítik, amelyekkel bensőleg egyáltalán nem ért egyet. Ezekben az esetekben a saját, valamint hazája érdekei között kell döntenie, és ő mindig az utóbbit választja, mivel Concienciában ő a legmagasabb észak-amerikai tekintély. Állandóan a saját énje és a Fehér Ház között ingadozik, s hogy képzettsége, pályája és ambíciói révén befolyást szerezzen magának, a választás meglehetősen könnyű, ha közben tudja is, hogy túl gyakran becsapja magát. Ha például választania kellene Conciencia elnöke és Antonio Valencia barátsága között, szívesebben döntene a pap személye mellett, pedig az elnök részéről semmiféle veszély sem fenyegeti az Egyesült Államokat, a pap viszont annál nagyobb veszélyt jelenthet. Ha kimondhatná, melyiket tartja becsületesebbnek, habozás nélkül Valenciára szavazna, pedig ha ő elérné, amit akar, túl nagy lenne a valószínűsége, hogy második Vietnammá fajulnának itt az állapotok, aminek többek közt Che Guevara is fölöttébb örülne. Politikai szempontból nézve az elnök szövetségese az Egyesült Államoknak, Antonio Valencia pedig az ellensége. Emberileg viszont az elnök nem más, mint egy pénzéhes profitvadász, Valencia pedig Latin-Amerika messiása. A követ a kezére tekintett,

mintegy készen arra, hogy ártatlansága bizonyítására megmossa azt, miként Pilátus tette, aki ugyanilyen csodálatot érzett egy ember iránt, akit később keresztre feszítettek.

Házi telefonja után nyúlt. Titkárnője azonnal jelentkezett.

– Igen, excellenciás uram.

A követ mosolygott, mert tetszett neki a titkárnő nyugodt, magabiztos hangja, mely egy kissé talán rekedt volt, de ez annál érdekesebbé tette.

– Ellen, lenne szíves átjönni hozzám?

– Azonnal, excellenciás uram.

Tudta, hogy a lány most gyorsan rendbehozza a frizuráját, egy szem festéket ken az ajkára, s csak azután indul el magas sarkú cipőjében az összekötő folyóson az irodája felé.

Kopogása halkán, szerényen hangzott. Beléptekor felnézett, s tekintete egy pillanat alatt végigsiklott a lány mellén, lábán, majd fölemelkedett a szőke szempárhoz.

– Jó színben van, Ellen. Hogy csinálja ezt itt, ebben az országban?

– Köszönöm a bókját, excellenciás uram. Időben fekszem, és természetesen sokat sportolok.

– Foglaljon helyet, Ellen. Ki kell beszélnem magamat. Tegye most félre a jegyzetömbjét. Egy kicsit hangosan szeretnék gondolkodni.

Kiterjedt társadalmi kapcsolatai ellenére a legmagányosabb ember, akit Ellen valaha az életben ismert. Házassága sem sikerült valami jól, habár a külvilág erről alig szerzett tudomást. Gyermekai sincsenek vele, az Egyesült Államokban tanulnak. Miért mindig a hajó kapitánya a legmagányosabb ember a világon? – kérdezte magában Ellen. Egy követ pedig még elszigeteltebb, mert olyan emberek veszik körül, akiknek jövője éppen tőle függ. Magányossága csak mélyül azzal, hogy sokszor saját meggyőződése ellenére kell döntenie. A kapitány azonban a maga útját járja. Viharban ő vezeti át a hajót a hullámokon. Ő vállalja a felelősséget, ő maga a törvény. De egy követ hiába akarja visszautasítani kormányának utasításait, neki saját lelkiismeretével szemben is érvényre kell juttatni azokat. S ezért az jut számára osztályrészül, hogy igazi énjéből minden nap át kell engednie egy kis darabot a halálnak.

– Ismeri Esther Grahamet? – kérdezte a követ.

A lány bólintott.

– Miféle lány?

Most mit feleljek erre? – töprengett magában. Egy nő mindig másképpen nézi a másik nőt, mint egy férfi. Megítélésekor egészen más mértéket alkalmaz.

– Csinos, kellemes, gyors, vonzó és jól fejlett a szónak szoros és képletes értelmében egyaránt. Úgyis lehetne mondani, excellenciás uram, hogy az a típusú fiatal nő, aki tetszik a férfiaknak.

A követ megigazította nyakkendőjét, amint magán érezte a lány tekintetét. Pillantásuk egy lélegzetnyi ideig találkozott. A lánynak az volt az érzése, a férfi tekintete ölelő karként fonódik a teste köré.

– És az ön nézete szerint, Ellen, Graham kisasszonynak milyen a politikai beállítottsága?

– Azt rebesgetik, excellenciás uram, hogy kommunista, de én alig hiszem ezt. Ha ebben az országban valakinek az érdeklődése a szociális problémák felé terelődik, mindjárt így bélyegzik meg.

Ezt ő is tudta, de csak bosszúsabb lett attól, hogy titkárnője szájából hallja. Ellennek mégis igaza van. Olyan címke ez, amelyet az elnök minden ellenségére rányomnak, de azokra föltétlenül, akik haladó szellemű szociális programmal lépnek föl. Cigarettaival kínálta meg a titkárnőt. A bizalom jelének tűnt ez, melyet mint követ tulajdonképpen meg sem engedhetne magának. De már gyakrabban megtette, s talán éppen ezzel a mozdulattal indult el valamikor a kettejük közt ma is fennálló meghittebb kapcsolat.

– Ellen, van magának fogalma arról, mennyit investál az Egyesült Államok ebbe a kontinensbe?

A titkárnő elmosolyodott.

– Szabad emlékeztetnem, hogy az erről szóló jelentést én gépeltem le önnek?

– Érdekelve vagyunk a kávé-, gyapot-, rizs- és dohánytermesztésben, különböző nagyipari vállalatoknál, valamint az olajtermelésben. Rengeteg hasznot hoznak hajótársaságaink, főként a tankhajók. Itt mi nem engedhetünk meg magunknak egy Antonio Valenciát. Ez az ember az állásomba kerülne.

A lány érezte főnöke szavai mögött a bizonytalanságot, de mégse tudta megvigasztalni, mert nem akarta, hogy megvigasztalják.

– Megértem excellenciádat.

A követ fölkelt, az ablakhoz sétált, és rátámaszkodott az ablakpárkányra. A nappal szemben csak fekete körvonala rajzolódott ki.

– Te szegény Kuba, olyan messze az Istentől és oly közel az Egyesült Államokhoz! Ismeri ezt a mondást, Ellen? Ugyanezt Concienciára is lehetne alkalmazni, de még inkább el lehetne mondani: Te szegény Egyesült Államok, oly közel Istenhez, és oly távol Latin-Amerikától! Hát nem támogattunk még elég zsarnokot, amilyen az itteni elnök is? Ez mindent megtesz, amit kívánok tőle, de néha mégis azt gondolom, hogy ravaszabb mint én.

A lány a fejét rázta.

– Nem ravaszabb, csak gátlástalan, excellenciás uram. Mi, észak-amerikaiak ezekben a dolgokban kissé naivak vagyunk. Ilyen a természetünk, és ezt nem esik jól beismernünk. Öt milliárdot bocsátunk olyan földrész rendelkezésére, ahol nem szível bennünket senki. Sem a kormány, sem az ifjúság, sem a munkások. Fegyvert, pénzt és sok más egyebet ajándékozunk a diktátoroknak, profitvadászoknak csak azért, hogy a mi eszméinket meghonosítsák. Concienciában nyugalmat szeretnénk, de vajon nem éppen nyugtalanságot értünk-e el azzal az ötmilliárdal?

– De igen. Noha több milliárdot nyerünk rajta – válaszolta halkán a követ. – Mert az eszmék mögött, amelyeket az imént volt kedves említeni, meg kell látnunk azt a tényt, hogy itt könyörtelen üzletvilág uralkodik, és többnyire a mi közreműködésünkkel exportálnak innen az Egyesült Államokba, hogy a nyersanyagot feldolgozva, óriási nyereséggel ismét visszahozzuk ide. Vagy talán nem volt erről tudomása, Ellen?

A lány elvörösödött, és zavartan nézett a főnökére.

– Elnézést, excellenciás uram, senkire sem akartam ráerőszakolni a magam véleményét.

Szótlanul nézte a lányt. Persze, hogy nem akarta, csak egyszerűen kimondta, amit gondolt, s amit ő nem vallott be sem saját maga, sem a beosztottai előtt.

– Tekintse úgy, Ellen, hogy nem beszéltünk erről. Nagyon örültem, hogy átjött hozzám.

A lány megértette a mozdulatot, és felállt. Amikor a férfi ránézett, ismét az volt az érzése, hogy pillantásával átöleli a testét.

– Csak türelem, Ellen – szólt utána a követ. Amint becsukta maga mögött az ajtót, nem tudta, hogy főnöke mire érti ezt, a kettejük közti kapcsolatra, vagy Conciencia helyzetére. Amikor visszaült íróasztalához, tenyerébe temette arcát, mert tudta, érezte, mennyire idegőrlők ezek a rövid találkozások. Habár a férfi még sohasem célzott semmire, és magatartásával sem árult el semmit.

Kérni fogom az áthelyezésemet, határozta el magában, de rögtön tudta, hogy a kérvényt sohasem fogja megírni, mert a főnöke jelent számára mindent, bármilyen kilátástalan is az élete itt Concienciában.

Valencia arra kérte Esther Grahamet, jöjjön el hozzá reggel hétre, mert okvetlenül fel akarja keresni az El Futuro nyomornegyedet, mielőtt elmondaná politikai programbeszédét. Amikor a lány megjelent a taxival, Valencia már várt rá kis személygépkocsijában. Az első

percekben keveset beszélt, inkább a forgalmat figyelte. Arca most komolyabb volt, mint amilyenek Esther valaha is látta. Az éles reggeli fény, a rettenetes belső feszültség még mélyebbre rajzolta vonásait.

– Az éjjel szinte alig aludtam valamit – mondta, és hangja fátyolosnak tűnt. – Agyam szüntelenül dolgozott, mint valami gépfegyver, és soha ilyen erősen nem éreztem, hogy mától kezdve felelősségem foglya vagyok.

Nem válaszolt semmit. Csak hallgatta. Bármit is szól, fölösleges. Csupán azt kérdezgette magában, miért őt kérte meg, hogy kísérje el erre az útra. Jó, rendben van, ő a titkárnője, s az utóbbi időben csaknem minden levelezését ő bonyolítja, de végtére is az El Futuróban igazán semmi szükség a jelenlétére.

– Hogy érzi magát? – kérdezte Valencia.

A lány nem válaszolt azonnal. Árulja el neki, hogy őmiatta megint összekapott Bruce Cornellal? Mondja el, miként vélekedik Bruce az emberek fecsegéséről? Olyan gyorsan kiverte fejéből a gondolatot, amilyen gyorsan jött. Mert ezen a napon nem szabad őt ilyen semmiségekkel terhelni, s még kevésbé magára vonni a figyelmét.

– Jól – válaszolt nevetve. – Mit gondol, hogyan fog végződni a mai nap?

A férfi cigaretta után nyúlt, Esther tüzet kínált neki. Pillantásuk egy villanásnyira összefonódott, aztán a férfi ismét az utca forgalmára irányította tekintetét.

– Az a vágyam, hogy ma szívből és érthetően elmondhassam, mennyire szeretem a hazámat – válaszolt Antonio. – Eszembe jutott az éjjel, hogy az este milyen sokan mentek ágyba szeretet nélkül, gyűlölet nélkül, könnyek nélkül, mosoly nélkül. Korunk tele van robotemberekkel. Legtöbbjük már arra sem képes, hogy feldühödjön. Esther, tud maga sírni?

A lány mosolygott.

– Egy nő szeméből olyan gyorsan kiszökik a könny, mint a férfiak ökléből egy jól irányzott ütés.

Most már Antonio is mosolygott.

– Ma tulajdonképpen a világ legboldogabb emberének tartom magam. Ma teljesíteni fogom hivatásomat. A nagy nyilvánosság előtt mondom ma mea culpát, a papok mea culpáját. Mert ezen a téren nagyon keveset tettünk, Esther, paptestvéreim is, én is. Képtelenek voltunk, vagy egyszerűen nem is akartunk eljutni az emberekhez. Az igazat megvallva, nem voltunk jó papok. Ezért nem látták meg bennünk az emberek Krisztus követőjét, hanem valami olyat fedeztek föl rajtunk, amit a legtanácsosabb kikerülni. És én mégis pap lettem, hogy az embereké legyek, hogy tehessek valamit az emberekért. S ha ezt meg tudjuk értetni saját magunkkal, akkor érezzük csak igazán, milyen mélyre szálltunk az emberi élet tragikumában. Az élet lüktetését akkor érezzük igazán, ha a magunk bőrén tapasztaljuk, milyen borzasztó dolog lehet az ember számára egész életén keresztül a legnagyobb nyomorúságban tengődni.

Elnézte a férfi fiatal, erős kezét, amely könnyedén pihent a kormánykeréken; éles profilját, amelyet megvilágított a felkelő nap.

Érdekes, még csak el sem tudom képzelni, hogy vele valamikor is olyan közönséges csetepatéim legyenek, mint Bruce-szal, aki kemény, félreérthetetlen kifejezésekkel közli mondanivalóját. Ennek ellenére ez az ember mégis keményebb, mint Bruce Cornell. És bátrabb is. Megteszi azt, ami életveszélyes, de olyan magától értetődő természetességgel, mintha csak bokszesztyűjét húzná föl a mérkőzés előtt a szorítókötélnek támaszkodva.

– Útközben láttam a biztonsági rendőrség autóit – szólt a lány.

A férfi válaszában gúny bujkált:

– Félnék. Rettegnek az igazságtól. Nem, a katonák nem, hanem azok, akik küldik őket. Mert jól tudják, ez a nap az igazság napja, de nem az ő igazságuké.

– Nem ideges?

– Nem – mondta a fejét rázva. – Tudom, mit fogok mondani. Tudom, amit el kell mondanom. A hallgatás szellemi öngyilkosság lenne.

A lány bólintott, de női kíváncsisága nem hagyta nyugodni.

– Tulajdonképpen miért megyünk most ki az El Futuróba?

Antonio kidobta cigarettáját az ablakon és elmosolyodott.

– Nem volna nő, ha nem tette volna fel ezt a kérdést, én pedig nem volnék férfi, ha adós maradnék a válasszal. Egészen egyszerű a dolog. Maga tudja, hogy korábbi hallgatóim közül néhányan ott dolgoznak. Együtt laknak a családokkal, és ismerkednek a nehézségekkel. Már hajnalban hírül hozták nekem, hogy Garcia az éjszaka folyamán szabadon engedte a letartóztatottakat. Tudni akarom, mit éltek át ott bent, hogy esetleg arról is szólhassak néhány szót.

Milyen józan, milyen tárgyilagos és mennyire egyszerű! És nem vallja be, hogy a nyomornegyedről esetleg némi inspirációt vár, hogy bensőleg még erősebben felvértezve érezze magát.

Megálltak. Valencia kimutatott az ablakon.

– Látja, ezt a nyomornegyedet Cielo szemétdombjára építették. Ezrek és ezrek laknak az évszázadok óta idehordott hulladékon. Bűzlik minden. Csak úgy nyüzsögnek a patkányok, a legyek meg a bolhák, amelyeket valósággal mágnesként vonz ide a piszok. Kóbor kutyák mindenfelé. Lépjen csak be valamelyik kunyhóba, és utána képzelje el, hogy egész életét ott kell ezután eltöltenie. No, de maga már régóta ismeri mindezt.

Gondosan bezárta a kocsit.

– Gyalog kell mennünk. Kocsival lehetetlen továbbhajtani.

Az óriási szemétdomb közepén út volt kivájva, s miközben előrehaladtak, mintegy öt méter magas falként jobbról, balról évszázadok szennye vette körül őket. Erős, fojtogató bűz terjengett. Kis híján belebotlottak egy fiatal emberbe, aki a keskeny út szélén, a szemétnak dőlve aludt. Ruházata sáros volt, cafatokban lógott, a lábát cipő helyett rongydarabok fedték. Valencia megállt előtte, és megpróbálta ébresztgetni, sikertelenül. Fejcsóválva hagyta magára a szerencsétlent, és Estherre pillantott.

– Mennyire el tud torzulni Isten képmása az emberben! – mondta félig magában, fejét lehorgasztva.

– Itt nincs se villany, se vízvezeték, se csatornázás. Ide nem jön ki az orvos még akkor sem, ha megfizetnék, mert a gyógyszerre, amit fölír, már úgyse telne, hisz legtöbben munkanélküliek. Minden reggel elmennek a gyár elé, ott állnak hosszú sorban, szenvtelenül, valami munkára várva, s minden este visszajönnek ide, miután ismét elmúlt egy hosszú nap, tele gyűlölettel a társadalom iránt, amely csak söpredéknek tekinti őket.

Düledező viskónál kopogtatott. Az ajtóban megjelent egy fiatalember.

– Maga az, professzor úr? Mille gracias, csakhogy idetalált! A többiek itthon vannak már.

Valencia kezet rázott vele, majd végignézett a tábori ágyakon, a padlóra dobált csikkeken, a piszkos takarón és jót nevetett.

– Látom, egész szépen alkalmazkodtak a környezethez!

Az egyetemista Alfonso del Monte, aki beengedte, szintén elnevette magát. – Higgye el, professzor úr, mi sem vagyunk sokkal jobb módúak azoknál, mint akik itt körülöttünk laknak. Hiszen ezt ön jól tudja.

Valencia bólintott.

– Mikor engedték szabadon az embereket?

– Körülbelül másfél órája.

– És most mit csinálnak?

Del Monte vállalt vont, két társa kuncogott.

– Jelenleg éppen isznak.

– Hol?

– Van itt valahol egy hely, ahol lehet. Ricardónál.

– Aki azelőtt bandalero volt?

– Igen, professzor úr.
– Meséltek már nektek valamit?
– Nem. Egyszerűen lerugdosták őket a teherautókról. Úgy néztek ki, mint a laposra nyomott banán. Először mindenki csak hallgatott, aztán valamelyik irtózatossá kezdett ordítani.

– És Ricardo?
– Kiráncigálták ágyából, s mivel túl sokan voltak, nem mert ellenkezni. Egyikük a földhöz vágta, a másik jól megtiporta, egy harmadiktól pedig hatalmas ökölcsapást kapott. Ezután kissé lehiggadtak, körbeguggoltak, és pálinkát követeltek.

– És Ricardo adott nekik?
– Természetesen.
– Mi az, hogy természetesen? Hát nem tudjátok, hogy az agua ardiente valóságos nemzeti katasztrófa?

– Akárcsak ez a pokoli bűz itt a telepen – felelt Alfonso.
Valencia a fejét rázta.
– Ha valaki éveken keresztül ezen a szeméttelen telepen él, az nem érzi már a bűzösséget. Milyen a hangulat?

– Nyomott, elkeseredett. A levertségnek az a fajtája, amely minden pillanatban robbanhat. Én már ismerem ezeket az embereket, professzor úr. Ha ilyen állapotban vannak, nagyon kell ügyelni rájuk. Most akarják levezetni azt a feszültséget, amelyben napokon keresztül éltek az állambiztonsági rendőrségen.

Valencia az ablakon keresztül kinézett a piszkos telepre. Jól ismerte ezeknek az embereknek minden gondját, baját. Azok, akiknek véletlenül akadt munkájuk, naponként tizennégy pesót kerestek. A statisztikák szerint azonban legalább huszonkét pesót kellene keresniük, mert ennél kevesebb nem elegendő a létfenntartásához. Sokan szenvednek közülük a legrettegettebb betegségekben, a tuberkulózisban, amely itt még a lepránál is szörnyűbb tud lenni. Hőfehér hajú, beesett szemű kisgyerekek csavarognak százával. Hasuk a hiányos táplálkozás következtében akkorára puffad, mint egy futball labda. Az ő sorsuknál már csak az öregeké vigasztalanabb, mivel azok már semmilyen munkára sem képesek. Ha nem veszik őket magukhoz a gyerekeik, menthetetlenül el kell pusztulniuk, hisz semmiféle szociális törvény nem gondoskodik róluk. Tudta, ha ő most nem jön ide, a szabadon bocsátottak legtöbbje holnap koldusként vonul a városba. Egyesek néhány sebet is ejtenek magukon, és cukorral szórják be, hogy még hatásosabb legyen. A részegebbek közül olykor beleesik valaki a földetlen vizesárokba és belefulladás. És ebben a rettenetes, ember számára már szinte elviselhetetlen nyomorban a részvétnek és a szeretetnek nyomát se lehet találni, mintha már teljesen elfásultak volna, képtelenné válva bármilyen érzésre.

És itt vannak a gyerekek, gondolta Valencia, ezek a kis csavargók, akiknek a sorsa inkább a kóbor kutyákéhoz hasonlít, mivel az égvilágon senki sem akad, aki törődne velük. Messziről föl lehet ismerni őket kopasz fejükről, merev aggastyánarcukról. Annyian vannak, hogy a rendőrség képtelen összefogdosni őket. Valamikor egy ház folyosóján vagy a szabad ég alatt jöttek a világra, utána az anyjuk rongyokba csavarta, és letette őket valahová. Aztán bekerültek egy nevelőintézetbe, ahonnan öthát éves korukban szélnek eresztették őket, s ezután rendszerint valamelyik gyermekbandához csatlakoztak. Az éjszakákat többnyire bérházak alagsoraiban töltötték, nappal loptak, koldultak, vagy egyszerűen valami ennyivaló után kutattak. Azt tették, amit tehettek, hogy életben maradjanak. Némelyikük még alig tizennégy éves, de már nővel is volt dolga. Ha eléri a tizennégyet, és a lopások némi hasznot hajtottak, húszasával alszanak egy-egy elhanyagolt menedékhelyen. Tizenhat éves korukban legtöbbjük már belülről látta a börtön falait. Ott bent aztán igazi bűnözőkké nevelődnek. Az idősebb rabok rendszerint fajtalanok a fiatalabbakkal. Végül idő előtt végez velük a

halál. Legtöbbjük a harmincadik évét sem éri meg, nyomorúságos életükre jóval korábban pontot tesz a tuberkulózis.

És mindezért ki a felelős? Az állam? Az egyház? Mind a kettő, de hivatását tekintve elsősorban az egyház, amely mindezeideig még csak rá sem döbbsent, hogy a súlyos probléma megoldása éppen az ő feladata lenne.

Esther feléje fordította tekintetét. Jól ismerte őt ahhoz, hogy megállapítsa, mire gondol most. Ezek voltak a gyötrődés, a rideg valóság percei. Ilyenkor mintegy nagyítóüvegen keresztül látta hazájának minden sebéit. Esther maga is dolgozott annak idején a szociológiai tanulmányon, ezért jól ismerte az itt uralkodó állapotokat. Ismerte Alfonsót meg a többi egyetemistát. Tudja, mit kell napról napra látniuk, hallaniuk. Hiszen az itteni viszonyoknak maga is szemtanúja volt hosszú ideig. Még emlékezett arra az asszonyra, aki miután megszülte gyermekét, negyven napig ki sem mozdult a sötét kalyibából, melynek falain az összes nyílás újságpapírral volt beragasztva. Ez idő alatt semmi egyebet sem vett magához, mint olykor kétszersültet, hacsak a férje nem hozott be neki egy-egy tányér levest. Amikor megkérdezte tőle, mindezt miért teszi, az asszony azt válaszolta, hogy Jézus születése után Mária sem hagyta el a házat negyven napig, és ha előbb kimenne, az biztosan ártana a gyerekeknek.

Ez inkább babona volt mint kereszténység. Mégsem tudott rajta változtatni, pedig mindent elkövetett. Segíteni próbált haldokló asszonyokon, meg azon az öreg takarítónőn, aki szívroham után feküdt deszkadarabokból összetákolt, rozoga ágyában. Elment az érdekében az iskolába, ahol az asszony dolgozott, s kérte az igazgatót, utalja ki a takarító bérének egy részét a betegség ideje alatt is. De az igazgató azt felelte: „Nem, maradjon csak ágyban, amíg meg nem gyógyul. Aztán jöjjön vissza, álljon munkába, és megkapja rendes fizetését.”

Meglepődve hallgatta a választ, de a férfi észre sem vette a meglepetését. Ilyen hát az élet. De ha senki sem törődik a másikkal – a karitatív intézményekre vajmi keveset lehet számítani –, miért éppen Valenciának kell igazságot tennie?

Valencia hirtelen az ajtónál termett.

– Magával mehetek? – kérdezte Esther.

A férfi ránézett, tekintetük újra egymásba fonódott. Lélekben keresték egymást, s ebben a pillanatban jobban egyek voltak, mint ahogy férfi és nő egyek lehetnek.

– Nem bánom, jöjjön. Hiszen eleget dolgozott itt, úgyis ismer mindent. De ne szóljon semmit. Hagyjon beszélni engem.

Ricardo boltja három sáros, bűzös utcával odébb volt. Tulajdonképpen ő a legbefolyásosabb ember az egész telepen, gondolta Valencia. Ricardo sovány volt, s a szeme, amely oly sok gyűlöletet, erőszakot és gyilkosságot látott már, bölcsen és szomorúan tekintett a világba. Kommunista volt, habár nem vette magának a fáradságot, hogy elolvassa Marx Tőké-jét, amit egyébként amúgy sem értett volna meg. Egyszerűen kommunista volt, mert szentül hitt abban, hogy csak a kommunizmus hozhat szabadulást erre a tengernyi szenvedésre. Több levelet is írt Moszkvába, válasz azonban sohasem érkezett. Ez mindig csalódással töltötte el. Ha az égbe ír az ember, akkor előre tudja, hogy válasz úgyszem jön, dehát Moszkva mégiscsak ezen a világon van, jelentette ki egy alkalommal. Néha verseket költött latinos temperamentumának minden hevével, s bennük azokról az időkről emlékezett, amikor még gerillaként a hegyekben harcolt, és úgy öldöste az embereket, mintha csirkék lettek volna. A telep lakói tisztelték, s ha mesébe kezdett, a többiek elhallgattak, csodálták, mint valami prófétát. Valencia neki köszönhette kapcsolatait. Az ő révén sikerült több ízben találkozni Rodriguez Tobarral. De a rendőrség emberei is csak rajta keresztül tudtak bejutni a negyedbe, amikor Tobarnak, Valenciának, Esthernek és Cornellnek az utolsó pillanatban sikerült elmenekülnie, amire aztán Garcia kiadta a parancsot a hatalmas nyomortelep másik felének lebontására.

Amint megérkeztek, Valencia nyomban észrevette, hogy valami nincs rendjén. Senki sem üdvözölte őket. Áthaladt közöttük, s végül megállt Ricardóval szemben, aki némán végigmérte. A felhalmozódott gyűlölet szinte a levegőben lógott, s amikor egyenként rájuk nézett, senki sem sütötte le a szemét, mindenki követte mozdulatait. Hirtelen mindent megértett. Alábecsülte Garcíát. Az ütlegelésen és kínzásokon kívül, amivel vallomást akartak kicsikarni belőlük, valami sokkal komolyabb dolog történt. Az ezredes fölingerelte ellene ezeket az embereket. Talán meg is fenyegette őket. Esetleg beléjük verte, hogy a papok a legveszedelmesebbek, ellenségeik, s hogy páter Valencia még mindig előkelő lakosztályában lakik, miközben az ő kalyibájuk romokban hever. Valencia tudta, hogy ezek az emberek milyen gyorsan képesek meggyűlölni bárkit, akinek náluk jobban megy a sora, s hogy milyen könnyen hajlamosak máról holnapra meghajolni az erősebb hatalma előtt. Garcia eszéig pedig még korántsem nőttek fel.

Pillantása arra a férfira esett, aki korábban mindig szószólójuk volt. Jól ismerte őt. Sokszor beszélgettek egymással, s már egyet-mást megtett a felesége érdekében is. Többek között munkát szerzett neki egy kisebb üzemben. Az egész negyed legcsinosabb kunyhójában laktak, azonban a rendőrök azt is szétverték legutóbb. Most alig ismerte föl a férfit. Mindkét szeme feldagadva, s az arca tele véres csíkokkal, kék véraláfutással. Alig tudott egyenesen megállni, s ültében ketten támogatták, hogy oldalra ne dőljön. De a másik kettőn is látni lehetett a rendőrségi látogatás nyomait. Az egyiknek az összes foga hiányzott, a másik egy piszkos kendővel kötötte fel a karját.

Mialatt Valencia nézte őket, a düh mindjobban elhatalmasodott rajta. Ezt tették hát velük! Először összetörték a testüket, majd a lelküket. A legkeményebben a szóvivőjüket vették kezelésbe, hogy ezzel a többiek ellenállását megtörjék. Aztán valamivel enyhébben bántak velük, de tudtukra adták, mi lesz a következménye, ha olyanokkal szűrik össze a levet, mint Valencia és azok a szemtelen diákok a nemzeti egyetemen, vagy mint Ricardo. És ki fogja majd visszaadni nekik a kalyibájukat? Talán az a Valencia, aki elsősorban felelős azért, hogy lerombolták őket, s hogy az asszonyokat ütlegelték, esetleg meg is erőszakolták?

Az asszonyokra nézett. Némelyikük olyan súlyos sebeket viselt a testén, akár a férfiak. Mások sötéten, szemükben kimondhatatlan fájdalommal meredtek maguk elé.

– Adj mindegyiknek még valami innivalót az én számlámra! – mondta röviden. Pohárral a kezében odament ahhoz, akit a legjobban megkínóztak. Lehajolt hozzá, de az elgyötört ember abban a pillanatban az arcába köpött. A nyálcsomó érzékenyebben találta, mint egy ökölcsapás, de mégsem törölte le. Ott maradt a homlokára tapadva.

– Mit csináltak veled, Enrique?

Istenem, ebbe bele kell pusztulni, gondolta magában Esther. Mit tesz, ha most kiebrudalják ebből a bodegából, és be kell vallania, hogy éppen azok bántak vele ilyen igazságtalanul, akikért kockára tette egész életét.

– Ronda bitangok! – fakadt ki Enrique, és a pap homlokáról föléje lógó köpedékre nézett.

– Azok – fűzte hozzá Valencia csendesen. – Amikor őrizetben voltatok, egy este én is ugyanabban az épületben jártam, s arra kértem őket, eresszenek szabadon benneteket. Ezt nem mesélték el nektek?

Enrique szemében érdeklődés csillant.

– Ön a Seguridad Nacionalban? – kérdezte kételkedve.

Valencia bólintott. Percekig néztek egymásra, majd Enrique hirtelen elővett egy zsebkendőt, és odanyújtotta Valenciának.

– Törölje már le! Nem bírom nézni.

– Gracias, Enrique.

Valencia érezte a férfi izzadságszagát, amint a zsebkendőt kezében tartotta. Lassan letörölte homlokát, visszaadta a kendőt, s egy hajtásra kiitta a maga poharát.

– De mi lesz most mivelünk? – kérdezte valaki a csoportból.

– Azért jöttem, hogy mindent elmondjak neked – felelte Valencia. – Személyesen gondoskodom arról, hogy jobb házakat kapjatok, mint amilyenben eddig laktatok. Holnap már kezdhettek az építkezést, de nektek is segítenetek kell. Benne vagytok?

Milyen különös, hogy egy-két mondattal mindent meg tud mondani, gondolta magában Esther. És azonnal segít. A politikusok hosszú órák után sem jutnak el a dolgok lényegéig. Kifejezéseik szebbek, mint Valenciáé, spanyoljuk pallérozottabb, mozdulataikban több a meggyőző erő, mégsem történik semmi. Ez az ország az ígéret földje: a be nem tartott, teljesítetlen ígéreteké.

Az emberek arca földerült. Vezetőjüket kékre zöldre verték, ellenállásukat megtörték. Elhívtették közöttük a gyűlöletet, de Garcia megfélemezett valamiről: hogy a gyűlölet sem lehet tartós, azt is felmorzsolja az állandó fásultság.

Leguggolt Enrique elé, és megismételte az előbbi kérdést. De most előlépett Ricardo. Kezét Enrique vállára tette, és bömbölve rákezdte:

– Itt olyan emberek vannak, akik segíteni akarnak rajtad, te hülye. Hát megütött téged a páter? Megrugdostak az egyetemisták? Belerúgtam én egyszer is a nemi szerveidbe? Miért gondolsz még mindig azokra a kutyákra ott a rendőrségen? Talán én is verjelek jól össze, hogy azt hidd, jót akarok neked? Vagy nem mersz beszélni? Ha te a jövőben ezeknek az embereknek a vezetője akarsz lenni, akkor most el kell mondanod a piszkos valóságot, most és nem majd, mégpedig Valencia páternek személyesen. Nyisd ki a pofádat, úgylis elég nagy. Na, itt egy pohár pálinka, attól jobban megered a nyelved.

Esther feszülten figyelt. Ez már beszéd volt, ezt megértették az emberek.

– Bueno... De ezt csak magának meg a társainak mondom el. Itt nem.

Valencia bólintott.

– Bemegyünk a szociális állomásra. Ott nyugodtabban beszélgethetünk. És Ricardo?

– Az majd meghallja tőlem később. Most úgylis sok a dolga.

Esther kávéfőzött, s amikor a gőzölgő tinto Enrique előtt állt, lesütött szemmel beszélni kezdett. Ötvenen voltak, akiket összeszedtek, és a biztonsági rendőrség épületébe hurcoltak.

– Bántottak benneteket útközben is? – kérdezte Valencia.

Enrique tagadólag intett.

– Nem, útközben nem. Csak később. Egyenként vezettek bennünket egy rendőrtiszt elé, az mindenünket elszedte, még a nadrágszíjunkat is. Fölírták nevünket, s betereltek a cellákba. Háromszemélyes cellák voltak, de hetünket is beleprézeltek egybe-egybe.

Miközben Enrique mesél, Valencia előtt megelevenednek az események. Hirtelen megjelennek előtte a fehér sisakok, fehér derékszíjak és gumibotok. A rendőrök arca barátságatlan, és csak egyetlen jelszót ismernek: Útni, keményen odaütni! A riadókosziban összeprézelte foglyok megérkeznek a rendőrség épületébe. Ezután sűrű szitkok közt, kemény csizmák rúgásaitól kísérvé, puskatussal ütlegetve beterelik őket egy szobába, ahol följegyzik nevüket, és mindenkitől elveszik a holmiját.

– Maga ezeknek a disznó kutyáknak a vezére? – kérdezte Enriquet a rendőrtiszt.

Nem tagadhatja le, hiszen akik előtte voltak soron, már régen bevallották.

– Igen, excellenciás uram.

Ebben a pillanatban hátulról valaki iszonyú ütést mért a fejére.

– Akkor maga is felelős azért, hogy a rendőrökre lóttek. Kitől kapjátok a fegyvereket?

Hallgat, mert nem tudja. Természetes, hogy ezt nem közölték vele. Azt sem tudja, hogy egyáltalán fegyvere lett volna valakinek. De most egy rendőr úgy hátba vágja puskatussal, hogy úgy érzi, menten darabokra törik a hátgerince.

– Beszélj, ember, különben itt döglesz meg!

De nem tudja, mit mondjon. Ha tudná, most talán beszélne.

– Ki lőtt a rendőrökre?

Valaki úgy belerúg a gerincébe, hogy az éles fájdalomtól könnyek szöknek a szemébe. Kiveri a verejték.

– Nem tudok semmit,... az égvilágon semmit,... semmit,... értsék meg,... semmit! – ordítja magánkívül, majd hirtelen elnémul, mert az előtte álló tiszt arcán mosoly jelenik meg. Hogy tudhat egy ember nevetni, miközben egy másik embert halálra kínoztat? A mosoly nem valami széppel, valami emelkedettel rokon jelenség? Vagy itt már minden érték a visszájára fordult volna? Hirtelen elkezd fájni a szeme. A fehér falak megelevenednek körülötte, és mind közelebb dőlnek feléje. Úgy érzi, mindjárt ráomlik az egész szoba, és hátrál egy lépést. Ráordítanak, tarkón csapják; megkínzott testén a fájdalom újabb hullámai cikáznak keresztül. Végül hatalmas rúgással kiteszítják az ajtón.

A cella, ahova behajították, szűk volt és piszkos. Valaki korábban a szükségét végezte benne. A bűdös széklet- és vizeletszagtól szédülni kezd. Egész testét egyetlen égő sebnak érzi, s miközben a rosszullét fojtogatja, a fájdalom éles kés gyanánt hasít végig minden porcikáján. Ajka száraz, a szeme ég. Végtelen erőfeszítésébe kerül, hogy egyenesen megálljon, és ne essen bele az ürülékbe. A csupasz falban próbál megkapaszkodni, de térdreerokad, mert a lábai nem bírják tovább. Néhány percig így marad lihegve, majd elájul, és eszméletét veszítve belerogyik a székletbe.

Akkor tért magához, amikor belökték hozzá hat társát, akik szitkozódva mindjárt fölráncigálták. Most már összeesni sem tudott, mert egyszerűen nem volt hová. Olyan szorosan préselődtek össze, hogy moccanni sem lehetett.

– A hülye állat – suttozta egyikük. – Ha nem lőtt volna, akkor most nem lennénk itt.

Enrique megjegyezte, hogy a lövés csak akkor dördült el, amikor a rendőrség már hozzálátott a kunyhók szétrombolásához.

– Te meg vagy bolondulva – vágta vissza rekedt hangon a másik.

Enrique érezte arcában a többiek forró leheletét.

– Te bűzlesz, Enrique!

Bólintott.

– Igen, bűzlöm. Talán nem vagy vele megelégedve? Elájultam, és belepottyantam a szarba. Mi van ezen röhögnivaló?

A cellában egyre fojtóbb lett a levegő, s lassan mindannyiukról patakokban csorgott a verejték. Egyikük bevizelt a nadrágjába, s érezte, amint a meleg lé végigcsorog a lába szárán.

– Aljas disznók – szólalt meg hangosan.

– Fogd be a pofádat! Meglehet, hogy kint hallgatóznak.

Három óra elteltével mind a heten úgy érezték, hogy megőrülnek. Ekkor elkezdték döngetni az ajtót, és ordítottak, de nem volt semmi haszna, nem jöttek az örök. Már a szomszéd cellában is kiabáltak. Enrique megsokallta.

– Hallgassatok végre! Majd én egyedül. Hé! Hé! Őrség! Nem vagyunk állatok! Bánjatok velünk úgy, mintha emberek lennénk, még ha nem is tartotok bennünket annak!

Csend lett. Hallani lehetett, amint kívül megeredt az eső. Félóra múlva Enrique nedvességet érzett a lába alatt. Aztán már a bokájáig ért a víz, s hirtelen rájött, hogy a lefolyó csatorna valahol elrepedt. Most aztán tényleg mindenkinek ordítani kell, hogy az örök is lássák: a cellákba befolyik a víz.

– Keltsetek akkora lármát, amekkorát csak tudtok! A víz mindig magasabbra emelkedik!

A dörömbölés hatott. A cellákból hatalmas terembe hajtották őket. A legtöbben azonnal elaludtak, nem törődve az örök káromkodásával.

Mindvégig ebben a helyiségben tartották őket. Időnként egyet-egyét kihallgatásra vittek. Enriquet minden nap hívták. Végül már megtanult a fájdalommal együtt élni. Az utolsó napon magasrangú tiszt rendelte maga elé, akivel eddig még nem találkozott. Amit ez a tiszt mondott, Enrique sohasem fogja elfelejteni.

– Most az államrendőrséggel való rövid ismeretség után elengedünk benneteket. De továbbra is figyelni fogunk mindannyiötöket. Akadt közületek néhány, akit sikerült rávennünk, hogy a jövőben híreket szállítson nekünk rólatok. Aki bármit elmond abból, ami itt vele történt, azt a következő napon visszahozzuk, és megátkozza még a pillanatot is, amikor megszületett. Aki fegyvereket rejteget, azzal még szigorúbban bánunk el. Aki felbujtókkal és kommunistákkal érintkezik, az alaposabban kiveheti majd a részét abból, amibe ebben a néhány napban belekóstolt. Én figyelmeztettelek!

Ezután jöttek a teherautók, és visszaszállították őket az El Futuróba...

Enrique elhallgatott, és Antonio Valenciára függesztette a tekintetét. Ezután Esther felé fordult, majd sorban a három diákra pillantott.

– Tehát figyelmeztettek – mondta nyugodt hangon. – Utoljára, egyszer s mindenkorra. Rám többé már senki a világon nem számíthat. Bármilyen jobb ennél a földön. Megérti ezt, padre?

Valencia megismételte a szavakat: – Igen, bármilyen jobb ennél a földön. Jobb hírt nem hozhattál volna nekem, Enrique. Bármilyen jobb ennél a földön. Ha eddig még kételkedtem, hogy az igazat teszem-e, te minden kétségemet eloszlattad, és ezért nagyon hálás vagyok neked.

Enrique nem értette meg.

– Mit mondott, padre?

Valencia a fejét rázta.

– Hagyd csak, Enrique. Maradj itt nyugodtan, és fekjüdj le. Tekintsd ezt a házat egyelőre úgy, mintha a tiéd volna. Holnap majd visszajövök.

Hirtelen megfordult, bólíntott a három diák felé, és szokásától eltérően még az ajtót se nyitotta ki Esther előtt, hanem kilépett előtte. Kint körülnézett, mintha még egyszer rögzíteni akarná magában az imént hallottakat: Enrique összeverve, megkínözva, háromszemélyes zárkában hat emberrel összepréselve. Mindent átélt, mintha vele történt volna. Egy agyongyötört, megkínzott ember, aki beleesik más piszkába... Nem, ez Isten képének nem eltorzítása, ez már Isten képének meggyalázása az emberben. Igen, bármilyen jobb ennél a földön. De Enrique számára ez a „bármilyen” azt jelenti, hogy neki meg kell alkudnia a tényekkel, a maga számára pedig az ellenkezőjét: nem szabad megalkudni a tényekkel. Számára ez jelenti a forradalmat, az erőszakot s az oligarchia könyörtelen kiirtását, amely ilyen eszközöket használ, hogy hatalmon maradjon. Enrique és a többi százezer esetében ez sikerült. Ezekből egyszerűen kivertek minden lelkiert, minden bátorságot és kiéhezett testükből minden ellenállást. Némelyiküknek munkalehetőséget adtak, hogy a kiválasztottakhoz tartozzanak, s létük biztonsága érdekében ugyanazt mondhatták el, mint Enrique: rám többé már senki a világon nem számíthat.

Vajon nem csupán azért mondják ezt, mert meggyőződtek arról, hogy ők maguk sem számíthatnak már senkire? Vagy talán nem verették cafatokra magukat, miután minden ellenállásuk hasztalannak bizonyult, mert azonnal elnyomták, vérbefojtották – agyonkínzott testük kiömlő vérébe? Hol van akkor Isten képmása? Meg lehet azt egyáltalán találni egy ilyen nyomortelepen? Hol van Krisztus? Vagy talán éppen magában Enriqueben kellett most felismernie Krisztust, a megkínzottat, a keresztfeszítésre várót? És hol a kereszt? Az ott van minden nyomornegyedben...

Izgatottan lépett oda a feszülethez. A körülállók némán, döbbenet bámulták. Igen, a kereszt... Ugyanúgy ott függ a szegények kunyhóiban, mint a gazdagok palotáiban. És Krisztus, akit rászegeztek, úgy tűnik, alszik, ahelyett hogy szenvedne. Arca szép fényes, szakálla sima, s szemében olyan nyugalom, melyet az igazi Krisztus sohasem ismerhetett.

Letérdelt a feszület elé, és imádkozni próbált. Szavai azonban nem akartak összeigazodni. Mit válaszolt volna Krisztus kétezer évvel ezelőtt, ha vele is így bánnak? Ő is félt volna, mint Enrique? Ő is ordított volna, hogy nem bírja már tovább? Vagy később tovább küzdött volna, mint korábban a gyáva Péter vagy mint Pál és a többiek? Mert ha az ember itt jól körülnéz,

akkor arra eszmél, hogy Krisztus egy megzavarodott, hitvány világért halt meg. Szeretete olyannak tűnik, mint a cukros sütemény, amelyből a gazdagok jóllaknak, a szegények pedig csak tülekednek körülötte. Hősies jellemét teológiai értekezéssé degradálják, küzdelmeit pedig arannyal teleaggatott prelátusok hirdetik, akikben van annyi elszomorító bátorság, hogy Krisztus szenvedésének és haláltusájának szimbólumát, a keresztet nehéz aranyból öntve a mellükön viseljék. Aranyból készült feszület egy ínségben, szegénységben és nyomorban vergődő világban... Látjátok, ez az ember. Ecce homo... Igen, nézzétek csak meg jól az embert – tépelődött Valencia. Nézzétek meg Enriquét! Nézzétek Pedróra! Nézzétek Rodriguez Tobarra! Nézzétek mindannyiukra! Ecce homo... Mert Krisztus imádságának egyik legfontosabb mondata így hangzik: Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma! Hát a hierarchia erről megfeledkezett. Hát nem válik minden nap újra meg újra bohózzattá ez az imádság a papok ezreinek szájából?

Magasan meredt előtte a fekete színű, fából ácsolt feszület. Nem, az képtelenség, hogy ezen a kereszten Krisztus függjön – gondolta magában. Krisztus nem halhatott meg, ha a végtelen nyomorúság tovább tart. Még jelképét, a feszületet is ki kellene csavarni ennek az elzüllött, képmutató világnak a kezéből, kiragadni ebből a szemétdombból, melynek bűzétől még a lélegzet is elakad.

Fölemelkedett, lassan, fáradtan. Esther lépett hozzá, s Valencia megszólalt:

– Bizonyára megérti, hogy ezek után már semmi sem tud visszatartani. Sürgősen beszélnem kell mindezekről, és még szenvedélyesebben fogom tenni, mint szándékoztam. Véget kell immár vetni a töméntelen hazugságnak. Ebben az országban nem szabad többé félni az Enriquéknek; nem szabad őket többé büntetlenül ütlegelni, mintha nem is emberek, hanem a házak körül csaholó kutyák lennének.

Azt vette észre, hogy Esther sír. Az első könnyek, voltak, amelyeket ezen a reggelen látott, és sokkal mélyebben meghatották, mintsem szavakkal kifejezhette volna. Megfogta a lány karját, és megállt vele a kereszt tövében.

– Ne miattam sírjon – mondta nagyon halkán. – Sirassa inkább ezt az országot, amelyben oly kevés könnyet hullatnak. Sírjon azon a súlyos kereszten, amelyet nemsokára vállunkra kell vennünk.

Conciencia nemzeti egyeteme a város stratégiai fontosságú pontján fekszik, s úgy hat, mintha a tudományok fellegvára lenne. Kétfelől van bejárata. Általában a kapuknál éleződik ki a nyugtalanság, mert a tüntetések alkalmával itt szokták szétverni és felgyújtani a gépkocsikat. A nemzetközi repülőtér felé irányuló forgalom azon az úton bonyolódik le, amelyre az egyik kapu nyílik. Ha az egyetemisták tüntetnek, csaknem lehetetlenség kijutni a repülőtérre.

Az egyetem épületei túlnyomórészt régiek, a gyarmati időkre emlékeztetnek. A szociológiai és a jogi fakultás azonban újonnan épült, és úgy ragyog, mint valami fényesre csiszolt kocka a barokk templomok között.

Oscar Ramirez, a szociológiai fakultás hallgatója – a legbizalmasabb összekötő Antonio és a diákok között – apjának, a gazdag bankárnak határozott óhaja ellenére iratkozott be a nemzeti egyetemre, amely – Ramirez apja szerint – nem más, mint a kommunisták és agitátorok melegágya. Oscar ezt nem cáfolhatta meg, mert maga is jól tudta, hogy az állami egyetemek Latin-Amerikában mindenütt a nyugtalanság tűzfészkei. Ez a szellem még a függetlenségi harcok idejéből maradt fenn, amikor az ország független szellemi elitjének egy kisebb csoportjában megszületett az új Amerika ideálja. Az azóta eltelt mintegy száz esztendő alatt alakultak meg a politikai pártok. Az egyetemek a múltban mindig nyomorúságosan tengődtek, mivel az oligarchia alig áldozott valamit a fenntartásukra. Az érvényben lévő alkotmány szerint a felsőoktatási intézmények autonómiát élveztek. Ennek köszönhető, hogy a mindinkább korrupttá váló politikával szemben mindmáig meg tudták

őrizni függetlenségüket. Az idők folyamán az egyetemek előadótermei lassan a középrétegből származó fiatalokkal, valamint olyanokkal teltek meg, akik nem tudták tovább tétlenül nézni, hogy nemzetük sorsa egy kisebbség önkényétől és zsarnokságától függjön.

Oscar Ramirez a szociológia mellett döntött, mivel a tudományt a szegény nép szolgálatába akarta állítani. Valencia professzor előadásai nyomán világossá vált előtte, hogy hazájában a lét legelemibb előfeltételei is hiányoznak. A népnek csaknem mindent nélkülöznie kell, ami a létet elviselhetővé teszi, s az emberhez méltó életet biztosítja. A néhány központi kórházon kívül nincs elegendő egészségügyi intézmény, nincs elegendő orvos. Még rosszabb a helyzet az iskolákkal. Röviden szólva: minden szociális intézmény hiányzik, amire egy országnak szüksége lenne. De bárhogyan van is, jelentette ki egy alkalommal Valencia, még mindig nem ezek a legelkeserítőbb dolgok. Ennél sokkal szomorúbb az állam és az egyház felelősségérzetének teljes hiánya, a minden szociális igazságot megcsúfoló nagybirtokrendszer fennállása, valamint az a tény, hogy a hadsereg a nemzeti jövedelemnek több mint egynegyedét fölemészti.

Oscar Ramirez már sokat töprengett azon, mi lehet az oka, hogy Valencia professzor előadásai oly mély és szinte kitörölhetetlen nyomot hagynak a hallgatókban. Több mondatára szó szerint is jól emlékszik. Valencia valósággal megigézte az előadóterem halotti csendjében feszülten figyelő diákokat.

– Nektek kell az ország erejének lennetek, a ti eszméitek képezzék a közfelfogás gerincét, ti legyetek az a fal, mely mögött a gyengék védelmet találhatnak.

Voltak pillantok, amikor élesen támadta őket. Szemükre vetette ingatagságukat, hogy félnek, s pusztá félelemből olyan dolgok felé fordulnak, melyhez nem eléggé érettek. Ilyenkor még mélyebb csend volt az előadóteremben, hiszen tudták mindannyian, hogy a bíráló nem rosszindulatból, hanem szeretetből fakad.

Telefon csengett, és megzavarta töprengésében Ramirezt. Castillo volt, egy diáktársa. Jelentette, hogy készen áll a szónoki emelvény, szorgalmasan szerelik a hangszórókat, és már megérkeztek az első vendégek.

– Megjelent a rendőrség is?

– Még nem. De már készenlétbe helyeztük a köveket meg a Molotov-koktélokot.

– Rakjátok félre őket!

– De miért?

– Azt mondtam, rakjátok félre! Valencia professzor nagyon mérges lesz, ha megtudja.

– Na, jó, elhordjuk őket. Szervusz!

Oscar Ramirez visszatette a telefonkagylót. Jól tudta, mit akar Valencia. Beszélni, és semmi mást. Semmi zavargást. Különösen a rendőrség provokálását nem. Szavainak elegendőnek kell lennie. Amit pedig mondani akar, az elég érthető. És ez most a legfontosabb, nem a szenzáció, amely az ellenpárt kezébe csak bizonyítékot szolgáltatna ellene. Nyíltan, kérlelhetetlenül kijelentette:

– Az egyetemet nem szabad ezen a napon az ország enfant terriblejének tekinteni. Nem szabad, hogy bárki is kiforratlan politikai nézeteket vethessen a szemünkre. Senkinek sem szabad kételkednie abban, mintha az egyetemisták esetleg nem lennének még fokozottabban tudatában annak, hogy most is tudományos munkát végeznek. Ma a nagyvilág egyetemeinek mértékével kell mérnünk. Világosan rá kell mutatnunk arra, hogy a mi alma materünk alaposan ismeri hazánk és az egész kontinens problémáit, hogy fel akarjuk építeni a jövő társadalmát forradalmi módon, szembeállva mindazon áramlatokkal és struktúrákkal, melyek évszázadokon keresztül akadályozták népünk fejlődését.

Oscar Ramirez kissé elmosolyodott, majd kitekintett az ablakon. A nap már magasról perzselte a szociológiai fakultás épületkolosszusát.

Vermeer professzor idegesnek érezte magát, amikor reggel fölébredt. Ez a nap mindenképpen Valencia erőpróbájának napja lesz, amelyhez hasonlóan már ő is átélt Chilében, amikor az érsek megbízásából az ottani protestantizmusról készített tanulmányt.

Inkognitóban kereste föl a protestáns istentiszteleteket, többnyire úgynevezett modern, karizmatikus, szektákat, hogy ezek valódi vonzerejét felmérje. Megbízóinak legnagyobb elképedésére megállapította, hogy egyedül csupán Santiago de Chilében több mint négyszáz gyülekezőhely van, ahol protestáns istentiszteleteket tartanak. Köztük nem is egy olyan, melynek befogadóképessége ötezer személynél nagyobb. Szigorúan tárgyilagos kutatásai nyomán az a sejtése támadt, hogy a modern szekták az élet ridegségével ellentétben bizonyos vallási-emocionális kompenzációt testesítenek meg az egyszerű nép lelkiéletében. Összejöveteleiken fékevesztett, hisztérikus kitörésekre ragadtatták magukat, énekeltek, táncoltak, üvöltöztek, s mindezt a Szentlélek Isten nevében. A tömeghipnózisnak sajátos fajtája kelt életre, amely viszont igen mélyreható megtéréseket eredményezett. Lezüllött, iszákos emberek tettek fogadalmat, hogy soha életükben nem nyúlnak többé a pohár után, megrögzött bűnözők máról holnapra példás kereszténnyé váltak. A frissen megtért protestánsok mind magánéletükben, mind munkahelyükön korábbi életüktől eltérően igen megbízható polgároknak bizonyultak. A protestantizmus terjedése mintegy felhívás volt az ember vallási öntudatához, és sokak számára az első igazi találkozást jelentette Krisztus evangéliumával.

Amikor később Vermeer megírta, hogy nézete szerint a modern amerikai szekták sikere a magára hagyott nép mély vallási igényének világos bizonyítéka, ezért a megállapításáért súlyos árat kellett fizetnie. Rómában az „ezen ügyek püspöke” valóságos dührohamot kapott: a protestánsok eretnekek, és Vermeer – szerinte – egyebet sem tesz, mint mélyen leértékeli a spanyolok dél-amerikai missziós tevékenységét. Természetesen „ezen ügyek püspöke” Vermeer halálos ellenségévé vált. Első dolga volt, hogy a chilei érseknél, majd később Washingtonban – természetesen eredmény nélkül – alaposan befeketítse. Amikor pedig Vermeer Buenos Airesben megjelentette kutatásainak anyagát, a város bíborosa udvariasan felhívta a chilei érsek és az ottani egyetem rektorának figyelmét az ilyen nem kívánatos tanulmányok nyilvánosságra hozatalának veszélyeire. A chilei érsek azonban síkra szállt Vermeer mellett. Erre Buenos Aires bíborosa úgy nyilatkozott, hogy bármilyen fontos is a szóban forgó értekezés egy szűk körű vezetőréteg számára, ilyen tényeket a széles nagyközönség elé tárni merőben alkalmatlan. Ezek után az érsek kijelentette, hogy a chilei püspökség egyedül is el tudja dönteni, mi alkalmas és mi nem. Most már a Buenos Aires-i bíboros sem hagyta annyiban a dolgot. Az „ezen ügyek püspöke” támogatásával sikerült elérnie, hogy egy pápai teológus rendreutasítsa Vermeert. Ez a teológus – természetesen szintén olasz – a chilei nunciushoz tízoldalas bírálatot juttatott el, melyben öt oldalon elismerte, öt oldalon keresztül pedig támadta Vermeer tanulmányát. Diplomáciai taktikával megszerkesztett kritika volt, melyben a szerző a protestantizmus elfogadhatatlanságát taglalta. Amikor a nuncius átnyújtotta Vermeernek az iratot, Vermeer azt válaszolta, hogy ő az említett tanulmányban sem a protestantizmus doktrinális tévedései mellett, sem ellene egy árva szót sem szólt. Ő csupán azt elemezte, amit látott és tapasztalt. A nuncius erre azt tanácsolta neki, hogy rögzítse le ugyanezeket egy adandó írásbeli válaszban is.

Ez meg is történt, de Rómában nem hagyták annyiban a dolgot. „Ezen ügyek püspökét” még jobban előntötte a méreg, és a kivizsgálással egy másik teológust bízott meg. Az eredmény ugyanaz volt.

Időközben a római kúria valamelyik bíborosa megelégedte „ezen ügyek püspökének” fennhéjázó nagyképüsködését. Ezért levelet írt a chilei nunciushoz, hogy intse meg a szerzőt, de ugyanakkor hozza tudomására azt is, hogy a vádaskodások semmiképpen sem a Vatikán hivatalos állásfoglalását tükrözik. Az egész galibát kizáróan „ezen ügyek püspöke” egyéni

eljárásának kell tekinteni, aki különben teljesen jogosulatlanul nyilatkozott a Szentszék nevében.

Ezzel szemben Vermeer mégis alulmaradt. A zsinat idején a Buenos Aires-i bíboros egy aulán kívüli gyűlésen nyíltan megtámadta, s ezért törésre került a sor a dél-amerikai csoporttal, melynek Vermeer is tagja volt. Ez volt életének legsúlyosabb csalódása.

És Valencia most ennél sokkal nagyobb horderejű összecsapásra készül. Azt hiszi talán, hogy az egyik bíboros sokkal különb a másiknál? Vajon jól átgondolta, mi vár rá? Igehirdetést lehet végezni hallgatással is, beszéddel is. Krisztus beszélt, és keresztre feszítették. Péter beszélt, keresztre feszítették. És íme, csaknem húsz évszázaddal később Valencia is beszélni akar, és –?

Vermeer nem merte végiggondolni. Az éjszaka sokat beszélgetett azzal a két diákkal, aki nála lakott. Ez a két főiskolás latin-amerikai vérmérsékletének minden hevével rajong Valenciáért. Tűzbe mennének érte. Kezdetben, amikor megismerték, bizalmatlanok voltak vele szemben, mivel pap létére felekezeten kívüli egyetemen tanított. De eszméi, európai tapasztalatai s a szilárdan megalapozott rend ellen folytatott szinte Don Quijote-i harca láttán gyorsan eloszlott bizalmatlanságuk, s nemsokára zsúfolásig megtelt előadásain a terem. Csodának tűnt előttük, hogy egy pap eszméi, nézetei megegyeznek az övéikkel, hogy egy pap normális beszélgetést folytat velük, sőt néha még futballozni is elhívja őket.

Hihetetlen lelkesedés áradt belőle, mesélték a diákok. Minden törekvésükkel azonosult, ami talán nem sok fáradságába kerülhetett, mivel látta, hogy ami után tanítványai vágyakoznak, az mind értelmes dolog, mind igazságos és emberi. De befolyásolta őket nonkonformizmusukban is. Megmutatta nekik az utat, amelyen járniuk kell. Elküldte őket a nyomornegyedekbe, rámutatott a lehetőségekre, mindent elmagyarázott, tanácsokkal szolgált, tettekkel segített. Nem csupán tüntetésekre meg szakdolgozatok írására buzdított, bármily fontosnak is tartotta ezt.

– Engem egyszer arra kért – emlékezett az egyik diák –, hagyjak fel a dohányzással. Nem azért, hogy így többet adhassanak a szegényeknek, hanem csak próbaképpen, hogy belássam, mekkora önmegtágadásba kerül, ha valakitől áldozatot követelünk.

Vermeer csöndben hallgatta kettejük beszédét. Ő talán jobban ismeri náluk Valenciát, mert mint gyóntatója minden gyengéjével, de egyszersmind valódi erejével is tisztában van. Ezért félti őt jobban, mint diákjai.

Valenciát most már senkinek sem sikerülne mellékvágányra terelnie. Tovább csinálná, tovább harcolna, de mi lenne azután? Súlyos kérdés. Erről azonban nem beszélhet a diákoknak. Bár ők is tudják, hogy döntő hatalmasságokkal kell megbirkózniuk, de vajon felérik-e ésszel, mennyire bosszúálló ez az ellenfél? Ebben már kételkedett Vermeer. És mi lenne ezekből a fiatalokból, ha Valenciát elvinnék tőlük?

Késő éjszakáig gitároztak, szenvedélyes, hazaszeretettel teli dalokat énekeltek. És álmodoztak hozzá, s reménykedve gondoltak egy férfira, akinek minden bizalmukat odaajándékozták – Valenciára.

– Szerelmes maga a lányomba? – kérdezte Graham, és komolyan nézett Cornellre. Bruce Cornell igent intett.

– Így is lehet nevezni – válaszolta röviden. – Azért hivatott, hogy ezt megkérdezze? Graham az asztalán álló kis csésze tintóra tekintett.

– Nem. Azért hívtam, mert nehéz gondok előtt állok. Esthernek nem tesz jót, hogy azzal a pappal barátkozik. Ismerőseim mosolyognak ezen, de nem ez a legkellemetlenebb. Nemrég levelet kaptam a követtől, melyben arra kér, beszélni szeretne velem erről a dologról.

Cornell sajnálkozóan bólintott.

– Ezt előre láttam.

– Mit látott maga előre? – kérdezte Graham nyersen.

– Ezt – válaszolta Cornell.

– Csak tudnám, mit értékel Esther abban a papban. Ezt nagyon szeretném tudni. –
Graham arcán megjelent egy megvető vonás.

– Talán saját hiányait. De végtére is önnek jobban kell ismerni a lányát, mint nekem.

Graham jelentőségteljes ábrázattal fordult vendége felé.

– Melyik apa ismeri ki a lányát, Mr. Cornell? Kezdem azt hinni, hogy teljesen más világban élek, mint ő. Tudom, hogy számára olyan kaszt képviselője vagyok, amelyet mélységesen megvet. Bár ezt soha nem mondaná a szemembe, pedig sokat beszélgetünk. Sőt, szeretünk egymással vitatkozni. Mint apja, talán számítok neki valamit, de mint az olajtársaság igazgatója, reménytelenül megbuktam előtte.

– Mit gondol, én is megbuktam? – kérdezte Cornell.

John Graham vállat vont.

– Nem tudom. A nők kiismerhetetlenek. Beszélte vele az utóbbi napokban?

– Igen, és alaposan össze is kaptunk, éppen Valencia miatt.

– És békésen elintézték?

– Nem.

Graham sóhajtott.

– Azt reméltem, hogy magában megtalálja azt a férfit, akit keres. Akkor legalább vége lenne ennek az egész ostobaságnak.

– Ezt én is reméltem, de nem így történt.

John Graham fölkelt, és Bruce Cornell elé lépett. Fürkésző szemmel végigmérte, s az angol újságíró tudta, hogy a kérdésre, melyet most föltesznek neki, őszintén kell válaszolnia.

– Volt önnek viszonya a lánnyal?

Cornell lesütötte a szemét.

– Igen.

– Graham arcán valami grimaszféle jelent meg.

– Félttem, hogy le fogja tagadni.

– Hol van most Esther? – kérdezte Cornell.

– Felhívott telefonon, és azt mondta, kimegy ezzel a Valenciával valamilyen nyomortelepre, s utána együtt elmennek a nemzeti egyetemre. Maga is ott lesz?

Cornell bólintott.

– Igen. S az egész történetben az a legbolondabb, hogy én éppen azért vagyok itt, hogy Valenciáról tudósítsak.

Graham csak bólogatott.

– Dehát miért nem beszél vele egyszer Estherről? Úgy gondolom, ha maga igazán szereti a lányomat, ez lenne a legtermészetesebb.

– Szerintem is, de meg kell önnek mondanom valamit. Egy nőt nem lehet arra kényszeríteni, hogy szeressen valakit. Azonkívül magam is éppoly nagy csodálatot érzek ez iránt a pap iránt, bár sokkal egészségesebb alapon.

– Csodálatot? – Graham meg volt lepődve.

Cornell megismételte a szót.

– Igen, csodálatot. Meglepődik ezen? Ez a Valencia nem csak tudja, hogy mit akar, hanem olyan ember, akinek van is hozzá elegendő bátorsága, hogy megtegye, amit akar. Mit gondol, miért ír önnek levelet az amerikai nagykövét a lánya ügyében?

Graham fürkészve tekintett az újságíró szemébe.

– Ne kérdéseket tegyen föl, hanem mondja ki, amit gondol.

Cornell előrehajolt.

– Az ön lánya együtt dolgozik valakivel, aki itt veszélyes forradalmár hírében áll. És a forradalmárok erősen fenyegetik az észak-amerikaiak érdekeit. Az ön érdekeit is.

A másik nem válaszolt azonnal. Cigarettrára gyújtott, s egy darabig hallgatagon szívta. Aztán fölkelt, az ablakhoz sétált, és kinézett a gondosan ápolt kertbe.

– Használna valamit Estherrel szemben az az érvelés, hogy tevékenységével az én pozíciómat is aláássa?

Cornell a fejét rázta.

– Ezt az érvet sohasem szabad elővennie, és ahogy önt ismerem, nem is fogja megtenni.

Graham szemében fájdalom jelent meg, fájdalom és szeretet egyszerre.

– A lányom az egyetlen, aki még megmaradt nekem az életben, Mr. Cornell. Nem akarok érzélgős lenni, de aki bajba keveri, annak velem gyűlik meg a baja. Nézetem szerint Valencia visszaél a lányom jó szándékával.

Cornell gondolkozott, mielőtt válaszolt volna. Elhitte, amit Graham mondott, habár éppen beállítottsága miatt juthatott csak erre az elsietett ítéletre. S ezt valahogy ki kell most védenie.

– Én magam is intettem őt – szolt Cornell –, csak egészen más érvekkel. Ahogy azonban Valenciát ismerem, nem fog visszaélni Esther helyzetével. Ha mégis megtenné, elveszítené.

Ha önnek efelől aggályai vannak, akkor egészen nyugodt lehet.

– Maga úgy beszél, mintha mindenben egyetértene a lányommal.

Cornell türelmetlen kézmozdulattal félbeszakította.

– Nem értek vele egyet, s ezt többször közöltem vele, de én egészen más érveket használok, mint ön. Valenciához fűződő barátsága csak az ellentábor malmára hajtja a vizet. Észrevehette, hogy „barátságot” mondtam és nem „szerelmet”. Ha Valenciát társadalmilag lehetetlenné akarják tenni, akkor kettejük kapcsolata – legyen az mégoly ártatlan – a legalkalmasabb erre a célja. És ezt megmondtam Esthernek.

– Mihez kezd most? – kérdezte Graham.

– Az egyetemre hajtok. Valencia most hozza nyilvánosságra politikai programját. Higgye el, nem babra megy a játék. Talán összefutok Estherrel is.

– Elkísérem. Hallani akarom azt az embert. Eddig csupán egyszer találkoztunk, itt nálam, akkor is futólag, s nekem ez nem elég. Ha döntést kényszerítenek rám, bármilyen nehéz azt meghoznom, előbb mégis tudni akarom, miért határoztak úgy, s ki az ellenfelem.

Esther hallgatagon figyelte az államrendőrség autóit, majd Valencia arcát. Újra azon töprengett, vajon miért kérte, hogy ezen a reggelen elkísérje őt. Egy szót sem váltottak egymással.

Mialatt Valencia a diákokkal és Enriquével beszélgetett, ő kiment. Szinte földbegyökerezett a lába, mikor észrevette, hogy gyászmenet közeledik. Gyászmenet? A halott rongyos zsákba volt csavarva, lába kilógott, úgy vonszolták a földön. A halottvivő férfiak mogorván meredtek maguk elé, némelyikük olykor szitkozódott. Különösen ha az, aki hátul ment, az előtte haladó sarkára lépett. A közelben állók közül senki sem nézett föl, amikor a kísérteties menet elhaladt. Itt-ott kapkodva keresztet vetett egy-egy asszony, és zavartan lesütötte a szemét.

Amikor Esther hosszabb ideig dolgozott a nyomornegyedben az egyetemistákkal, egy alkalommal szemtanúja volt, amint a halottvivők az öreg pokrócokba bugyolált hullával betértek a kocsmába, és agua ardientét rendeltek, miközben az elhunyt földi maradványait a szomszédos asztalra fektették. Az ilyen esetek teljes közömbösséget fejeztek ki mindennel, a halállal szemben is. Egyébként miért lenne riasztó a halál, amikor már maga az élet is az, ha már az anya is kiteszi újszülött csecsemőjét az utcára, mert nem képes neki táplálékot adni?

Mindenütt ugyanaz a nyomorúság. Latin-Amerika...

Amerre elhajtottak, az út mindkét oldalán gyárak álltak, legtöbbje észak-amerikai tőkeberuházás. A kapuk előtt százával ácsorogtak férfiak valamilyen munkalehetőségre várva. Már kora hajnalban idejönnek a nyomornegyedekből, és azóta itt állnak a gyárak kapujában, némán, maguk elé meredve és reménykedve. Aztán este megint hazamennek. Esther eltűnődött, honnan veszik az erőt ehhez a naponként megismétlődő kálváriajáráshoz.

– Ezeken az embereken fogok én segíteni – mondta Valencia. – Néha úgy tűnik, mintha már hosszú évszázadok óta ott állnának a kétségbeesés megelevenedett szobraiként...

A távolban feltűntek a város felhőkarcolói, és Valencia hirtelen úgy érezte, idegei azonnal felmondják a szolgálatot. Keze remegni kezdett a kormánykeréken. Egy pillanatra éles fájdalmat érzett, mintha valaki tört döfött volna mellébe. Levegő után kapkodva gyorsan lefőkezett, és megállt az út szélén.

– Nem vezetne egy kicsit, Esther? Nem bírom tovább.

Kiszállt, és mély lélegzetet vett a friss cselői levegőből. Néhány járókelő megállt és üdvözölte, de ő nem vette észre.

– Hozzak valamit a gyógyszertárból? – kérdezte Esther.

Nemet intett.

– Ne, most már elmúlik. Csak egy kis szédülés volt. Az utóbbi hetekben túl keveset aludtam.

Esther a férfi arcára pillantott, s látta, milyen halottsápadt.

– Vagy haza akar menni inkább? – kérdezte.

Valencia arcán görcsös mosoly jelent meg.

– Nem, Esther. Arra kell csak gondolni, hogy Isten ereje gyakran az emberi gyengeségben nyilvánul meg. Talán éppen a gyengébbnek kell vezetnie az erősebbet.

Újra beszálltak, s ezúttal a lány ült a volánhoz. Nem kérdezte meg, mire gondol. Jól ismerte a befelé hulló szemrehányásoknak ezeket a perceit. Ritkán jönnek, de ha elérkeznek, az ember úgy érzi, mintha minden megszakadt volna a belsejében.

– Jobban kell vigyáznia magára, Antonio – mondta nagyon halkan. – Nekünk szükségünk van magára.

Szeme az élénk forgalomra tapadt, s nem mert a férfi felé nézni, amikor kimondta, hogy „nekünk”, s miközben úgy gondolta, hogy „nekem”.

Némi szín jelent meg a férfi arcán, s amikor pipáját meggyújtotta, érezte, hogy ismét teljesen ura önmagának.

– Én sem tudom magát nélkülözni – mondta nyugodtan.

Szavait szirénák üvöltése szakította félbe, és amint Esther jobbra kitért, négy fehér rohamsisakos rendőrrel megrakott teherautó száguldott el mellettük.

– Jönnek utánam, hogy lefigyeljenek. Remélem, diákjaim rendesen viselkednek. Erre kifejezetten megkértem őket. Semmi autógyújtogatás, semmi verekedés a katonákkal, semmi könnygáz- és gyújtóbomba! Különben nem lesz alkalmam, hogy elmondjam a mondókámat.

– Hány résztvevőre számít? – kérdezte Esther.

– Nem tudom. A jelek arra mutatnak, hogy sokan lesznek. A diákbizottsághoz már befutottak a táviratok az ország minden egyeteméről, hogy elküldik képviselőiket. Ha tényleg így van, akkor több százra lehet számítani.

Valencia csatlakozott. Több ezren voltak. Amikor föllépett az emelvényre, orkászzerű tapsvihár tört ki a teremben.

Megvárta, amíg elül a zaj, csak akkor kezdett beszélni. Miközben a sötéten hullámzó tömegre nézett, maga előtt látta Enrique meggyötört arcát. Ezért csendült hangjából visszafojtott düh, amikor ezt kiáltotta:

– Ütött az óra Concienciában. Új korszak hajnalára virradtunk. Ebben az országban, amelyet ti éppúgy szerettek, mint én, eddig egy kisebbség sajátította ki magának a hatalmat, hogy a többségen uralkodhasson. Ez a helyzet teszi szükségessé, hogy változtassunk hazánk politikai berendezésén, hogy a jövőben ne a kisebbség, hanem a többség döntsön az ország dolgaiban. Az egyetlen lehetőség a cél elérésére a nemzeti forradalmi front, melynek megalakulását ebben a történelmi pillanatban bejelentem.

Ezután rövid, szenvedélyes mondatokkal ecsetelte azokat az állapotokat, melyben a szegény nép tengődik, majd rámutatott a szegények és a gazdagok közti égbekiáltó különbségekre. Hangja ismét élessé vált, szavai szaggatottan áradtak a hallgatóság felé.

– Mindenki nevében, mindazok nevében, akik mögöttem állnak, általános földreformot követelek. A föld legyen azoké, akik megművelik. Követelem a nagybirtok kisajátítását, mégpedig minden kártérítés nélkül. Követelem a bankok, kórházak, gyárak, biztosítótársaságok, a nyilvános közlekedés, valamint a rádió és a televízió államosítását!

Az állam tegye lehetővé minden polgára számára az ingyenes oktatást, a szülők legyenek kötelesek gyermekeiket iskolába küldeni. Az olajkoncessziót ne osszák szét többé külföldi tőkés csoportok között, kivéve ha az állam részesedése eléri legalább a hetven százalékot. A nyersanyag finomító vállalatok, az üzemanyagokat előállító vállalatok termelése és annak elosztása fölött az állam gyakoroljon felügyeletet, mégpedig azzal, hogy a vállalatok teljes berendezése legkésőbb huszonöt éven belül az állam birtokába kerüljön. A külföldi érdekeltségű üzemekben a hazai dolgozók bére nem lehet alacsonyabb a hasonló beosztású külföldi alkalmazottak fizetésénél.

Be kell vezetni a progresszív, mindenkire kiterjedő társadalombiztosítást, amely a lakosság legszegényebb rétegei számára is lehetőséget nyújt orvosi ellátás igénybevételére. Ugyanakkor meg kell vizsgálni a rokkantak, elaggottak és az özvegyek nyugellátásának és gondozásának sürgető kérdését. A véderő költségeinek összhangban kell állnia feladatával. Magától értetődik, hogy minden állampolgárnak kötelessége hazáját és kormányát támogatnia. Ennek érdekében a tizennyolcadik életévüket betöltött nők is dolgozhassanak különböző közhasznú munkaterületen.

A nőknek a jövőben gazdasági, politikai és szociális téren a férfikkal egyenlő jogokat kell élvezniük.

Kezét ökölbe szorítva előrehajolt.

– Ezek nem csupán szép szavak. Ezek tények. Mégpedig olyan tények, melyeket meg fogunk valósítani. Már igazán süketnek és vaknak kell lennie annak – mint sokszor sajnos a nép is az, akinek a nevében itt előttetek állok –, aki nem érti meg ezt a felhívást. Én nem vagyok politikus, csupán pap, de olyan pap, aki belátta, hogy egyházunk nem maradhat tovább szövetségben a szociális igazságtalanságokat fenntartó erőkkel, amelyeket itt egy kisebbségi csoport képvisel. Az embernek mindennap látnia kell a nyomort az utcákon, a munkások otthonában, városban és vidéken egyaránt. Ezért javaslom, hogy folytassunk párbeszédet a marxistákkal, mivel nekünk mindannyiunknak – keresztényeknek, ateistáknak, szocialistáknak, kommunistáknak – közös erővel kell boldoggá tennünk hazánkat.

Úgy látszott, szinte túlnő önmagán, amikor emelt hangon folytatta.

– Mindazok érdekében, amit eddig elmondtam, követelem, hogy a nép vegye át a hatalmat. Követelem a kormány és a társadalom pluralitását. Követelem az állami abszolútizmust, hogy mindazoknak az embertelen állapotoknak, melyben a nép nagyobb része él, egyszer s mindenkorra véget vethessünk. Azért állok előttetek, hogy segítségeteket, közreműködéséteket kérjem. A belenyugvó várakozás ideje lejárt. Az erőtlen evolúció fikciónak bizonyult. Ezért szólítalak fel benneteket a forradalomra, s remélem, követni fogtok engem, ha az első lépést megteszem. Éljen Conciencia! Töltsön el bennünket öröm és büszkeség, hogy népünk igazi érdekeinek védelmezői lehetünk!

Tovább akart beszélni, de az egetverő üdvrivalgás félbeszakította. A tömeg extázisban tört ki. Öklök emelkedtek a levegőbe, örömujjongás töltötte be az egész termet, és minden arcról sugárzott a boldogság. Némelyek egymás nyakába borultak, mások vállukra vették szomszédjukat, hogy magasabban lobogjon a nemzeti zászló. Bruce Cornell, aki egészen elől állt Grahammal, jól láthatta, milyen megindultság fogja el Valenciát. Ebben a pillanatban nagyon elhagyatottnak tűnt ott fent, a szónoki emelvény mögött az a pap, akit kommunisták, szocialisták, keresztények és ateisták egyaránt elismertek vezetőjüknek. A fehér papi gallért

mindenki látta rajta, de valójában mégsem látták. És Valencia nem mosolygott, mert egyszerűen nem tudott mosolyogni. Tudta, hogy a győzelem pillanata gyakran egybeesik a nagy vereség kezdetével.

Maga előtt látta az arcok ezreit, amelyek szinte imádatlalt fordultak feléje. Tudta, az emberek feltétlenül megbíznak benne, s eszméi hű tolmácsolói lesznek mindenütt az egész országban. De tisztában volt azzal is, hogy nem mindegyikük olyan erős, mint ő. Van köztük gyáva, ingatag, s talán áruló is, mint Júdás, és olyan is, mint Péter. Nagyon jól érezte, hogy a Getszemáni kert jelenetei más formában ugyan, de újra megisméltődnek a történelem folyamán. És az ő Getszemáni kertje talán éppen ez az egyetemi város, és ha nincs is kakas, mint annak idején Péter közelében, vijjognak helyette a rendőrautók szirénái, amelyek ismételten megkísérlik beszédét túlharsogni. Vajon hányan maradnának meg ebből az ujjongó tömegeből, ha az igazi nehézségek elérkeznének? Mégis örült. Régóta várt, és évek óta készült az elismerésnek ezekre a perceire. Az életnek mindenki számára egyenlőnek kell lennie, és ezt a tényt az egyháznak elsőként kell elismerni, mivel címerében ott áll a szeretet szimbóluma.

Valencia lefelé nézett, s tekintetével megtalálta barátja, Vermeer arcát. És ekkor megjijedt. Mert ez az arc komoly volt. Vermeer nem osztozott a hallgatóság örömeiben. Még csak el sem mosolyodott. Tekintete a vastag szemüveg mögött mozdulatlan és fáradt volt. Talán az első barát, aki elhagyta őt?

Valencia hirtelen félni kezdett a kiabálástól, mely mindig erősebbé vált. Mintha a diákvezérek és szakszervezeti vezetők nem tudtak volna betelni a pillanat gyönyörével. Aggódni kezdett magáért, barátaiért, munkatársaiért. Vajon szabad volt-e ezt megtennie? Szabad-e kitennie őket az üldöztetésnek, a gyűlöletnek, sőt a börtönnek? De vajon a szeretet nem éles fegyver-e, mellyel éppen úgy kell bánni, ahogy a sebész bánik a késével? Nem kell-e nekik is feláldozniuk önmagukat, hogy elvihessék magukkal az örömhírt az ország millióinak? Igen, ezt meg kell tenni, hiszen a saját szemével látta a nép nyomorúságát. Nem szabad becsapni magadat, Antonio, mormolta magában. Ott álltál a haldoklók kunyhóiban, és nem tudtad őket életre kelteni, mint Krisztus tette annak idején. Láttad az igazságtalanságokat, a gonoszokat szeretetet prédikálni, de nem volt elég bátorságod, hogy kikergesd őket a templomból, mint valamikor Krisztus. Te nem vagy Isten fia. Te nem hívhatod segítségül a mennyei Atyát, mint Krisztus, az első forradalmár tette. És ezért kell az erőszakot választanod. Nincs számodra más út, mert mindenütt ott találsz magad előtt a táblát: „Belépni tilos!” Ott találsz azt a bíboros palotájában, az elnöki palota ajtaján, a püspökök palotájának kapuján, a hivatalok előtt, az egyházi hatóságok előszobáiban, a gazdagok kastélyaiban, – sőt a templombejáratoknál is. Nézz körül, Antonio Valencia! A világ talán egy atomháború előtt áll. A föld egyharmada gazdag, miközben a másik kétharmad felfordul az éhségtől. Ebben az országban pedig mosolyogva végzik a legbrutálisabb kizsákmányolást.

Fölemelte mindkét kezét, és egy pillanat alatt elnémította a lármát.

– Arra kérlek benneteket, imádkozzátok most el velem a Miatyánkot, hogy mindenki, aki bennünket hall, vagy aki valamit rólunk meghall, világosan megértse, hogy nem akarunk semmiféle támadást intézni hazánk szent alaptörvényei ellen, hanem csupán meghirdetjük a szociális forradalmat, mivel minden más út zárva van előttünk.

S mielőtt a távolban a rendőrautók szirénái felüvöltöttek, a hangszórókon keresztül felhangzott a keresztények és nem keresztények ezreinek szájából:

– Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltesd meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen itt a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek, és ne vígy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól. Ámen.

Az ámen úgy csendült, mintha egy letűnt korszak végét pecsételte volna meg. Ez után az ámen után halotti csend következett, mintha csak most értette volna meg mindenki, hogy a forradalmat ezzel a Miatyánkkal indították útjára. Végre eljött valaki, aki áttörte a politikai tehetetlenség sorompóit, és egyszerűen nevének nevezte a dolgokat. Ebben a pillanatban újra kitört az orkán, s az emberek ösztönszerűen megérezték: Concienciában ütött az igazság órája.

– Ez tehát az ember, akinek nehézségeimet köszönhetem – fordult John Graham Cornell felé.

– Igen. És milyen benyomást tett önre?

– Nagyon jól, habár természetesen nem osztozom a véleményében.

– Pedig Esther is mindenben egyetért vele. Vajon megtaláljuk-e őt ebben a tömegben?

– Lehetséges. Megpróbáljuk. Bent az egyetem hallgatói valami fogadásfélét készítenek elő Valencia részére.

– Jó, akkor menjünk először oda.

Mindenki győzelemmáorban úszott Vermeeren kívül, aki szálas termetével messze kimagaslott a többiek közül. Néhány barátságos szóval mégis gratulált Valenciának, de a beszéd részleteire nem tért ki. Esther a bejáratnál állt, amikor a két férfi belépett, és nagyon meglepődött, amint Bruce Cornell társaságában apját pillantotta meg.

– Ez felér egy lázadással – mondta Esther izgatottan.

– Miért, te talán kételkedtél benne? – kérdezte apja nyersen.

– Minek jöttél el, apa?

– Mondhatnám azt is, hogy ez csak természetes. Lányomat mindenütt olyan férfiak társaságában látják, akiről egész Concienciában széltében-hosszában beszélnek. Azt hiszem,

mint apának egyszer személyes tapasztalatokat is kell szereznem róla, mindenekelőtt akkor, ha ez a férfi pap.

– És mi a véleményed?

Graham kissé gyűnyösen nézett Estherre.

– Az, hogy sokkal értelmesebb, mint az én lányom.

– Hogy érted ezt?

– Pontosan úgy, ahogy mondom. De most egy pillanatra magatokra hagylak benneteket.

– És te? – fordult Esther Cornell felé, miközben apja után nézett.

A férfi fejét csóválta.

– Tehát nem fogsz gúnyolódni?

– Ahhoz nem ez a legalkalmasabb hely. Azonkívül te magad sem adsz sokat arra, amit az emberek olyankor tesznek, amikor győzelemmámban úsznak.

– A győzelemmámbor? Igen, ez talán valóban így van.

– De ha esetleg kételkednél benne, nézz csak a tükörbe, s látni fogod, milyen büszke és boldog vagy. Bármilyen hülye legyen egy férfi, ezeket az érzéseket azonnal felismeri.

– És mi a véleményed Antonio Valencia politikai programjáról?

– Mondhatnám azt is, hogy szenzációs. Kíváncsi volnék, mit gondolnak most magukban azok az urak, akiknek a kezükben van a hatalom. Egyébként az az érzésem, ezt hamarosan meg fogjuk tudni.

– És más hozzáfűznivalód nincs?

– Nincs. Úgy látszik, te sokkal jobban érzed magad Valencia társaságában, mint az enyémben. Mit lehet ehhez hozzáfűzni?

– Ez volt az, amiről apámmal beszéltél?

– Igen, de nekem úgy tűnik, nem egészen értett meg mindent.

– Panaszkodott rám?

– Nem. Ő nem olyan ember, aki panaszkodik. Csupán úgy látszik, nyugtalan miattad. Más semmi. És kedvel engem.

– És te őt?

– Meglehetősen.

– És tényleg ez volt minden?

– Miért faggatsz annyira? Talán rossz a lelkiismereted? Apádnak Valenciáról szerzett benyomásai kedvezők, ha nincs is elragadtatva attól, amit az olajtársaságokról mondott. És persze sok másban sem ért egyet vele.

– És te?

– Szerintem a legkomolyabb beszéd volt, amit Latin-Amerikában valaha is hallottam. De gyanítom, hogy az utolsó szót még nem mondták ki ebben a dologban.

– Úgy gondolja?

Cornell hátrafordult, s tekintete találkozott Valenciáéval.

– Igen, padre. Úgy gondolom. És biztosíthatom, hogy már eddig is egész sor beszédet hallgattam az ön által ma érintett témakörből.

Esther figyelte a két férfit. Semmi türelmetlenséget nem lehetett kiolvasni a szemükből. Talán csak kérdések bujkáltak bennük, melyek megválaszolatlanok maradtak, mivel egyikük sem merte őket feltenni.

– Néhány részlettel még szolgálhatok önnek, szenyor Cornell. Az egyetemi városrészt körülvették a rendőrök és a katonák. A tüntetés ebben a pillanatban elkezdődött, de a diákokat megkértem, hogy semminemű tettelegességet ne kezdeményezzenek. Az erőszaknak szervezettnek kell lennie, és ott még nem tartunk. Mától kezdve viszont a világon többé senki sem tilthatja meg nekem, hogy politikai programomat ne hirdessem szerte az országban. És a főiskolások segíteni fognak ebben.

– Azt megteszik az újságok is, padre.

– Ezt csak akkor hiszem igazán, ha majd a holnapi lapokat elolvastam.
 Arca az ujjongás hallatára is komoly maradt.
 – Most következik a legnehezebb időszak. Ezzel nagyon tisztában vagyok.
 – Remélhetőleg az egyetemisták is tisztában vannak vele – fűzte hozzá Cornell szárazon.
 – Biztosan.
 – Mindenesetre Estherre mindenben számíthat. – Cornell hangjában némi irónia csendült.
 – Igen, azt hiszem. De keresse fel őt egyszer, szenyor Cornell. Ez nagyon kedves lenne magától – és bizonyára ő is örülne neki.

Csak most jelent meg mosoly az arcán, és kezét nyújtott Cornellnak.

– És nekünk is el kellene egyszer beszélgetnünk. Egy kölcsönös gyónás megvilágosítja a szellemet. Várom önt a következő napok valamelyikén. Hasta la vista, szenyor.

Amikor Cornell visszafordult, Esther már eltűnt. Mélyet sóhajtott, s mialatt a Valenciát éltető üdvívalgás ütemes tapsba csapott át, utat tört magának az ujjongó, kiabáló diákok között, akik a vállukra kapták Antonio Valenciát.

Üdvívalgás és örömujjongás... A tetszésnyilvánításnak ez a formája úgy érte, mint valami hatalmas víztömeg, amely elsodorja, melyben zihálva kapkod levegő után, hogy meg ne fulladjon. Mégis hagyta szólani a rádióját, hogy tovább érezze azt a szorítást, amely a hatalmába kerítette.

Esperansa Medina kardinális kíváncsi volt arra, meddig bírja visszafojtani magába a szenvedély kitörését. Úgy érezte, mintha acélkapcsokkal lenne a székhez bilincselve. Figyelmeztették Valenciára, de a figyelmeztetés egészen más volt, mint ez a sok badarság, ami az imént elhangzott. Vagy talán irigy lennék? – tűnődött magában. – Irigy a dicsőségre, amely nekem sohasem jutott osztályrészül? Meglehet. Bár volt úgy, hogy nekem is tapsoltak, de az csak kötelességteljesítés volt. A hódolat egyik formája, amely rangomnak szólt, s nem annak az embernek, aki vagyok. Most szinte magam előtt látom a diákokat, akik tüzesre csapkodják tenyerüket, akik ezekben a percekben örökre a szívükbe zárják Antonio Valenciát.

Hasogató, éles fájdalom nyilallott gerincébe, és ez még jobban a székhez láncolta.

Hát ez a lelkesedés hiányzott volna az én életemből? Ez az ünneplés? – gondolta magában. – Talán csak az hiányzott, hogy egyszerűen kiálljak valamiért, hogy egy álmot dédelgessenek, és azt kívánjam, hogy beteljesedjék? Ez lenne az, ami ma hiányzik belőlem minden biztonságom, minden igazam ellenére is?

De ekkor megrettent. Hány és hány bolond akarta már hasonló módon, erőszakkal megváltoztatni a világ rendjét, és a végén csak mérhetetlen szenvedést hozott a népre, felbolygatva az egyszerű emberek lelkivilágát! Ez a Valencia, ez a pap, Krisztus képviselője az erőszak fegyveréhez nyúl, s ezáltal nyilvánosan támad a szeretet ellen. Mert írva vagyok: „Aki nincs velem, ellenem van, és aki nem gyűjt velem, szétszór.” Amit Valencia tesz, abból hiányzik a bizalom. Istent nem lehet erőszakkal provokálni.

Döntött magában, és felhívta monsignore Zasit.

– Hallgatta Valencia nyilatkozatát, monsignore Zasi? – Hangja fáradtan csendült.

– Igen, eminenciás uram.

– Bueno. Nagyon örülnék, ha átjönne hozzám, és egy kicsit elbeszélgethetnénk.

– Igen, eminenciás uram.

Monsignore Zasi levette magáról a ferencrendiek kámzsáját, amely bő volt és kényelmes, de a rádiót nem kapcsolta ki. Tovább hallgatta a szenvedélyes hangú kommentárokat, s közben magára kapta reverendáját, és az övét is a derekára kötötte, mert tudta, hogy a bíboros igen értékeli a méltóság külső jeleit – bárhogy vélekedjék az ember ezekről az idejétmúlt külsőségekről. Amikor kissé sajnálkozva kikapcsolta a rádiót, s kilépett az ajtón, úgy érezte magát, mint valami frontkatona, akit az első vonalba vezényelnek.

Végigment a palota hosszú folyosóján, áthaladt egy hatalmas termen, melynek ablakai mindig valamiféle postahivatalra emlékeztették, majd egy összekötő ajtón át elérte azt az épületszárnyat, amelyben a bíboros lakott.

Úgy érezte, mintha még a levegő is morózus lenne, és mintha valamiféle öregember-illat töltene be mindent. Mintha szanaszéjjel penészes papírok hevernének, s az ablakokat se nyitnák ki soha, hogy beáradhasson rajta a friss, csillogó levegő.

Kopogtatott, s mielőtt a bíboros igent mondott volna, már meghallotta, hogy bent szól a rádió.

A kardinális szó nélkül egy székre mutatott, s megkérte, zárja el a rádiót, mert a máján kívül még a köszvény is kínozza, s fájdalmak szagadják öreg tagjait.

– Milyen hatást gyakorolt önre? – kérdezte, miközben fürkészve vizsgálta Zasi paraszti arcát, majd a lábára nézett, amely állandóan mozogni szokott.

Zasi nem válaszolt azonnal. Talomában töltött éveire gondolt, amikor még a bandolerók között élt, és eszébe jutott barátjának, a zenetanár Pablo Boterrónak a halála, aki a csillogó konzervatórium igazgatója volt. Csaknem szó szerint vissza tudott emlékezni a diákok szavára, amint az esetről beszámoltak:

„Délután két órakor indultunk el Csillogóból azzal a szándékkal, hogy Camarcóban részt vegyünk egy klubhangversenyen. Útközben negyedóra megálltunk, majd folytattuk utunkat Taloma felé. Néhány perccel nyolc óra előtt értük el a tartomány határát, amikor hirtelen idegenek zárták el előttünk az utat. Először katonáknak véltük őket. Lehetek vagy tizenöt, és gyalogsági, tüzérségi egyenruhát viseltek. Buszunkat megállították, s a bandolerók egyike ránk parancsolt, hogy szálljunk ki. Azonnal el is vette minden ékszerünket, pénztárcánkat meg az óránkat. A banditák ezután körülvettek bennünket. Állig fel voltak fegyverkezve, puskáikat a közelünkben álló autókra irányították. És ekkor lövöldözni kezdtek. A bandavezér kiadta a parancsot, hogy külön csoportba álljanak a konzervatív és külön a liberális párti utasok. Szándékuk világos volt. Gyűlöltek a konzervatívokat, s jaj volt annak, aki horogra akadt. A parancsnak senki sem engedelmeskedett. Mindenki mozdulatlanul állva maradt. Erre egyenként mindenkit kifaggyattak politikai meggyőződéséről, még a csoporttal utazó tizenhat asszonyt is.

Pablo Botero professzor, akinek a vezetésével utaztunk, kijelentette, hogy mi diákok vagyunk, ő pedig a főváros zenekonzervatóriumának igazgatója. A banda vezetője elégedetten mosolygott, s felszólított bennünket, hogy beszállhatunk a buszba. A professzor volt az utolsó, de őt visszarántották, s óriási ökölcsapást mértek az arcába úgy, hogy szegény ember hanyatt esett az úttest kövezetén. Erre gépkocsivezetőnk elindította a kocsit, s hajtott, amilyen gyorsan csak tudott, de mi mindannyian láttuk, hogy a banditák fegyvereiket a professzorra szegeztek és tüzeltek. A buszban kitört a pánik, de a sofőrnek esze ágában sem volt, hogy megálljon, inkább beletaposott a gázba. Később a hadsereg katonái az úttesten találtak rá Botero professzor holttestére – tizenkét más halottal együtt.”

Ez a gyilkosság annyira felbőszítette a konzervatívokat, hogy még Zasinak – az akkori plébánosnak – sem sikerült megfékezni őket. A banditákat összefogdosták, s valamennyit azonnal kivégezték. Asszonyaikat, gyerekeiket pedig összeterezték egy kunyhóba, azt petróleummal leöntötték, és rájuk gyújtották. Az egész esetről csak a következő szövegű haditudósítás jelent meg: „A nemzeti haderő katonái megtámadták a banditák táborhelyét. Rövid útközlet után a banditák elestek.”

A katonák természetesen nemzeti hősök voltak, de az akkori plébános, Zasi ismerte a teljes igazságot. És ez így ment évről évre. Nemcsak a katonák és a banditák között, hanem a liberálisok és a konzervatívok között is...

Monsignore Zasi felsóhajtott.

– Valencia erőszakot hirdet. De nem szenvedtünk-e már hosszú évek óta éppen eleget az erőszaktól? Mégsem tagadhatjuk le, hogy a pártok közti megtévelyült küzdelemben százezrek hullottak el, anélkül hogy hazánk polgárainak helyzete valamit is javult volna.

A kardinális türelmetlenül félbeszakította.

– Volna bátorsága magára vállalni a felelősséget mindazokért, amiket ma Valencia mondott?

Monsignore Zasi újra mély lélegzetet vett.

– Nem tudom, eminenciás uram. Jelen pillanatban a dialógus nagy szolgálatot tenne.

– Dialógus? – kérdezte a bíboros meglepve. – Csak nem azt akarja mondani, hogy egyenlő partnerként tárgyaljak ezzel a lázadóval?

Zasi bólintott.

– Történelmi előrelátásról tenne ezzel tanúságot, eminenciás uram.

A bíboros érezte, hogy teljesen előnti a méreg. Mit gondol tulajdonképpen ez a talomai paraszt? Történelmi előrelátás... Már maga ez a kifejezés!

– Aki nincs velem, ellenem van – válaszolta nyersen.

Zasi tiszta tekintetével a bíborosra nézett.

– Ezt nem mondhatja igazán komolyan, eminenciás uram. Ez a megállapítás az Isten és az ember közötti viszonyra vonatkozik, nem pedig az emberek egymás közti kapcsolatára. Emberek, akik ugyanazokért a célokért küzdenek, meg kell, hogy találják az egymás felé vezető utat.

– Hogy én ugyanazokért a célokért küzdök? – A bíboros hangja ingerülten csendült. Zasi érezte, hogy most óvatosnak kell lennie. Itt nem a beosztott vitatkozik a felettesével, hanem az ifjúság küzd a mindent megőrizni akaró öregek ellen: a harc két nemzedék között zajlik.

Egy dolgot nem ismer a kardinális, gondolta magában Zasi: mégpedig az ország csaknem kilátástalan helyzetét. A szegény országoknak a korábbi, a gazdagok által történő kizsákmányolását most fölvaltotta a gazdasági függőség. Hazánk csaknem kizárólag nyersanyagokat exportál, s a felvásárló észak-amerikai cégeknek elsőrendű érdekük, hogy a nyersanyagok ára minél alacsonyabb maradjon. Ameddig mi itt, Latin-Amerikában a termelést a nyersanyagokra korlátozzuk, nem leszünk képesek a béreket magasabbra emelni. A segélyakciók, legyenek bár mégoly átfogó jellegűek, helyzetünkön sohasem fognak változtatni, amíg minden készterméket importálnunk kell – és azt ismét csak Észak-Amerikából, megterhelve az ottani magas munkabérekkel s ugyancsak magas szállítási költségekkel. Zasi a magas munkabéreket egyáltalán nem tartotta igazságtalannak.

Az egyetlen, ami megmenthetne bennünket, a hazai ipar megeremtése, amelynek az itteni vas-, szén-, és olajlelőhelyek nagy hasznára lennének. Igaz ugyan, hogy kapunk Észak-Amerikából fejlesztési segítyt, de az mit sem segít, mert ugyanez az Észak-Amerika – a hidegháborús uszítóktól felheccelve – hisztérikus félelemmel retteg egy latin-amerikai kommunista hatalomátvételtől, akárcsak kormányunk és az egész itteni vezetőség. Ahelyett, hogy elősegítenék a szociális haladást, a kormány mind magasabb százalékarányban támogatja az állami költségvetésből a hadsereget és a rendőrséget, s ezek az összegek többé már nem fordíthatók a gazdasági fejlesztés céljaira. Mivel a vezető körök kezükben tartják a sajtót is, ennek segítségével állandóan szítják a kommunizmustól való hisztérikus félelmet, és megakadályoznak – állítólag a magánvállalkozás nevében, melynek az Egyesült Államokban nagyon szép csengése van – minden demokratikus reformot.

És kizárólag ez a reakciós gazdasági rendszer határozza meg a politikát Concienciában, töprengett tovább Zasi. A lakosság pedig sokkal gyorsabban szaporodik, mint a nemzeti jövedelem. A kereskedelem a részletfizetés bevezetésében keres menedéket, amely viszont a kölcsönös bizalmat teszi kérdésessé. Iskolákat kell bezárni, mert nincs pénz fenntartásukra, pedig a szülők több iskolát óhajtanának. Az adóbevételek csökkennek, ahelyett hogy emelkednének. A kormány mindent megígér, utána mégis lefarag a szociális költségvetésből.

Így aztán óhatatlanul fokozódik a feszültség. Lehet ezek után csodálkozni, ha agitátorok jelennek meg a színen, s el akarják hitetni, hogy mindent elő tudnak teremteni anélkül, hogy a termelés emelkedne? A vezető rétegek jövedelme természetesen emelkedik, s vele együtt a külföldre irányuló tőkeáramlás. Ez is csak fokozza a feszültséget. A feszültség pedig bizonytalanságot és zavart idéz elő, mégpedig mindkét oldalon, a szegényeknél és gazdagoknál egyaránt. S lehet-e akkor csodálkozni, hogy a diktatúra iránti igény egyre erősebb lesz? Az egyik csoport katonai diktatúrát akar, mások szocialista vagy kommunista diktatúrát akarnak megvalósítani. Gazdasági válság idején mindig könnyű egy demokratikus kormányt megdönteni, még demokratikusabbat is, mint amilyen a miénk, mely hibát hibára halmoz. És amilyen arányban a bérek csökkennek, úgy lesz mind nagyobb tekintélye a hadsereg törzstisztjeinek és a rendőrségnek.

Amennyiben harcra kerülne a sor, a legtöbb latin-amerikai országban a hadsereg fölébe kerekednék a kommunistáknak, mégpedig egyszerűen azért, mert Észak-Amerika közel van, és az meg fogja védeni nyersanyagforrásait és tőkebefektetéseit. Oroszország pedig messze van. Nem marad tehát más hátra, mint a katonai diktatúra, amelyhez már csak egy lépés a fasizmus. És akkor a parlamentáris demokrácia ellenzői, akik miután mindent elkövettek a nép kifosztása érdekében, hangosan fogják hirdetni, hogy lám, ők már régen megmondták, hogy a demokrácia olyan luxus, amelyet egy latin-amerikai ország nem engedhet meg magának.

Monsignore Zasi elmosolyodott. Ezek a gondolatok ugyanis nem tőle származtak. Egy Vermeer professzor által írt cikkben olvasta őket – s többször is egymás után, mivel kristálytisztán ábrázolják az ország jelenlegi állapotát.

A bíboros előrehajolt, mintha Zasi gondolataiban akart volna olvasni.

– Miközben ön töprengett, én is azt tettem – mondta.

– Tehet még egy utolsó kísérletet, és beszélhet a nevemben Valenciával. Mondja meg neki, hogy felajánlok részére egy állást az ordinariátuson. A fizetése ugyanannyi marad, mint amikor professzor volt. Végső soron az anyját is el kell tartania valamiből.

Istenem, gondolta magában a bíboros, úgy kell itt tárgyalnom, mintha nem is én, hanem Valencia állna a concienciai egyház élén.

– És természetesen haladéktalanul fel kell hagynia ezzel az agitációval... – Nem fejezte be egészen a mondatot, de Zasi most jobban értette, mint bármikor.

Csend lett. A bíboros arra gondolt, legfőbb ideje lenne még egyszer megvitatni a dolgot a nunciussal, aki eléggé elbizakodott ugyan, de úgy tesz, mintha értene a taktikához. A bíboros még habozott. A diadalujjongás arra intette, óvatosnak kell lennie, de azért mégse túl óvatosnak, mert a diadalujjongás mögött provokáció húzódik meg.

Monsignore Zasi szánalom fogta el az öreg ember iránt, aki most egyetlen ember ténykedése által pusztulni látja azokat az értékeket, melyekben egész életén át visszavonhatatlanul hitt. Az engedelmesség fikciónak bizonyult, a tekintély homokként kipergett ujjai közül.

– Eminenciás uram! – kezdte Zasi, s hangjából olyan sok aggodalom csendült, hogy a bíboros meglepetten figyelt. – Én még egyszer hangsúlyozottan arra szeretném önt kérni, hogy személyesen beszéljen Valenciával. Rendelje ide magához. És hagyja, hadd beszélje ki magát. Ő is az ön papja, s ha eminenciás uram úgy gondolja, hogy ő most nehéz helyzetben van, annál inkább nem szabad tőle megvonnia atyai gondoskodását.

A bíboros a fejét rázta.

– Nincs nehéz helyzetben. Ön nem jól értette a beszédét. Ha nehéz helyzetben lenne, akkor már beszéde előtt felkeres, hogy tanácsomat kikérje. De mivel ő a maga útját járja, nem tudok többé segíteni rajta.

Monsignore Zasi feladta. Ezt előbb is gondolhatta volna. A bíborosban nem lesz annyi megértés, hogy barátságosan visszafogadja házába a tékozló fiút. Neki a nyáj fontosabb, mint az egyetlen bárány, amely a tilosba tévedt.

Zasi felállt. – Mindenesetre át fogom adni Valenciának az üzenetet, eminenciás uram.

Még egyszer visszapillantott, mielőtt becsukta maga mögött az ajtót. A bíboros feje a mellére hullott, kezével oly görcsösen szorította a keresztet, hogy sovány ujjainak csontos büttykei elfehéredtek.

12. Háború az őserdőben

Raoul Castillo úgy érezte magát, mint az a bárány, amelyiknek eltörött a mellső lába, s most a térdén kénytelen bicegni, hogy legelni tudjon. Tisztában volt azzal, hogy amióta Guillermo de la Cruz ügyében járt, Zambrano katonái a nyomában voltak. Ezért napközben mindig elrejtőzött, s csak éjszaka folytatta útját. Egy óra múlva el kellene jutnia a barátaival megbeszélte helyre. Úgy egyeztek meg, hogy Gomez Ocampo kalyibájánál találkoznak, ahol idefelé jövet első éjszaka megszálltak. Most mozdulatlanul, térdét magasra húzva gubbasztott egy fa tövében. Éhes volt, hiszen az utóbbi napokban csak canelán, a vízbe mártogatott, világosbarna cukron élt. A nyugtalanság is emésztette. Vajon Pedro, Emanuel, Carlos és Armando ugyanolyan elővigyázatosak-e, mint ő? Elsősorban Carlos miatt aggódott. Ez az ember hajlamos arra, hogy meggondolatlanul fecsegen, és a többiekénél is hamarabb elfelejti a gerillák örök szabályát: állandóan helyet változtatni, szüntelenül ébernek lenni, és mindent bizalmatlanul fogadni. Azonkívül az is szokatlan volt, hogy most egyedül, egymástól elszakítva kellett átvágni magukat a terepen. Az ő erejük pedig a csoportban rejlik: az erős, jól felszerelt, kemény egységben, amely mindig egyesült erővel támad, és amelyről senki sem tudja, mikor és hol tartózkodik.

Castillo a lova után nézett. Az állatot Ardientének nevezte el, és megtanította arra, hogy mozdulatlanul álljon a bokrok között, ha valami veszély közeledik, vagy ha a gazdája a hosszú lovaglást akarja kipihenni.

Közben besötétedett. Közvetlenül alatta húzódott az út, és mintegy tíz kilométernyire lehetett az a kunyhó, ahol találkozniuk kell. Az éjszaka hűvös volt, s Castillo nagyon fázott. Arról a pontról, ahol most ül, jól belátja az utat, sőt követni tudja, amíg a sok kanyar után el nem vész a távoli őserdőben. Castillo hallása az elmúlt években hihetetlenül kifinomult. Meghallotta a legapróbb ág reccsenését, s azt is, ha valaki sóhajtott a közelében, vagy ha madár rebtent föl a környéken. Már azt kérdezte, vajon tudna-e egyszer másképpen is élni. Nemcsak a város, de a falu is idegenné vált számára. A veszély ott is oly közletről leselkedne rá, hogy őt, akit a „zöldruhás gazemberek” évek óta köröznak, azonnal elfognák.

Arra lett figyelmes, hogy lova abbahagyja a legelést. Castillo azonnal mozdulatlanúságba dermedt, fejét fölemelte, és hallgatódzott. Semmi gyanúsat nem vett észre. De valaminek mégis kell történnie a közelben. Ardiente már nagyon sokszor megmentette így az életét. Mozdulatlanul ülve maradt, s csak kis idő múlva emelkedett föl végtelenül óvatosan, és lovát maga után húzva néhány lépést beljebb osont az őserdő sűrűjébe. Minden méternél megállt, figyelt, s lassan ki is vette a zajt. Az útról lovak patáinak dobogását hallani. Kettőnél többen lehettek. Elővette a pisztolyát, kissé megpaskolta a lova farát, felmászott egy fára, és úgy helyezkedett el, hogy teljesen észrevehetetlenné vált. Tíz perc telhetett így el, amikor emberi hangok szűrődtek föl hozzá. Amint a csapat elhaladt mellette, fölismerte köztük Gomez Ocampót. Erősen rá volt kötözve egy lóra. Mellette Zambrano zöltsapkás katonája lovagolt, kezében Gomezre irányított fegyverrel.

Castillo gyorsan végiggondolt minden eshetőséget. Valószínűleg mind a négyen ezt az utat választják, hogy eljussanak Ocampo kalyibájához. Azt, hogy máris ott lennének, lehetetlennek tartotta, mert egyikük sem tud gyorsabban lovagolni nála. Gomez Ocampo tehát csapdába esett, s most őt magát is elcsípték volna, ha a véletlen nem játszik a kezére.

De mi van akkor, ha Zambrano emberei az útvonal első szakaszát ellenőrzésük alatt tartják? Az nem olyan nagy baj, hiszen sem Pedro, sem Emanuel, sem Carlos, sem pedig Armando nem járhattak azon az úton, leszámítva ezt az utolsó kis darabot. És ha a katonák már azt a keskeny hegyi ösvényt is figyelik, amelyen ő ideérkezett? Ezt nem tartotta valószínűnek, hisz akkor ő maga is kelepcebe került volna.

Feszülten várt, s amint gyors, apró paták dobogása ütötte meg a fülét, megkönnyebbülten fellélegzett. Társai éppen olyan fáradtak voltak mint ő, de sokkal kevésbé figyelmesek. Elkomorodott képpel hallgatták végig, amint beszámolt nekik az imént látottakról.

– Hát akkor ma sem lesz meleg leves – jelentette ki Emanuel nagyot sóhajtva. Armando arca kifürkészhetetlen maradt, mint máskor.

– Fogalmad sincs róla, hányan lehetnek? – kérdezte végül.

Castillo a fejét csóválta.

– Csak azt tudom, hogy Gomez bajban van, és nekünk ki kellene szabadítanunk.

– Minek? Forduljon föl. Mi közünk nekünk Gomezhez? Azért, mert ennünk adott, meg hogy ott aludtunk nála? Ha minket is elfognak, az még nagyobb baj.

Ezt Pedro mondta, aki egy vékonyabb fába kapaszkodott, mintha attól várna segítséget.

– És ha Gomez fecsegni fog? Ha elmondja a katonáknak, hogy körülbelül melyik irányból érkezünk? Ha addig kínozzák, hogy nem tudja tartani a száját, akkor mi lesz? Vállaljátok a felelősséget, hogy az a disznó kutya Losano még többet tudjon meg rólunk?

– Losano tehet nekem egy szívességet. Ha Gomez elárul, mi már messze járunk. A saját portánkon, ahol senki sem talál meg bennünket.

A csendben, mely ezeket a szavakat követte, hallották, hogy Armando mélyet sóhajt. Aztán odament Pedróhoz, és megállt előtte.

– Elszalasztanád a lehetőséget, hogy fölaprítsd ezeket a férgeket, akik még azt a marhaságot is elkövezték, hogy elhagyják a biztos támaszpontjukat, és ilyen távolra merészkednek?

Pedro már mosolygott.

– Én nem hagyok ki egyetlen lehetőséget sem, de amíg mi csak itt ácsorgunk, és a szánkat jártatjuk, azt sem tudjuk, hány katonájuk van. Raoul azt akarja, hogy támadjuk meg őket. Rendben van, de akkor először nézzen utána, hányan vannak a jómadarak.

Raoul lezárta a beszélgetést.

– Mind az öten megyünk. A lovakat azonban itt hagyjuk. Gyerünk gyorsan!

A keskeny úton egymás után haladtak Gomez kunyhója felé. A kalyibától mintegy száz méternyire rátértek egy még keskenyebb, a főútvonalról egyáltalán nem látható ösvényre. Tudták, hogy az közvetlenül Gomez udvara előtt végződik. Feszült figyelemmel, nesztelenül, élesre töltött pisztollyal osontak előre, amikor hirtelen megcsapta fülüket Ocampo velőtrázó ordítása.

– Úgy látszik, már kezelésbe vették a szerencsétlent – suttogetta Raoul. – Most nem gondolnak semmi másra. Meg sem fordul a fejükben, hogy mi éppen erre vetődhetünk.

Az őserdő széle öt méterre sem volt a kunyhótól. Raoul arra gondolt, hogy néhány nappal ezelőtt még itt állt a csillagos ég alatt, és irigyen szemlélte a kis faházat, a yukkát, a kukoricát, a kávé, a tyúkokat meg a teheneket. Most már tudta, hogy nem is olyan irigylésre méltó ez a Gomez Ocampo. Hisz lám, bárki ráronthat, és saját házában bántalmazhatja, anélkül hogy valaki meghallaná segélykiáltásait. Hogy most másként történik, csupán annak köszönhető, hogy ő és társai ezt a viszonylag biztos pontot jelölték ki találkozóhelyül.

Mozdulatlanul álltak mind az öten, és figyeltek. A lovak számából ítélve a katonák körülbelül heten lehetnek. Úgy látszik, biztosak a dolgukban, mert még őrszemet sem állítottak. Ez lesz a vesztük, gondolta Raoul mosolyogva. De az ellenfelet mégsem szabad lebecsülni. Bármily hihetetlenül tűnik, hogy ez a kis csapat éjnek idején ennyire meggondolatlanul tevékenykedjék, nem szabad elfelejteni, hogy ezek a katonák jól kiképzett, alaposan fölfegyverzett harcosok, akik semmitől sem riadnak vissza.

Raoul nem ismerte az őrmestert, aki a parancsot osztogatta, és a kihallgatást vezette. Izmos, jól megtermett fickónak látszott, Raoul harmincévesre becsülte. A jelek szerint elég hirtelen kezű, amit Gomez Ocampo meg is tapasztalhatott, mert már orrán-száján ömlött a vér.

– Én nem tudok semmit a gerillákról – mondta jajveszékelve – az égvilágon semmit. Miért bántotok engem, ahelyett hogy megvédelmeznétek? Óh, édes Szűzanyám!

Az őrmester a tenyerével a képébe vágott, egy másik katona pedig akkorát rúgott a hasába, hogy Gomez összerogyott.

– Olyan valakitől tudjuk a nevedet, aki nem akar már többé veletek dolgozni, piszkos árulókkal. Az az ember nem hazudik. Téged jól ismer, és tudja, hogy összejátszol Rodriguez Tobarral meg a bandájával.

Raoul oldalba bökte Emanuelt.

– Maradj itt. Én többet akarok hallani. Tudni akarom, mit mond az őrmester, és mit fecseg ki Gomez. Majd jelt adok nektek. Ha netán bajba kerülnék, habozás nélkül tüzeljetek. Ha pedig elfognak, lelősz engem. Érted, Emanuel?

Hason csúszva elmászott a tyúktól mellett egészen a kunyhó oldaláig, ahol már minden szót tisztán érthetett. Sokan lettek így árulóvá, gondolta magában. Vannak emberek, akik nem bírják elviselni a fájdalmat és a megaláztatást, és megteszik az első lépést az ellenség felé. És ha még ráadásul pénzt is kapnak, az első lépés után már könnyebben következik a második, aztán a harmadik, negyedik. A vége az, hogy már mindenben együttműködnek az ellenséggel. Egyébként miért is tartaná a száját Gomez néhány csapat rongyos, kiéhezett, elvadult gerilla miatt? Vagy talán azért hallgasson, mert politikailag jól tájékozott, és nem bízik a kormányban? De mi köze Gomeznek a politikához meg a kormányhoz? Ha mégis hallgat, csak azért teszi, mert ösztönösen érzi, hogy csak a gerillák szüntethetik meg azokat a tragikus állapotokat, melyekben itt mindenkinek élnie kell. De hallgathat azért is, mert fél a gerilláktól, tudja, előbb vagy utóbb, de mindenképpen fülünkbe jut a vallomása.

Raoul úgy látta az ablakon át, hogy az őrmester leül, karját a szék támlájára teszi, és kíváncsian vizsgálja Gomezt.

– Pénzt is kaphatsz, Gomez, ha megmondod, kikkel álltál kapcsolatban az utóbbi időben. Egy kis pénz neked is jól jönne.

Raoul számbavette a fegyvereket. Hét észak-amerikai puska. Jó puskák, gondolta magában. És hét pisztoly. Amennyire meg tudja állapítani, a katonák is heten vannak. Nem akarta, hogy Gomez még sokáig szenvedjen. Előbb azonban pontosan meg kell győződnie, nincs-e a közelben több katona, mint amennyit a szobában összeszámolt. Gomez Ocampo a földön feküdt, és az őrmester kíméletlenül rugdosta csizmájával az arcát. Raoul végignézte ezt, s ami ritkán fordult elő vele, most semmi felindulást sem érzett. Nemsokára te is meghalsz, őrmester, de előbb mi is végigcsináljuk veled ugyanazt, amit most Gomezzel művelsz. Embereidet a szemed láttára fogjuk egymás után lelőni, és te megmondod szépen annak a nevének, aki Ocampót elárulta. Majd meglátjuk, bírod-e olyan sokáig, mint Gomez? Kíváncsi vagyok, vajon bátrabb leszel-e azzal a durcás pofáddal, és több fájdalmat tudsz-e elviselni, mielőtt átküldünk a másvilágra? Raoul elsurrant az ablak alól a lovak felé, majd a ház sarkánál elkanyarodott, és a másik oldalon visszament előbbi rejtekhelyre.

Karjával jelt adott, és látta, amint barátai szétoszlanak, és mind a négy oldalról bekerítik a kunyhót. Látszott rajtuk, hogy nagyon dühösek. Talán még nálam is dühösebbek, gondolta magában Raoul. Én csupán arra gondolok, hogy fontos megtudnunk az áruló nevét, mert semmi sem veszélyesebb a gerillák számára, mint az olyan ember, aki barátait pusztulni hagyja, és mosolyogva a gyilkosok mellé áll.

Amikor az első lövés eldőrdült, az őrmester előrántotta pisztolyát, de lövésre már nem volt ideje, mert kilőtték kezéből a fegyverét. Emanuel nyugodtan célzott, és sorban egymás után leterített három katonát, akik ámuló szemekkel fogadták a halált. A többiek föltartották kezüket, és csendesen a falhoz álltak. Amikor azonban egyikük szökni próbált, Pedro már a második lépésre leterítette.

Raoul – négy társával fedezve – odalépett a fal mellett álló két katonához, előhúzta pisztolyát és tüzelt. A holttestek az őrmester lábai elé buktak, és elterültek a már eszméletlenül vert Gomez Ocampo mellett.

– Emanuel, eredj ki, és állj őrt. A lövöldözést meghallhatta valaki. Te, Pedro, menj el, és vezesd ide a lovakat, de siess! Carlos, térítsd észre Gomezt, nyergelj föl neki a katonák lovai közül egyet, és kötd hozzá, amilyen szorosan csak tudod. Ha holnap megtalálják a hullákat, Gomeznek már nálunk kell lennie, különben apró darabokra szabdadják. És most nézzünk téged, őrmester. Hogy hívják azt az embert, aki elárulta Ocampót?

Az őrmester bátrabbnak látszott, mint Raoul gondolta.

– Ha fejre állsz, nyomorult bandita, akkor sem mondom meg. – válaszolta.

Kijelentése azonban semmiféle hatást nem tett Castillóra. Hanyagul belevágott az őrmester képébe, hogy az orrcsontja menten összeroppant.

– Ki vele!

Az őrmester hallgatott. Egész valóján látni lehetett, milyen véleménnyel van Raoulról meg a többiekről. Hisz katonáit minden szó nélkül, hidegvérrel és könyörtelenül lemészárolták, mint a barmokat. Ő azért van itt, hogy rendet teremtsen ezen a vidéken, és aki a gerillákkal együttműködik, megérdemli a büntetést.

– Mehetsz a pokolba, oda való vagy – felelte fáradtan.

Raoul egy pillanatilag mérlegelte a helyzetet. Ez az ember nem úgy néz ki, mint akit könnyen szóra lehetne bírni. De azért mégis tesz egy kísérletet, amíg Pedro visszatér a lovakkal.

– Ide figyelj, te nemcsak durva vagy, hanem ráadásul ostoba is. Ki az a hülye, aki meg meri csinálni, hogy éjnek idején hét katonával ezen az elhagyott vidéken kóborol. Nem jöhettél volna inkább fényes nappal? Vagy attól tartottál, hogy Gomez az utolsó pillanatban elszökik előled?

– Azt már megtette. Úgy hoztam vissza.

Az őrmester végignézett katonáinak holttestén. Élettelen tekintetük nem árult el félelmet, inkább csak meglepetést.

– Mondd meg a neved – szólta Raoul röviden.

Az őrmester olyan hangosan kezdett nevetni, mintha legalábbis kocsmában volna, nem pedig egy magányos kalyibában, katonáinak hulláitól körülvéve. Nevetése oly megvetően csengett, hogy Castillo egy pillanatilag azt hitte, a nyitott ajtóban újabb katonák állnak, s fegyvereiket órá irányítják.

– Csürhe banda. Aljas disznók... – suttozta az őrmester, amikor az újabb ökölcsapás kiverte a fogait.

– Armando, szedd össze a puskákat meg a pisztolyokat. De nagyon siess! Nem maradhatunk itt éjszakára. Már hallotta a lovak dobogását és Pedro meg Emanuel hangját. Előhúzta pisztolyát, és az őrmester felé fordult.

– Szóval hallgatsz. Tehát nincs szándékodban beszélni?

– Ilyennek beszéljek, mint te? Egy gyilkosnak, mint te? Lőj, ember, legalább nem látom tovább azt a ronda pofádat!

Raoul egykedvűen bólintott.

Elhúzta a ravaszt, és végignézte, amint az őrmester lassan előrebukik, mintha még egy kísérletet akarna tenni, hogy állva maradjon. Raoul megfordult, szemében elismerés volt ellenfele iránt. Amikor Emanuel visszajött, és belerúgott az őrmesterbe, visszahúzta és ráfördedt:

– Hagyd, ne bánts!

A puskákat és pisztolyokat elosztották, lóra ültek, és elindultak az éjszaka közepén a Talmacot körülvevő sűrű rengetegben.

Korán hajnalban érkeztek. Ideiglenes tábort ütöttek, s megpróbáltak valamiképpen érintkezésbe lépni a főhadiszállással, amelynek valahol a közelben kellett lennie. Raoul egyedül vágott neki az ösvénynek, mely közvetlenül Rodriguez Tobar központi táborához vezetett. Erről azonban csak Raoul tudta, hogy pontosan hol fekszik. Lovát hátrahagyta, mert úgy túl feltűnő lett volna a távozása, azonkívül rejtőzködni is könnyebb gyalogosan. Jól ismerte ezt az erdei utat, és tudta, hogy a nemzeti hadsereg katonái sohasem használják. Túl veszélyes lenne a számukra. A fák koronája között megpillantotta az első hajnali világosságot, amint átderengett a felhőkön, melyek mélyen az erdő felett szálltak, mintha hatalmas gerillacsapatok vonulnának sebesen.

Nem érzett lelkifurdalást, amiért megölte az őrmestert és hat katonáját. Csak csodálatot ébresztett benne az az ember, akire utoljára tüzelt. Ha egyszer majd meg kell halnia, ő is így akarja végezni. Ilyen büszkén, öntelten, hidegvérrel és közönyösen. Hát igen, ellenfelek nemcsak arra kaptak jó kiképzést, hogy miként harcoljanak, de arra is megtanították őket, hogyan kell katonához méltóan meghalni.

Hazafelé velük együtt lovagolt Gomez Ocampo is. Útközben semmit sem beszélt, csak amikor már majdnem megérkeztek, akkor ment oda Raoul Castillóhoz.

– Csak most tudom igazán felfogni, hogy megmentettétek az életemet, és most már halálom napjáig veletek kell maradnom a dzsungelben.

Raoul bólintott.

– Ellenkező esetben már nem élnél, Gomez. És ha egyszer elkeseredsz, és vissza kívánsz térni, gondold arra, hogy az is a halálotat jelenti. Mert ha nem a hadsereg ejt foglyul, és nem kínoz halálra, akkor mi fogunk agyonlőni. Mindent vagy semmit. Hiába, ez a mi törvényünk, Gomez.

– Te legalább őszinte vagy, Raoul.

Raoul mindkét kezét Gomez vállára tette.

– Ide figyelj, én is éppen ezen gondolkodtam. Amikor a múlt héten kunyhódban aludtam, irigyeltelek. A házadat, a tyúkjadat, a kukoricásodat, a yukkádat. Arról álmodoztam, hogy én is úgy szeretnék élni, mint te, Gomez. De most már ez fölösleges. Együtt kell ezután harcolnunk, nekem azért, hogy házat szerezzek magamnak, neked pedig, hogy a magadét visszaszerezd. Azt hiszem, ez nagyon egészséges életcél. Nem igaz, Gomez?

A másik semmit sem válaszolt, de ez nem is volt fontos, mindketten tudták a valóságot. Számukra nem volt többé visszaút. Különbösen a halál naponta a nyomukban lenne, s Gomez jól tudja, mit jelentene számára állandó rettegésben élni.

Szerencsétlen ország, ahol az embernek ilyen szomorú elhatározásra kell jutnia, töprengett magában Raoul, amint továbbhaladt. A nap lassan fölkelte, és a hegyek fölött süvöltve átzúgó szélroham elsöpörte a felhőket, melyek kétségbeesett igyekezettel próbáltak szembeszállni a vihar erejével. Lombok szakadtak le a fákról, mintha óriási kéz tépné le őket, majd elengedné, hogy ismét a magasba repüljenek. A levelek sugárhajtású repülők gyanánt cikáztak széles köröket rajzolva, s lehullottak, szőnyeget borítva a szürkés színű talajra.

Felriadt madarak köröztek magasan a fák felett, ügyesen manőverezve a széllekek között, vagy a földön tipegtek, jobbra-balra tekintgetve, farkukat billegetve. Majd nyílsebesen felröppentek, és élénk szárnycsapásokkal húztak a magasba, hogy meghódítsák a végtelen égboltot.

Távolabb néhány madár szemeztetett valamit a földről, aztán hirtelen mindannyian fölrebbentek, mintha csak figyelmeztették volna őket – mint valami kis gerilla csoportot – a fenyegető veszélyre.

Isten talán mindent elvett tőlünk, de a természetet meghagyta nekünk, gondolta magában Raoul.

Egy-egy ilyen napon, mint a mai is, megtanultam elfelejteni az embereket, akik rosszabbak, mint a vadállatok. Én magam is szívesebben lennék inkább valamilyen állat,

például ló, aki hetekig nyugodtan ellegelészhet, vagy talán birka, aki az Andok leghidegebb éjszakáin is békésen alszik vastag bundájában, és nem törődik a feje fölött süvítő vad szelekkel.

Így haladt órákon keresztül, vállán az észak-amerikai puskával, és zsebében az ugyancsak zsákmányolt pisztollyal. Megnézte a fegyver számát: 4558805. Persze amerikai gyártmány. Az egész nemzeti hadsereg Jenki fegyverekkel van felszerelve. Maguk jobbra cseh, belga vagy kínai típusút használnak. Nevetnie kell, ha arra gondol, milyen képet vág majd Rodriguez Tobar, ha elmeséli neki a történeteket. A kormánycsapatok bizonyára az utóbbi idők egyik legsúlyosabb veszteségét szenvedték el ma. De micsoda felelőtlen idiótának juthat az eszébe, hogy éjnek idején ilyen kis létszámú csapattal vállalkozásba kezdjen?

Közeledett ahhoz a területhez, amelyen a központi tábor állt. Nagyon óvatosnak kell lennie, mert a gerillák gyorsan lönek. Lépteit lassabbra fogta. Az öröket ugyanis gyakran cserélik, s akivel ma itt találkozol, holnapra már kilométerekkel odébb helyezték. Örök azonban vannak, és neki a rejtőzéssel kísérleteznie sem szabad, mert ez a halálát jelentené. Hányszor előfordult már, hogy a védelmi övezetben elkövetett elővigyázatlanság miatt az egész központi tábor felszámolták a kormánycsapatok. És ez nemcsak itt fordult elő, hanem Guatemalában, sőt Kubában, a Sierra Maestra sziklás hegyei között is az első nehéz hónapokban. Az erdő felett nyugvó csend kísérteties volt. Az őserdőben mindenütt ez a vastörvény uralkodik: Ölj, vagy téged ölnek meg!

– Állj! Ki vagy?

A hang valahonnan a lombok közül jött, de Raoul még a reá irányuló fegyver csövét sem látta.

– Raoul Castillo.

– Jelszó?

– Mexikó.

– Lépj ki az út közepére! Maradj ott állva! Dobd földre a fegyveredet! Gyorsan!

Mindent úgy tett, ahogy parancsolták, és jóleső, meleg érzés töltötte el, amikor hirtelen két erős kar ölelte át.

– Jorge!

– Raoul! Már azt hittük, nem sikerült átvergődnötök.

– Gracias a Dios! Sikerült. De a többi négy is jön. Mi újság itthon?

– Van egy pompás tervünk.

– Azt tudom.

– Nem, az egy másik. Az eredetit Tobar megváltoztatta. Megpróbáljuk elintézni Losanót. Don Henricót pedig elraboljuk.

– Miért nem számolunk le mindjárt az egész bandával?

– Ezt majd elmondja neked a kapitány. Most elkísérlek, hogy könnyebben átjuss a többi őrszem mellett.

Raoul nem említette Jorgénak, ami a legutóbbi éjszakán Gomez kunyhójában lezajlott. Ezt először Rodriguez Tobarnak kell meghallania. De még mindig bosszantotta, hogy nem sikerült megtudnia, ki közöttük az áruló. Vagy talán nincs is áruló, s az egész csak az őrmester agyalta ki, hogy ezzel könnyebben szóra bírassa Gomezt? Lehetséges. Ismeri ezt a cselt, olykor maga is szokta alkalmazni. Megfélemlítés, megvesztegetés, árulás: minden eszköz jogos, ha az ember a lelke mélyén nem is ért egyet vele.

– Hát te hogy vagy, Jorge?

A másik nem válaszolt. Mert hogy is lehetne. Az egyetlen, amit szívből óhajt, a bosszú, de ezt a mai napig sem tölthette ki ellenfelén. A Talmac elleni támadás előkészületei nagyon lassan haladnak előre. Tobar a lelkére kötötte, hogy csak a legbizalmasabb barátoktól szabad értesüléseket szereznie. Jorge nagyon vágyódott egy asszony után, s éjszakánként gyakran

álmodott vele. Nézeteltérések adódtak a városi és a falusi gerillák között is. Jorge néha olyan erős honvágyat érzett, annyira elhatalmasodott rajta Talmacban töltött életének az emléke, hogy a legnagyobb erőfeszítésébe került, hogy mindent pozdorjává ne zúzzon maga körül. Hát igen, egy gerillaháború kívülről talán romantikusnak tűnik, töprengett magában. Az erőszak alkalmazása a kielégülés sajátos fajtáját jelentheti, és az agresszív ösztönök levezetésére szolgálhat. De ehhez még sok minden más is hozzájárul. Az embernek egész nap közvetlenül életveszélyben kell élnie. A vége a teljes eltompulás. Az ember irigy lesz az egész körülötte levő világra. Megmerevedik, ha ág reccsen a közelben, vagy ha hangokat hall. Minden jelenség veszélyt jelenthet számára. A fák, a bokrok, egy felröppenő madár.

– Nincs honvágyad, Jorge? – kérdezte Raoul, de előre tudta, hogy a másik ezt úgyis le fogja tagadni. Ilyenné válnak mindannyian. Érzelmek elpalástolásának művészeivé. Ez külsőleg kemény magatartásban nyilvánul meg, ami belül teljesen hiányzik eleinte. Csak négy-öt év múltán alakulnak át igazán. Csak akkor lesz valódi otthonuk a természet, amely körülveszi őket.

A hallgatást sem tanulják meg olyan gyorsan, pedig ez az egyetlen, ami megmentheti őket. S ha már megtanulták, akkor a kétség gyötri őket továbbra is. Kétség a saját erejükben, a győzelemben. Hiszen elég csak rápillantaniuk Zambrano ezredes katonáira. Az ő felszerelésük sokkal jobb. Azonkívül modernebb fegyverekkel, nagyobb készlettel és elsőrendű hírközlő berendezéssel rendelkeznek. Első látásra legyőzhetetlennek tűnnek. És milyen sokáig tart, amíg az ember felfogja, hogy a vereségből is lehet tanulni; amíg megérti, hogy a keserű csalódások egész sorozatára van szükség annak felismeréséhez, hogy egy gerillaháborút csak akkor lehet megnyerni, ha megbarátkozunk azzal a gondolattal, hogy mi vagyunk a gyengébbek, de éppen ennek a ténynek az őszinte elfogadása tesz bennünket előbb-utóbb, de visszavonhatatlanul az erősebbé. Ha valahol a világon döntő jelentőségű az a szó, hogy „kitartani”, akkor a gerillaháborúban a leginkább az. Mert ott minden ellened van. Már maga a szó is, hogy gerilla, mert mindenki azt érti rajta, hogy bandolero, vagyis: utolsó, aljas bandita.

Állig fölfegyverzett őrszemek mellett elhaladva végre elérték a központi táborhelyet. A telep jól rejtőzött a fák és bokrok között. Valóságos kis falu volt, amelyet azonban senki sem hagyhatott el Rodriguez személyes engedélye nélkül. Itt a legszigorúbban betartották a taktikai gerillaháború minden szabályát. Még akik pontosan tudták, hol fekszik a tábor, azok sem vehették észre a távolból, hogy ezen a földdarabon emberek százai élnek egymás mellett. Itt voltak a lovaik, a teherautók, sőt néhány páncélcsovi is, melyet a kormánycsapatoktól zsákmányoltak. A fegyverkovácsok is itt dolgoztak egy állandó őrizet alatt tartott műhelyben. Ide hordták a lőszert, s itt állt a rádióadó. Légvédelmi ágyújuk is volt, hogy védekezhessenek egy esetleges repülőtémadás ellen.

Raoul köszönetet mondott Jorgénak, s egyedül folytatta útját Rodriguez Tobar sátra felé. Amikor belépett, a gerillavezér éppen a térképasztalnál dolgozott. Tobar meglepetve pillantott fel, s amikor Raoul meglátta, azonnal elébe sietett és átölelte.

– Már aggódtam érted, Raoul. Hol vannak a többiek? De ülj már le. Egy pohár bor jót tesz most neked. Eléggé kimerültnék látszol.

Raoul mélyet sóhajtott.

– Nagyon fogsz nézni, kapitány, ha mindent elmondok.

– Hallottam már egyet s mást, de azért mondd csak.

Tobar végighallgatta, anélkül hogy egyetlen egyszer félbeszakította volna, vagy csak egyetlen arcizma megrándult volna. Szemei erősen Raoulra szegeződtek, s csak a katonák elleni támadásnál lett izgatott.

– Szükséges volt lelőni őket, Raoul? Nem lett volna jobb inkább csak a fegyvereiket elszedni, s megkötözve ott hagyni őket?

– Nem hiszem. Ahhoz túl sokat tudtak.

Tobar bólintott.

– Mi a véleményed az árulóval kapcsolatban? Lehetséges, hogy köztünk bujkál?
 – Nem tudom, de számolnunk kell azzal, hogy az őrmester esetleg igazat beszélt.
 – Persze, hogy számolnunk kell vele. De gondold meg, hogy az őrmester és a hat katona megölése a nyakunkba hozza a hadsereget. Zambrano ezredes nem fogja csak úgy egyszerűen tudomásul venni az esetet.

– Ezt én is gyanítom, kapitány.

Tobar egy darabig hallgatott, gondolkodott. Aztán megszólalt:

– Te egyelőre itt maradsz. Szükségem van rád az új terv kidolgozásánál. Most menj aludni. Gondoskodom, hogy ne zavarjanak.

Amikor Raoul elhagyta a szobát, Tobar összeráncolta a homlokát. Néhány följegyzést készített magának, s azon töprengett, nem kellene-e elhalasztani Don Henrico elrablását és a Losano hadnagy elleni megtorlást. Mert Pedro hírei nagyon hiányosak. Azok a campesinók, akiktől az értesítéseket szerzi, csak nagynehezen tudják követni a hadnagy és a földbirtokos napi életritmusát. Don Henrico házából pedig senkivel sincs kapcsolatuk. Még kevesebbet sikerült megtudniuk abból, miként zajlik a faluban elhelyezett kis haditámaszpont belső élete. A hadnagy haragját és goromba modorát mindenki ismerte, sőt néhányan már saját bőrükön tapasztalták. Tobar azonban semmire sem akar vállalkozni, amíg sikere esélyei nincsenek biztosítva. Lehet, hogy ez túlzott óvatosság a részéről, de túl kevés embere van ahhoz, hogy veszélyes kalandba bocsátkozzék. Másrészt viszont túl sokáig sem várhat. A hét katona halálának semmi köze Talmachoz. Neki pedig Talmacban kell rendet teremtenie. És megérti emberei türelmetlenségét is. Losano terrorjának véget kell vetni.

Újra a térképasztalhoz lépett, s tovább dolgozott följegyzésein.

A gerillák központi táborától mintegy kétszáz kilométernyire Zambrano ezredes és John Well hadnagy szintén a térképasztal fölé hajolt. Az ezredes jobb mutatójával a Talmacot övező hegyvonulatokra mutatott.

– Nézetem szerint, John, ezen a vidéken kell valahol bujkálniuk a gerilláknak. Miféle tapasztalatokat gyűjtött Talmacban?

John Well elfintorította az arcát.

– Pontosan olyanokat, amilyenekre számítottam, ezredes. Átkozott a hangulat. A mi kedves Losano barátunk valóságos rémuralmat gyakorol, s akkora csönd van, hogy nem lehet más következtetésre jutni, mint hogy Rodriguez Tobar támadásra készül, de legalábbis foglalkozik a gondolattal.

Zambrano türelmetlenül bólintott.

– Nem fejtené ki egy kicsit bővebben, John? Nem szeretném megsérteni amerikai tárgyilagosságát, de most tapasztalatainak egészére lennék kíváncsi.

– Nagyon ragaszkodik ehhez?

– Miért ne, John?

– Mert az ön meglátásai talán nem lesznek azonosak az enyémmel. S nem is ez lenne az első eset.

Zambrano vállat vont.

– Mindig azt hittem, hogy maga kevésbé érzékeny, mint én. De úgy látszik, tévedtem.

– Oké, ezredes. Tehát csak az igazat. De maga akarta. Kezdem mindjárt a barátjával, Don Henricóval. Teljesen egocentrikus egyéniség. Kizárólag csak magára gondol, senki másra, még saját campesinóira sem. Igaz, az ő birtokain dolgoznak. Conciencia legszebb kávéültetvényei. De minél finomabb a kávéja, annál sötétebb a lelkiismerete. Mintha csak mellbe vágta volna, úgy éreztem magam, amikor láttam, mit kell szótlanul eltűrniük ezeknek a campesinóknak éveken keresztül. Mert irgalmatlanul kizsákmányolja a szerencsétleneket. Már szinte emberszámba se veszi őket. Ha valaki feltalálna egy olyan

gépet, aminek két karja meg két lába van, amolyan mozgó robotfélét, s amely ráadásul pénzbe se kerülne, neki az ugyanúgy megfelelne, ha nem jobban. Mi haszna van egy munkásból, akinek elég, ha vakbélgyulladásra kap, máris belehal – nem beszélve az egyéb betegségekről. Patikája ugyan van, de abban drágább a gyógyszer, mint bárhol másutt az országban. Mert még az orvosságon is keresni akar. Önök kapitalistáknak neveznek bennünket, de jobban tennék, ha először az ilyenféle alakokról mondanának ítéletet. Hozzá képest a mi milliomosaink valóságos angyalok.

Zambrano ezredes félbeszakította.

– Arra kértem magát, hogy a talmaci helyzetről számoljon be nekem, ne politikai előadást tartson. De úgy látszik, maga ezt sohasem tudja kihagyni.

Well átvette egyik lábát a másikon, és Zambranóra nézett.

– Az imént ugyan ön beszélt érzékenységről, de hagyjuk. Folytatom. Losano első pillantásra ura a helyzetnek. A katonák fegyelme kifogástalan. Az örök szigorúak, a napi gyakorlatokat pontosan betartják, és az utóbbi időben nem fordult elő semmi különösebb a faluban. A hadnagy önbizalma már az elbizakodottsággal határos. A talmaciak úgy félnek tőle, mint az Atyaúristentől. Rövid idő alatt szoros barátságot kötött Don Henricóval, s azóta sűrűn keresik egymás társaságát. Kevés olyan hely van, ahol a földbirtokos és a hadsereg együttműködése olyan zökkenőmentes lenne, mint éppen Talmacban. A gerillák aktivitása is alábbhagyott, azóta egyszer sem támadtak meg falvakat. Úgy látszik, a hadnagnak besúgóik vannak, bár nem sok hasznukat veheti, mert nem tudnak közvetlenül érintkezésbe lépni a gerillákkal. Losano többször megpróbálta elcsípni a hegyekbe irányuló élelmiszer-szállítmányokat, de sikertelenül.

Zambrano ezredes türelmetlenül dobolt ujjaival az íróasztalon.

– De mi az, John, ami tulajdonképpen nem tetszik magának? Bökje már ki végre!

Well cigarettára gyújtott, s elgondolkodva nézett ki a kaszányaudvarra.

– Magam sem tudom. Túlságosan simán megy ott minden: mintha Észak-Amerikában lenne az ember, egy texasi faluban. De a látszat csal, és ezt Losano nem veszi észre. Annyira el van telve magával, s annyira meg van győződve maroknyi századának erejéről, s olyan magától értetődőnek tartja a campesinók alázatosságát és szolgálékúságát, hogy nekem hányingerem lett ettől az embertől.

– De ön is jól tudja, hogy Losano az egyik legjobb gerillaszakértőnk.

– Én azt elhiszem. De ahhoz a kritikus helyzethez képest, amelyben van, túl sok az önbizalma.

Ebben a pillanatban csengett a telefon. John Well a főnöke arcát figyelte, s látta, amint hirtelen elborul a telefonhír hallatára.

– Micsoda? Ismétlje meg, ember! Hat katona meg egy őrmester? Hol? Küldje ide azonnal azt a fickót, aki megtalálta őket. Érti? De haladéktalanul! Amikor visszatette a hallgatót, arcán elkeseredés látszott.

– Egy őrmestert és hat katonát agyonlöttek Montonnál. Gomez Ocampo meglehetősen félreeső kunyhójában bukkantak rájuk. Fegyvereik, lovaik eltűntek. Madre de Dios! Ezek az átkozott bandolerók!

John Well hallgatott, egy darabig gondolkodott, aztán megkérdezte:

– Losano emberei voltak?

– Nem. Monton messze esik az ő körzetétől.

A térképhez lépett.

– Körülbelül itt történhetett. A vidék dombos, bár fennsíkon fekszik. A támadók persze a hegyekbe menekültek. A nyomukat viszont mindenképp követnünk kell. Hívja fel Losanót, s mondja meg neki, hogy induljon el Monton felé.

A campesinót, aki ezen a reggelen föl akarta keresni barátját, Gomez Ocampót, négy óra múlva Zambrano ezredes és John Well hadnagy elé vezették. Még mindig izgatott volt, és meglehetősen zavart. Hosszú, csillogó fekete haja, széles pofacsontjai és barázdás arca – mely szüntelenül idegesen rángatózott – indián származására vallott. Úgy viselkedett, mintha legalábbis őt magát gyanúsítanák a gyilkossággal, nem pedig a gerillákat. John Well megértette, miért nem érintkeznek olyan szívesen a hadsereg tisztjei a környék lakosságával.

– Hány óra volt, amikor Gomez kunyhójához értél? – kérdezte Zambrano.

– Reggel nyolc, excellenciás uram.

– Mit kerestél ott?

– Néhány tojást akartam tőle venni. A feleségem már napok óta kérte, hogy hozzak neki.

– És aztán?

– Kinyitottam az ajtót, és a szoba úgy nézett ki, mint egy hullakamra. Egy őrmester meg hat katona feküdt holtan a padlón. Borzasztó volt, excellenciás uram.

– És te mit csináltál!

– Azonnal lóra ültem, és a montoni katonai parancsnokságra vágattam. Az őrmester először nem akart hinni nekem, de aztán mégis velem jött.

John Well eddig csak hallgatott, de most hirtelen egy kérdést tett föl a campesinónak:

– Milyen messze van a kunyhód Gomezétől?

– Nem tudom, excellenciás uram, talán két vagy három kilométerre.

– És nem hallottál lövéseket az éjszaka?

– Nem hallottam egyetlen lövést sem, excellenciás uram. Csak a szél fúj. Az éjszaka nagy vihar volt nálunk.

– Lódobogást sem?

– Nem. Aludtam egész éjjel. Semmit sem hallottam. A mi vidékünkön alig történik valami. A bandolerók a hegyekben vannak. Sohasem jönnek le a fennsíkra, legalábbis mihozzánk nem.

– Sohasem láttál még egyet sem?

– Nem. Én nem ismerem őket.

A férfi arca kifürkészhetetlenné vált, és John Well érezte, hogy ez az ember hazudik.

– De talán csak láttál már idegen embereket megfordulni Gomeznél, nem?

A campesino merev arccal pillantott rá, mintha ezt a kérdést nem várta volna.

– Ha hazudsz, itt helyben agyonlövetlek. Jól gondold meg, mielőtt válaszolnál.

Félelmet olvasott ki a szeméből. Odalépett hozzá, és megállt előtte.

– Ember, jól gondold meg, hogy mit válaszolsz. Hét emberünket lötték agyon, és nem vagyunk a legjobb hangulatban. Láttál már valamikor Gomez kunyhójában idegeneket?

Zambrano ezredes észrevétlenül intett a fejével, s Well már tudta, hogyan kell folytatnia.

– Hát jó. Egy emberrel több vagy kevesebb, az igazán nem számít. Te hazudsz.

Intett a katonáknak.

– Vigyétek ki, és lőjétek agyon. A következő talán majd beszélni fog. A hangja nyugodt volt, mintha csak arra kért volna meg valakit, hogy hozzon egy csomag cigarettát. De a campesinónak most megeredt a nyelve.

– A múlt héten öt embert láttam tőle eltávozni, de azelőtt sohasem láttam nála senkit, excellenciás uram.

– Milyenek voltak?

– Mint én – felelte jámboran a campesino, szakadt nadrágjára és a ruanára mutatva.

– Fegyverük volt?

A paraszt tagadólag intett.

– Nem volt fegyver náluk, csak machete.

Zambrano ezredes közbeszólt.

– Nem vetted észre a halottakon, hogy a gyilkosok bántalmazták volna őket?

– Úgy látom, excellenciás uram, hogy a katonákat nem bántották, de azt hiszem, az őrmester arcába többször beleüthettek.

– Jól van, mehetsz. Menj vissza a kalyibádba, s egyelőre tartózkodj otthon. Talán még szükségünk lesz rád.

Tíz perccel később Zambrano és John Well már helikopteren repült Monton felé. Mindketten hallgatagon szemlélték az alattuk elterülő vidéket. A táj békésnek tűnt, de a nyugalom csak látszat volt. Fejük felett a helikopter lapátjai csattogtak ütemes szabályszerűséggel. Mindenünk megvan, gondolta magában Zambrano. A legjobb fegyverekkel harcolunk. A mi katonáink a legképzettebbek és a legjobban tápláltak. Rendelkezünk helikopterekkel s a legmodernebb harci eszközökkel. Mindennel, amire egy korszerű hadseregnek szüksége lehet. S mi talán mégis jobban félünk tőlük, mint ők mitőlünk. Mert ők gyorsabbak és ügyesebbek. Ma itt bukkannak fel, holnap már valahol másutt keltenek zavart. És itt vannak a hegyek, ahová bármikor visszavonulhatnak. Csak a síkság a miénk. Az őserdő az övék. Oda nem mehetünk utánuk. Ha megkockáztatnánk, az a halálunkat jelentené.

John Well nyugodt arcára pillantott. Neki persze könnyebb. Ő nincs személyesen érdekelve. Ha a bandolerók győznek, ő már messze jár. De számomra és családom, rokonaim, barátaim számára ez a győzelem egyenlő lenne a halállal. Ha nem is azonnal, de később egész biztosan. Mert vezetőik, akik most itt a hadműveleteket irányítják, kezükbe kaparintanák a hatalmat. Ezért kell nekünk megsemmisíteni őket, mielőtt még az erőszakról hirdetett tanaik – mint a gyűlölet szennyes áradata – össze nem csapnak országunk fölött.

Amikor a helikopter földet ért, már várt rájuk a dzsip, mellyel azonnal folytatták útjukat Gomez szállása felé. Zambrano ezredes elszibbadt lábakkal kászálódott ki a kocsiából. A kalyiba ajtaját csaknem berúgta, s a küszöbről nézte végig a halott katonákat. Úgy tűnt, mintha arcukról csodálkozást lehetne leolvasni. Csupán az őrmester ábrázatát csúfították sebek, a többiek úgy feküdtek, mintha hosszú, fáradságos út után mély álomba zuhantak volna. Zambrano merev arckifejezéssel lépett át a hullákon, John azonban élénk érdeklődést tanúsított a padlón egy bizonyos hely iránt, ahol egy feldöntött szék feküdt.

– Vér, meglehetősen sok vér – mondta hangosan.

Zambrano felfigyelt.

Visszabotorkált a halott katonák között, megnézte a vérfoltokat, s John világos szemébe tekintett.

– Ön is azt gondolja, amit én? – kérdezte.

Well bólintott.

– Igen. Gomez minden bizonnyal a gerillák összekötője volt. A katonák elkapták, kínozni kezdték, és a kihallgatás közben megfélemedtek minden elővigyázatosságról. Fogadni mernék, őrt sem állítottak a ház elé.

– Gomez pedig hallgatott.

– Mit tehetett volna mást? Mindenképp két felől várt rá büntetés. Ha hallgat, a katonák intézik el, ha beszél, a gerillák végeznek vele. Így van ez, ezredes.

Zambrano nekidőlt a kunyhó falának, és körülnézett a szobában. A falakat körös-körül teleragasztották újságpapírral. Az egész bútorzat egy asztal és három rozoga szék. A padló döngölt agyag.

– Hiába, mindig ugyanaz – szólt Well. – Visszont mondanék magának valamit, ezredes. Ez az egész azoknak a műve, akiknek Guillermo de la Cruzt kellett volna megölniük.

Zambrano bólintott.

– Gyakran tévedek, John. De eljön az idő, amikor okosabb leszek ezeknél a banditáknál.

John Well bólintott.

– Ebben reménykedik az ország is, ezredes. A hadnagy az élettelen katonák arcát vizsgálgatta, majd az őrmester széttűzött képére pillantott. Ezen nem látszott semmi csodálkozás, semmi meglepetés, csupán dac és makacsság.

– Vitesse a halottakat a kaszárnyába. Katonai díszpompával fogják eltemetni őket. Készítsen egy listát a náluk talált tárgyakról, s egyeztesse azt a montoni parancsnokságon. Azonkívül írjon egy jelentést az esetről a lapok számára. Éppen ma reggel olvastam az újságokban annak a tébolyult Valenciának a programbeszédét. Meg fogjuk adni rá a választ.

John Well arcán gunyoros mosoly jelent meg.

– Mivel éppen a politikáról beszéltünk, ezredes...

Zambrano átlépdelt a hullákon, és kiment a házból. Nagyon rossz hangulatban volt. Szótlanul szállt be a dzsipbe. Amikor már majdnem elindult, visszaszólt Well hadnagynak:

– Várja meg itt Losanót. És tudja mit? Ha jól meggondolom, jobb, ha én írom meg személyesen azt a jelentést a lapoknak. Azt hiszem, helyesebb lesz, mintha maga csinálná. Majd estefelé elküldöm magáért a helikoptert.

Amikor Montomban leszállt, a falubeli férfiak, asszonyok és gyerekek körülvették, és szótlanul bámulták a különös masinát.

13. Az erőszak az egyetlen lehetőség?

Az örömujjongás sehol sem akart szünni, bármelyik tartományban vagy egyetemen lépett föl Antonio. Beszédeit az újságok minden kommentár nélkül közölték. Még Fierro lapjai is. Cuellar pedig mindenben ott állt barátja mögött. Vezércikkeiben szüntelenül bizonygatta: az Antonio Valencia pap által keltett riadalomnak az a célja, hogy a nép és a kormány ocsúdjék fel végre letargikus álmából. Fierro kilátásba helyezte, hogy alaposabb tanulmányozás után a későbbiekben még visszatér Valencia kiáltványának szövegére. Egyedül Vermeer hallgatott. Ez sehogya sem tetszett Valenciának. Mégiscsak van valami oka, hogy Vermeer nem csatlakozik programjához. De vajon mi kifogása lehet ellene?

Arra sohasem jutott elég ideje, hogy alaposan elgondolkozzék ezen. A városokban, ahol beszédet tartott, mindannyiszor maga ellen böszítette az oligarchiát. Néha odáig fajult a dolog, hogy a rendőrséget rábírták, tartsák fogva néhány óráig a gyűlés épületében. Nyílt letartóztatásra mégsem került sor. Viszont egyik-másik tartomány kormányzója kijelentette, a jövőben megtagadja tőle a beutazási engedélyt. Cielói ismerősei között is észrevette a tartózkodást. Különösen azoknál a családoknál, akikhez addig baráti kapcsolatok fűzték. Telefonja ritkábban csengett. Kevesebbszer hívták meg vacsorára, estélyre. Néha a régi barátok közül meg-megállította valaki, s aggódva kérdezte, nem túlzás-e mindaz, amit csinál.

Egy napon arra kérte az újságíró Bruce-t, kísérné el a szakszervezeti vezetőkkel tartandó megbeszélésre. Ezen a találkozón a publicista hamarosan arra lett figyelmes, hogy a szakszervezetek kevésbé lelkesednek Valencia fejtegetései iránt, mint az egyetemisták vagy a tömegek, beszédeinek eddigi hallgatósága. A szakszervezeti vezetők tapintatosan szemére vetették, hogy a helyzetet megengedhetetlen módon leegyszerűsíti, hogy túl szorosan együttműködik a kommunistákkal, akik egyébként helyet kaptak Valencia újonnan induló hetilapjának szerkesztőségében. A tárgyalás után Valencia elhatározta, Cornellel együtt fölkeresi Vermeert, és kiszedi belőle, miként vélekedik a dolgok alakulásáról. Azt maga sem tudta pontosan, miért akarja, hogy Cornell elkísérje. Talán – ha ösztönösen is – azért, hogy véget vessen a hol suttogó, hol hangos pletykának, miszerint viszonya van Estherrel?

Mialatt Vermeer lakása felé hajtottak, elhatározta, először Cornellel beszél Estherről. Az volt az érzése, az újságíró már várja ezt a beszélgetést. Nehezére esett megszólalnia, pedig egész életében becsületességre és nyíltszívűsége törekedett. Most sem tehetett másként. Minden bevezetés nélkül egyszerűen megkérdezte:

– Szenyor Cornell, ön is azt hiszi, hogy viszonyom van Estherrel?

Cornell vállat vont.

– Fontos az, hogy én mit hiszek, padre? Magának talán még igen, de Esthernek már régen nem fontos. Az az igazság, hogy én maga miatt vagyok ehhez az országhoz kötve. Lapom azt akarja, hogy maradjak, és várjam meg összecsapását az oligarchiával. Ha nincs ez a feladat, talán már rég elutaztam volna, és nem kellene az ön kérdéseivel bajlódnom. Különben se köteles nekem számot adni.

Valencia ránézett.

– Ez most önzetlenség, vagy csak leplezi, hogy mélyen meg van sértve?

A főútvonal egyik közlekedési jelzőlámpájánál meg kellett állniuk. A járdán hatalmas tömeg hullámozott. Cielo szép hely, akárcsak Latin-Amerika többi városa. Sajátos hangulatot kelt az idegenekben számtalan üzletével, sok, apró cipőtisztítójával, sőt koldusaival, akik éppúgy megbámulják a csinos, jól öltözött nőket, akár a gazdagok. De a rongyokba bugyolált férfiak és nők senkit sem érdekelnek. Pedig ők is hozzátartoznak a sugárutakhoz, akár a lámpaoszlopok. De annyiba se veszik őket, mint a lakásban nyüszítő kutyát, ha a rádióban zene szól, vagy egy macskát, aki kolbászt lopott az asztalról, és gyorsan kifelé iramodik. Én

is megszoktam őket ez alatt a sok év alatt, melyet ezen a kontinensen töltöttem, gondolta Cornell. Az ember egyszerűen nem figyel föl többé rájuk. Másoknak viszont éppenséggel romantikus látvány. Különösen a turistáknak, akik szívesen fényképezik őket, mivel a képen „jól mulatnak.”

– Rossz néven venné, ha arra kérném, tekintse az én dolgomat Estherrel kettőnk magánügyének? – szólalt meg Cornell.

A jelzőlámpa ismét pirosra váltott. Valencia lefékezett.

– Természetesen nem. – Hangja szelíden csendült, Cornell alig érthette a motorzúgástól. – De pap vagyok, szenyor Cornell, és a papok tanácsot is adhatnak. Esther elsőrangú titkárnő, és nagyon sajnálnám, ha önök közt törésre kerülne a sor. Viszont van benne egy csomó makacs önféjűség, amelyet nem tudok legyőzni.

– Vettem észre.

Az ironia élesebbre sikerült, mint akartam, gondolta Bruce Cornell, s megpróbálta jóvátenni.

– Nem, azt igazán nem hiszem, hogy viszonya lenne Estherrel. De abban már nem vagyok biztos, hogy Estherben nem lenne rá hajlamosság.

Nem, ez egyáltalán nem biztos, gondolta magában. Estherrel történt valami azóta, hogy hetekkel ezelőtt, hosszú idő után viszontlátta. Elég nőt ismert, tudta, mit jelent az, hogy „most nincs időm.” Tudta, mikor akarnak kitérni a találkozás elől.

– Helyesnek tartaná, ha beszélnek egyszer veled?

Cornell megrázta a fejét.

– Nem, ezt ne tegye. Semmi esetre se. Csak az ellenkezőjét érné el veled. Inkább hagyja. Minden embernek magának kell döntenie abban, hogyan rendezze be életét.

– Az is előfordulhat, hogy mások döntenek – felelte Valencia, s ebben a pillanatban nem Estherre gondolt.

Megálltak a ház előtt, ahol Valencia és Vermeer lakott, közvetlenül a város egyik legszebb parkja mellett. Balról hatalmas felhőkarcolók nyúltak az ég felé, jobbra magas hegyek meredeztek. Lifttel mentek föl, és becsöngettek Vermeerhez. A pap maga nyitott ajtót, és Valencia láthatta, milyen kellemesen meglepődött barátja a váratlan látogatáson.

– Antonio! Gyere már! Jó napot, Cornell úr! Ne, ne mondj semmit, amíg le nem ülsz, és nem iszol egy pohár whiskyt.

A szobában nem sok változott, amióta Cornell itt járt. Mindenfelé lemezek heverték, és úgy tűnt, a whiskys poharak is ugyanazon a helyen állnak. Csak Vermeer arca volt még aszketikusabb, áttetszőbb és komorabb.

Vermeer töltött, s helyet foglalt vendégeivel szemközt.

Cornell Valenciára pillantott. A pap szeméből mélységes nyugalom áradt, mintha minden a legnagyobb rendben lenne. Vermeeren éppen az ellenkezője látszott. Úgy tűnt, mintha pillantásával azt kutatná, mennyi ereje maradt barátjának azok után, hogy körbejárta az országot előadásával. Mintha önelégültséget, a kétséget vagy a lendület alábbhagyását keresné látogatójának arckifejezésében.

De Valencia nyugodtan szívta a pipáját, ivott egy-egy kortyot, és láthatóan örült, hogy itt ülhet ennek a szobának zártságában, és a vele szemben helyet foglaló papbarátja szellemi atmoszférájában.

Vermeer tekintete még mindig Valencián pihent. Ő volt most a legtöbbet emlegetett személyiség az egész országban.

– Azért jöttél, hogy eldiskuráljunk, Antonio?

– Azért jöttem, hogy valamivel több belső biztonságot szerezzek, még ha tudom is, hogy azt nálad se találhatom meg.

Vermeer a fejét csóválta.

– Te azért jöttél, hogy kipuhatold, mit gondolok. Talán tévedek?

Valencia mosolygott.

– Bueno. Azért jöttem, hogy kipuhatoljam álláspontodat, hogy kifaggassalak aggályaid felől, hogy halljam észrevételeidet, és megismerjem a gondolataidat.

– Gondolataimat? – szölt Vermeer, és előrehajolt. – Jól van, Antonio, ha akarsz. De szeretném, ha a kérdést elméleti, nem pedig személyes síkon tárgyalnánk meg. Egyetértesz?

Cornell figyelmesen vizsgálta a két férfit, akik barátok voltak ugyan, de mégis teljesen különböztek egymástól, legalábbis külsőre. Antonio Valencia egészségtől duzzadó atlétatípus, Vermeer magas, sovány, de civilnadrágja és fehér ingje ellenére is teljesen papnak látszik.

– Jól van, Antonio. Akkor kezdjük mindjárt az elején. Te azt akarsz, hogy a nép a legrövidebb időn belül átvegye a hatalmat. Harcot hirdetsz az oligarchia, a vezető rétegek ellen. De miért indítod a harcot horizontálisan, és miért nem vertikálisan? Csak nem azt akarsz nekem bebizonyítani, hogy az egész uralkodó osztályban egyetlen jószándékú ember sem akad? Nézetem szerint, Antonio, akárhogy tagadod, az uralkodó osztály tudása és tapasztalata nélkül nem lehet máról holnapra új Concienciát teremteni. A nép lélektanilag éretlen a hatalom átvételére. Ezt neked éppen olyan jól kell tudnod, mint nekem. Törvényesen, azaz választások révén az érvényes választójogi törvény szerint a hatalomátvitelre semmiféle lehetőség sem kínálkozik. Az erőteljes hatalomátvitel pedig csak véres forradalommal lehetséges.

Valencia bólintott.

– Magad mondod. Törvényes úton semmit sem tudunk elérni, tehát az erőszak az egyetlen lehetőség. Meglep, hogy még kételkedsz is benne.

Vermeer mosolygott.

– Rendben van. Akkor térjünk át egy következő pontra. Arra, amelyikre akarsz. Legyen például: a kormány és a társadalom pluralitása. Te egyenlő jogokat és védelmet akarsz biztosítani azoknak a kisebbségeknek, amelyek eddig elnyomás alatt éltek. Véleményem szerint, kedves Antonio – de kérlek, ne vedd rossz néven, hogy ezt Cornell úr jelenlétében szépités nélkül szemedbe mondom –, túlságosan leegyszerűsítve szemléled a valóságot. Szerintem arról nem lehet szó, hogy a kisebbségek korlátlan védelmet és egyenlő jogokat élvezzenek a társadalomban. Előfordulhat ugyanis, hogy egyik vagy másik kisebbség már eleve elveti a pluralizmus eszméjét, de opportunistá módon mégis kihasználja, hogy hatalomhoz jusson. Az itteni kommunisták, mint ezt te is jól tudod, egy emberként mögéd állnak. Be kell látnod, hogy csaknem ők az egyedüliek, akik – Esthert is beleértve – minden erejüket latbavetik érted. Ott ülnek hetilapod szerkesztőségében, elkísérnek még előadó körutaidra is. A kommunista sajtó kifogyhatatlan a papi és keresztényi erényeid magasztalásában. Szívesen megteszik, mert a te programod kiválóan alkalmas arra, hogy később kommunista értelmezésben tálalhassák. Nem akarsz belátni, Antonio, milyen veszélybe sodródik a forradalom, ha a kommunistákat beleveszed a mozgalmadba?

Valencia megcsóválta fejét, és olyan mélyet szívott pipáján, hogy a kék füst valósággal felhőbe burkolta.

– Ők ugyanúgy forradalmat akarnak, akárcsak én, és ez nekem elegendő arra, hogy együttműködjem velük. Téged, a külföldit talán megcsal a látszat, de én, az idevalósi mégiscsak tudom, mi megy itt végbe. A gazdagok segítségével semmi se fog nálunk megváltozni. Legföljebb a könyöradományok összegét emelik. Maguk is az Egyesült Államok dollár-harapófogójában vannak, de ugyanakkor még a vérét is kiszívják a szegényeknek. Számukra is lét vagy nemlét kérdése ez. A gazdagok csak akkor hajlandók velem együttműködni, ha készek vagyunk saját magunkat nevetségessé tevő engedményeket tenni az ő javukra. De ezt nem fogják megkapni se tőlem, se barátaimtól. Az ígéretesek országát végre az „ígéret földjévé” kell tenni. De ez sohasem következne be, ha az oligarchákon múlna.

Vermeer újra megtöltötte a poharakat. Arca még sápadtabb volt, szemei még áttetszőbbek, mint a beszélgetés elején. Remegő kezei elárulták szenvedélyes nyugtalanságát és visszafojtott, vibráló feszültségét.

– Dehát miért nem akarod megérteni, Antonio? Hogyha egyszer itt harcra kerül a sor, a hadseregnek csak egy része fog melléd állni. Az egészre nem számíthatsz, elhíheted. És az a rész, amely melléd áll, nem lesz elegendő ahhoz, hogy segítségével a nép kezébe juttasd a hatalmat, különösen ha még az is kiderül, hogy a hatalomátvétel minden törvényes útja el van zárva. Egy ilyen erőszakos konfliktus esetén csak a kommunista tábor anyagi támogatására számíthatsz. Ugyanakkor viszont kommunista meggyőződésű barátaid kisebbséget alkotnak a mozgalmadban. Ezért az ilyen forrásból származó segítség téged nyelne el terveiddel együtt. Ez a külföldi támogatás – mivel helyzetedből kifolyólag Észak-Amerikára nem számíthatsz – a hatalmat a kommunisták kezére játsszaná. Ezek aztán majd szépen félreállítanának téged, miután a kereszténységről, demokráciáról és pluralizmusról vallott alapelveiddel már kiszolgáltad őket. Új rendszerükben nem fognak ám túrni semmiféle kereszténységet, semminemű demokráciát vagy pluralizmust. Tényleg nem tudod ezt fölfogni? Egészében véve jól átgondolt forradalmad pontosan a visszájára sülne el annak, amit tulajdonképpen akarsz.

Valencia tagadólag rázta a fejét, és hangja határozottan csendült:

– Eltúlzod a dolgokat. Én mindent felhasználok, ami a kommunizmusban egyetemes és objektív értéket képvisel. De elhatárolom magam a rendszertől mint olyantól mind a materialista ideológia tekintetében, mind abban a tekintetben, hogy minden elképzelhető módszer megengedhető egy bizonyos cél eléréséhez. De te azonkívül még pesszimista is vagy. Ez a nép igenis fog nekem segíteni abban, hogy elgondolásaimat átültethessem a gyakorlatba. Mindent összegezve: én úgy vélem, Conciencia forradalmi ébredése fontosabb, mint az én tevékenységem kiindulópontja, amelyről később is ráérünk vitatkozni. Politikám kiindulópontjául minden esetre a transzcendentális keresztény alapelveket választom. Aki azokat nem érti, engem sem ért, még ha magad is közéjük tartozol.

Vermeer arcán halvány mosoly jelent meg.

– Tapsolni volna kedvem, Antonio, de vigyázz, mert súlyos lélektani tévedésbe esel, ha az állami ellenőrzést ki akarod terjeszteni az élet minden területére. Tévedsz, ha követeled az oktatás és a jövedelem ellenőrzését, valamint a beruházási kötelezettséget a magas haszonnal rendelkező állami vállalatoknál. A magántőkéből származó haszon korlátozása első pillantásra sokat ígérőnek látszik, mivel az így nyert fölösleggel munka- és kereseti lehetőséget teremthetünk az elszegényedett tömegnek, akiknek ez mindmáig nem adatott meg. De nekem alaposabb tanulmányozás után úgy tűnik, a magánjövedelmek nivellálása alá fogja ásni az egyéni kezdeményezés hajtóerejét. Ez a kísérlet Oroszországban is teljes csődöt mondott, miért kellene hát neked megismételned? Tudod, mi történik, Antonio, ha eljutsz ideig? Mindenki a minimumra csökkenti aktivitását, hacsak az új állam, melyet te akarsz megteremteni, nem korbáccsal uralkodik majd.

Vermeer elhallgatott, és Valenciára pillantott.

– Folytassam, vagy elegend van a kritikából?

– Nem, mondd csak tovább. Te legalább jóindulatú vagy.

Vermeer levette szemüvegét, megtörölte az üveget, mintha jobban akarná látni Valenciát.

– No, jó. Te ki akarod sajátítani azokat a földeket, amelyek nem a személyes szükségletet szolgálják. Számomra ez utópiának tűnik, azonkívül szükségtelen konfliktusok forrásává válna. És mihez vezetne? Magasabb jóléthez, vagy nagyobb szegénységhez? S vajon a nép emancipációja során nem alakul ki egy olyan államforma, amely majd molochként nyeli el a személyes törekvések és erőfeszítések minden gyümölcsét? Nem válik-e majd Conciencia az államprotekciónizmus és az állambürokrácia színtelen társadalmává? Mindazonáltal mégis egy véleményen vagyok veled abban, hogy egy új társadalmi rend nem valósítható meg

anélkül, hogy az állam bizonyos körülmények között átmenetileg ne alkalmazzon erőszakot. De véleményem szerint a hangsúlyt arra kell helyezni, hogy a programod átmeneti érvényű legyen. Továbbra is nemcsak tiszteletben kell tartanod minden egyéni kezdeményezést, hanem meg is kell azt jutalmaznod. Az extrém ellentétek kiegyensúlyozására nem az extrém szocializálás a megfelelő orvosság. És amiről most neked beszélek, az nem az ortodoxia vagy heterodoxia kérdése, hanem a lélektani erők megértésének kérdése a társadalomban.

– Tehát nem értesz velem egyet?

Valencia hangja türelmetlenül csendült. Szemében különös fény csillant. Izmos keze ökölbe szorult, egész teste megfeszült.

Vermeer tagadólag rázta fejét.

– Ezt éppen nem mondanám. Veled egyetérték, de programoddal nem. Véleményem szerint elképzeléseid egyetlen pontban sem állnak szemben az egyház tanításával. Veled együtt vallom magam is, hogy a súlyos szociális és gazdasági ellentétekkel megterhelt országok átformálása egészen sajátos eljárásmodot követel, melyben a forradalmi elemeket nem lehet megkerülni. Én azonban csak arra kérlek, őrizkedj a dolgok leegyszerűsítésétől, mert ez lesz az első pont, amelyben téged nemsokára – sőt talán már most is – támadni fognak.

– Mégis melyik pont ellen van leginkább kifogásod?

Valencia hangja rekedt volt, de uralkodott magán, és gondosan megtömte a pipáját.

– Mint már mondtam, az állami abszolutizmus ellen. Nem nehéz forradalmat szítani olyan szörnyűséges állapotok között, amelyekben az itteni nép él. Az embereknek anyagilag nincs semmi veszteni valójuk. A te jövődő álomképedben azonban mégis olyan sok a felső irányítás, hogy annak gyakorlatilag diktatúrába kell torkollnia. Egy átmeneti diktatúra, mint már említettem, elkerülhetetlen. De ki garantálja, hogy az tényleg csak „átmeneti” marad? *A kommunista országokban a mai napig fennáll a diktatúra, és az emberek lázadnak is ellene.*³ Jól tudom, a forradalmárnak le kell egyszerűsítene a dolgokat, mert egy forradalomban lehetetlenség mindenkire tekintettel lenni. Azonkívül az egyszerű nép nemigen érti meg a bonyolult okfejtéseket. Mégis légy óvatos, Antonio, mert ugyanaz a nép egy szép napon rajtakap ezen a leegyszerűsítésen, és felelősségre von, amiért a kommunizmus veszélyét hoztad a fejére. Vigyázz erre, mert különben egy pesót sem adok többé eszméid megvalósításáért, melyeket magam is helyeslek ugyan, habár más módon alkalmaznám őket a gyakorlatban.

Valencia mély lélegzetet vett.

– Nincs többé bizalmam az oligarchiában. Ismétlem: nagyon jól ismerem őket. Ha együttműködnék velük, egy év múlva ugyanazokkal az üres ígérekkel szúrná ki a szemem, mint eddig. S a helyzet maradna, amilyen volt. Te európai vagy. Franciaországban vajon erőszak nélkül ment végbe a forradalom? És Portugáliában, Spanyolországban nem ugyanolyan erőszakkal fog lezajlani? És Oroszországban hogyan zajlott le? Továbbá nem kellett-e olyan embereknek is hajthatatlanoknak maradniuk, mint a ti Poels-tök, aki a bányászok ügyéért harcolt? Nálunk néhány tucat család uralkodik az egész országban, s amíg ezeknek a kezében van a hatalom, addig semmi kilátás sincs a változtatásra. És ne feledd, én személyesen ismerem őket. Ismerem gyengéiket, de erejüket is.

Vermeer bólintott.

– Igen, ismered erejüket is – szólalt meg végül, és hirtelen megérezte, hogy a fenyegetés behatolt a szobába, a halálos veszély sűrű hálót szőtt az erőtől duzzadó, fiatal pap élete köré.

Valencia felállt.

– Pillanatnyilag semmi értelme a további vitának. Átmegek a szobámba, és holnap reggel írásban kapod meg ellenvetéseidre a választ.

³ Több hasonló tartalmú mondattal együtt ez is kimaradt az 1969-es keletnémet kiadásból. (A ford.)

Vermeer bólintott.

– Értem, Antonio. De azért ne maradj fenn sokáig. Pihenésre van szükséged.

De Valencia ezt alig hallotta, mert már be is csukta maga mögött az ajtót.

– Talán csak nem sértődött meg? – kérdezte Cornell.

Vermeer tagadólag intett.

– Nem, ellenkezőleg. Köztünk gyakran előfordul az ilyesmi. Beszélgetésünk felizgatja, s ilyenkor siet, hogy gondolatait papírra vesse.

Valencia sokáig sétált föl-alá dolgozószobájában. Aztán odalépett a könyvespolchoz, keresgélt egy darabig, majd belelapozott Pierre Teilhard de Chardin egyik könyvébe.

„A fejlődés fogalma rendkívüli dimenzióval bővül a kozmosz, a föld és az ember dinamikus koncepcióján belül. Ha az ember az a központ, melyre a kozmikus evolúció irányul, akkor az ő egész fejlődése, mint emberi személyé, ennek a haladásnak egy része. Egy szegény nép, egy fejletlen társadalom Isten szemében sértés, és ellentmond a teremtés terveinek.”

Íróasztalához ült, pipáját szívogatva egy darabig maga elé meredt, és mintha csak sugallatra tenné, hirtelen írni kezdett.

„A tökéletes kozmoszon belül mi nem befejezett világban élünk, hanem az univerzum fejlődési folyamatában. Az ember még nem érte el földi rendeltetésének teljességét, hanem csak a megvalósulás felé vezető úton halad.

Amikor az ember a földön megjelenik, mindent megtalál, amire a kozmikus rendben szüksége van. Márpedig ha az ember mindent megtalál, amire szüksége van, és ha az ember arra kényszerül, hogy kielégítse saját szükségleteit, akkor minden embernek kivétel nélkül részesednie kell a természet javaiban. Aki azonban a kielégítetlen szükségletek és a földi javak közé sorompót emel, az erőszakosan megsérti az Istentől alkotott rendet. Az emberi javak elosztásának rendje pontosan meg kell, hogy feleljen a kozmoszban uralkodó rendnek, mégpedig oly módon, hogy a társadalom minden tagja egyformán részesüljön azokban a javakban és szolgáltatásokban, melyek a saját alapvető szükségletei kielégítéséhez elengedhetetlenül szükségesek.”

E mondat után felállt, és az ablakhoz lépett. Látta a hatalmas felhőkarcolók vibráló fényeit, hallotta a forgalom tompa moraját, az autók túlkölését. Kis idő múlva visszaült az íróasztalához.

„A concienciái társadalom jelenlegi szerkezete olyan állapotokat tükröz, melyek szöges ellentétben állnak az Isten által létrehozott egyetemes renddel. Az ország szociális berendezettsége még azt sem teszi lehetővé, hogy a társadalom tagjai az alapvető létfeltételeiket megkereshessék. Ennek következtében az a helyzet állt elő, hogy Concienciában a lakosság túlnyomó többsége mindenben hiányt szenved. Társadalmi struktúránk, szociális rendünk megmerevedett, s makacsul ellenáll minden változásnak, s ez mindenekelőtt a vezető rétegre érvényes, mert tudatosan és ellentmondást nem tűrve fenn akarja tartani a régi rendet, továbbra is gátat emelve a javak és a kielégítetlen szükségletek közé.

Az ország agrárrendszerét főként a magántulajdon órási méretű koncentrációja jellemzi, valamint a termőföldek fölötti ellenőrzés, melyet egy elenyésző kisebbség gyakorol. A földek 61 százaléka a lakosság 3,6 százalékának kezében van, míg a parasztok 56 százaléka a termőföldnek csupán a 4,2 százalékával rendelkezik. A 133 millió hektárnyi nemzeti területből 127 millió hektár nagybirtokokra jut, melyek viszont csak az egyharmadát szolgáltatják a nemzeti jövedelemnek, miközben a kisparasztokra pusztán 3 millió hektár esik.

Az ország gazdasági helyzetére is jellemző a kisebbségi csoport kezében lévő magas tőkekoncentráció, mert a lakosság 4,6 százaléka a nemzeti jövedelem 40,6 százalékát élvezzi,

míg a 95,4 százaléka, tehát csaknem az összlakosság csupán 49,4 százalékot kap. Az oktatásügy helyzete sem vigasztalóbb: az állampolgárok 41 százaléka analfabéta, 51 százalék alig végzi el a népiskolát, 7 százalék jár középiskolába, az egyetemig pedig csak 0,9 százalék jut el.

Másrésről viszont minden évben 150.000 új munkaerő jelentkezik, melyből 30.000 vidéken talál munkát, a többi 120.000 a városban keres magának megélhetési lehetőséget. A gyárak és üzemek azonban 12.000-nél többet nem tudnak elhelyezni. A maradék 108.000 semmi munkához nem jut, tehát csak a városi lumpenproletariátus számát gyarapítja, mely Conciencia némely városában eléri a lakosság 30-40 százalékát. Mindannyian jól ismerjük azokat a szörnyűséges állapotokat, melyek között a falvakból beözönlők élnek a külvárosok nyomornegyedeiben. A statisztikák szerint állandóan növekszik az élet elleni bűncselekmények száma, melyeknek jelentős hányadát kétségbeesett szülők követik el, akik attól való félelmükben határozzák el magukat szörnyűséges tettekre, hogy ne kelljen saját szemükkel végignézniük tulajdon gyermekük éhhalálát vagy öngyilkosságát.

Ezen állapotok következtében hazánkban a néptömegek szörnyű inséget szenvednek, mely a rendkívül alacsony életszínvonalban is megmutatkozik.

A napi bérek országos átlaga 1-1,70 dollár között ingadozik. A falusi lakások 92,6 százalékában nincs vízvezeték, 88,7 százalékában semmiféle egészségügyi berendezés, 95,8 százalékában nincs villany, és 68 százalékukban döngölt agyagból készült a padló. A halandóság a negyedik életév alatt eléri a 40 százalékot. A halálesetek leggyakoribb oka a hiányos táplálkozás. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ebben az országban a lakosságnak az egy főre eső átlagos élelmiszerfogyasztása a szükséges kalóriaértéknek csak a 78,4 százalékát, a proteinnek 59,4 százalékát, a zsírszükségletnek pedig csupán 55 százalékát fedezi. Minden négyezer lakosra jut egy orvos, és körülbelül minden négy és fél ezerre egy kórházi ágy.

A rettenetes pazarlás, a pénz folyamatos romlása – melynek révén megint csak az oligarchia vagyona gyarapodik – a munkaerőt és Conciencia nemzeti kincseit terhelő jelzalog, valamint a szédítő rohamban növekvő tőkekoncentráció, a birtokoknak kevés kézben való összpontosulása a minimális létfenntartási költségeket csak növelik.”

Valencia ismét fölkelt, az ablakhoz sétált. Jobbra sötét hegyek magasodtak. Fenn a tetőn egy kis kápolnából fény szűrődött. Most, hogy népének nyomorúságát pontosabban és szabatosan fölvezolta, végtelenül fáradtnak érezte magát. Hiszen a felsorolt számok a helyzetet még kísértetiesebbé teszik. Ezek az adatok olybá tűnnek, mint betonoszlopok, melyekkel szemben a puszta emberi erő tehetetlen. Úgy állnak az ember előtt, mint milliók temetőjének keresztfái. Olyan millióké, akiknek azért kellett meghalniuk, mert eddig senkinek sem volt elég bátorsága ahhoz, hogy a valóság számjegyeit ezekre a fejfákra felrója. Gyorsan visszaült írógépéhez, és tovább írt.

„A kiváltságosak nincsenek tisztában azzal, mit jelent Conciencia állami és gazdasági struktúrája a világgazdaság keretein belül. Ahelyett, hogy egy homogén irányú fejlődés mellett döntenének, mely elsősorban az alsóbb rétegek hasznára válna, inkább bevételük állandó növekedését tekintik fejlődésnek. Ennek a tévútra vezető „fejlődésnek” érdekében azután igénybe veszik a hazai és nemzetközi hiteleket. Mindezt csak súlyosbítja a fennálló politikai rendszer. Ezt olyan csoportok irányítják és ellenőrzik, melyek semmiféle rendszerváltozást nem óhajtanak. Mindenáron arra törekednek, hogy Conciencia népe két pártra szakadva maradjon. Miután a nyomorba süllyedt lakosságot a polgárháború borzalmaiba kergették, amely kereken háromszázezer ember életébe került, létrehozták a Nemzeti Frontot, s ezt olyan pártként állították a nép elé, amely az országot elvezeti a demokráciába.

A politikai hatalmat gyakorló kisebbségi csoportok látszólagos törvényességgel kényszerítik rá „jogi normáikat” a népre, hogy a rendszert megszilárdítsák, és az uralkodó igazságtalanságot minél hosszabb időre tartósítsák.

A társadalmi rend kiváltságos osztályainak nem érdekük, hogy a rendszer megváltozzék, sőt épp ellenkezőleg: megkettőzik erőfeszítéseiket annak érdekében, hogy minden a régiben maradjon. A rendszer megváltoztatására irányuló „törvényes” törekvések az ő ellenállásukon hiúsulnak meg. Hiszen kezükben tartják az összes hírközlési és tömegtájékoztatási eszközt, és az országon belül felmerülő nézetkülönbségeket kizárólag a külföldről beáramló eszmék számlájára írják.

És a következmények: egyrészt a forradalom fokozódó veszélye a szegények körében, másrészt a kiváltságosok növekvő reakciója és hegemóniája. A döntő ismérv azonban mégis az, hogy az ilyen politikai és törvényes kereteken belül működő rendszernek még ahhoz is van erkölcsi bátorsága, hogy „közvetítőként” lépjen föl vagyonos gazdagok és nyomorult szegények között, hiszen a hadsereg és a bíróság, valamint az államapparátus támogatását élvezzi.

A hadsereg szorosan alá van rendelve a kisebbségi csoportoknak, melyek jogtalanul bitorolják a hatalmat. Ugyancsak szoros gazdasági kapcsolat van a gazdasági és a fegyveres hatalom közt, mely utóbbi az állami költségvetés 25 százalékát emészti föl. Így aztán a rendszer konszolidálódik, és az igazságtalanság tovább tart. Ez abban is megnyilvánul, hogy a hadseregben azok az erők vannak túlsúlyban, amelyek fegyelmet, az előjárók iránti engedelmességet azokkal szemben követelik meg, akik Concienciában az uralmat gyakorolják, ahelyett hogy a hazaszeretetet és a nép iránti hűséget hirdetnék.

A politikai és gazdasági hatalommal szoros szövetségben állnak az egyházi intézmények. A népnek szünet nélkül azt verik a fejébe, hogy ne legyen gondja a „földi javakra”, hanem viselje el sanyarú sorsát, más szóval: ismerje el az uralkodó rendet Isten akarataként, és érezze kötelességének a kiváltságosok uralmának konszolidálásában való részvételt. Az ökumenizmusnak, a minden emberi felé való megnyílásnak, valamint az egyetemes egyház megújulásának korszakában a concienciai hierarchia visszautasítja a világgal való párbeszédet, elítéli az evangéliumi szellemben dolgozó néhány becsületes lelkipásztort, és továbbra is makacsul védi a „törvényes rendet”, valamint a szent és sérthetetlen magántulajdon status quo-ját, fenntartva magának a jogot, hogy az egyház szociális tanításait maga értelmezze, és a gyakorlatban a saját elképzelései szerint alkalmazza.

A kiváltságosok maroknyi csoportja döntő fontosságúnak tartja, hogy a népnek bebeszélje: a nyomorúságnak, az ország szegénységének, a nélkülözésnek, az alacsony keresetnek a robbanásszerű népszaporulat az oka. Kísérletet tesz arra is, hogy az összekuszált állapotokat a „demokrácia” és a „keresztény kultúra értékei” fedőnevekkel szépítse. Másrészt pedig azt igyekszik bizonygatni, hogy a fennálló állapotok Isten rendelése szerint valók.

De a kisebbség megfelelkezik arról, hogy mindenütt, ahol szegény néptömegek és bizonyos struktúrák csak néhány kiváltságot szolgálnak, egy olyan hatalom van feltámadóban, amely képes lesz a forradalmat eredményesen megvívni. Ebben az esetben a keresztényeknek azok oldalára kell állniuk, akik ínséget szenvednek, és azok ellen kell fordulniuk, akik az ínséget és szenvedést előidéztek. Sem a közömbösek, sem az önelégültek nem tarthatják hosszú ideig vissza a keresztényeket ettől a lépéstől, még ha úgy tűnik is, mintha a hierarchiának ideig-óráig sikerülne a polgári önzést keresztény eszmékbe csomagolni...”

Amikor az utolsó szavakat leírta, világossá vált előtte, hogy ezek Ignacio Fernandes de Castrónak „A forradalom elmélete” című munkájából származnak. Ennek az embernek igaza van. Valencia az utolsó bekezdést is nyugodtan aláírhatta, akár a többi, eddig leírt gondolatát.

Tűnődve tekintett maga elé. Vajon az előbb nem elhamarkodva jött ki Vermeer szobájából? Vajon nem azt a látszatot keltette-e távozásával, hogy még nem képes eléggé felfogni barátja érvelését, és tetteinek fő mozgatóereje az indulat?

Hirtelen megkívánt egy jó pohár whiskyt. Fölkelt, és elindult a polc felé. De félúton megállt és visszament. Miért ne kopoghatna be Vermeerhez? Nem vitatkozni, egyszerűen csak azért, hogy ne legyen egyedül. Mert most, hogy a szívét nyugtalanító gondolatait papírra vetette, az az érzés fogta el, hogy falak közé van zárva. A teleírt lapok után nyúlt, és átment velük Vermeerhez. Vermeer gyorsabban nyitott ajtót, mint várta, habár Valencia tudta, barátja igen rossz alvó. Vermeer arca nem árult el meglepetést, amikor Valenciát megpillantotta.

– Vártam, hogy visszajössz – mondta. – Cornell kissé meglepődött, amikor oly hirtelen eltűntél.

– Hogy Cornell mit gondol, azzal nem sokat törődöm – válaszolta valamivel nyersebben, mint szándékozta. – Itt van a védekezésem érveléseid ellen. Leírtam. Folyóiratomnak, a „La Libertad”-nak is átadom közlésre.

Átnyújtotta a lapokat Vermeernek, aki mindjárt olvasni kezdte.

Valencia megpróbált feloldódni. Tulajdonképpen semmi sem változott körülöttem, legalábbis velem kapcsolatban – igyekezett megnyugtatni magát. A napilapok, Fierro sajtóját is beleértve, mindaddig rokonszenves hangon nyilatkoznak. A bíborosról semmit se hallok, és ha néhány arisztokrata barátom kitagadott is, annál több újat találtam helyette az egyetemen meg azon kívül. Garcia ezredes eddig nem keresett, nem rendelt magához. Folyóiratomat tízezrek olvassák. Az ország minden részéből arra kérnek, tartsak előadásokat, és én kielégítem a tömegek igazság utáni szomjúságát.

Másrészt nem tagadhatta, hogy a csend mélyebbé vált körülötte. Az arisztokráciához fűződő személyes kapcsolatai állandóan fogynak. Nem reverendába öltözött világfinak tekintik, aki mindenre tudja a szellemes választ, ha a löweni egyetemen egy-két bolondsággal tele tömték is a fejét – mint olykor mondani szokták. Ma már gúnyolódnak forradalmi eszméin, amelyeket kezdetben veszélytelennek, legföljebb kissé izgalmasnak tartottak saját köreikben. Kezdi már komolyan unni őket.

Miközben Vermeer magas, szikár alakját figyelte, azon gondolkozott, vajon mennyi ideje van, amíg ezek az emberek, volt arisztokrata barátai támadásba mennek át ellene. Mert arról meg volt győződve, hogy ennek be kell következnie.

– Érdekes – szólta Vermeer, miután elolvasta. – Érdekes és – veszélyes!

Az utolsó szó sokáig ott lebegett a szobában. Valencia figyelt, de csak néha-néha nyomult be egy-egy hangfoszlány a külvilágból. Whiskyt töltött magának, és Vermeer sasprofiljára pillantott, mely komolynak és merevnek látszott. Ránézett barátja hosszú, csontos ujjaira és a lábán lötyögő papucsra. Vermeer fáradtnak tűnt, de Valencia sohasem látta őt másnak, csak fáradtnak, s ugyanakkor mégis erősnek. Ezt az ellentmondást eddig még senki másnál nem fedezte föl.

Vermeer végül az asztalra tette a papírlapokat, s előrehajolt, hogy whiskys poharát fölemelje.

– Ezt nyilvánosságra akarod hozni?

– Igen, a lapomban.

– Édes Istenem...

– Nem értelek.

– Ha te ezt nyilvánosságra hozod, mindent fölégetsz magad mögött.

Valencia bólintott.

– De erre még ráérsz később is – folytatta Vermeer. – Hogy miért? Gondoskodj előbb arról, hogy erőt gyűjts az efféle támadásokhoz. Senki sem írja alá a saját halálos ítéletét.

– Mit akarsz tulajdonképpen?

– Azt, hogy várj, amíg politikailag megerősödsz, amikor már biztos vagy abban, hogy senki sem mer többé ellened fordulni. Vannak emberek, akiket sokkal kevesebb ok miatt is eltesznek láb alól. Kell még világosabban beszélnem?

Valencia mosolygott.

– Ebben a pontban hamis tanácsot adtál nekem. Természetesen ragaszkodom az élethez, de nem olyan nagyon, hogy a félelem megakadályozza a továbblépésben. Ha eddig másképp hitted, rosszul ismertél.

A szobában csend lett. Ebben a késő éjszakai órában sok mindenről nem esett szó köztük. Az egymás iránt érzett mély barátságról sem, és Vermeer elhallgatta ellenvetéseit, amelyeket minden csodálata ellenére felsorolhatna. Nem esett szó a félelemről sem, mert erről mindketten szándékosan hallgattak.

– Mi csinálsz holnap?

– Fuentébe repülök. Fiatal, haladó szellemű keresztények egy csoportjának tartok előadást. Olyanoknak, akik szintén megelégtették a rendszert.

– Mikor indulsz?

– A kora délutáni órákban.

– Akkor gyere át hozzám tizenkettő körül ebédelni. Igazán nagy örömet szereznel velem.

Valencia fölemelkedett. Üresnek érezte magát és végtelenül fáradtnak. Ez az érzés az utóbbi időben gyakran elfogta, még akkor is, ha nagy társaság gyűlt össze a szobájában. Ilyenkor pipájával a kezében elszunyókált, miközben messziről, valahonnan a háttérből még hallotta vendégeinek beszélgetését.

– Buenas noches! – köszönt el barátjától. – De most már fekdj le te is.

Vermeer bólintott, és bezárta mögötte az ajtót.

Ismét egyedül. Szétnézett maga körül a szobában. Ki is volt az, aki néhány nappal ezelőtt a következőket mondta neki: „Újra kell tanulnotok úgy élni, mint Szent Ferenc. Csak akkor tudtok közelebb kerülni a néphez. Mert ha szegényen kértek Jézus nevében valamit a szegényektől, akik esetleg átkozódva becsapják orrotok előtt az ajtót, vagy szemetekbe vágják, hogy eridjete dolgozni: akkor talán majd utólag rádöbbennek, hogy olyasmit tagadtak meg, amit Jézus nevében kértetek. Így talán maguktól is közelebb jutnak Istenhez.”

Vermeer bevett egy altatót, lefeküdt, és megpróbált elaludni. De nem jött álom a szemére. Képek toluultak eléje. Képek, emlékek Európából, Észak-Amerikából. Egyszer azt mondta neki valaki: „A katolikusok az Egyesült Államokban jó keresztények akarnak lenni, miként minden becsületes amerikai állampolgár jó üzletember akar lenni. Az amerikaiak egyénileg törekednek valami nagyszerűre, valami magasztosra. Sok katolikus az életét is hajlandó lenne feláldozni a hitéért. Csupán azt nem tudják, miben hisznek voltaképpen.”

Mind több emlék lepte meg, miközben éberem feküdt az ágyon. Egyszer a repülőgépen egy újságíró mellett kapott helyet. Ez elmondta neki, hogy már semmiben sem hisz. Hát igen, a hitetlenség lehet divat, de a túlságosan nagy olvasottság következménye is, gondolta Vermeer. De az is meglehet, hogy az élet erősebb, mint a tanok, és ma már senki sem tudja, mit kezdjen a hittel, mely napjainkban néha a különböző irányzatok egybefonódásának tűnik. Az újságíró megemlítette, hogy nehéz dilemma előtt áll. Nemrég született első gyermekük, s nem tudja, megkereszteltesse-e. Vermeer azt válaszolta, hogyha neki, az apjának az az óhaja, hogy később gyermeke is szüleinek világnézetét – s ez esetben az ateizmust – kövesse, akkor a keresztelésnek semmi értelme. Útitársa nagyon meglepődött ezen a válaszon. Valószínűleg azt gondolta, hogy egy pap feltétlenül a keresztelést fogja tanácsolni. Kiszálláskor mégis ezzel búcsúzott: „Azt hiszem, jobb lesz, ha megkereszteltetem.”

Bevett még egy altatót, de ez sem segített, mert mindig újabb emlékek merültek föl múltjából. Dél-Chile egy kis városkájában sétált egy alkalommal, amikor hátulról hirtelen átkarolták, de oly erősen, hogy meg se tudott fordulni. Megijedt, de aztán ismerős hangot fedezett föl. „Hello buddy! What are you doing here?” Észak-amerikai barátai voltak, akik ott

töltötték nyári szabadságukat. Rögtön magukkal is vitték. S mint ez az észak-amerikaiaknál szokás, úgy éltek, mint a hercegek. Pénz nem számított. A következő nap elmentek horgászni. Feudális stílusban eltöltött nap volt. Mindegyikük kapott egy hosszúkás evezős csónakot, benne két emberrel, akik közül az egyik evezett, a másik pedig a horogról szedte a lazacokat. Egy tórol indultak el a sodró ár mentén lefelé, s az evezősnek jó szakembernek kellett lennie. A lazacok gyakran haraptak. De ennél a horgászásnál a vendégeknek nem kellett bepiszkítaniuk a kezüket. A déli órákban egy erdei tisztáshoz értek, ahol lovasok vártak rájuk: a barátaik. Pikniket rendeztek. Úgy telepedett le a fűbe, mint valami perzsa sah. Damaszt abroszon szolgálták föl eléje a pompás ebédet. Mindent egybevéve: drága multság volt. S mivel a csónakkal ár ellen nem lehetett evezni, úgy kellett őket teherautóval visszaszállíttatni.

Más alkalommal egy hatalmas, negyvenötezer hektár kiterjedésű birtokon volt vendégségben. Az intéző, aki meghívta, gazdag szülők gyermeke volt. Egyedül élt, sokáig nagy létszámú cselédség vette körül. Meglehetősen forradalmi beállítottságú volt, és úgy vélte, a kormány csak látszat-demokráciát hirdet. Ezzel szemben ő maga igen sok latin-amerikai szokáshoz ragaszkodott. Eltúrta például a személyzet szolgálai alázatosságát. Amikor Vermeer ezzel a rátarti emberrel a lakosság emancipációjáról beszélt, rádöbbsent, milyen nehéz lesz azt megvalósítani a hétköznapi életben. Az intéző ezt tudta, ezért arra kérte munkásait, látogassák meg őt egyik este az otthonában, hogy megbeszéljék a felmerülő problémákat. Az ajánlatot kötetlenül, baráti hangnemben tette. A munkások mégis azt üzenték az intéző cselédeivel, hogy bocsásson meg nekik, de nem tartják magukat méltónak arra, hogy uruk házába lépjenek. (Mellesleg megjegyezve az intéző csupán huszonkét éves volt.) Ezért tisztelettel arra kéri, tartsa az összejövetelt inkább az egyik alkalmazott lakásán. Így is történt. Az intéző ezen a találkozón egészen nyíltan, közvetlenül beszélt, és arra kérte a többieket, hogy ők is őszintén beszéljenek, s tekintsék őt maguk közül valónak. De az évszázados beidegződéseket nem lehetett máról holnapra széttörni, s az intéző belátta, az öntudat emancipálására irányuló törekvése rendkívül időrabló elfoglaltság. Az emberek csak parancsokat várnak tőle, hogy alázatosan engedelmeskedjenek, de nem tudnak semmihez önállóan hozzászólni, ha a véleményüket kérdezik.

Vermeer fölkatintotta a lámpát, cigaretta után nyúlt és rágyújtott. Kövér füstfelhőket fűjt, s visszaemlékezett a munkások reménytelen hangulatára, a munkásokéra, akiket akkor ismert meg, amikor még maga is köztük dolgozott. Vajon Antonio is érzi ezt? A teljes reménytelenséget, a tehetetlenséget s gyakran talán bizalmatlanságukat, hogy érzéseiket a tisztelet álarcából kiszabadítsák?

Négy óraker még mindig ébren volt. Szüntelenül az az ember járt eszében, aki itt lakik mellette, s aki vállára vette mindezt a gondot, egy egész ország terhét.

Conciencia legtekintélyesebb napilapjának, az El Temporalnak a szerkesztősége Cielo egyik legmagasabb felhőkarcolójában található. Itt van a Fierro-konzern igazgatósága is. A konzern kezében tartja az országnak majdnem minden lapját, kivéve Cuellarét és még néhány kisebb baloldali sajtóorgánomot. Ezeket csak azért hagyják létezni, hogy a demokrácia látszatát megőrizzék, s talán azért is, hogy ezek az újságok időben fölhívják a figyelmet arra, melyik oldalról fenyegeti veszély a gazdagokat, s így aztán legyen kit felelősségre vonni.

Ignacio Fierro ezen a reggelen az ország legfontosabb szerkesztőivel tartott megbeszélést. Közülük némelyek repülővel érkeztek, mások kocsival, s most itt ülnek mindannyian az ülésterem hatalmas asztala körül, kissé idegesen, s kicserélik legfrissebb értesítéseiket. Csak egy ember nem ideges. Ezt az embert Alejandro Herreranak hívják. Ő a főszerkesztőhelyettes, és a Fierro-konzern, de elsősorban az El Temporal politikai kommentátora. Kollégái nem nagyon kedvelik, de az a politikai csoport, amelyet kiszolgál,

igen nagyra becsüli élesen elemző cikkeiért, s a maró gúnyért, amellyel ellenfelébe harap. Am nem utolsó sorban azokért az ismeretekért, melyekkel az ország viszonyait illetően rendelkezik, különösen ha a dolgok lélektani vonatkozásai kerülnek előtérbe.

Alejandro nem szerette az embereket, csak játszani szeretett velük. Terebélyes íróasztala mögül dirigálta Concienciát, mintha legalábbis ő lenne az államelnök. De ha nem volt is az, mégis annak meghosszabbított tollaként lehetett tekinteni, mellyel maga az elnök ír, vagy legalábbis aláír. Akárcsak Fierro, Herrera is gazdag családból származott, s az újságírást pusztán kedvtelésből űzte, habár ez csinos mellékjövedelmet biztosított számára. Az oligarchák körében nagy tekintélynek örvendett. Magas növésével, szurokfekete hajával, hosszú, éles arcával olyan volt, mint egy diplomata. És tulajdonképpen az is volt. Ha kedve támadt – leginkább a Fierróval való tanácskozások után – a nyilvánosság harapófogójába szorítani valamelyik minisztert, aki éppen nem volt inyére, ezt mindig olyan ügybuzgalommal és meglepődéssel végezte, hogy munkája egy nemesebb cél érdekében is elismerésre méltó lett volna. Így nemegyszer azt a látszatot keltette, mintha az El Temporal legalábbis az elnyomottakért vetné latba erejét. De a figyelmes olvasó hamar észrevette, hogy ez csupán részben igaz. A lap ugyanis igen ritkán vett pártfogásba valakit, aki a gazdagok ellen támad. Persze néha egyes eseteket nagyítólcse alá helyeztek, mindenekelőtt olyanokat, amelyeket propaganda szempontból jól ki lehetett aknázni. Ilyen volt Herrera igen nagy feltűnést keltő támadása az ellen a rendőrtiszt ellen, aki közvetlenül egy újságosbódé előtt összevert egy koldust. A szerencsétlen embert behozták, valami ennyivalót adtak neki, majd munkába állították, s már másnap követelték a rendőrtiszt megbüntetését. Ez haladék nélkül meg is történt. Herrera megengedhetett magának olykor egy csipetnyi amerikaellenes propagandát is, mert tudta, hogy ezzel kedvébe jár olvasóinak. De az újságghasábok legnagyobb részét mégiscsak a szenzációs hírek töltötték meg. Ezek véres verekedésekről tudósítottak, vagy olyan szülőkről adtak hírt, akik megfojtották saját gyermeküket; férjéről, aki feleségét fölakasztotta. Természetesen sohasem maradhatott ki a nemzeti hadsereg, melynek hős katonái vért és verejtéket hullatva harcolnak az áthatolhatatlan őserdőben az elvetemült gerillák és bandolerók ellen.

Az El Temporálnál keményen kellett dolgozni. Tudja ezt minden újságíró, aki ennél a lapnál akarja megkeresni a kenyerét. Az embertől szüntelenül szenzációs híreket várnak. Leleplezéseket persze nem, mert arról Herrera személyesen gondoskodik, ha szükségesnek tartja. És ez az a pont, amely a kollégáknak rosszul esik. Ha az ember jól megfontolja, Herrera éppen olyan hatalmas, mint maga Fierro, s már arra lehet gondolni, talán Herrera vezeti a dolgokat tetszése szerint.

Mint diplomás, egyetemet végzett közgazdász többé-kevésbé lenézte azokat az embereket, akik körülötte dolgoznak. Szemében ezek csak arra jók, hogy az anyagot begyűjtsék, a többiről neki kell gondoskodnia. Kollégái olyan valakit láttak benne, akiben kevés emberi rejtőzik. Inkább számítógépnek tekintették, mint húsból, vérből való teremtménynek. Ezek a megjegyzések Herrera füléig is eljutottak, de ő csak mulatott rajtuk. Ezért nem árult el a megbeszéléseken – akárcsak ma – semmiféle belső érzelmi megrezdülést, hanem csak ült, s unottan játszott golyóstollával, miközben mindent és mindenkit élesen megfigyelt, és a legapróbb megjegyzés sem kerülte el figyelmét. Jelmondata: meghallani, meglátni, és nem elhallgatni. Ezt az alapelvét minden nap meg is valósította hosszú vezércikkében a lap első oldalán.

Amikor Fierro végre belépett, és joviális mosollyal minden szerkesztővel kezet rázott, majd mélyet sóhajtvá helyet foglalt, az arcok feszült érdeklődéssel fordultak feléje. Fierro mindegyiküket ismerte. Személyesen vette fel őket, miután alaposan lekáderezte egész múltjukat. Ezek irányítják az ország közvéleményét. Finom mosollyal vette tudomásul magában, hogy a jelenlevők közül többen is képesek lennének Herrera teljesítményére. Mégis kevésbé alkalmasak arra a székre, amelyen Herrera ül, mivel még megőriztek magukban

valamit az egyéniségükből, s nem olyan gátlástalanok, mint Herrera, aki cikkei segítségével egy év leforgása alatt a miniszteri székbe tud juttatni valakit, hogy aztán a következő esztendőben végleg kiűzze a politikai életből. Ezeknek a szerkesztőknek a gondolatai, stílusa árnyaltabb, mint Herreráé, olykor mégis vonakodnak megtenni azt, amire Herrerát bármikor megkérheti. Ez is egyik oka annak, amiért a mai konferenciát egybehívta. S minél többet gondolkodott ezen az utóbbi napokban, annál döntőbb jelentőségűvé vált számára.

Azon töprengett, hogyan is kezdje. Közben a rotációsgépek dübörgését figyelte, melyek egy emelettel lejjebb dolgoztak. Ezután nagy körülményesen szivart dugott a szájába, majd amikor meggyulladt, bölintott egyet, és a füstöt alárendeltjei elé fújta, mintha csak ebbe a füstfelhőbe akarná beleburkolni szavait. Végül megszólalt:

– Napirendre tűzöm Antonio Valencia problémáját.

Herrera elégedetten biccentett fejével. Már éppen ideje. Eddig híven közölték a pap beszédeit, mert túlságosan átlátszó lett volna, ha a Fierro-konzern azonnal támadást intéz egy forradalmár ellen, aki mind a városban, mind vidéken síkraszáll a munkások jogaiért. Egy ilyen értelmű állásfoglalás az előfizetők ezreinek elvesztését jelentette volna. Azonkívül ártott volna a lap oly régóta megalapozott hírnevének, melyet egész éven keresztül gondos propagandával tartanak ébren. Igaz, ő, Herrera másként járt volna el a Valencia-ügyben, de Fierro szembefordult vele:

– Sohasem szabad addig megtámadni valakit, amíg az egész nép egy emberként mögötte áll. Nem kell az útjába állni. Eljön a nap, amikor saját kígyóinak szorításába kerül. A politikában türelmesnek kell lennünk, Herrera. Előadó körútjairól tudósítson tárgyilagosan. Se többet, se kevesebbet. Fényképét helyezze el a lap minden számában. Engedjük őt olyan magasra ívelni, hogyha majd letaszítjuk, ne tudja túlélni a csapást.

Fierro megnyitó szavai után mozgolódás támadt az ülésteremben. Amikor a „probléma” szó elhangzott, az arcokról kétkedést lehetett leolvasni. Mert a legtöbbjüknek sohasem volt semmiféle problémája Valenciával. Fierrótól azt a feladatot kapták, hogy a papnak minden szavát – mégpedig kommentár nélkül –, de mindig pontosan közöljék, beszédeiből egyetlen betűt se merjenek elhagyni. S miután így is tettek, meg voltak győződve arról, hogy Fierrónak kedvében járnak, ha nem is voltak tisztában gazdájuk hátsó szándékaival.

– Problémáját? – Egy vidéki lap főszerkesztőjének csodálkozó kérdése elárulta érzéseiket. Fierro bölintott.

– Igen. Gondolja csak végig nyugodtan... Problémát mondtam, de így is mondhattam volna: veszély!

A rotációs gépek dübörgése még hallhatóbbá vált.

– A helyzet a következő: Azért vagyunk ebben az országban, hogy az ellenállás gócait felszámoljuk, hogy néhány éven belül ne találjanak itt se gerillákat, se bandolerókat, ha egyáltalán van köztük valami különbség. Talmactól és néhány távoli vidéktől eltekintve a gerillák már nem olyan sok helyen tartják kezükben a hatalmat. Nem akarom most emlékeztetükbe idézni a hét katonának a közelmúltban történt lemészárlását, amely valószínűleg Rodriguez Tobar embereinek műve volt. De hogy a bandolerók még mindig ennyire akadálytalanul űzhetik piszkos munkájukat, annak kizárólag az az oka, hogy maguk mögött érzik az egyetemistákat. Az egyetemisták élén pedig egy pap áll, akit önök Antonio Valencia néven ismernek. Eddig békében hagytuk ezt az embert, pedig szavai nyugtalanságot keltenek az egész országban. Itt-ott a terrorcselekmények is megújulnak, mégpedig egyre élesebb formában. Amíg mi rendre és nyugalomra törekszünk, Antonio Valencia forradalmat és erőszakot prédikál. Itt az ideje, hogy ennek véget vessünk. Ha ő és a hozzá hasonló elemek visszaélnék a mi demokráciánkkal, akkor ezt meg kell akadályoznunk. Lapjainknak néhány nap múlva nyilvánosan meg kell őt támadnia. Ez a következőket jelenti: mindegyikük arra törekedjék, hogy Valencia negatív oldalait kinyomozza. Készítsenek riportot olyanokkal, akik nem értenek vele egyet. Tanulmányozzák beszédeit, és mutassunk rá érveléseinek gyenge

pontjaira. Világosítsanak fel mindenkit, hogy amit hirdet, a kommunizmushoz fog vezetni, akkor pedig a börtönök jobban tele lesznek, mint valaha. Közzeljenek cikkeket Sztálin oroszországi nagy tisztogatásairól, és írják meg, hogy Hruscsov majdnem új világháborút robbantott ki, amikor Kubába rakétakilövő állomásokat akart telepíteni. Próbáljanak anyagot gyűjteni az oroszországi koncentrációs táborokról, a kelet-európai országok diktatúrájáról. Készítsenek interjút a szakszervezeti vezetőkkel, de tegyék őket nevetségessé, ha kiderül róluk, hogy Antonio Valenciát támogatják. Folytassanak beszélgetést szociológiai érdeklődésű papokkal, főként olyanokkal, akik nem helyeslik Valencia programját. Tárják fel magánéletét, és hordjanak össze róla mindent. És ne feledjék: minden cikket azzal a gondolattal kell zárni, hogy az ország érdekében írnak. Remélem, mindannyian megértették.

A szerkesztők hallgattak. Ami elhangzott, nem kérés volt. Parancs. Egyébként se volt szokás, hogy ilyenkor kicseréljék gondolataikat. Kezdetben néhányan még úgy vélték, Fierro táviratban is közölhette volna a mondanivalóját, de a végén felfogták, hogy ez a gyűlés szigorúan titkos. Fierro körültekintett. Észrevett néhány habozó, sőt elutasító arckifejezést, de nem sokat törődött velük. Az ő lakójai mind. Olyan jól fizeti őket, hogy egyetlen más lapnál sem jutnának ekkora jövedelemhez.

– Gyűjtsék az anyagot – szóló olyan halkán, hogy szavait a rotációs gépek morájától alig lehetett hallani. – És bízzanak meg másokat is ezzel a feladattal mindenfelé az országban. A sajtó már sokkal több embert lefejezett, mint a guillotin. Cuellarral talán meggyűlik a bajunk, de ez ne zavarja önöket. És még egy: vegyék úgy, hogy ez a megbeszélés meg sem történt. Aki úgy vélné, hogy mégis megtörtént, annak jobb, ha mindjárt fel is mond. Érthető?

Nem kellett kérdeznie. Értettek mindent. Intett Herrerának.

– Magára még szükségem van. Uraim, lent várja önöket egy kis harapnivaló. De azt kérném, ott se beszéljenek az elhangzottakról. Jó szórakozást és szerencsés utat. Sok sikert, a viszontlátásra. Köszönöm, uraim.

Fölkelt, és a főszerkesztőhelyettes kíséretében elhagyta az üléstermet, itt-ott még kezét rázva valakivel. A többiek lesújtva ültek a helyükön.

Szobájában felengedett a feszültsége.

– Vesse le a kabátját, Alejandro. Egész sereg megbeszélni valónk van még.

Most megtört Herrera hallgatása is.

– Rövid volt, de velős – szóló jókedvűen. – Látja, maga mégis csak jobban kézben tud tartani egy ilyen összejövetelet, mint én. Most legalább csürés-csavarás nélkül tudomásul vették a fickók, mi a tennivalójuk.

Fierro bólintott.

– Azt hiszem, villámcsapásként hatott, amit mondtam. Némelyek lassan már azt gondolhatták, hogy hovatovább védelmembe veszem ennek az örült Valenciának az eszméit.

Odalépett a bár szekrényhez, mely közvetlenül íróasztala mellett állt.

– Francia konyak jó lesz, Alejandro?

– Jó lesz, Don Ignacio.

Fierróból áradt a jókedv, mivel zökkenőmentesen sikerült a terve. Tudomást szerzett arról, hogy a bíboros másnap reggel kihallgatáson fogadja Valenciát. Nagyon kevés dolog került el a figyelmét mindabból, ami Concienciában történik. Az ordináriátuson is vannak állandó besúgói.

Megtöltött két poharat, és tenyere közt melengette konyakját.

– Hallotta, hogy az új lakók beköltöztek Cuellar munkáslakásaiba?

Herrera meglepetten emelte föl a fejét.

– Tényleg? Nem hallottam.

Fierro bólintott, majd óvatosan kortyintott a konyakból, és az italt egy darabig a szájában tartogatta.

– Mindenki előtt elhallgatta.

– Vajon miért?

– Óh, hiszen ismerheti Cuellart. Valenciának jó barátja. S ha azt mondom, hogy engem ki nem állhat, akkor nagyon finoman fejezem ki magamat. De azt hiszem, nemcsak a két lap konkurenciájáról van szó, hanem személyes természetű dolgokról is. Feleségeink meg a többi családtag évek óta nem akarják megismerni egymást.

– Azt akarja, hogy írjak erről valamit?

Herrera kezdte gyanítani, miért hívta be főnöke az irodájába.

Fierro ismét kortyintott egyet, és cigarettával kínálta meg az újságírókat. Herrera arcán valami gúnyféle jelent meg, de úgy tűnt, csupán jól mulat magában.

– Nem, ön semmiképp. Majd megteszi ezt a mi vörös újságunk, az El Auróra. Adja nekik azt a tippet, hogy egy-egy vadonatúj lakásban húszan is laknak összezsúfolva. Előre tudom, mit fognak erre írni. Egymillió pesóba mernék fogadni. Már holnap óriási betűkkel hozza az El Auróra, hogy ez a földbirtokos húsz embert gyömöszölt bele egyetlen, szűk kis lakásba, és hogy ez valóságos botrány.

– De hogyan...

Fierro félbeszakította.

– A mi Cuellar barátunk nem számol azzal, hogy derék campesinói nincsenek tisztában a lakáskultúra legalapvetőbb elemeivel sem. Amikor a lakásokat megkapták, mind magával hozta az új házba egész pereputtyát, s egy sor rokont is.

Herrera hangos nevetésre fakadt, de rögtön megértette Fierro szándékát.

– De bedőlnek-e ennek az Auróránál, ahol tudják, hogy Cuellar jó barátja Valenciának?

Fierro fejét csóválta.

– Azt hittem, gyorsabban felfogja a dolgokat, Alejandro. Ha tárgyilagosan nézzük, mi pontosan ugyanezt csináltuk, amit Cuellar lapjai: mi is teret adtunk lapunk hasábjain Valencia beszédeinek, ha ezt talán más okból tettük is. De ezt az emberek nem tudhatják. Az El Auróra főszerkesztője sem. Számukra Cuellar semmi más, mint gazdag földbirtokos, és elképzelhető, hogy nem nagyon örülnek a Valenciával való barátságának. Ők Valenciát kizárólag a maguk számára akarják kisajátítani, és bizalmatlanok az egész oligarchia iránt, még ha egy oligarcha kivételesen pártját fogja is olyan embernek, mint ez a Valencia. Egyébként értesüléseim első kézből származnak, és ez nem csekély kiadást jelentett nekem.

Önelégülten nézett Herrerára, és lassan kiürítette poharát.

– Elsőrendű konyak, nem igaz? Ha sikerül Valenciát kiűznünk a nyeregből, és ha Cuellar és a pap közé éket tudunk verni, akkor még jó darabig nyugodtan szopogathatjuk ezt a finom itókat. Egyébként úgy tudom, Cuellar már kezd kételkedni. Nem az az ember, aki szereti, ha dirigálnak neki. Ehhez különben is túl okos.

Herrera a konyakot szimatolgatta. Valenciát diákkora óta ismeri. Együtt jártak egyetemre. Valencia köré már akkor széles baráti társaság tömörült. Neki, Herrerának könnyebben ment a tanulás, őt tartották a legjobb fejnek. Olykor a professzorokat is nehéz helyzetbe hozta kényes kérdéseivel, borotvaéles eszével. De mindez nem segített rajta, mert senki sem figyelt rá, ha a közelben feltűnt Valencia. Egy kisebb összejövetelel Valencia úgy magába gabalyította a legcsinosabb diáklányt, akinek addig ő csapta a szelet, hogy a lány őt többé észre sem vette. Ennek már sok éve, de még most is úgy érezte, mintha tegnap történt volna. Ezért azonnal meg akarta támadni Valenciát, amikor programját meghirdette. De annak idején Fierro megakadályozta. Herrera bólintott.

– Nyugodtan rábízhatja az ügyet. Cuellar dühbe fog gurulni. De mi történik akkor, ha kiteszi a fölös lakókat?

Fierro hangosan nevetni kezdett.

– Nagyon egyszerű. Akkor az El Auróra azt fogja írni, hogy ez valódi feudális gesztus volt. Mármost az, hogy a földbirtokos kiebrudalja nyomorult parasztjait a fedél alól. Én nagyon bízom abban, hogy be fog dőlni.

Herrera óvatosan ízlelgette a konyakot.

– Be fog dőlni. Ön is tudja, hogy Cuellar röviden szokott végezni, ha rendet akar maga körül. Ilyenkor nem gondol arra, vajon tényleg jó-e, amit tesz. Ez a mi szerencsénk.

Fierro visszatette a konyakosüveget a kis bárszekrénybe, és az íróasztalhoz ült.

– Bueno, Alejandro. Most aztán munkához! Óvatosan kezdje a vezércikkeivel. Először csak könnyed kérdőformában induljon. Mert akkor tudunk csak igazán többet, ha Valencia visszatér a bíborosi kihallgatásról. És igen,... említse meg még egyszer a hét katona halálát. Készítsen riportot hozzátartozóikkal, feleségükkel, szüleikkel, és hozza le a holnapi számban. Így legalább egy csapásra két legyet ütünk.

– Mindennél nagyobb örömmel – szólt Herrera, és vidáman távozott a szobából.

Medina bíboros a házi kápolnában mondta miséjét. Még mindig latinul, mivel a concienciai nyelvet túl póriának találta ahhoz, hogy ezen a nyelven dicsőítse az alkotónak a teremtménnyel való egyesülését. Ez volt az a hely, ahol a kenyér és bor színe alatt megnyilvánuló végtelen szeretettel szemben alázatosnak érezte magát.

Itt imádkozott az ország szegényeiért, a szűkölködőkért, az ínséget szenvedőkért, a világ és hazája minden igazságtalanságának megszűnéséért, a bűnösökért, az engedetlenekért. Ma pedig Antonio Valenciáért, a papért, akit magához rendelt. Nem gyűlölte őt. Medina bíboros tulajdonképpen azt sem tudta, mi a gyűlölet. Meggyőződése szerint hite az emberek iránti szeretet jegyében áll, legalábbis az olyanokkal szemben, akik nem követnek el szeretetlenséget a keresztfán értük is meghalt Krisztussal szemben.

Mise közben mintha lassabbak lettek volna a mozdulatai, mint máskor. Arcán mintha még jobban tükröződött volna az odaadás. Titkára, aki ministrált, úgy érezte, a bíboros most egész lényével odakötődött ahhoz, akinek nevében oly gyakran nyilatkoznia kell. A bíboros ezenkívül minden erejét összeszedte, hogy ne gondoljon a máját rágó fájdalomra, mely az utóbbi időben egyre élesebbé vált. Ehelyett megpróbált azokra a kínokra gondolni, amiket Krisztusnak kellett elszenvednie, amikor hóhérai a szöveget verték tenyerébe.

Milyen sokan vannak, akik a legnagyobb szükségben se borulnak le a kereszt elé, hogy ott keressék az értük emberré vált Isten oltalmát. Azt nem vallotta be magának, hogy száz és száz ezrek vannak, akik nyomorúságukban már a kezüket sem képesek imára kulcsolni, de nem is akarják többé, mert telebeszélték a fejüket, hogy az ilyen jámborkodásoknak az a célja, hogy megtanítsa őket lázadás nélkül, csendben beletörödni sorsukba. Persze ő jól tudta, hogy ez nem így van. Az emberek egyszerűen nem tudják elképzelni az életet Isten nélkül. A konzervatívok és a liberálisok közti nagy harcok idején szinte mind Istenhez fohászodott, hogy az ő oldalán legyen a győzelem.

A bíboros különösen mély tiszteletet ápolt magában a Szűzanya iránt. Sokat adott közbenjárására. Most azért imádkozott hozzá, hogy erősítse meg elhatározásaiban, amelyeket ma kell meghoznia. Arra kérte az istenanyát, segítsen megfékezni indulatait, és ne engedje, hogy döntéseiben befolyásolják a májában kínzó fájdalmak; ehelyett adjon neki erőt, hogy irgalmas legyen mindazokhoz, akik a hatalma alatt állnak. De mindenekelőtt azért imádkozott, hogy részesülhessen abban a szeretetben, melyet egész életén keresztül oly nagyon nélkülöz, s melyet ő maga oly ritkán ad másoknak; a pápai nunciussal való beszélgetésre gondolt. A szentszék képviselője keveset szólt, és csak azt tanácsolta neki, életének ebben a súlyos szakaszában legyen rendkívül óvatos, és ne szerezzen magának ellenségeket olyanok közt, akik talán barátai lehetnének. Akárcsak ő, a nuncius sem kételkedett abban, hogy az engedelmisséget meg kell követelni. Azonkívül meglepően jó értesülései voltak Antonio Valencia minden előadásáról és nyomtatásban megjelent cikkeiről.

A vatikáni diplomata mégis azt ajánlotta, engedje Valenciát egyelőre akadálytalanul beszélni, hogy politikai programjának visszhangját az emberek véleménye alapján mérhesse le. Most, hogy idáig fajult a dolog, a nuncius azt tanácsolta, legyen messzemenően engedékeny Valenciával szemben, bár arra mindenképp föl kell kérni, hogy hagyjon fel politikai tevékenységével, és szakítson barátaival, akik többnyire a nonkonformisták, az ateisták és a kommunisták soraiból valók.

Azt kívánta, bárcsak benne is annyi türelem és tapintat lenne, mint az olasz diplomatában. Egyébként ők ketten – arisztokratikus neveltetésük, közös irányú olvasottságuk, valamint azon eszmék révén, hogy a kereszténységet minden áron meg kell menteni – igen közel álltak egymáshoz. Azon az estén jót vacsoráztak, s ez számára a ritka esetek egyike volt, amikor úgy érezte, magához hasonlóval találkozott.

A titkár torkát köszörülte, mivel a prefáció alatti magába szállás már túl hosszúra nyúlt. A bíboros ingerülten pillantott hátra a válla fölött, majd olvasta tovább a miseszöveget.

Néha átvillant agyán egy-egy szó, gondolat azokról a teendőkről, melyek napi programjában szerepeltek. Megbeszélések az ország különböző részéről érkező püspökökkel, vezető laikusokkal, a kabinet tagjaival, a liturgikus megújulás bizottságával, papokkal, akik nehéz helyzetbe jutottak, főleg nehéz anyagi helyzetbe; tárgyalások a jótékonsági intézmények vezetőivel, akik támogatását remélik, vagy valamelyik bizottság tiszteletbeli elnökségére kérik fel. Vannak komolyabb ügyek is. Például egy papnak egy nővel való viszonya a saját egyházközségében. Súlyos gond azoknak a papoknak a helyzete, akiknek működési székhelye a gerillák által megszállt területen van. Más papok arra kérnek engedélyt, hogy valamilyen kongresszust rendezhessenek. Az esetek egy hányadát továbbküldi monsignore Zasihoz, de a komolyabbakat magának tartja vissza, mert ha valakire felelősséget ró a hivatal, akkor azt vállalni kell, bármily nehéz legyen is olykor. Mise végén a sekrestyében levetette a miseruhát. Letette a stólat, lehúzta magáról az albát. Titkára szótlanul segédkezett. Utána a palotán át bement a szobájába. Útközben néha-néha megállt, ha valaki térdre ereszkedett előtte, hogy a gyűrűjét megcsókolja. Senkitől sem tagadta ezt meg, mivel a hit külső megnyilvánulásának tulajdonította. De ilyenkor soha egyetlen buzdító szó sem hagyta el ajkát, mert attól félt, beszélgetés alakul ki közte és tisztelője között. Beszélgetésre pedig hosszú hetekkel korábban kell jelentkezni, s még így sem biztos, hogy fogadják a folyamodót. A mindennapok kisebb-nagyobb gondjával menjenek az emberek a plébánosukhoz, akinek az a dolga, hogy hívei számára hozzáférhetővé tegye magát akár a plébánián, akár a gyóntatószékben. Neki, mint a bíborosnak az egyházvezetés a feladata, és az egészen más dolog, mint apró, csip-csup panaszokat meghallgatni.

Reggelije egyszerű volt: egy főtt tojás, két szelet pirítós kenyér, vajjal vékonyan megkenve, egy csésze tejeskávé és egy pohár narancslé. Egy idősebb hölgy, aki napközben az ordinariatuson dolgozott, gondoskodott arról, hogy gyorsan és pontosan kiszolgálják. Titkára pedig a tányér mellé helyezte a napi postát, mivel a bíboros szerette minél hamarabb átfutni a legfrissebb híreket. Szívesen pillantott bele a levelekbe is. Ha valamelyiket fontosnak tartotta, többször is átnézte.

A kommunista szellemű El Aurorában fölkelte a figyelmét egy cikk, mely szerint a sajtómágnás Cuellar különös nézeteket képvisel. Napszámosságait húszasával tömködi bele újonnan épített házaiba. A mellékelt fényképek minden kétséget eloszlatnak. Azon kapta magát, hogy örül ennek a hírnek. Cuellar nem teljesítette kérését, hogy hagyjon fel Valenciát támogató propagandájával. Még azt sem üzentte meg, miért nem tesz eleget óhajának. Most maga kénytelen elszemvedni a csapást, méghozzá olyan irányból, ahonnan a legkevésbé várhatta.

Elmondta étkezési utáni imáját. Ezután lassan fölkel, és átment a dolgozószobájába, ahova titkára is elkísérte, és alázatosan kinyitotta előtte az ajtót. Mélyet sóhajtván leült íróasztalához, és elkezdte diktálni legfontosabb leveleit, válaszokat az imént olvasottakra. De

miközben diktált, arra a monsignore Zasi által előkészített beszélgetésre gondolt, amely ma délután fog lezajlani közte és Antonio Valencia között.

Cielo püspöke korán megjelent Valencia lakásán, s megkönnyebbülten sóhajtott fel, hogy a papot otthon találta.

– Jobbnak láttam, hogy itthon keressen föl, ha ez nem is szokás nálunk – kezdte Zasi, és helyet foglalt. Valencia kitöltött egy csésze feketekávét, és pipára gyújtott, miután erre engedélyt kért magasrangú vendégétől.

A püspök láthatóan nem a legjobban érezte magát ebben a szerepében. Csak hosszas töprengés után jött el Valenciához, és jól tudta, döntését a bíboros sohasem értené meg, ha később a hír fülébe jutna. De azt mégsem tehette, hogy egy napon kétszer egymás után berendeli Valenciát az ordinariátusra: reggel azért, hogy ő beszéljen vele, délután pedig a bíboroshoz. Szokása szerint most is mindjárt a dolgok közepébe vágott.

– Közölnöm kell, hogy a bíboros úr beszélni óhajt önnel.

A mondat kissé nyersebben hangzott a sok könyvvel telerakott, csendes szobában.

– Miért, monsignore? Nekem ma délután el kell utaznom.

Zasi fejét ingatta.

– Az utazást el kell halasztania, Antonio. Nagyon jól tudja, hogy a bíboros kívánsága parancs, és ez alól ön sem vonhatja ki magát. Hogy mit akarhat, azt maga valószínűleg jobban tudhatja, mint én.

Valencia bólintott.

– Jól van, monsignore. És mikor?

– Pontosan fél háromkor.

A beszélgetés akadozni kezdett. Monsignore Zasi azért jött Valenciához, hogy figyelmeztesse ennek a beszélgetésnek a fontosságára. Úgy érezte, erőpróba áll küszöbön, és meg akarta ezt akadályozni. Hangja ezért volt ingerült, amint folytatta:

– Gondol arra, hogy a bíboros a saját szempontjából nézve egyetért magával?

A pap felütötte fejét.

– Ha szabad kérdeznem, monsignore, milyen szempontból nézve?

Monsignore Zasi pillantása szigorúvá változott.

– A bíboros abból indul ki, hogy ön nem veszi tekintetbe filozófiánk fontos tételeinek egész sorát, és eltér a concienciái egyház kialakult gyakorlatával. Hát tényleg nem képes felfogni, hogy a bíboros sohasem fog olyan papja mögé állni, aki erőszakot hirdet?

Valencia mélyet sóhajtott.

– Püspök úr, vajon az egyház odaállt-e Simon Bolivar mögé, amikor az erőszakot prédikált? És nem tartunk-e mégis hálaadó istentiszteleteket, és nem zengünk-e Te Deumokat függetlenségünk kivívásának emlékére, melyet szintén erőszakkal nyertünk el?

– Simon Bolivar nem volt pap.

Valenciának türtöztetnie kellett magát, hogy ki ne robbanjon.

– Nem akarok tovább vitatkozni. Tegnap este eleget tárgyaltam erről Vermeerrel, és ma éjjel megírtam egy cikket, melyben megcáfoltam ellenvetéseit. Erre föl most ugyanazzal a szándékkal idejön maga, hogy újra kezdje velem az egészet. Kedves monsignore, eleget olvashatta cikkeimet ahhoz, hogy tisztában legyen vele, mi a véleményem mindezekről. Nincs több hozzáfűznivalóm.

– És délután ugyanezt megmondja a bíborosnak is?

– Ugyanezt. Se többet, se kevesebbet.

– Figyelmeztetem, Antonio, a bíborosnak fogytán a türelme.

Valencia mosolyt engedélyezett magának.

– És mi a véleménye a nép türelméről, püspök úr?

A parasztabrázatú kis püspök hallgatott. Nem ez az első beszélgetése Valenciával, de attól tartott, az utolsó.

– Azt hiszem – folytatta kissé habozva –, a bíboros fel fogja szólítani, hogy hagyjon fel a politikai tevékenységgel. Ha pedig makacsodik, el fogja tiltani papi hivatásának gyakorlásától. Ezt most hivatalosan közlöm, mégpedig a bíboros nevében, hogy tudomásul vegye, mire számíthat, ha továbbra is nemet mond.

Miközben beszélt, a hatást figyelte Valencia arcán. De szavaira ez az arc mit sem változott.

– Nagyon köszönöm, monsignore. Most legalább tudom, hányadán állok.

Zasi néhány személyes természetű megjegyzéssel szívesen feloldotta volna a látogatás hivatalos jellegét, de ehhez nem érzett sem elég erőt, sem elég bátorságot. Úgy tűnt, a vele szemben ülő férfi nem pap már, és nem érzi át többé Krisztus szeretetének csodáját, Krisztusét, aki hagyta, hogy keresztre szegezzék. Vagy mégis rosszul ítéli meg? Zasi szívében a régi, megszentelt hagyományok és Valencia megtisztító, friss eszméi harcba kezdtek egymással, de ő tudta, hogy neki végül a bíboros mellé kell állnia. Mindenütt, ahol kommunisták kerülnek uralomra, a vallás vereséget szenved, és nemcsak a bíboros, de ő maga is védelmezője a kereszténységnek. Egyébként ott a püspöki konferencia, amely nyilatkozni fog Valencia tételeit illetően, már amennyiben továbbra is mint pap akarja hirdetni nézeteit. Ezzel ugyanis azt a látszatot keltené, mintha az egyház nevében beszélne.

Zasi fölállt.

– Remélem, Antonio, lesz magában engedelmesség és alázat, és ésszerűen fog viselkedni. Még nagyon sokat elérhet, ha nem a legszélsőségesebb irányzatokat választja. Fierro lapjai már rég a rendelkezésére állnának, ha azon az estén Cuellarnál elfogadta volna ajánlatát. Senki sem vonhatja kétségbe azt a jogát, hogy a munkások érdekében latbavesse erejét, de igenis megvonják ezt a jogot, ha ön erőszakkal fenyegetőzik. Gondolkozzék csak nyugodtan erről. Esetleg talál valami közbülső megoldást, s talán megértik egymást ma délután a bíborossal.

Amikor Valencia térdre akart ereszkedni, hogy ezzel is kinyilvánítsa föltétlen tiszteletét látogatója jószándéka előtt, a püspök elhárította, és halkán csak ennyit mondott:

– Majd utána térdeljen le a kereszténység legelső forradalmára előtt, és kérdezze meg tőle, miért hagyta, hogy keresztre feszítsék, és ugyanakkor miért mondta, hogy „Uram, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.” Talán ugyanez ismétlődik meg Concienciában, kedves Antonio. A viszontlátásra! A jó Isten őrizze!

Valencia lassan csukta be az ajtót monsignore Zasi után. Megértett mindent. Az ellenfél felkészült az első csapásra. Tehát ma délután fél háromkor.

14. Nincs mindenkinek honvágya

Zambrano a hét katona halála után bevette repülőgépeit, és ezek mélyrepüléssel megkezdték átfésülni a környéket. Következésképp Rodriguez megtiltotta embereinek, hogy ételüket tűzön készítsék el. A gerillák élete még nehezebbé, a hangulat még nyomasztóbbá vált. A légierő bevetését Losano hadnagy javasolta, aki szentül hitte, hogy Tobar főhadiszállása valahol a Talmac körüli őserdőben rejtőzik. Úgy gondolta, ha sikerül a gerillákat alaposan felingerelni, előbb-utóbb elvesztik türelmüket, és hurokra kerülnek. A falu lakóit kínos szigorral ellenőrizte. Nyomára is bukkant egy-egy élelmiszer-szállítmánynak, és résztvevőit habozás nélkül agyonlövötte. Losano tudta, hogy eljárásával mindinkább céltáblájává válik a hegyekben bűvő ellenállóknak, de ezzel nem sokat törődött. Sohasem ismert halálfélelmet, s ugyanezt követelte meg katonáitól. Ezek ismerték irgalmatlanságát, de ugyanakkor becsülték is, mert mindig elől járt példájával, és nem rettent vissza a legveszélyesebb vállalkozásoktól sem. Kiküldött őrzései azonban kevesebb eredménnyel dicsekedhettek. Gerillákkal egyetlen esetben sem sikerült találkozniuk, ámbar határozottan tudták, hogy a közvetlen közelükben járnak. Tobar emberei úgy ismerték az erdőt, hogy Losano hozzájuk képest turistának érezte magát, aki csak kirándulni jött a hegyekbe. Mindez mégse szegte kedvét. Valahogy majdcsak ki fogja füstölni őket. Addig kutat utánuk, amíg nyomukra nem bukkannak.

Alfrédo őrmester hasonlóképpen vélekedett. Éppen erről beszélgettek most Losanóval a falu egyetlen kocsmájában, nem messze a templomtól. Amikor beléptek, a helybeliek megszeppenve sompolyogtak kifelé, mintha csak attól félnének, hogy letartóztatják őket. Egyikük sem ült le, csak rákönyököltek a söntésre, odavetettek egy-két szót, s ez egy kívülálló számára aligha jelentett összefüggő beszélgetést.

- Ellenőrizte az őrséget? Tudja, hogy milyen lusta disznók.
- Természetesen, hadnagy úr. Dehát végül is a saját bőrüket viszik vásárra.
- Eljön még az idő, amikor kelet felé is elküldhetjük felderítőinket. Egyáltalán nem lepne meg, ha ott akadnánk nyomra. Hé, szenyorita, hol marad már az az átkozott üveg?

Mindketten a csaposlányra meredtek, akinek mellei jól kidomborodtak a vékony pulóver alatt. Losano ismerte, többször volt már dolga a lánnyal. A maga módján még szerette is, jobban, mint a többi lányt a faluban. Mert ölekezés közben teljesen átadta magát, utána sem mutatott álszemérmert, és sohasem kérdezte, hogy el akarja-e venni feleségül. Egyébként ezen a vidéken igen nagyvonalúak voltak az ilyen dolgokban. Losano tapasztalta, hogy sokan egyszerűen csak együtt élnek, annak ellenére, hogy a pap semmi fáradságot sem kímél ezeknek a törvénytelen állapotoknak felszámolására. Nemi életük egyszerű, problémamentes. Csaknem állati szenvedély csupán, mely azonban sokat feledtet az áldatlan szegénységből, amelyben élniük kell.

Losano különben alig vetett ügyet erre a szegénységre. Neki csak a fiatal lányok voltak fontosak. Az idősebb nők és férfiak nem érdekelték. A férfiakkal szemben bizalmatlan volt, mert lassanként rájött, hogy így vagy úgy, de mindegyikük kapcsolatban áll a gerillákkal.

– Ráérsz ma este, Maria? – kérdezte Losano.

A lány bólintott.

A hadnagy mosolygott. A lány tudta, hogy a férfi mire gondol, Losano pedig tudta, mire gondolnak mindketten. Kölcsönösen szükségük van egymásra.

– Hallotta ezt, őrmester? Tehát ne zavarjon föl az ágyból szükségtelenül. Fontosabb dolgaim vannak.

Alfredo előrehajolt, megmutálta a lányt, de az kitért a pillantása elől.

– Fontosabb, mint egy őrző, s persze csinosabb – szólt Losano kacintva. – És ha egyszer megkívánja, maga is válasszon ki egyet. Van belőlük elég. De most menjünk! Minden jót, Maria!

A lány egyedül maradt, s körülnézett a szegényes kocsmaszobában. Azelőtt a gerillák jártak ide, többnyire éjszaka, mivel Don Henrico emberei nappal őrséget álltak a casa grandénál. Két gyereket szült egy gerillától. A harmadiknak egy másik gerilla az apja. Most a gerillák elmaradtak, s Losano jött helyükbe. Ez pedig nem tudja róla, hogy híreket szállít egy falubelinek, aki minden kedd este idejön egy pohár italra. Így árulja el szeretőjét, miközben testét odaadja neki, s a férfi azt hiszi róla, hogy nem tud ellenállni csábításának.

Az ember most is a szokott időben jött, nyersen, bárdolatlanul, semmit sem adva külsejére, melyre a szegénység kirívó módon nyomta rá bélyegét. Martinnak hívták. Ő is megnézte Maria melleit, majd a saját kezét, mintha csak azt kérdezné, miért nem nyúlt be már régen a lány ruhája alá, hogy a szép test melegét érezhesse.

– Agua ardiente – szólalt meg lassú, nehézkes hangon, miközben ruanáját hátravetette, sombreroját pedig a söntésre tette. Óvatosan körülnézett, mintha attól tartana, figyel valaki.

– Őrzőket akarnak küldeni keletre – suttozta Maria.

A férfi bólintott, anélkül hogy arcizma rándult volna.

– Az őrköt is ellenőrzik.

A lány izgalmasnak találta, hogy ezeket elmondhatja. Még Losano kezének ingerlő játékánál is izgalmasabbnak. A többi falubelihez hasonlóan ő is tudta, hogy Talmacot mindenütt gerillák veszik körül, és türelmetlenül várnak arra, hogy lecsaphassanak. Ezért minden értesülés, legyen az bármily jelentéktelen, nagyon fontos a számukra. Ő azonban csak annyit tud, amennyit Losanótól hall. Ezt továbbadja Martinnak, aki viszont valaki másnak közvetíti. Senki sem tudja, ki az, aki a hírt közvetlenül a gerilláknak jelenti. A hírközlő rendszer tehát hibátlanul működik. Losanónak és katonáinak nem lehetett oka gyanakvásra.

– Megfordult itt Don Henrico?

Maria tagadólag rázta fejét, s hosszú, szép fekete haja követte a mozdulatot.

– Nem. Az utóbbi időben nagyon ritkán látom. Ez azt jelenti, hogy alig mozdul ki a casa grandéból.

– Gondolod, hogy fél?

A lány mosolygott.

– Ki nem fél itt? Egyesek a hadseregtől, mások a gerilláktól, némelyek pedig attól, hogy a faluban ütközetre kerül a sor. Ismerek családokat, amelyek el akarnak költözni, amióta a repülő megjelentek. Valóságos pánik tört ki.

– De hát hova akarnak menni?

– Cielóba.

– Miért éppen oda?

– Azt hiszik, ott többet kereshetnek, és nyugodtabban élhetnek.

– Majd elfogja őket a honvág – mondta határozottan a férfi. – Honvág a hegyek, a kék ég, a madarak, a csend és a völgyek fölött zúgó szél után.

Honvág... Rodriguez Tobar is erre gondolt, amint végigballagott a táboron, hogy ellenőrizze, nem fedezhetik-e fel őket a repülőgépek. Honvágyuk leginkább az asszonyoknak volt, akik itt éltek férjükkel a fák alá épített barakkokban. Honvágyukat azonban a nemzeti hadsereg katonáitól való félelmük miatt visszafojtották. Azok megerősölnék, utána pedig megölnék őket, ha kezükbe kerülnének. Tobar tudta, hogy ellenfele, Zambrano ezredes legszívesebben ejtőernyősöket dobna le a hegyekbe, és ezt csak azért nem teszi, mert katonái ezen a számukra ismeretlen terepen mind a halálukat lennék. Vagy eltévednének a barátságatlan vidék lián- és farengetegében, és mielőtt tájékozódni tudnának, rég megtámadnák őket.

Egy keskeny ösvényen Pablóval találkozott, aki éppen a hegyek felé indult. Megállította.
– A Talmacból származó adatok elég hiányosak. Lenne rá lehetőség valahogyan bejutnotok a faluba annak a veszélye nélkül, hogy elkapjanak benneteket?

Pablo arca földerült.

– Hány emberrel, kapitány?

– Hárman mehetnétek. Te meg Jorge Raoul Castillónak a parancsnoksága alatt.

– Még ma este?

– Igen. De gyertek be előbb mind a hárman hozzám. Vihar van készülöben, és ez csökkenti az éberséget. De ne feledjétek: a támaszpontot nem támadhatjátok meg. Csak híreket akarok, semmi egyebet.

A távolból ismét repülőzúgás hallatszott. A gép lassan közeledett, és nagy köröket rajzolt a hegyek fölött. Tobar tudta, hogy a pilóta mögött ülő megfigyelőnek éles távcső van a kezében, s a legénység azonnal tüzelne, sőt a többi gépet is riasztaná, ha a központi tábor leghalványabb jelét fölfedeznék. Szükség esetén napalmbombákat is bevetnének. Akkor aztán vége lenne a tábornak! Odalenne minden fölszerelés, az egész készlet!

A gép egyre közeledett, lejjebb ereszkedett, majd ismét felszállt, s végül nagy ívben dél felé kanyarodott. Valószínűleg vissza az állomáshelyére.

– Zambrano ezredesnek sürgős lehet – szolt Tobar, és vállat vont. – A raktárkészletet beljebb kell helyeznünk az erdőbe. Meg az asszonyokat és a gyerekeket is. Azon gondolkodom, nem volna-e jobb másik tábort berendezni számukra, néhány kilométerrel távolabb.

Pablo hallgatott. Ez az állandó rettegés a légitámadástól... A szállások örökös áthelyezése... A meg nem szűnő őrzések... Néha már egy hatalmas zöld börtönnek érezte az őserdőt, melyben életfogytiglani büntetését tölti.

Tobar elgondolkozva tekintett rá.

– Kételyeid vannak, Pablo?

A gerilla bólintott.

– Igen, kapitány, kételyeim. Furcsának találja?

Tobar hallgatott. Szenttelenül nézett végig a mellette álló férfin.

– Nem, furcsának éppen nem találom, de veszélyesnek igen. Mindenekelőtt magadra nézve. Keresd meg Raoul Castillót meg Jorgét, és utána gyertek hozzám.

Fürgén haladt végig az erdei ösvényen a gerillák szegényes viskói között. Itt-ott megállt, hogy néhány szót váltson a gyerekekkel, asszonyokkal. A férfiak nem tartózkodtak idehaza. Egy részük vadászni ment, más részük gyakorlatozott, a többiek pedig őrségen voltak. Tobar kunyhójában állt a rádiókészülék. Antennája alig emelkedett a fák fölé. De álcázásul még ezt is körütekerték lombokkal és liánnal. Bement, felhívta a talmaci csoportot, és azt a választ kapta, hogy minden csendes. Megkérdezte, érkezett-e valamiféle napilap. Erre azt válaszolták, hogy az El Temporal egész oldalt szentel az őrmester és a hat katona hozzátartozóival készített interjúnak. Káromkodni kezdett, és kikapcsolta a készüléket. Amikor hátradőlt, Raoul Castillo állt mögötte.

– Tényleg olyan fontos volt azokat a katonákat agyonlőni?

Castillo vállat vont.

– Túl sokat tudtak, már mondtam magának. Az őrmester talán blöffölt, de én nem akartam semmit sem kockáztatni. Nem ez lett volna az első eset, hogy túlzott nagylelkőségünk miatt egész gerillaosztatok esnek a hadseregnek áldozatul.

– Jól van, Raoul. Menj be ma este Talmacba, és várd meg, amíg Maria hazajön Losanótól. Meg kell tudnunk még egyet s mást. Martin tudósításai már nem olyan értékesek, mint eddig voltak. Szeretném tudni az okát.

Raoul nyugodtan nézett a kapitányra.

– Az az őrmester egy árulóról beszélt. Talán Martin?...

Egymásra néztek.

– Ha ez igaz, akkor Maria is kihullik. Meglehet, hogy Martin a híreket Losanónak továbbította, aki most csak arra vár, hogy törbe csaljon bennünket. Ne becsüld le ezt az embert, Raoul.

– Ez a Martin... Talán kettős játékot űz. Talán Losanónak is felajánlotta szolgálatait, és a valóságban nekünk küldi az értesítéseket. Nem szabad elhamarkodottan következtetni.

Pablo és Jorge hallgatva lépkedett Castillo mellett. Arcuk komoly volt és kifürkészhetetlen. Miután megkapták az utasításokat, némán és szótlánul kifordultak a talmaci gerillák parancsnoki kunyhójából.

Maria éjfél körül tért vissza a kocsmáépület mögötti kis házába. Losano mindig hazaküldte, miután befejezték az ölelkezést, és a lány kielégítette. Sohasem engedte meg, hogy a nők a szobájában maradjanak. Ezt veszélyesnek tartotta, és meg is mondta. De Maria időközben jól kiismerte, és tudta, a hadnagy úgyis üzeni fog neki, ha szükség lesz rá.

Lassan ment végig a kihalt falun szegényes otthona felé. Viharos idő volt. Szél süvített az utcán, megrázta a fákat, melyek most mintha fejüket ingatták volna a lány után. Egyébként halotti csend volt. Tizenegy óra elmúltával senki sem mert kimozdulni, mert a részeg katonák hamar lepuffanthatják az embert. Vagy ami még rosszabb: mint gyanús elemet beviszik a parancsnokságra. Az pedig kihallgatást és verést jelent, s aztán félig agyonverve kidobják a szerencsétlen áldozatot a sötét talmaci éjszakába.

Maria a hírekre gondolt, amelyeket ezen az estén közölt Martinnal. Azon töprengett, vajon Martin jól továbbítja-e őket. Hosszú időbe telhet, amíg az értesülések eljutnak a gerillákig. De azért megéri a fáradságot. A Pablótól származó megbízást, hogy kössön barátságot Losanóval, és szükség esetén vezesse félre, Martin adta át neki, akiről csupán annyit tud, hogy a Don Henrico ültetvényein dolgozó campesinókhöz tartozik.

Kinyitotta az ajtót, belépett, és meggyújtotta az olajméceszt. Ekkor vette észre, hogy Martin ott ül az ágya szélén. Látszott rajta, hogy be van rúgva. Izzadt, mintha messziről futott volna. Szemeit éhesen legettette a lány mellén és combjain.

– Mit keresel itt?

Szemügyre vette a férfi szakadozott ruházatát, a sötét szemeket, s végül tekintete a kigombolt nadrágra esett.

– Veled akarok hálni – mondta zihálva Martin. – Azt akarom, hogy lefeküdj velem. Ezen az ágyon, ahol ülök.

A lány megpróbált nyugalmat erőltetni magára.

– Te csak ne akarjál semmit! Mit szólnál ahhoz, ha megmondanám Losanónak, hogy így berontottál hozzám?

Martin cigarettára gyújtott, s az üveg után nyúlt, amely ott állt mellette. Húzott egyet belőle, és hirtelen nevetni kezdett.

– Még fenyegetőzöl is, mi? De azt én is tudok ám! Képzeld el, ha elmondom Losanónak, hogy te a gerilláknak dolgozol. Gondold csak végig! Tudod, mi lesz veled? Először is rád szabadít vagy húsz katonát, akik először megerőszakolnak, utána pedig agyonlőnek. Kedves gondolat lefekvés előtt?

Maria megpróbálta elérni az ajtót, de a férfi megelőzte. Karjának egyetlen rántásával az ágyra lódította a lányt, aztán megállt mellette, és nézni kezdte.

– Tudod, Maria, nem te vagy egyedül Losano barátja. Én is az vagyok, amióta idejött. Erre nem számítottál ugye? Minden hírt, amelyet közöltél velem, neki továbbítottam. Csak azt nem árultam el, kitől hallottam. Legalábbis nem téged neveztelek meg. Emlékszel, amikor Marcos egy napon eltűnt? Agyonlőtték. Mert én azt mondtam, hogy tőle kapom az értesítéseket. Később úgy nyilatkoztam, hogy magam gyűjtöm őket. Jól kieszeltem, mi? De téged mindvégig védtelek. És most eljöttem a jutalomért.

Szél süvített a ház körül. Maria hirtelen valami más zajt is hallott. Martin is hallotta, de nem törődött vele.

A lányhoz hajolt, és durva parasztkezeivel elkezdte fogdosni a mellét. Maria pedig hagyta, akár Losanónak. Látta, hogy nyál csillan a férfi szája szögletében, s lehunyta szemét, amikor Martin kezei mélyebbre nyúltak.

– Hagyd abba! – kiáltott föl hirtelen, és dühösen ellökte magától.

Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó, és Martinra egyszerre három fegyvercső szegeződött. Raoul Castillo lassan behúzta maga mögött az ajtót, odament a campesinóhoz, és ököllel az arcába vágott.

– Pizskos áruló! Rohadt dög! Ezért meglakolsz.

Zsebéből papírt szedett elő, gombóccá gyúrte, és Martin szájába tömte.

– Ne mondj semmit, Maria. Mindent hallottunk. Tudsz még róla valamit?

Oly egykedvűen beszélt, mintha csak mindennapos dolog lenne, hogy három fölfegyverzett gerilla behatol a katonák által megszállt Talmac kellős közepén álló házba.

A lány bólintott.

– Rendszeresen jött hozzám, és igen fontos híreket kapott tőlem.

– Tehát egész idő alatt elárult bennünket. Ezért nem megy itt előre semmi. Gondolod, Maria, hogy Losano esetleg gyanakszik rád?

A lány hangosan fölnevetett.

– Nem, azt nem gondolom. Az egyetlen, ami a figyelmét leköti, az a testem, s az, hogy kielégítsem. Azt az embert a nemi szerveimen kívül semmi sem érdekli.

Pillantása találkozott Pablo tekintetével, más nem történt...

Raoul visszafordult.

– Jorge, Pablo, állítsátok a falhoz, és vegyétek ki a gombócot a szájából. Ha kiabálna, tudjátok a dolgokat. Késnek több haszna van ilyenkor, mint a fegyvernek.

Martin hamarosan beszélni kezdett, de ő sem mondhatott sokkal többet, mint amennyit Maria már a tudomásukra hozott.

Raoul vállat vont.

– Menj ki Maria.

A lány megállt kint a viharban, s hallotta a szobából a tompa ütlegeket. Aztán végignézte, amint kihozták, s elcipelték a ház előtt, az úton, amely a hegyekbe vezetett.

Pablo egy pillanatra hátramaradt.

– Maria?

A lány tagadólag ingatta a fejét.

– Nincs mondanivalónk egymásnak, Pablo.

– A Boldogságos Szűz óvjon téged, Maria. – Aztán gyors léptekkel a többiek után sietett, s hamarosan mindhárman eltűntek a Talmacot körülvevő hegyrengetegben.

Losano katonái másnap reggel bukkantak rá Martin holttestére: egy fán lógott. A szél még nem ült el egészen, és ide-oda himbálta.

Losano gyorsan a helyszínen termett. Sokáig szemlélte a hullát, mintha csak öröme telne szemközt állni a halállal. Aztán nyugodtan beszállt a dzsipbe.

– Vágjátok le, és temessétek el! Ismerem a fickót. Hordta nekem a híreket a gerillákról.

Beindította a motort. Arca csak egy kis idő múlva árult el heves nyugtalanságot. Hát mégis Talmacig bemerészkedtek a gerillák! Kihasnálták a vihart. Ha szél fúj a campesinók háza körül, s ha a fák zúgnak, ágak reccsennek, az a legkedvezőbb alkalom a támadásra. Szerencsére csak a katonák látták az akasztott embert. Meg fogja nekik parancsolni, hogy hallgassanak. De amint beért a faluba, a téren már csoportokba verődve tárgyalták az emberek Martin halálát. Amikor közelükbe ért, szétszlottak, s ő ott maradt egyedül a dzsipben.

Bosszúsan hajtott a casa grandéba, Don Henricóhoz. Amikor elmesélte a történeteket, a földbirtokos arca hamuszürkévé változott.

– Hát mégis, minden elővigyázatossági intézkedés ellenére is!

Losano bólintott.

– Igen, minden elővigyázatossági intézkedésünk ellenére bejöttek Talmacba. Meg kell vallanom, ez tiszteletet vált ki belőlem.

– Tiszteletet – ismételte Don Henrico, miközben kezével lassan végigsimított ősz haján. Szokásos magabiztosságából alig látszott valami. Ideges volt, ajka remegett. – Hol követtünk el hibát, hadnagy?

– Sehol. A vihar kedvezett nekik. Egyébként csak egy árulót bosszultak meg, ennyi az egész.

Don Henrico a fejét csóválta.

– Csak egy árulót bosszultak meg... Hát messzebb nem lát, hadnagy? Tudja, mit jelent ez? Azt, hogy ebben a faluban egyetlen ember sem mer többé a mi oldalunkon harcolni. Hogy ön és katonái csak látszólag tartják kezükben a hatalmat, valóságban a gerillák a helyzet urai. S ez azt jelenti, hogy elveszítem minden tekintélyemet, ha ilyesmi még egyszer előfordul.

Losano hideg, fürkésző tekintettel mérte végig a földbirtokost.

– Nem fog még egyszer előfordulni, Don Henrico.

A másik rekedten nevetett.

– Hogy állíthatja ezt olyan biztosan? Maga még közel se ismeri erejüket. Ha ezek egyszer megtámadnak bennünket, akkor aztán... – Kis szünetet tartott, és kinézett az ablakon.

– Tudja maga, miért nem költöztem még el innen? Mert itt születtem, és szeretem ezt a vidéket. Életemnek egy darabja. Hazánkat a kávé teszi gazdaggá. Istenem! El tudja maga képzelni, mi mindent jelent ez az én számomra?

Losano a fejét rázta.

– Ez a maga dolga, nem az enyém. Én nem szeretem ezt a vidéket. Nem is innen származom. Azért vagyok a faluban, mert a parancsot teljesítem, amit Zambrano ezredestől kaptam. Undorodom ettől az egész környéktől. A gerillák pedig undorodnak tőlem, akárcsak a campesinók. Én azért harcolok a gerillák ellen, mert ezek nemcsak magát, hanem az én családomat is kiirtanák, ha egyszer hatalomra kerülnének. Ezért csinálom mindezt. Mint katona, mint hazafi, mint... No, de minek tartok én itt magának előadást? Undorodom itt mindentől és kész!

Don Henrico megállt a tiszt előtt. A félelem már eltűnt a szeméből. Helyébe szenvedélyes megvetés lépett.

– Szeretnék magának mondani valamit, hadnagy – szólt egészen lassan. – Ön nem szeret semmit és senkit. Csak egyedül saját magát. És ha így vesszük, rám is köp egy nagyot. – Losano elfordult.

– Buenos dias, Don Henrico! Az udvariaskodást tehát hatályon kívül helyezzük, legalábbis ma estig, amikor ismét veszélyessé válhat a helyzet. Mert most tényleg fölösleges dolog lenne bókokat mondanunk egymásnak.

Ezzel kiment, beszállt a dzsipbe, és elhajtott. Henrico utána nézett, amíg a kocs el nem tűnt a kanyarban.

Don Henrico visszafordult, és hallgatózni kezdett. De nem hallott egyebet, csak a személyzet neszezését, lépéseket, edénycsörgést. Elővette pisztolyát, megvizsgálta – ki tudja hányadszor –, hogy töltve van-e. Kezdetben ez a félelem csak a biztonsági intézkedések fokozására ösztönözte. Testőreit alaposabban fölfegyverezte, s olykor pénzjutalomban részesítette őket. De ez most egészen más. Maga sem tudja, önfejűsége vagy valami más az oka annak, amiért Talmacban maradt. Lehetséges, hogy éppen ez a feszültség izgatja? Vagy a város ideges hajszejától éppen így félne? Nem talált választ ezekre a kérdésekre. S miközben ezen törte a fejét, hirtelen nyugtalanság fogta el. Véget kell vetni ezeknek az állapotoknak,

kerül, amibe kerül. Elhatározta, kocsiba ül, fölkeresi Zambrano ezredest, és rábírja, küldjön további erősítést, hiszen kiderült, hogy a gerillák erejét eddig meglehetősen alábecsülték.

Hosszabb utakra egy különlegesen berendezett teherautója volt, melyet állandóan menetkész állapotban tartott. A kocsi tetejére géppuskát szereltetett, s a kísérő testőrök mindegyike géppisztolyt szorongatott magánál. Gerillák mindenütt lehetnek, és Don Henrico jól tudta, nem úszná meg csupán néhány kék folttal, ha most a kezükbe kerülne. A kocsi kilenc óra körül indult, és néhány óra múlva már be is kanyarodott Zambrano ezredes laktanyájának udvarára. A két férfi örömmel átölelte egymást.

– Mi újság, Henrico?

Vizsgálódva néztek egymásra, s magukban mindketten megállapították, hogy a másik öregebb lett, őszebb s talán bizonytalanabb is.

– Gondolom, nem azért jöttél, hogy csak baráti látogatást tégy nálam – szólt Zambrano. Don Henrico bágyadtan mosolygott.

– Igazad van. Ilyesmire az ültetvényeim miatt se érnék rá nagyon. Azért jöttem, hogy erősítést kérjek.

– Erősítést?

– Ma éjszaka a gerillák...

Zambrano közbevágott.

– Tudom, Losano jelentette. Valami Martint fölakasztottak a falun kívül.

– Elég hamar tájékoztattak.

– Ez nálunk elengedhetetlen.

Don Henrico odahajolt az ezredeshez, és akaratlanul is suttogni kezdett.

– Ha tudni akarsz a véleményemet, én úgy látom, a közeli napokban, de egy-két héten vagy hónapon belül további hasonló akciókra számíthatunk. Campesinóim egyre jobban félnek. Többen el akarnak költözni. Nem tudom, mi a gerillák szándéka, de ha ez bekövetkezik, Rodriguez Tobar ismét kiterjeszheti fennhatóságát. Legalábbis a megfélemlítéssel, melynek révén mindenkit hatalmába ejthet.

– Téged is?

Az ezredes szúrós tekintettel nézett vendégére.

Az bólintott:

– Igen, engem is.

– Mit akarsz ezzel mondani? – Zambrano hangja türelmetlenül csendült.

– Nem többet és nem kevesebbet, csak annyit, hogy komolyan latolgatom, nem volna-e tanácsosabb elköltözni Cielóba, és az intézővel végeztetni a munkát. Néha már azt kérdelem magamtól, tulajdonképpen mit keresek még Talmacban. A többi birtokos, aki már évek óta a városban él, valamikor kint lakott az ültetvényen. Lassanként nekem is elegendem van ebből. Neked, aki jól ismered ezt a vidéket, igazán meg kell ezt értened.

Az ezredes vállat vont.

– Mondtam neked, hogy nem értem meg? Jól kijöttök Losanóval?

– Tegnapig megvoltunk, de attól tartok, ma reggel alaposan megsértettem.

– Már beszélt róla, de elég vastag bőr van a képén, emiatt ne legyenek gondjaid.

Elhallgattak, és a két férfi elgondolkozva nézte az épület alatt húzódó sáros utcát meg az esőt, mely az ablakot verte. Borús, komor idő volt, csupa vihar, eső. Ilyen napokon a hegyek még feketébbnek tűnnek, az eső mintha valami óriást takarna be vízfüggönyével. Az országutakon veszélyes közlekedni, és néha megtörténik, hogy egy hirtelen földcsuszamlás egész vidékeket vág el napokra a külvilágtól.

– Iszol egy feketét?

– Szívesen.

A kávé egy katona szolgálta fel mindkettőjüknek. Don Henrico beleszippantott a gőzölgő italba. A kávé életének egy részét jelentette. Talán a legfontosabbat. Tudta ezt a felesége is.

Nem szívesen költözött be Cielóba, csak férje unszolására tette, miután Talmac kezdett veszélyessé válni. Búcsúzaskor meg sem kérdezte a férjét: – És te? – A gyerekekkel együtt nyugodtan távozott, s csak arra kérte Don Henricót, legyen nagyon óvatos.

– Nem akarsz beköltözni Cielóba? – kérdezte az ezredes. – A feleséged már biztos nagyon várja, hogy utána menj.

A földbirtokos megitta kávéját. Tudta, hogy Zambranónak igaza van. De vajon biztonságban lesz-e a casa grande meg az ültetvény, ha ő elutazik? Vajon elkövet-e mindent az intéző, hogy a gazdaságot megvédje a betolakodóktól? És nem éppen az ő távozására várnak-e a gerillák? Vajon ellenáll-e a megerősített helyőrség? Mindmegannyi kérdés, amelyre nem tudott válaszolni, s ezért még jobban nyugtalanította. Talmac körül valami lóg a levegőben. Bár nem tudná pontosan megmondani, mi az. Többször gyanakodva figyelte campesinóinak arcát. Azelőtt olyanak tűntek, mint a kutyák, akiknek odavetett valamit, néha lekent egyet, ha valamelyik nem úgy viselkedett, mint kellett volna. De hogy miben áll ez a változás, nem tudja megmagyarázni. Munkájukat éppúgy elvégzik, mint azelőtt. Ugyanazt a bért kapják, és ugyanazokban a házakban laknak. Néha mégis úgy látszik, mintha magabiztosabbak lennének, mintha tudnák, hogy valami történni fog. Sohasem beszélnek róla, de elég régóta él már Talmacban, hogy az ilyen változást megérezze. Viszont ha Losano vagy Zambrano megkérdezné, miről van szó tulajdonképpen, adós maradna a válasszal. Mégis úgy érezte magát, mintha egy teljesen idegen világ venné körül.

– Nem tudok engedélyezni semmiféle erősítést – szakította félbe gondolatait az ezredes.

– És miért nem?

– Mert katonáimra máshol van szükség. Azt hiszed, csak Talmacban vannak gerillák? – Fölkelt, odament a térképhez, amelyen apró zászlócskák jelezték a vidékeket, ahol a hadsereg rendszeresen összeütközik apróbb, de kitűnően felszerelt gerillaegységekkel.

Don Henrico csaknem elszörnyedt, amikor a térképet alaposabban tanulmányozni kezdte.

– És ezek olyan pontok, ahol a gerillák egész összefüggő területeket tartanak uralmuk alatt. Most éppen Guillermo de la Cruz ellen készítünk elő egy akciót. Egy vezérkari tanácskozáson kaptam a parancsot. De van még ezen kívül öt terület, ahol véget kell vetnünk a gerillák terrorjának.

– De hát nem Rodriguez Tobar a gerillák vezére?

Az ezredes nemet intett.

– A gerillák általában önállóan tevékenykednek. Nem hiszem, hogy például olyan ember, mint Guillermo de la Cruz sokat adna arra, amit Tobar mond. Ez az ő gyenge pontjuk, de ugyanakkor erősségük is.

Don Henrico érezte, hogy a félelem ismét úrrá lesz rajta.

– Növekszik az aktivitásuk?

Az ezredes arca elkomorodott.

– Igen. És a külföldi sajtó kezdi helyeselni tevékenységüket. Well hadnagy a múltkor hozott nekem egy európai újságot a gerillákról szóló legfontosabb cikkek fordításával. A közvélemény nyíltan pártfogásába veszi ezeket a gazembereket. Ezért fokozzuk a beavatkozást, s a gerillák tevékenysége is erősödik. Bár kétlem, hogy valamikor is kezükbe juthat egy európai lap.

– Tehát Losano hadnagy új vállalkozásba kezd?

– Igen. És ebben a légierő is támogatja. Nagyobb létszámú gyalogságot Talmacba nem küldhetünk, ezzel szemben egész sor repülőgép fésüli át szinte fától fáig a vidéket, hogy Tobar főhadiszállásának pontos helyét földérítse. Főlöszleges mondanom, hogy ebben az esetben addig tüzelünk, míg a földdel nem tesszük egyenlővé.

– Szeretnék egyszer személyesen találkozni ezzel a Tobarral – sóhajtott fel Don Henrico.

– Gondolom, csak miután elfogtuk.

Ezen mindketten jót nevettek. Különös, gondolta Don Henrico, ha az ember végignéz a kávéültetvényeken, szinte minden árasztja a nyugalmat, a békét, amelyet nem találni meg talán sehol másutt a világon. A táj lélegzetelállítóan szép, a virágok, fák, madarak... S mind e nyugalom mögött ott állnak a gerillák, ezek az átkozott, emberbőrbe bújt ördögök, akiktől félnie kell.

– Milyen volt Cielóban?

– Mint mindig. Egy kis kavarodás van valami professzorcska körül a nemzeti egyetemen. Ha jól emlékszem, Antonio Valenciának hívják, és beszédeiben forradalomra buzdítja a lakosságot.

– A hülye.

– Az újságok tele vannak vele. Új pártot is alapított, és bejárta az egész országot.

– És ezt engedik?

– Természetesen. Demokratikus államban élünk, Don Henrico. Mindenki elmondhatja, leírhatja a véleményét, még akkor is, ha történetesen pap.

A földbirtokost nem érdekelte az olyan pap, aki forradalmat prédikál. A papok bolondok, bár jó bolondok, mint például az is, aki Talmacban van, s olykor misét mond. A papok magától értetődően az ő pártján állnak, mert tőle kapják a fizetést, és övé a hatalom. A falu kis templomát többször rendbehozatta saját munkásaival. Itt vidéken az asszonyok meg a gyerekek nem tudnak meglenni vallás nélkül, a Jézuskáról szóló kedves történetek nélkül. A Jézuska nélkül, aki olyan jó volt, hogy engedte magát két gonosztevő közé fölfeszíteni. Don Henrico helyeselte ezeket a történeteket. A papok gondoskodnak arról, hogy az emberek elégedettek legyenek. Ennek érdekében elég, hogy felmutassanak ujjukkal a felhők fölé, ahol az égnek kell lennie, habár azt még senki sem látta, és hírt sem hoztak onnan. A papok sok mindent bizonyítottak a templomban, csak a túlvilágot nem. De hát abban hinni kell, akár igaz, akár nem. Vele azonban senki se hitet el többé semmit. Az ember itt a földön keresse a boldogságot...

A boldogságot? Ő? Itt a gerillák között, akik legszívesebben agyonvernék, ha kezük közé kerülne? És mégis...! Nem akar előlük megfutamodni. Elődei a konkviztádorok sem tették ezt, amikor az indiánok fenyegették őket.

– A helikopter-leszállópálya elkészült – szólt Don Henrico. – Ha el akarsz jönni hozzám, mindig szívesen látlak. Igazán örülnék neki.

Az ezredes bólintott.

– Nem rossz gondolat. Úgyis meg akartam egyszer nézni Talmacot. Azt hiszem, ideje is. Gondolom, Losano is méltányolná.

– Hogy Losano mit méltányol és mit nem, számomra máig is rejtély. Néhány órával ezelőtt leplezetlenül kijelentette előttem, hogy undorodik egész Talmactól.

Zambrano biccentett a fejével.

– Losanónak kicsi a világ. Azonkívül mindent fehérnek vagy feketének lát. Ő maga a fehérekhez tartozik. A többi mind ellenség, undok féreg, amire csak agresszív ösztönei reagálnak.

Don Henrico fölállt.

– Köszönöm a beszélgetést. Ha újra bent jársz Cielóban, add át üdvözlétemet a feleségemnek. Neked és katonáidnak pedig lerakattam néhány zsák kávé. Hasta la vista! Fegyverekkel felszerelt autója bömbölő motorral robogott végig a kaszárnyaudvaron. Az ezredes fölemelte a telefonkagylót.

– John, jöjjön át egy kicsit. Beszélnem kell magával.

Well hadnagy szokása szerint azonnal leült, mihelyt belépett.

– Nem tetszenek a dolgok Talmacban, John. Tegnap este vagy az éjszaka a gerillák benyomultak a faluba, magukkal vitték Losano egyik besúgóját, és felakasztották. Losano

nem sokat hederít rá, de engem nyugtalanít. Szeretném, ha még egyszer odarepülne, és szemügyre venné a környéket.

Well kedvetlenül nézett maga elé.

– Megkértem magát valamire, John.

Well hadnagy vállat vont, ami Zambranót mindig felidegesítette.

– Én figyelmeztettem magát, ezredes. A korábbi tudósításaimmal sem értett egyet.

Az ezredes türelmetlen lett.

– A tudósításaiból én vonom le a következtetéseket.

– Természetesen.

– Nagyon örülnék, ha még ma felszállna.

– És mit csináljak?

– Nyissa ki jól a szemét, és utána számoljon be nekem.

– Ne kocsival menjek?

– Ne, hanem helikopterrel, amely napok óta csak a maga rendelkezésére áll. Jó lenne, ha még néhányszor átfésülne azt az átkozott őserdőt. Talán többet észrevesz, mint a vadászgépek pilótái.

– És Losano?

– Derítse ki, mit művel tulajdonképpen. Nyissa ki jól a fülét, figyeljen meg mindent.

Talán azok a megátalkodott campesinók elszólják magukat. És vizsgálja felül, megfelel-e a talmaci helyőrség a követelményeknek.

John Well bólintott.

– Losano jó katonatiszt. Szeretnék ugyan néhány megjegyzést tenni vele kapcsolatban, de ezek nem a katonai erényeire vonatkoznak.

Az ezredes szótlánul nézett az amerikaira. Amikor megszólalt, hangja szelídebben csendült:

– Sokkal fontosabbról van itt szó, mintsem gondolná. A taktika megváltoztatásáról. A gerillák, nem kis örömmre, hamarosan ki fognak törni elzárkózottságukból. Elhagyják azokat a területeket, melyeket eddig háborítatlanul fennhatóságuk alatt tartottak. Egy vezérkari konferencián beszéltem erről magasrangú amerikai tisztekkel. Tőlük tudom, hogy a gerillák azt az utasítást kapták Kubából, hogy hagyjanak föl a defenzív gerillaharccal. Ehelyett indítsanak erőteljes offenzívát. Támadjanak, ne védekezzenek! Ennek a parancsnak Talmacban már eleget tettek. Ezért szeretném, ha ott még egyszer jobban körülnézne. Az ön tapasztalatait esetleg az ország más részein is hasznosítanánk. Ha most nem sikerül leszámolnunk a gerillákkal, akkor soha.

A hadnagy rágyújtott.

– Ők mindig fölényben lesznek, ezredes.

– Miért?

– Mert a campesinók velük rokonszenveznek, és őket segítik, nem minket.

– Nem téved?

– Azt hiszem, nem. Csapataink inkább hasonlítanak rendőrökhöz, mint katonákhoz. És a rendőrök mindig agresszív ösztönöket ébresztenek, hacsak nem a közlekedésrendészetről jönnek. Azonkívül a campesinók is kezdenek lassanként öntudatosabban viselkedni. Újságot olvasnak, rádiót hallgatnak, és fülükbe jut, amit rokonaik, ismerőseik Cielóban látnak. És most ott van ügyük nagy védelmezője, ez az Antonio Valencia, aki ráadásul még forradalomra is buzdítja őket.

– Dehát a legtöbbje még olvasni sem tud.

– Tudom, de a hírek mégis eljutnak hozzájuk, és abban a hiszemben vannak, hogy ez a Valencia az egyházat képviseli. Azonkívül a szóban terjesztett híreknek mindig nagyobb nyomatékuk van.

Zambrano helyeslőleg bólintott.

– Bueno. Tehát akkor ma délután induljon a helikopterrel. A pilóta a nap bármely órájában a rendelkezésére áll. És térjen vissza jó hírekkel. Számítok magára, John.
Well hadnagy fölkel a helyéről.
Talmac,... Don Henrico,... Losano,... katonák...
A másik oldalon gerillák,... erőszak... Ez az ő világa.

15. Mit akart mondani a bíboros?

Medina bíboros a délelőtti audiencia fáradalmait pihente heverőjén. Félórás – a cíelői átlagpolgárénál sokkal rövidebb – sziesztája alatt senki sem zavarhatta. Titkára sem léphetett be hozzá. Most mégse tudott elszundítani. A mennyezetet vizsgálgatta, ahonnan az aranyba, kékbe öltözött trombitáló angyalok néztek le rá. Tekintete aztán a Segítő Szűzanya képére esett, akivel életében annyi bensőséges beszélgetést folytatott.

Úgy érezte, sohasem fáradt el annyira, mint ezen a napon. Mintha óriási malomkő nyomná a mellét. Az orvos többször óvta ettől az állapottól, mondván, hogy a szíve ilyenkor könnyen felmondhatja a szolgálatot. Az önvizsgálat percei voltak ezek. Azon tűnődött, talán túl öreg már egy ilyen nehéz egyházmegye kormányzásához. Néha úgy érezte, nem kap levegőt. Ha köhög, mintha szétrobbanna a feje. Az egész világ táncol körülötte, és fekete karikák játszanak szeme előtt. A pihenés ideje volt ez, de ugyanakkor a kínlódásé is, amelyet gyakran semmiképp se tudott szabadulni. Arra gondolt, esetleg leköszön, és hátralévő éveit otthonában, kertjében tölti el nyugalomban. De még abban a pillanatban elvetette ezt a gyáva gondolatot. Éppen most vonuljon vissza hivatalától, amikor a legnehezebb évek következnek?

Azon töprengett, mit mondjon ma délután Valenciának. Lehetne elnéző is. De hátha ezzel csak félreértésre adna okot? Vagy nem azt a látszatot keltené, hogy ő maga is fejet hajt ennek a felelőtlen papnak az erőszakról hirdetett elmélete előtt? Tanácsadói azt ajánlották, hajthatatlannak kell maradnia. Az engedékenység bármilyen jele csak további kezdeményezésekre ösztönözné a Valenciát körülvevő kommunistákat. Úgy vélte, tanácsadóinak igazuk van. Valamennyi gazdag tapasztalatból beszél, és nagy műveltséggel rendelkezik. Eddig minden oka megvolt, hogy tanácsaikért hálás legyen. Kifejtették, hogy az egyháznak a szociális enciklikákhoz kell tartania magát, de még azok alkalmazásával is óvatosan kell eljárnia, nehogy a kommunisták a maguk céljaira használják ki a körlevelek szellemét, mintha XXIII. János pápa és VI. Pál azért írták volna le elgondolásaikat, hogy ezzel az istentelenséget pártolják. A tanácsadók hivatkoztak az új papi generációra, amelyet most képeznek. Nekik is szívkön fekszik az ország szociális helyzete, mégsem fognak soha erőszakot prédikálni. A leendő fiatal papokra riasztólag hatna, ha Valencia akár a legkisebb lehetőséget megkapná ahhoz, hogy papként terjeszthesse forradalmi nézeteit.

Ha őszintén bevallom, félek – tépelődött magában a bíboros. Már az elnökkel folytatott beszélgetés közben is féltem, de még inkább akkor, amikor ma reggel fölhívott és közölte, hogy holnapra kihirdeti az ostromállapotot, mivel a tüntető egyetemisták, akik magukévá tették az erőszak-elméletet, bármelyik pillanatban zavargásokat kezdenek a városban, és ez előbb-utóbb áldozatokat szedne, mindenekelőtt a rendőrség soraiból.

Megpróbálta megnyugtatni az elnököt, de az olyan hangosan és izgatottan beszélt a telefonba, hogy a titkárt az audiencia megszakítására kellett kérnie, vendégét pedig arra, hogy egy pillanatra menjen át a másik szobába.

– Közölje a nyilvánossággal – harsogta az elnök –, hogy ez a Valencia nem papként, hanem magánemberként nyilatkozik. Ebben az ügyben önnek nem szabad tovább hallgatnia! Ha hagyjuk ezt az embert, a legrövidebb időn belül kitör a forradalom. Magyarázza meg a népnek világosan, hogy Valencia nem az egyház nevében beszél. Kényszerítse, hogy nyilvánosan foglaljon állást ön mellett vagy ön ellen. Ha egyszer választás elé állítja, akkor döntenie kell a politika és a papság között.

Igazat kellett adnia neki. A kihallgatást még folytatta, de már csak félig-meddig értette az embereket. A Valenciával folytatandó beszélgetés kilátása falként vette körül. Neki azonban kora ellenére is át kell jutnia ezen a falon, akár akarja, akár nem.

Fáradtan emelkedett föl fekhelyéről, és az ablakhoz ment. Lenézett a térre, ahol a galambok egy tábornok szobra körül csipegettek. Emberek haladtak át a téren, és ő megirigyelte problémamentes életüket. Megpróbálta a helyükbe képzelni magát. Milyen egyszerűen zajlana le a napja! Ezek az emberek korán kelnek, és gyalog, kocsival vagy autóbusszon bemennek a munkahelyükre. Ott megmondják nekik, mit kell csinálniuk. Ha pedig vége a munkának, hazamennek, és megpróbálnak mindent elfelejteni. A bíboros eltűnődött. Vajon mit csinálhatnak ezek az emberek esténként? Vajon ők is az ország sorsa felett aggódnak? Vagy csak azon török a fejüket, miként szerezzék meg a betevő falatot? Néha mégis oly meglepődöttnek látszanak. Nevetgélnek, lökdösődnek, keresztülszaladnak az utcán, nézegetik a kirakatokat, mintha hátralevő harminc, negyven vagy ötven esztendejük helyett egy egész évszázad várna rájuk.

Megcsóválta fejét. Hogyan tudná ezeknek az embereknek megmagyarázni, mit jelent a felelősség. Hogyan értethetné meg velük, mekkora terhet jelent neki. Jobban nyomja, mintha sírkő feküdne a mellén. Palotájának magányában, ahol úgy él, akár egy rab, most elfogta az irigység a járókelők iránt. Pedig egyet sem ismert közülük. Arcukat sohasem látta közéről, sem a férfiakét, sem a nőkéit. De biztos, hogy boldogabbak, mint ő. Esténként hazamennek otthonukba, amely lehet szép vagy csúnya, de ott legalább várja őket valaki. Rá senki sem vár. Neki csak titkára van, akinek a leveleket diktálja, vikáriusa, aki a legkisebb gondot is leveszi a válláról. És itt van monsignore Zasi, aki sokszor nincs egy véleményen vele. Van házvezetőnője és kevéske barátja, akikből gyakran éppen elege van, s olykor még csalódnia is kell bennük.

Fáradtan lépett el az ablaktól, és újra lefeküdt a heverőre. Egy teljes percig eltartott, amíg úgy érezte, jól elhelyezkedett. Amikor fölnézett, ismét ott látta a bearanyozott angyalokat a trombitával. Eltűnődött, vajon milyen megdöbbenésből választhatta a művész ezt az ábrázolásmódot. Vajon az örömhírré és arra az éjszakára gondolt, amelyen Krisztus a földre lépett, hogy megváltsa az emberiséget? Vagy a Messiás győzelmét akarta hírül adni az angyalokkal?

Keserűen mosolygott elkalandozó gondolatain. Hát nincs már bátorsága szembenézni a valósággal? Engedi, hogy kizökkentsék gondolatmenetéből a barokk angyalok, akik meztelenül lebegnek a mennyezeten, és akiknek a harsonája mindig néma?

Az órájára pillantott. Megállapította, hogy még egy negyedórát pihenhet. Aztán egy órát dolgozik, és fogadja Valenciát. Arra fogja kérni, hagyjon föl az olyan dolgokkal, amit nem lehet elnézni egy papnak. Meglehet, Valencia vonakodni fog. Csak erre a gondolatra változott meg a bíboros arca. Hideg lett és gögös, és hirtelen eltűnt belőle minden emberi.

Amikor Valencia a palota előtti téren leparkolt, megállapította, hogy félórával korábban érkezett. Elhatározta, sétál egyet a térről nyíló üzletsoron. Lezárta kocsiját, és körülnézett, vajon követik-e még. Amikor észrevette a detektívet, barátságosan bólintott felé, de az csak mogorván lehajtott a fejét.

Az utcán élénk volt a forgalom, s úgy tűnt, mintha mindenki ismerné őt. A cipőtisztítók, sőt a koldusok is. Itt-ott kezét szorított valakivel, néhány barátságos szót váltott, majd tovább indult. Egy idősebb ember, aki sorsjegyeket árult, addig nem tágitott mellőle, míg nem vásárolt egyet. Aztán megtisztíttatta a cipőjét. A cipőtisztító háromféle krémet használt, s amikor öt perc múlva elkészült, Valencia cipője úgy ragyogott, hogy tükörnek is használhatta volna. Néha megállt egy-egy üzlet előtt, s figyelte a rafinált ízléssel dekorált kirakatokat. Hogy tudják a szegények elviselni, hogy ezt a közszemlére tett töméntelen fényűzést csupán nézhetik, anélkül hogy valami az övék lehetne egyszer belőle? Mindez a gazdagság csak az itteni elit, az észak-amerikaiak és a gazdag turisták számára érhető el, akik feleségüknek, gyermekeiknek valami ajándékot akarnak hazavinni, hogy elmondhassák, ezt meg ezt a romantikus Concienciában vásárolták.

A kávéházak tömve voltak, s Valencia elhatározta, betér egy tintóra. Idejön mindenki, aki valamilyen üzletet akar lebonyolítani, gondolta magában. Az ügyvéd itt találkozik kliensével, a kereskedők itt tárgyalnak partnereikkel. Bejönnek a tisztviselők is, akiknek sikerült elszökniük egy negyedóra a hivatalból. Betérnek az előadásra igyekvő egyetemisták. Megjelenése itt is feltűnést keltett, de úgy tett, mintha nem venné észre. Mint ahogy odahaza mosolyogva szokta félretolni a névtelen leveleket, még ha fenyegetés vagy olykor gyalázkodó szó volt is bennük. Egyszer csak Cornellt pillantotta meg. Éppen feléje tartott, és helyet foglalt az asztalánál.

– Azt hitte, haragszom, amikor Vermeernél oly hirtelen eltűntem? – kérdezte halkán.

Cornell tagadólag rázta a fejét.

– Nem, csupán nem tudtam, mit gondoljak. Különben hogy van, Valencia atya?

– Köszönöm, elég jól. Korábbi ismerőseimmel egyre inkább szembekerülök, mégis úgy érzem, az egész nép mögöttem áll. Láttá az utóbbi időben Esthert?

Cornell nemet intett.

– Gondolom, sok dolga lehet.

Valencia körülnézett a kávéházban, s megpillantotta annak az embernek az arcát, aki követte.

– Maguknál is a nyakán lógnak annak, aki ellenzéki pártot alapít? – kérdezte.

Cornell elmosolyodott.

– Még akkor se, ha újságíró. Ez csak ebben az országban fordulhat elő.

Valencia döbbsen nézett rá.

– Magát is figyelik?

Cornell bólintott.

– Akkor most mind a ketten itt isszák meg a feketéjüket. Nem is rossz foglalkozás. Ma délután be fogok ülni egy olyan bárba, amelyik teljesen üres lesz. Kíváncsi vagyok, mit csinál majd az én emberem.

Amíg előkereste, megtömté és meggyújtotta pipáját, elhatározta, tájékoztatja Cornell, hogy a bíboroshoz készül. A harcnak olyan stádiumába került, hogy a pusztá megfigyeltetésen kívül valószínűleg más eszközöket is igénybe vesznek. Ha Cornell tudja róla, hol tartózkodik, a hatóságok nem mernek olyan gyorsan erőszakhoz nyúlni, mert tartaniuk kell a nemzetközi sajtóvisszhangtól. Nem az első eset, hogy erre gondol, de most történt meg először, hogy némi félelmet érez.

– Tíz perc múlva kihallgatáson leszek a bíborosnál – mondta egészen nyugodtan.

Az újságíró fölkapta fejét.

– Berendelték?

– Igen.

– És mire számít?

– Nem tudom előre, de azt hiszem, magától értetődik. Mindenki ismeri a bíboros nézeteit, ha politikáról van szó.

Fölállt és órájára pillantott.

– Javasolnék valamit. Várjon meg itt, és utána elmegyünk együtt Vermeerhez.

Kezet fogott Cornelllel, s könnyed léptekkel távozott, üdvözölve egy-egy ismerőst. Aztán elindult a bíborosi palota felé vezető úton.

Élvezte ezt a sétát. Miért van az, hogy annyira megszállottja vagyok az embereknek? – tűnődött. Miért vagyok olyan kíváncsi életükre, munkájukra, gondolkodásmódjukra? Miért nem tudom abbahagyni, hogy érdeklődjem életkörülményeik felől? Miért szeretek órák hosszat beszélgetni velük, s miért akarok nekik szüntelenül segíteni mindennapos gondjaikban? Milyen nagy előnye a papi hivatásnak, hogy a nehéz percekben az ember segíthet másokon, akár okosak, akár tudatlanok, akár sikerült az életük, akár nem. Tulajdonképpen nincs fölemelőbb, mint embernek lenni, mert az ember az Isten képmása.

Ezért nem engedhetjük, hogy ez a nép görcsös rezignációval beletörődjék a kizsákmányolásba. Ezért kell a szegényeket olyan helyzetbe juttatni, hogy megvehessék maguknak a cipőt, a szappant és minden egyebet, amit mi magától értetődőnek tartunk. Ezért nem szabad megengedni, hogy továbbra is szennyezett vizet igyanak, amitől vagy meghalnak, vagy trachomát kapnak, és megvakulnak.

Figyelte a járókelők arcát. Voltak köztük hegyvidéki férfiak és nők. Meg lehetett ismerni őket a ruanáról meg nagy, fekete kalapjukról. Úgy jártak-keltek, mintha az egész város óriási vásár lenne, ahol a muzsika elfeledteti a szenvedést, s ahol rájuk is mosolyog valami abból a fényből és pompából, melyet a valóságban sohasem érhetnek el.

Percnyi pontossággal lépett be az ordinariatus nyitott ajtaján, és jelentkezett a titkárnál, aki tetőtől talpig végigmérte.

A titkár soványnak, színtelennek hatott hosszú reverendájában és széles gallérjában. Külsőleg talán egyformák vagyunk, gondolta Valencia, de belül egy világ választhat el bennünket, pedig mindketten ugyanazt a szeretetet prédikáljuk.

– Lenne szíves velem jönni, Valencia páter?

Hidegen, kimérten csendült a hangja, és emelt fővel indult el Valencia előtt. A széles, csillogó vállszalagban csaknem olyannak hatott, mint egy püspök.

Valencia beszívta a folyosót betöltő nyomasztó levegőt. Arra gondolt, legfőbb ideje, hogy valamivel frissebb szél fújjon itt is. A titkár bekopogott a súlyos tölgyfaajtón, miközben állandóan szemmel tartotta Valenciát, mintha csak attól félne, hogy őt megelőzve ront be a szobába.

– Mennyire megöregedett! – állapította meg magában Valencia, miközben letérdelt, hogy megcsókolja a bíboros gyűrűjét. – Mennyire ráncosak, aszottak a kezei!

A bíboros kiküldte a titkárt, egy karosszékre mutatott, és helyet foglalt Valenciával szemben. Egy pillanatra egymásra néztek, mintha fel akarták volna mérni egymás erejét. Aztán az egyházfejedelem lassan, halk hangon megszólalt:

– Egy darabig hagyjalak, Valencia, hogy pontosan megtudjam, mik a szándékaid. De most már részletesen tájékoztam. Te erőszakot, forradalmat hirdetsz. Ez az eszme azonban nem egyeztethető össze papi tisztségeddel és a reverendával sem, amelyet viselsz. Belátod ezt?

Úgy néz rajtam keresztül, mintha levegőből volnék, gondolta Valencia. Mégis megpróbált nyugodt hangon válaszolni.

– Feltételezem, eminenciád számol azzal, hogy nem kívánom védeni magam.

A bíboros a mennyezetre pillantott.

– Elég volt a locsogásból. Most az legyen a dolgod, hogy idefigyelj. Tisztelettel és engedelmességgel hallgasd meg, amit mondani akarok, vagy odáig jutottál, hogy már erre sem vagy hajlandó?

Medina bíboros tudta, hogy nem lenne szabad ilyen hangot használnia, de úgy tűnt, mintha valaki más beszélt volna belőle. Egy hang, amely évszázadok óta uralkodott az egyházban. A tekintély hangja, amely nem engedhette meg, hogy bárki kételkedjék a legfőbb tekintélyben.

– Hallgatom, eminenciás uram.

A bíboros megköszöri a torkát.

– A pápai direktívák megtiltják a papoknak, hogy politikával foglalkozzanak. Ezt te jól tudod, és azt is, hogy én ezekhez az irányelvekhez tartom magam. Választás elé állítalak: vagy fölhangysz az uszítással a forradalomra, és állást vállalsz az ordinariátuson, vagy pedig kéred elbocsátásodat az egyház kötelékéből. Megértettél?

Amikor a bíboros kiélezte a kérdést, meg volt győződve róla, hogy helyesen cselekszik. Vita itt már nem segíthet. A tekintélyt most a szeretet elé kell helyezni, ha nem akarja, hogy

ennek a papnak a forradalmi eszméi a többiekre is átragadjanak. Különben a katolikus egyházmű építménye romba dől.

A kardinális kinézett az ablakon. Esni kezdett, s az emberek kinyitották ernyőiket. Mennyire meg tud változni ez a város egyik pillanatról a másikra! Ha süt a nap, Cielo valóságos kis paradicsom, a templomtornyok keresztjei aranszínű fényben csillognak. Ha esni kezd, sötét homály borul a városra, mintha egy festő egyik percről a másikra mindent szürkére mázolt volna.

– Megértettem, eminenciás uram. Megengedi, hogy gondolkozzam egy darabig, mielőtt döntenék?

A bíboros meglepődve nézett Valenciára, és annak tiszta tekintetétől egy pillanatra magába roskadt. Talán még egyszer felébredt benne a fiatal püspök? A fiatal püspök megpróbálhatna szelíden beszélni a vele szemben ülő pappal. Meghallhatná még a szót: „A szeretet is üldözötté tehet valakit. A szeretet a legnagyobbra is képes, még viszályt is tud kelteni.” Hányszor gondolt, már Krisztus szavaira: „Azt gondoljátok, azért jöttem, hogy békét hozzak a földre? Mondom nektek: nem azt, hanem ellenkezést. Ezentúl, ha öten lesznek egy házban, megoszlanak egymás közt: három kettő ellen és kettő három ellen. Szembeszáll az atya fiával és a fiú az atyjával, az anya lányával és a leány anyjával, az anyós menyével és a meny anyósával.”

Viszályt, igen, a kereszténység nevében, de nem a kommunizmus szellemében. Ezzel a gondolattal hallgattatta el a belsejében megszólaló fiatal püspököt. És Valenciának – vajon sejti-e, mire gondol a bíboros? – ezek a szavak jutottak eszébe: „Bárcsak fölismernéd te is legalább ezen a napon azt, ami békességedre szolgál! De sajnós, el van rejtve szemed előtt. Jönnek majd napok, amikor sáncokkal vesz körül ellenséged, bekerít és mindenfelől ostromol. Elpusztítanak téged és gyermekeidet, akik benned lagnak. Nem hagynak benned követ kövön, mert nem ismerted föl meglátogatásod idejét.”

Valencia a bíborosra pillantott. Elnézte arcát, a mellén függő aranykeresztet és hibátlanul szabott reverendáját. A főpap szemöldöke fölött két mély ránc, szája széle lebiggyedt, mintha elégedetlenségét jelezné, vagy a szabályszerű időközben visszatérő fájdalmakat.

A szobában nyomasztó lett a csend. Valenciának egy pillanatra úgy tűnt, a bíboros teljesen megfélemedezett a jelenlétéről. De amikor fel akart állni, egy rövid kézmozdulattal visszaparancsolta.

– Hát csak gondolkozzál – szólta a kardinális nyersen. – De alaposan gondold meg, Valencia páter! Mindenekelőtt arra a kárra gondolj, amelyet az anyaszentegyháznak okozol, ha megmakacsolod magadat.

Hangját nem emelte föl ezeknél a szavaknál. Ehhez túl jelentősek voltak. Csak nézte a szemben ülő papot, élesen vizsgálva, milyen benyomást keltenek szavai és tekintélye. De semmi hatást sem tapasztalt. Valencia nem mutatott semmiféle alázatot, inkább sziklaszilárd meggyőződést és hitet abban, amit hirdet. Nem arrogancia volt ez, több annál. Az ifjúság ül itt vele szemben, amely részvétellel szemléli a kort, az öreget, aki kénytelen dönteni, ha nehéz is neki. Ez a Valencia páter nem kételkedik. Teljesen biztos a dolgában. Pedig nem az önzés fűti, ezzel a bíboros tisztában volt. Valami hallatlan fanatizmus hajtja, s éppen ez teszi veszélyessé.

Most a kardinális látta szükségesnek, hogy fölálljon. Elfordult Valenciától, és ismét kinézett az ablakon. Szél csapkodta az esőt, végigsöpört a templom előtti téren, ahol az emberek futva, nyakukat behúzával kerestek menedéket a zivatar előtt.

A bíboros megfordult.

– Adok neked időt. Álláspontomat ismered. Beszélj meg a dolgot a továbbiakban monsignore Zasival.

Amikor Valencia letérdelt, hogy gyűrűjét megcsókolja, a bíborost egy pillanatra elkapta a vágy, hogy kezét a fiatal pap fejére tegye. De valami ott benn kiszorította ezt az érzést, és

egészen másra kényszerítette kezét: megnyomta íróasztalán a csengőt, amely a következő kihallgatás kezdetét jelezte. Egy bizottság ott várt, amely a liturgia megreformálásával foglalkozott.

Valencia kifelé indult. Tehát nem alakult ki köztük beszélgetés. Amit remélt, nem történt meg. A bíboros alig hagyta szóhoz jutni. Mielőtt becsukta maga mögött a hatalmas tölgyfaajtót, tudta, utoljára térdelt le a bíboros előtt, és a reverenda, melyet visel, már nem tartozik hozzá, máttól kezdve nem fegyver többé, hanem csak akadály az oligarchia elleni harcában. Amikor kilépett a palotán, szinte meztelennek érezte magát, és hazakíváncozott, amilyen gyorsan csak lehet, hogy képletesen végrehajtsa, amit már a bíborossal való találkozás előtt elhatározott: leveti reverendáját, és mégis pap marad mindörökre.

Cornellről megfélemedezett. Kocsijához ment, beszállt, begyújtotta a motort, és lassan, gondolataiba merülve elindult Cielo esőtől nedves utcáin a lakása felé. A visszapillantó tükörben észrevette, hogy „árnyéka” taxiba ült. Miféle hivatás! – gondolta magában. Milyen érzés lehet másokat figyelni, letartóztatni, agyonkínózni és megölni? Mit gondol az ilyen ember esténként vagy reggel? Mélyet sóhajtott. Ezek az emberek valószínűleg egyáltalán semmire sem gondolnak. És ez a legszomorúbb.

Esther Graham éppen egy szakszervezeti vezetőhöz intézendő levél utolsó sorát írta, amikor csöngetett valaki. Bosszúsan gondolta: biztosan megint valamelyik diák jött a legfrissebb hírekkel a nemzeti egyetemről.

Fölkelt, kinyitotta az ajtót. Nem ismerte a férfit, aki előtte állt, de az nem is mutatkozott be.

– Valencia professzor nincs idehaza.

Az ismeretlen bólintott.

– Annál jobb. Éppen magával akartam beszélni.

– Velem?

– Igen, magával.

A férfi ismeretlen, s miközben beszél, meg sem mozdul. Úgy áll itt, hogy Esthernek egy pillanatra az az érzése, talán mozogni sem tud.

– És miről?

– Azt mindjárt megtudja.

Esther megkísérelte hirtelen becsukni az ajtót, de a másik odatette a lábát.

– Ha tovább alkalmatlankodik, kiabálni fogok – mondta, és közben kiverte a verejték.

Most nézett csak először a szemébe. Hideg volt, részvétlen, és minden emberi hiányzott belőle.

– Nem sokat használna magának. Azonkívül senki se merne beleavatkozni ilyen ügybe. Ne csináljon jelenetet. A biztonsági rendőrség...

A lány visszatámolygott, s leverten csukta be maga mögött az ajtót. Nyugalmat próbált erőltetni magára, de érezte, hogy kezei remegnek, és égető fájdalom fut végig a gerincétől a lábáig.

– Menjünk be az irodába. Jöjjön utánam...

Megérezte, hogy a férfi tetőtől talpig végigméri.

– Le akar ülni?

A férfi bólintott.

– Most legalább értelmesen viselkedik. Néhány dolgot akarok közölni önnel. Figyeljen rám, és ne szakítson félbe! Megígéri nekem?

Intett a fejével.

– Bueno. Ön veszélyes helyzetbe keveredett. Bár itt született Concienciában, észak-amerikai állampolgár. Mi önt ki is utasíthatnánk, de apját ez meglehetősen fölizgatná. Nem akarjuk, hogy odáig fajuljon a dolog – egy föltétellel. Maga eltűnik ebből a házból, titkárnoi

állását fölmondja, és munkát vállal apja vállalatánál. Jól fog keresni. Több szót ne is vesztegezzünk erre. Új életet fog kezdeni.

– És ha megtagadom?

A férfi cigarettát dugott a szájába, és közelebb húzta a hamutartót.

– A maga helyében ezt nem tenném. Egészségtelen dolog lenne.

Olyan nyugodtan mondta, minden nyomaték nélkül, hogy Esther beleborzongott.

– Szóval fenyeget?

A titkosrendőr bólintott.

– Gyors felfogása van.

– De miért? Legalább magyarázza meg, hogy miért?

Csaknem ordított.

– Mintha maga ezt nem tudná.

– Nem. Csak azt tudom, hogy demokratikus államban élünk.

– Amit maguk diktatúrává akarnak változtatni. Maga meg a barátai, Valencia vezetésével.

Esther meglepetve nézett rá.

– Azt gondolja?

A rendőr felsóhajtott.

– Miért, maga nem így gondolja, szenyorita?

Esther körülnézett. Tekintete a mappákra esett, a levelekre, újságkivágásokra, könyvekre, folyóiratokra. Mindez eddigi életét jelentette, melyet oly szenvedélyesen szeretett.

– És mi lesz, ha ezt a beszélgetést nyilvánosságra hozom?

– Nem fogja megtenni, meg vagyok róla győződve – mondta csodálatra méltó magabiztossággal.

– Ennyire biztos benne?

A másik vállat vont.

– Igen. De van még egy kikötésem. Erről a beszélgetésről sohasem tájékoztathatja Valencia pátert. Ha mégis megteszi, a következményeket saját számlájára írhatja.

– Újabb fenyegetés?

– Nevezze úgy, ahogy akarja. Mi általában gyorsan cselekszünk. No, ne nyugtalankodjék, minket nem nagyon érdekel ez a levelezés.

Határozott mozdulattal elnyomta a cigarettáját.

– Nos, akkor ezt el is intéztük. Mától kezdve nem jön be ide. Hogy ezt hogyan magyarázza meg, az a maga dolga. De egyet ne felejtessen el: még egyszer nem jövök el, hogy figyelmeztessen. Mi csak egyszer szólunk. Remélem, szenyorita, értelmesen fog viselkedni.

Föllállt, és elindult az ajtó felé. De mielőtt kinyitotta volna, visszafordult.

– A demokrációnak is szüksége van védelmezőkre, szenyorita. Buenas tardes.

Csak akkor ragadta el istenigazában a rémület, amikor felfogta, hogy látogatója után becsapódott az ajtó. Olyan erősen kezdett remegni, hogy attól félt, menten elájul. A szekrényhez ment, töltött egy pohár whiskyt, és lassan kortyolta.

Töprengett, mit is csináljon. Néhány perc múlva fölhívta Bruce Cornellt a szállodájában.

– Nem, szenyorita, nincs itthon, de meghagyta, hogy még a délután folyamán visszajön. Milyen üzenetet adhatok át neki?

Letette a kagylót, és a gardrobhoz ment. Kivette kabátját, lement a lifttel, és kocsiba szállt. Végigszáguldott a városon, leparkolt, és megkérdezte a portást, megjött-e időközben Cornell. Amikor megtudta, hogy nem, néhány sort hagyott neki, és bement a bárba.

A napnak ebben az órájában itt teljes csend volt. Az egyetlen vendég – egy észak-amerikai – kíváncsian figyelt föl a belépőre. Nyilvánvalóan nem tudhatta, prostituálttal van-e dolga, aki egy kis italt akar tőle koldulni, vagy férjes asszonnyal, akinek pillanatnyi nehézségei támadtak.

– Nice country⁴ – jegyezte meg.

Esther bólintott.

– People say so.⁵

Az idegen meglepődött.

– Beszél angolul?

– Amerikai vagyok – válaszolta maga is csodálkozva saját reakcióján.

A férfi odaült mellé, mintha teljesen magától értetődő lenne, hiszen mindketten ugyanabból az országból származnak. Esther hagyta, mivel a magányt ezekben a percekben nem tudta volna elviselni.

– Mit iszik?

– Egy whiskyt.

Nem ismerte a csapost. A régi néhány héttel ezelőtt hirtelen eltűnt, minden magyarázat nélkül. Talán csak nem... Esther megborzongott.

– A legjobb kiinni egy húzásra. Ha megfázott, ez a legjobb orvosság. Cielóban lakik?

– Igen.

Valószínűleg üzletember, bár nem a leggazdagabbak közül, mert akkor nem ebben a hotelben szállt volna meg. Hatvan körülnek látszott, s barna arcához jól illett az ősz haj.

– Kellemes lehet itt az élet. Szép város ez a Cielo. Az emberek nyugodtak, rokonszenvesek. Diktatúra nincs, a politikai vezetés józan. Választások vannak. No, meg szép asszonyok és kitűnő szállodák.

Úgy hangzik, mintha prospektusból olvasná. Pedig komolyan gondolja. Borzasztóan együgyűek ezek az észak-amerikaiak. Ami a szívükben, az a szájukon. Még ha a legnagyobb képtelenség is. Ha most elmondanám neki, hogy ezelőtt alig egy fél órával nálam járt a biztonsági rendőrség, talán el se hinné.

– Üzleti ügyekben?

A férfi bólintott. – Igen. Kávét meg banán.

A beszélgetés akadozott, s ebben a pillanatban Bruce lépett a bárba. Köszönésül odabiccintett az észak-amerikainak, s megkérte Esthert, nem kísérné-e föl a szobájába. Esther vele ment. Némán álltak egymás mellett a felvonóban. Cornell szó nélkül kinyitotta előtte a szobaajtót, majd gyorsan becsukta maga mögött. Székkel kínálta a lányt, és maga is leült vele szemben.

– Történt valami Valenciával?

Esther rémülten nézett.

– Miért?

– Ma délután a bíborosnál volt. Megbeszéltük, hogy a kihallgatás után találkozunk, de mégsem jött el.

– Felhívhatom?

– Ha akarod.

Valencia hangja nyugodtan csengett a készülékben.

– Vártam magát, Esther. Történt valami?

– Nem, semmi. Csak nem éreztem jól magamat, és hazamentem.

Maga sem tudta, miért hazudik, s miért kerüli Cornell pillantását.

– Mivel végződött a kihallgatás?

– Pontosan azzal, amit előre gondoltam. Ha nem fogadom el az ajánlatát, el fog tiltani papi tevékenységem gyakorlásától.

– És már választott?

– Nem. Gondolkodási időt kaptam. De már tudom, mit fogok válaszolni.

⁴ Szép ország.

⁵ Az emberek így mondják.

A lány nem tudta, mit feleljen. Néhány hét, és már nem lesz többé pap a világ szemében. Vajon hogy tudja ezt elviselni? Tudta, milyen sokat ad erre. Nem éppen most kellene hozzá sietnie, mellé állnia, és segíteni neki?

– Történt valami, Esther?

– Nem, nem, semmi – válaszolta izgatottan. – Talán holnap már újra bejövök.

Letette a kagylót, és Cornellhez fordult.

– Segíts nekem – mondta halkán.

A férfi mosolygott.

– Hiszen te vagy a legelső, akin szívesen segítek.

A lány arca halotthalvány volt, s Cornell észrevette, hogy a keze remeg. Odament, átkarolta, s Esther ebben a pillanatban sírva fakadt. Cornell érezte a lány testének rázkódását, és hirtelen világossá vált előtte, hogy ez sokkal több, mint egyszerű bánat. Félelem, szörnyű, felgyülemlett félelem volt, ami most csordult ki belőle. Elővette zsebkendőjét, s letörölte a lány könnyeit.

– Megfenyegetett, hogy senkinek se... – Hangja elcsuklott, s ráborult a férfi mellére.

Leültette a lányt, és erősen gondolkozni kezdett. Tehát valaki megfenyegette. Valaki... De semmiképp se Valencia táborából. Tehát valaki a másik oldalról. Amikor idáig eljutott, hirtelen őt is elfogta egy kis szorongás.

Hangja mégis nyugodt volt, amikor megszólalt:

– Esther, meséld el mindent, bárki volt, aki megfenyegetett. Itt nincs lehallgató készülék, nincsenek kémek. Itt félelem nélkül elmondhatsz mindent.

Amaz csak a fejét rázta.

– Úgysem értenéd te ezt meg...

– Én ezt nagyon is jól megértem. Mondjam meg neked mi történt? Fölkeresett valaki a biztonsági rendőrségtől. Igaz?

A lány bólintott.

– És azt mondta, nem beszélhetsz róla senkinek, hogy nálad járt.

– Igen.

– Azt mondta, hagyd ott Valenciát, mert különben...

– Honnan tudod?

– Igen egyszerű kitalálni. Apád egy gazdag amerikai olajtársaság igazgatója. Az igen fontos amerikai cég igazgatójának lányát baráti kapcsolatok fűzik egy forradalmárhoz. A nagykövet nyugtalankodni kezd. Felhívja apádat, ő azt válaszolja, te tudod mit csinálsz, nem felelős érted. Concienciai részről megtudnak valamit erről a beszélgetésről. A biztonsági rendőrség elhatározza, hogy végére jár az ügynek, s hogy kapcsolatokat megszüntesse, elküldi hozzád egy emberét, akinek a feladata, hogy figyelmeztessen, s a maga módján ezt meg is tette. Szakítanod kell Valenciával...

A lány hosszú ideig hallgatott.

– Beszéltél erről apámmal?

– Hiszen tudod. Még akkor, amikor a nemzeti egyetemen együtt voltunk.

Esther lehunyta a szemét.

– Bruce, mit tegyek?

Észrevette, hogy a férfit előnti az indulat.

– Én rossz tanácsadó vagyok – szólalt meg végül fáradtan. – Nem szeretném kihasználni nehéz helyzetedet, hogy olyan tanácsokat adjak, amelyekért önzőnek tarthatnál.

A lány türelmetlenül szavába vágott.

– Most ne a mi dolgunkról beszéljünk! Ott kell hagynom Valenciát vagy nem?

Bruce a lányra nézett.

– Igen – válaszolta nyugodtan. – Nem tehetsz másként. Ezek már elvesztették a türelmüket, s ilyenkor életveszélyesek. Valencia talál magának más titkárnököt, emiatt ne fájjon

a fejed. Ha te mindezek ellenére maradni akarsz, nem a munka miatt teszed, hanem a személye miatt. Ebben már adhatok neked tanácsot. Egy dolog biztos, Esther. Ne játssz az életeddel! Elég sokan megteszik ezt itt rajtad kívül is. Ne tedd... Énmiattam se... Érted?

A lány szemei könnyel teltek meg.

– Éppen most hagyjam egyedül, Bruce? Helyesnek tartanál ilyen gyávaságot?

– Nem vagy a szeretője – mondta nyugodtan. – A titkárnője vagy, semmi más.

– De a barátja is vagyok! És éppen elég barátja hagyta már cserben.

Cornell uralkodni próbált magán, de nem nagyon sikerült.

– Hát föl akarod áldozni magad? Mindezek ellenére is vissza akarsz menni? Vállalod a mártír szerepét? Ha valami történik veled, Valencia azt sohasem bocsátaná meg magának.

Esther fölvetette a fejét, mintha máris döntött volna.

– Hát mit tanácsolsz?

Cornell odament hozzá és átkarolta.

– Vállalj másik állást! Légy átmenetileg az én titkárnőm. Éppen elég a dolgom. Mindjárt itt is maradhatsz. Ha akarod, kivehetek neked egy szobát a szállodában.

Esther mélyet sóhajtott.

– Engedd, hogy egy kicsit gondolkozzam. Most előbb hazamegyek, mert úgy érzem, apám aggódik miattam.

– Eddig nem vetted észre?

– Nem. Az utóbbi időben, mióta Valenciát meghallgattam, keveset beszélgettünk.

– Menjek Valenciához, és beszéljek vele?

– El mersz menni hozzá?

– Velem nem történhetik semmi különös, legföljebb megvonják tőlem a tartózkodási engedélyt. Külföldi tudósítokat ritkán tesznek el láb alól.

Esther arca újra visszanyerte színét.

– Légy hozzám kis türelemmel, Bruce. Előbb magamhoz kell térnem egy kissé.

A férfi magához húzta, és kényszerítette, hogy a szemébe nézzen.

– Ne csinálj butaságokat, Esther! Ne játssz az életeddel! Én is itt vagyok még...

Lekísérte a lányt a kocsihoz, és sokáig nézett utána, amikor elhajtott. Aztán visszament a szobájába, és felhívta Valenciát.

– Beszélhetnék magával, Valencia páter? Sürgős a dolog.

A vonal túlsó végén egy pillanatig csend volt.

– Mindjárt átmegegyek Vermeerhez. Jöjjön oda maga is.

Ezen az estén Bruce Cornell későn tért vissza szállodájába. A történeteket ismertette Valenciával, aki arra kérte, tudassa Estherrel, hogy egyre szaporodó előadókörutjai miatt egyelőre nem igényli titkárnői segítségét. Mihelyt túl lesz a nehezen, személyesen fog neki köszönetet mondani eddigi munkájáért. Odaadta Cornellnek a lány holmiját, s utána visszament Vermeer szobájába.

A beszélgetés éjfélig elhúzódott. Vermeer rá akarta bírni Valenciát, utazzék Löwenbe, és védje meg doktori értekezését. Kérjen erre engedélyt monsignore Zasitól, amilyen gyorsan csak lehet. Ott a legapróbb részletekig kidolgozhatná forradalmi téziseit, s ugyanakkor meg is védhetné azokat. Vermeer úgy vélte, ez az egyetlen lehetőség, amellyel Valencia visszaszerezhetné Conciencia vezető köreiből elvesztett tekintélyét, és a világ találgatásait eloszlatná. Ez eltartana néhány hónapig, s ezalatt a felkorbácsolt szenvedélyek, melyek már a halálos fenyegetésig fajultak, megnyugodnának. Mert hogyan is tudna a haza új rendjéért harcolni, ha nem áll mögötte minden jóhiszemű concienciai polgár?

Valencia komolyan fontolgatta az ajánlatot, és késznek mutatkozott, hogy esetleg bejelenti Zasinak ebbéli szándékát. De aztán elgondolkozott. Mit hinnének róla azok, akik most ott állnak mögötte? Örömmel vennék-e, hogy tételeinek akadémiai igazolásával tölti az

idejét? Aligha. Ők ki akarják használni a lelkesedés lendületét, s ez nem tűr halasztást. Úgy tetszik, az idő megérett a cselekvésre. Amikor elváltak, még nem volt egészen világos Bruce számára, mit határoz Valencia. Még sohasem látta ennyire bizonytalannak. Kicsit többet ivott a kelleténél, s végül csak rövid, összefüggéstelen mondatokban számolt be a bíborosnál tett látogatásáról.

– Olyan öreg volt, olyan fáradt és ellentmondást nem tűrő. Talán olyan, mint a mai egyházunk...

Aztán hirtelen fölállt, és átölelte Vermeert. Feje barátja sovány vállára hanyatlott, mintha csak támaszt keresne nála.

– Imádkozz értem, Francisco. Olyan nagy szükségem van rá. Úgy érzem, mintha lelkiileg elvéreztem volna, mintha senkim sem lenne, aki erőt adhatna nekem, talán csak egyedül te.

Bruce egy darabig még egyedül maradt Vermeerrel.

– Azt akartam, ossza meg egy kissé a magányát – mondta Vermeer –, de ismerem már. Egyedül akarja megvívni harcát Istennel, akinek felelősséggel tartozik.

– Miért viselkedett így a bíboros?

– Mondhatnám úgy is, egészen egyszerű okból. A kontinens szellemi vezetői irtóznak attól, hogy bármiféle forradalmi irányzattal kompromittálják magukat. Itt-ott néhány pap és püspök végez valami szociális tevékenységet, s mindez sokszor figyelemreméltó, de ezek csak kisebb csoportok. Az egyház mint olyan, egészében véve életidegen. Évszázadokon keresztül távoltartotta magát a való élettől, ennek következtében teljesen elveszítette valóságérzékét, és kizárólag szellemi intézménnyé vált. Az anyagiakban pedig a gazdagokkal paktál. Vasárnaponként még tele vannak a templomaink. A hívők udvariasak, műveltek, és szívesen adakoznak. Jámorságukat a nyilvános körmeneteken bizonyítják. Isten neve és a szenteké mindig a szájukon van. Az értelmiségiek közül igen sokan teológiaiilag is tájékozottak. A szegények érmeiket és szentképeket gyűjtenek. Megmerevedett struktúra ez, s az ember hiába kutat igazi keresztény lelkület után, mely nagy ritkán, főleg Chilében, Brazília egyes vidékein, s elvétve nálunk is – föllelhető már.

Cornell hallgatta, és arra az emberre gondolt, aki nem messze tőlük most vívja élete legnagyobb harcát, a legnehezebbet, amit az ember megélhet: harcot önmagával...

Valencia teljesen üresnek érezte magát, amikor szobájába lépett. A többiek után Esthernek is el kellett hát hagynia. Most biztos visszatér Bruce-hoz, és nagy úrt hagy maga után itt a házban. Táviratoznia kellene édesanyjának, hogy jöjjön haza, de nem akarja, hogy emiatt megszakítsa pihenését, amelyre nagyon rászolgált. Csak csodálni lehet, ahogy mindenütt síkraszállt fia igazáért.

Pillantása a feszületre esett. Ott függ íróasztala fölött. Még Löwenben kapta egy évfolyamtársától. A művész oly mélyen beleélte magát Krisztus szenvedésébe és keresztthalálába, hogy a megfeszített arcán szinte megszólal a kimondhatatlan fájdalom, a szenvedés és az elhagyatottság. Sokáig nézte. Forradalom az egyház tanításával szemben – ez a bíboros álláspontja.

De vajon Krisztus nem az egyház tekintélye ellen emelte föl szavát? S a vezetők, mint Kaifás, nem pontosan így akarták-e betömni az ő száját is? Talán kiegyezett volna a bíborossal, ha korábban nem tanulmányozza, s nem ismeri meg olyan alaposan a hazáját sújtó szörnyű igazságtalanságokat? De most, hogy mindent tud, és mindent lát, nem köteles-e méginkább követni a krisztusi példát?

Elgondolkodott. Ne kérje mégis magát a löweni egyetemre? Ezt bármikor megteheti. De Vermeer nem érti, hogy a következő pillanat, a következő hetek döntő jelentőségűek lehetnek az ország életében.

Tekintete újra a kereszten függő Krisztusra szegeződött. Vajon miért kellett neki idáig jutnia? Úgy tűnt, Krisztus válaszol neki: „Nézz rám! Én is ide jutottam. Elfogtak, és keresztre

feszítettek. És csak néhány tanítványom állt mellettem a Golgota hegyén. A többiek féltek a kínzástól, a megaláztatástól, a börtöntől, vagy a barátok gúnyos mosolyától...” Közhely, hogy Krisztus valóban az emberekért halt meg. Valóban értük áldozta föl magát. Az igazságtalanság, a közömbösség és a kizsákmányolás ellen harcolt, de az önhittség, a büszkeség és a gőg ellen is. És ezt nem bocsátották meg neki. A társadalom söpredékével barátkozott, és nem palotában lakott, hanem ott éjszakázott, ahol éppen szállást adtak neki. Utódai mégis palotákat emeltek, és megtöltötték drágasággal, fölbecsülhetetlen kincsekkel, mintha ezzel meg lehetne vásárolni a hitet. Így lassanként a roppant gazdagság kincstárosai lettek csak, annak a hitnek az örei, amelyet olyan ember hirdetett meg, aki egész élete folyamán szegény volt, az is maradt, és a felebaráti szeretetet vallotta. Első követői se voltak gazdagok, hanem egyszerű, szegény halászok. Tanítványai nem aranyat gyűjtöttek, hanem lelkeket, hogy a szeretet és az igazság tanításában részesítsék őket.

Letérdelt, és megpróbált imádkozni.

– Istenem, a te fiad arra tanított engem, hogy a szeretet érdekében néha erőszakot kell alkalmazni, mint ahogy ő is tette, amikor kizavarta a pénzváltókat a templomból. De a mai kor uzsorásai nem hagyják magukat kikergetni. Makacsul ragaszkodnak a pulpitushoz, és vonakodnak odafigyelni az igazság szavára. Az egyházat mentsvárnak használják, ahová szükség esetén visszahúzódhatnak, s akik mégis ellenük fordulnak, azokat éppen az egyház fegyverzi le. Mint ahogy a bíboros tette ma velem. Nem bírom tovább az álszenteskedést. Ha levetem a papi ruhát, az nem jelent szembefordulást veled, egyházzal vagy a keresztény tanítással, de igenis szembefordulást jelent azzal az egyházzal, a bosszú *azon istenével* és azzal a keresztény tanítással, melyet te sohase hirdettél fiad által...

Úgy érezte, imájában igazolni próbálja magát. Meg azokat a halottakat, akik a forradalomban esnek el, a családokat, akik szétszakadnak; a gyűlöletet, erőszakoskodást, minden szeretetlenséget és elfogultságot. De valami hatalmas erőt érzett, amely arra ösztönözte, hogy erőszakot hirdessen. Ez az erő keményebb volt, mint saját maga, még ha kétségek olykor toronymagasan csaptak is össze a feje fölött.

Órák hosszat küzdött magával, órák hosszat kavarogtak fejében az érvek és ellenérvek. De végül mégis felülkerekedett benne a forradalmár, a lázadó, mert nem akarta népét elárulni éppen abban a pillanatban, amikor már elvezette egy új korszak hajnalának a küszöbére.

16. Az elbocsátás

Losano kelet felé mutatott, ahol a járhatatlan őserdő zöld szőnyegként borította a hegyeket.

– Ott bujkálnak valahol, abban az átkozott rengetegben. Ha oda merészkedünk, mindannyiunkat törbe csálnak. A gerillák nagy mesterek ebben. Egyetlen esélyünk a rajtaütés, de ők sokkal jobban ismerik a terepet nálunk, és már órákkal előbb észreveszik közeledésünket. Így hát erre sem alapozhatunk.

John Well bólintott. A Losano számára berendezett parancsnoki épület hátsó teraszán ültek. Közvetlen közelükben két őr. Gépfegyverüket az őserdőbe vezető útra irányítják. Well a távolból repülőzúgást hall. Valószínűleg felderítőgép. A falu felől idehallatszik a lódobogás. Hét óra van, a nap magasan jár a hegyek fölött, elűzve a reggeli hűvösséget, s mindenüvé hosszú árnyékot rajzol. Talmac ezekben a reggeli órákban a legszebb. Ilyenkor még a bennszülötteknek is jókedvük van. Hiszen ismét elmúlt egy éjszaka halottak nélkül, lövöldözés nélkül, katonák és gerillák összecsapása nélkül.

A templom előtti téren óriási szöcskeként ott áll a helikopter. Néhány napja John Well rendelkezésére bocsátották. A falubeli gyerekek nem győzik bámulni, s izgatottan várják a pillanatot, hogy óriási szárnyai felpörögjenek.

John Well már nem bánta, hogy Zambrano ezredes ezzel a küldetéssel bízta meg. Először tapasztalta, hogy egy olyan ember, mint ez a Losano, kételkedni kezd abban, hogy erősebb a gerilláknál. A felderítő őrzékek eddig semmi eredménnyel se jártak, és a Talmac körül elszórt apró tanyákon lakó meszticek se hoztak érdemleges híreket. Don Henrico és Losano között is meglehetősen megromlott a jó viszony. A földbirtokos túl sokat akart egyszerre. Amikor a katonák megérkeztek, azt hitte, a gerillák majd ész nélkül menekülnek félelmükben erről a vidékről, de úgy látszik, tévedett. Well megpróbálta neki elmagyarázni, hogy teljesen hamis vágányon jár. A gerillákat szinte mágnesként vonzzák a katonák fegyverei. Ezekre igen nagy szükségük van, és egy szép napon bizonyára megpróbálják kifosztani a támaszpontot. Lehet, hogy már most több tanyát ellenőriznek, és mindjobban szorul a hurok Talmac körül, mert Rodriguez csak akkor növelheti területét, ha a katonákat kiűzheti innen. Hogy eddig miért nem próbálta meg? Annak csak az lehet az oka, hogy a gerillák még nem érzik magukat elég erősnek. Beérik kisebb vállalkozásokkal. Az a céljuk, hogy Talmacot rettegésben tartsák, vagy legalábbis éreztessék állandó jelenlétüket.

Furcsa hadvezetés ez, de a babonás lakosságra igen nagy hatást gyakorol. Bár az itteni nép nem tiszta indián, az indián származás révén mégis állandó rettegésben él a láthatatlan dolgoktól. Erre alapoz Rodriguez Tobar, akinek nevét – mint Well megfigyelte – babonás tisztelettel veszik szájukra a campesinók.

Különös élmény, ha az ember sohasem láthatja ellenfelét. Csak azt, amit hátrahagy. Mint például a hét katona tetemét. Az az ember, aki ezt éveken keresztül képes folytatni, csak jeles stratégia, született hadvezér lehet, aki nemcsak embereit tartja kézben, de ahhoz is ért, hogy a hadsereg csapdáját kikerülje.

– Azt hiszem meg kellene erősíteni az őrzéseit – szólt Well egykedvűen.

Losano vizsgáló tekintettel nézett rá.

– Az ön tanácsa ez, vagy Zambrano ezredes parancsolja így?

John Well fölvette távcsövét, és figyelt vele valamit az őserdőben.

– Ne értsük félre egymást, hadnagy – válaszolta. – Nem azért jöttem, hogy ellenőrizsem magát. Talmacban ön a parancsnok, nem én. Az én feladatom az, hogy ezzel az átkozott helikopterrel felderítsem Tobar főhadiszállását, és egy esetleges akció során légi támogatást nyújtsak önnek. Ez minden, amire az ezredestől parancsot kaptam.

Losano nem nagyon hitt neki, és ezt ki is mondta.

– Szakítani kell az olyan elképzelésekkel, hogy itt valami nagyszabású háborúról van szó – mondta keserűen. – Ha elég pénzünk lenne rá, mint az észak-amerikaiaknak Vietnamban, akkor tüzérséggel átfésülhetnénk az egész őserdőt. Meglátná, milyen hamar előbújnának.

Mindketten elhallgattak. Megint egy hosszú, forró nap ígérkezett. John Well felszáll a helikopterrel. A pilóta pontosan követi majd utasításait. Három lehetőségük van: az első, hogy nem találnak semmit, a második, hogy fölfedezik a tábor, a harmadik, hogy lelövik őket.

Losano a legénység egy részével ismét földérítő útra készült. Ilyenkor mindig elől jár, óvatos, és minden pillanatban számol a kelepcével. De bátorsága nyomban dühvé és kegyetlenségévé válik, ha megneszeli, hogy valamelyik campesinó összeköttetésben áll a gerillákkal.

Well hadnagy tudta ezt. Az utóbbi időben több campesinót öltek meg ezen a vidéken, mint ahány gerillát, bárhogy tagadja is Losano. Ő úgy tünteti föl, hogy ezek a campesinók tulajdonképpen gerillák. Ha nem is „besorozott” gerillák – amennyiben ilyenről egyáltalán beszélhetünk –, de mindenképpen a gerillák segítői. A kihallgatások borzalmasak voltak. Hajnalig elhúzódtak, s végül az emberekből alig maradt valami. Losano elrettentésül gyakran közszemlére tette a hullákat, hogy mindenki lássa, mi lesz azokból, akik a gerilláknak dolgoznak. A szerencsétleneket, akik nem bírták elviselni a vallatás kínjait, néha a helyszínen földelték el.

– Elmehetnénk Don Henricóhoz reggelizni – javasolta Well hadnagy.

Losano vonakodott. Végül csak azért állt rá, mert Henricónál sokkal jobb reggelit kapott, mint a katonai konyhán.

A géppuskával felszerelt zöld színű dzsip a két fegyveres kísérővel lassan haladt végig az utcán. A férfiak már rég a kávéültvényeken dolgoztak, de az asszonyok és a gyerekek rettegve lesték az elhaladó autót, vajon megáll-e valahol. A faluban a lappangó ellenségeskedés és a felhalmozódott gyűlölet légköre uralkodott. Losano ezt apátiának vélte – s kezdetben az is lehetett –, de John Well megállapította, hogy itt olyan rabszolgákról van szó, akik kezdik megérteni, hogy a szabadság harangja a távolban már megkondult számukra.

A casa grande őrei minden további nélkül beengedték őket. Az udvarban találkoztak Don Henricóval, aki, mint minden reggel, most is a több napos újságokat olvasta. Fáradtnak, lehangoltnak tűnt, mintha az utóbbi időben alig aludt volna.

– Megpróbálja még egyszer? – kérdezte Well hadnagyot. – Úgy látszik, ezek a disznók jól elbújtak.

– Mást várt tőlük? – Losano hangja nyers volt, mintha valamelyik katonájával beszélne.

Don Henrico vállat vont, szemében gúny ült, mikor válaszolt: – Már igazán nem várok sokat.

Losano belevágott.

– Nagyon is sokat vár, éppen ez a baj. Itt nyugalom van. Ez nem elég?

Az állandó feszültség a legnyugodtabb embert is idegessé teszi, gondolta John Well. És ez a gerillák taktikájához tartozik. Gondoskodni kell arról, hogy az ellenfél egy pillanatra se hunyhassa le a szemét. Hogy önmagában is kételkedjen. Hogy elveszítse biztonságérzetét. Hogy a vezetők közt gyanú támadjon egymás rátermettségét illetően. És ha mindez a mélypontjára ér, villámgyorsan kell támadni, hogy még jobban aláássák az ellenfél önbizalmát – ha egyáltalán lesz még önbizalma.

– Van valami újság? – kérdezte a lapokra mutatva.

Don Henricio még kelletlenebb képet vágott.

– Igen. Megint tele vannak Valencia diadalútjával. De ha idetolja képét, kidobatom embereimmel a faluból.

– Ez a Valencia pap, nem? – kérdezte Losano.

Ilyenfajta emberekkel ő nem sokat törődött. Amíg van hadsereg, az olyan fickók, mint Valencia, prédikálhatnak erőszakot, esélyeik ugyanis a nullával egyenlők. A hadsereg minden fölkelést vérbefojt. A katonáknak úgyis elégük van már a gerillákból. Az olyanok, mint Valencia, csak teoretikusok, akiket figyelmen kívül lehet hagyni.

Losano felállt.

– Egy óra múlva indulok a felderítő osztaggal. Well hadnagy felszáll a helikopterrel, Alfredo őrmester pedig itt marad embereivel a faluban. Ha valami történne, haladéktalanul értesítsen.

– Maga hova megy?

– Értesítettek Cementóból. Állítólag gerillák járnak arrafelé. Körül szeretnék nézni egy kicsit. Az ember sose tudhatja.

Talmac főterén pontosan fél tízkor hatalmas porfelhőt keverve szállt fel a helikopter Leon Martinez pilótával és John Well hadnaggyal a fedélzetén. Először körülrepülte a falut, mintegy óriási darázs, aztán éles kanyarodással eltűnt kelet felé, amerre Zambrano elképzelése szerint a gerillák főhadiszállása lehet.

Leon Martinez megbízható pilóta volt, aki keveset beszél. A falubeliekkel szóba se állt. És nem érdekelte a politika. Az Egyesült Államokban képezték ki repülősnek, és remekül megértették egymást Well hadnaggyal.

John Well kissé kételkedett ezekben a földérítő repülésekben. Nem hitte, hogy egyáltalán lehetséges akár egyetlen gerillát is fölfedezni. Persze valami váratlan körülmény, egy esetleges véletlen segíthet nekik. A helikopter alacsonyabban szállhat az őserdő fölött a vadászgépnél, és hosszabb ideig lebeghet egy helyben. Így aztán a távcsővel a legkisebb részletet is alaposan szemügyre vehetik.

Ezek a repülések különben kedvére valók. Egyetlen repülőről sincs olyan pompás kilátás az őserdőre, mint a helikopterről. Elgondolkozott, hogyan tudják a gerillák egyáltalán elviselni ezt az életet a rengetegben. Vajon nem morzsolja fel őket a magány, a tartós reménytelenség? Nem emberteleníti el őket annyira, hogy már képtelenek beilleszkedni a normális emberi életbe?

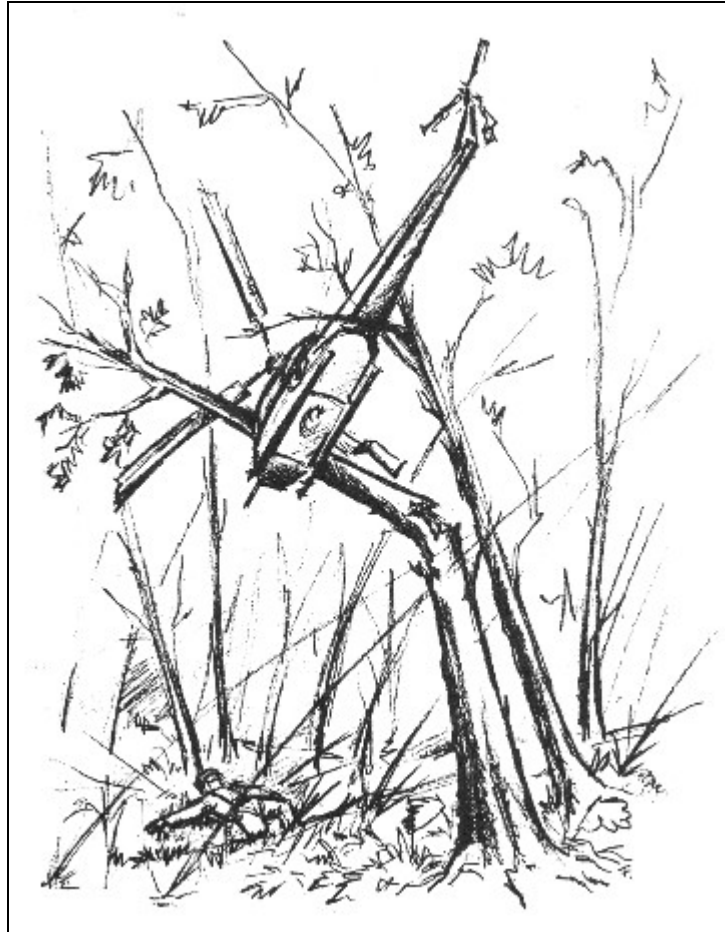
A golyó úgy csapódott be, hogy nem is hallották a dörrenést. Martinez erőteljes rántással visszafogta a gépet, és ugyanabban a pillanatban rádióan értesítette a repülőteret pontos pozíciójukról. Tudta, a vadászgépek percekben belül felszállnak, hogy a segítségükre siessenek. John Well elsápadt, amikor meglátta maga mellett a gép törzsébe fűrődött golyó helyét. A lövedék alig egy méterre csapódott be tőle. Ha a gerilla pontosabban célzott volna, ő már rég nem élne.

– El innen! – ordított a pilótának, de az meg sem moccan. Feje a mellére esett, és vékony vércsík folyt hasáról a padlóra. Ebben a pillanatban Well hatalmas recsenést hallott. Mintha valaki kalapáccsal óriás ütést mért volna a fejére. Aztán elvesztette az eszméletét. Heves gépfegyverropogásra tért magához. A láрма olyan erős volt, mintha közvetlenül a füle mellett tüzelnének. Föl akart egyenesedni, de nagyot nyögve újra összecsuklott. Kis idő múlva sikerült valamennyire körülnéznie. Valószínűleg kibukott a helikopterből, mert a gép mintegy tíz méternyire egy fán függött. Széles lapátjai összetörték. Maga a gép nem égett el, alumínium törzse csillogott a napfényben.

A fegyverdörgésen és az újra meg újra visszatérő vadászgépek felbögésén kívül semmit se hallott. A fejében elviselhetetlenné vált a fájdalom. Az volt az érzése, hogy gerince és minden porcikája darabokra tört, mert föl kellett ordítania, amikor megpróbált elfordulni.

Kis fekete állatok mászkáltak arcán, és a szeme előtt nagy, sötét bogarat látott. Amikor a repülők eltávolodtak, a rovarok rajzását és a madarak csicsergését hallotta. Martinezre gondolt, aki valahol fenn lóg a fán. Meghalt, vagy ő is csak eszméletét veszítette? Egy repülőgép visszajött, s golyózáport zúdított le. A lövedékek szinte nyírták a fák koronáját, s a közvetlen közelében csapódtak be, mély lyukakat vágva a talajba. Ordítani akart, hogy nincs

itt már gerilla, csak Martinez meg ő. De amint kinyitotta száját, vér buggyant ki belőle. Tudta, hogy újra golyó találta. Aztán minden sötét lett. Úgy érezte, a fák zuhanni kezdenek feléje... Meghalt, s azoknak a gépeknek fegyverei végeztek vele, amelyeket ők maguk szállítottak ide.

Ezekben a percekben indult támadásra Talmac ellen a Tobar vezette negyven főnyi gerillacsapat. A bandolerók egy szempillantás alatt bejutottak a faluba. Az őr már halott volt, mielőtt felismerhette volna az egyenruhás támadókat. A katonáktól minden fegyvert elszedtek. Alfredo őrmester életével egyetlen lövés végzett. Egy másik csoport Don Henrico háza ellen vonult, és magával hurcolta a földbirtokost.

Az egész akció, melyet Rodriguez Tobar percnyi pontossággal előkészített, mindössze negyedóraig tartott. A katonák éppen szálláshelyükön voltak, s annyira meglepődtek, hogy egyiküknek se jutott eszébe a védekezés. Don Henrico testőrei azt hitték, a hadsereg újabb egysége érkezett. Mire észrevették, ki is a támadó, már késő volt. Miután hárman harcképtelenné váltak, a többi gondolkodás nélkül megadta magát. A katonákhoz hasonlóan őket is megkötözték, fegyvereiket elvették, és ott hagyták őket a tűző napon.

A gerillák pontosan tizenöt perc múlva eltűntek a hegyekben, és a következő félórában egész családok indultak útnak lovakkal, öszvérekkel vagy gyalog Cielo felé, mert féltek Losano bosszújától. Jó félórával a támadás után Talmac teljesen kihalt. Még a kutyák is elfutottak gazdáik után. A campesinók eltűntek a kávéföldekről, az utcák és a kunyhók elnéptelenedtek, csak Alfredo őrmester teteme feküdt a tér közepén kiterítve.

Losano hadnagy Cementóban értesült arról, hogy a gerillák lelőtték a helikoptert. Igyekezett mielőbb összeköttetésbe lépni Talmaccal, de minden kísérlete hiábavalónak bizonyult. Senki sem jelentkezett. Nyugtalan lett, és úgy döntött, elindul visszafelé. Ez háromórás utat jelentett az őserdőn keresztül. Nyugtalanosága lépésről lépésre nőtt. Johnra gondolt, akit a gerillák már biztosan kivégeztek, a helikopter szótlan pilótájára, Zambrano ezredesre, aki végre valahára kénytelen lesz több embert és lőszert küldeni. Losano erőltetettebb menetre kényszerítette izzadságtól csuromvíz katonáit. Szemükben is feltűnt a félelem, állandóan az őserdő fái és liánbokrai közé pislogtak, rettegetve, melyik pillanatban ront rájuk az ellenség.

Ha tényleg történt valami, akkor még kíméletlenebbül kell elintézni a falubelieket. Biztosra vette, hogy a lakosság összeköttetésben áll a gerillákkal. A szívében egyre nőtt, keményre fagyott a gyűlölet. Nem érezte már a fáradságot sem. Cselekedni akart, amilyen gyorsan csak lehet. Meggyőződött róla, hogy a géppisztolya töltve van. Katonáit megállította, és egyenként megvizsgálta fegyvereiket, figyelmeztetve őket a Talmac körül fenyegető veszélyre.

A falu határában előre küldött három hírszerzőt. Ezek azzal tértek vissza, hogy a községben teljes a nyugalom, de Don Henrico ültetvényein nem dolgozik senki.

Tíz perccel később Losano megtudta a teljes valóságot. A falu fölött keselyűk köröztek. Katonáit megelőzve érkezett a község közepére, és a téren megtalálta Alfredo őrmester holttestét, majd röviddel később a megkötözött katonákat. Az embereket egyenként kihallgatta, s végül megértette, hogy ezt a támadást hosszú hónapok munkájával készítették elő. Úgy tűnt, minden gerillának megvolt az előre kiszemelt áldozata. Mások támadták meg a falu végén az öröket, és megint mások a szállást. A gerillák több csoportban dolgoztak, szinte előre rögzített menetrend szerint, és így egy negyedóra múlva ismét eltűntek a faluból.

A lakosság bizonyára csak ezután hagyta el otthonát. Losano parancsot adott egy szakasznak, hogy a menekülőket tartóztassák fel, minden ellenállást fojtsanak el, s az embereket erőszakkal is hozzák vissza a faluba. A feladattal olyan embert bízott meg, akit a gerillák korábban bántalmaztak, s aki most bosszúból elhatározta, hogy Losano parancsát szó szerint fogja teljesíteni.

Ezután Losano harminc emberrel Don Henrico házához sietett. Ott rábukkant az összekötözött testőrökre, akik elmondták neki, hogy a földbirtokost elrabolták, mégpedig az az ember, akit a gerillák parancsnoka lehet. A hadnagy ádáz dühvel tért vissza a szállásra, felhívta Zambranót, és közölte, hogy embereit életben hagyták ugyan a gerillák, de minden lőszert és fegyvert magukkal vittek.

Zambrano azonnal telefonált Cielóba, és az elnöki palotát kérte. Egy óra alatt létrejött a kapcsolat. Az elnök felszólította, hogy gyorsan és világosan tájékoztassa a történetekről. Hangja nagyon messziről hallatszott, Zambrano alig értette. Neki magának is minden mondatot háromszor meg kellett ismételnie: hogy a helikoptert lelőtték, Talmacot megtámadták, amíg Losano őrzés alatt volt; Alfredo őrmestert megölték, és Don Henricót egy fölfegyverzett gerillaegység elrabolta.

Még egy óra, és az elnök rádión keresztül bejelentette az ostromállapotot. A nemzeti hadsereg egy különítménye parancsot kapott, hogy vonuljon Talmacba, ahol az elnök egyszer s mindenkorra véget akar vetni a verhetetlen és mindig egérutat nyerő Rodriguez Tobar terrorjának. A gerillavezér neve pedig ugyanabban az órában már a legendák szárnyán járta be az országot, s éppen az elnök jóvoltából.

A teljesen elkábult Don Henricót még ugyanazon az estén bevitték egy kunyhóba, amelyet Rodriguez Tobar a központi tábortól egy óra járásnyira állíttatott fel. Forróság volt, s az éjjeli lepkék nyugtalanul repdestek a petróleumlámpa körül. A Don Henricót körülvevő rongyos férfiak fáradtnak látszottak, de kitűnően föl voltak fegyverkezve. A vállukon átvett

hevederen megcsillant a töltények fénye. Szemüket alig lehetett látni a sombrero alatt. A sátor körül kíváncsi asszonyok és gyerekek tolongtak.

A földbirtokos szeme tágra meredt, amikor megpillantotta azt az embert, aki a környéken minden gerillának a parancsnoka.

– Maga Rodriguez Tobar?

Az izmos, fekete szakállú férfi bólintott. Arcán a legkisebb jele sem látszott a győzelem mámorának. Nyugodt volt, csaknem rosszkedvű, s hangjában nem volt önelégültség, amikor megszólalt: – Hónapok óta készülünk a támadásra. Minden percet, minden másodpercet előre megterveztünk. Mindenkinek megvolt a maga feladata.

– Mit akar tőlem?

Tobar intett, hogy üljön le vele szemben egy fatönkre. A fát nemrég vághatták ki, mert még nedves volt, és friss illat áradt belőle.

– Más székem nincs. Ezzel kell beélnie.

– Még egyszer kérdezem: mit akar tőlem?

Rodriguez mosolygott.

– Semmit. Csak néhány hétig meg kell osztania velünk életét itt a táborban. Losanóval, Zambranóval és szükség esetén az elnökkel is közölni fogjuk, hogy önt túszként tartjuk fogva. Ha kibírja velünk, szabadon engedjük, és akkor elmondhatja a világnak, hogyan él egy gerilla. Azonkívül persze pénzt is ad nekünk, sok pénzt. Ennyi az egész. Holnap majd megint beszélgetünk. Egy dologtól szeretném azonban óvni: ne próbáljon megszökni, mert ebben az irdatlan rengetegben úgysem jut messzire. Most elmehet. Embereim elvezetik a szállására.

Az egész országban több mint egy hétig a lapok első oldalára kerültek a Talmacról szóló jelentések. Fierro sajtója, mindenekelőtt az El Temporal rendkívüli szenzációvá fújta fel a híreket. Azt természetesen elhallgatta, hogy a gerillák csak egyetlen katonát öltek meg, és Don Henrico testőreit is életben hagyták. Alejandro Herrera személyesen repült Talmacba, hogy a lelőtt helikoptert és a kiterített magános halottat lefényképezze. Aztán szívszaggató cikket írt az elmenekült, majd falujukba visszatérő campesinókról. Azt egy szóval sem említette, hogy Losano erőszakkal hozatta vissza őket. Herrera csokorba kötötte a gerillák minden eddigi gáztettét. Részletesen ismertette a derék földbirtokos, Don Henrico életét, akinek a munkások iránti szociális gondoskodása az egész országban közismert. Vezércikkében pedig fölháborodottan tette föl a kérdést: Miért nem vet már véget az elnök minden erő mozgósításával egyszer s mindenkorra a vérszomjas banditák garázdálkodásának, akik a gyilkolást csak pusztá időöltésnek tekintik? Az elnök még azon az estén közölte a rádióban és televízióban a honpolgárokkal, hogy katonai különítményt indítanak Talmacba a bátor Zambrano ezredes vezetésével. Tudtára adta Conciencia lakosságának, hogy a gerillák kínai, kubai és orosz támogatásban részesülnek, tehát ezek az elvetemült banditák külföldi hatalmak szolgálatában állnak, s az a céljuk, hogy Comciencia rendjét és nyugalalmát megzavarják, s végül kezükbe kaparintsák a hatalmat. Ékesszólóan ecsetelte, hogy a gerillák által szított forradalom sokkal véresebb viszályt keltene, mint amelyet történelme folyamán az ország valaha is megért. Kijelentette, hogy a gerillák javíthatatlan bűnözők, akik egy gép lélektelen közönyével gyilkolnak. Beszédje közben azon töprengett, vajon az amerikai nagykövet elégedett-e ezzel a nyilatkozattal. Anélkül, hogy Valencia nevét említette volna, intette az ország értelmiségét, hogy súlyos következményekkel kell számolnia, ha továbbra is az erőszak mellett foglal állást. Mert egyszer s mindenkorra vége a türelmének, s aki még ezek után is zavarni akarja a szilárd rendet, az az államhatalommal találja magát szemben. „Mert ezzel a castroista-kommunista fenyegetéssel – zárta le fejtegetéseit – le fogunk számolni, hogy a népet megmentjük a diktatúrától.”

Egy nappal később megindult a hajsza Valencia ellen, és hetekig tartott. Kezdődött Cielo bíborosának nyilatkozatával, amit Herrera minden lapjában kinyomtatott, bár az adott pillanatban ez nem talált különösebb érdeklődésre. A közlemény így hangzott:

„Egyáltalán nem felel meg a valóságnak, hogy Antonio Valencia löweni utazása elé az egyházi hatóságok bárminemű akadályt gördítenének. Páter Valencia engedélyt kért Cielo érsekétől az egyházmegye elhagyására, hogy tételeit előterjeszthesse a löweni egyetemen. Az engedélyt megkapta, s azt egy megismételt kérelem alapján monsignore Zasi megerősítette.

Valencia páter politikai programja olyan pontokat tartalmaz, melyek nem egyeztethetők össze az egyház tanításával.”

Aláírás: Medina bíboros, Cielo érseke.

Három nappal később Esther az El Temporalból egy olvasói levelet vágott ki, amely Antonio Valenciától származott. A levél szó szerint így hangzott:

„Néhány nappal ezelőtt meglepetésemre Eminenciádnak egy nyilatkozatát fedeztem föl küszöbön álló utazásomat illetően, mely iránti kérelmemet állítólag előterjesztettem, illetve benyújtottam.

Ezt követően haladéktalanul fölkerestem a püspöki hivatalt, hogy monsignore Zsival személyesen beszéljek. Illendőbbnek tartottam ugyanis, hogy a helyzetet püspökömmel személyes találkozás keretében, ne pedig sajtó igénybevételével magyarázzam meg, mivel úgy érzem, a keresztények, de különösen a pap és püspök kapcsolatának családias természetűnek kell lennie, és kölcsönös bizalmon kell alapulnia. Ennek a bizalomnak a légkörében már korábban folytattam egy átfogó jellegű megbeszélést monsignore Zsival. Akkor spontán beszéltem előtte azokról a nehézségekről, melyek közé kerültem, miután az általam kidolgozott programot meghirdettem. Programom számos tisztán technikai jellegű pontot tartalmazott, melynek megvitatását igen sok katolikus feltétlenül szükségesnek tartja a közjóra nézve. Eminenciás uramnak a sajtóban közzétett nyilatkozatával kapcsolatban monsignore Zasi tudatta velem, hogy kifejezetten Eminenciád nézeteiről van szó. A magam részéről viszont biztosítanom kell Eminenciádat, hogy programomat úgy tekintem, hogy azzal megnyugtatam a saját lelkiismeretemet, valamint a concienciaikat, akik az ország társadalmának átalakulása közben – a többi latin-amerikai, úgynevezett fejletlen állammal együtt – bizonytalanságba kerültek. Programom kinyilatkoztatását azok megnyugtatására is tettem, akik az egyház tanításában látják az egyetlen biztos és járható utat, amely a társadalmi bajok orvoslásához vezet. Ezeknek az embereknek az érdekében kérem Eminenciádat, szíveskedjék legalább a következő két döntő kérdésre válaszolni:

Melyek azok a szociálpolitikai programok, amelyekről Eminenciád a sajtónyilatkozatban említést tett?

Melyek azok az általam képviselt tételek, amelyek Eminenciád szerint nem egyeztethetők össze az egyház tanításával?

Bízom abban, hogy kérésemet Eminenciád atyai megértéssel fogadja, és ugyanakkor mindenben alávetem magam az anyaszentegyház tekintélyének...”

A bíboros válasza – amint ezt Cornell megállapította – váratlanul gyorsan érkezett, és ismét megjelent minden újságban, az El Temporalban pedig vastag szedéssel:

„Antonio Valencia lelkésznek

Helyben

Levelében azt kérdezi tőlem, melyek azok a programjában közzétett pontok, amelyek szemben állnak az egyház tanításával. Most nem akarom és nem fogom kutatni az indítóokokat, melyek Önt arra ösztönözték, hogy ezt a kérdést nekem föltegye. Ön nagyon jól ismeri a katolikus egyház álláspontját azokkal a tételekkel kapcsolatban, melyeket programjában meghirdetett, s melyekkel szándékkal eltért az egyház álláspontjától. Sokkal helyesebb, ha a dolgokat néven nevezzük, mintha elhallgatnánk. Szeretném hozzáfűzni, hogy papi életem kezdetétől fogva az a meggyőződésem, hogy igen helyesek

azok a pápai útmutatások, melyeknek értelmében papoknak tilos politikával, valamint szociális jellegű megmozdulások tisztán technikai és gyakorlati jellegű kérdéseivel foglalkozniuk. Ennek a meggyőződésnek köszönhető, hogy hosszú kormányzásom ideje alatt igyekeztem megakadályozni a joghatóságom alatt álló papságnak a fentemlített dolgokba való bekapcsolódását.

Ezzel a kérdést elintézettnek tekintem. Biztosítom, hogy ajtóm mindig nyitva áll az Ön számára, ha beszélni óhajt velem.”

E levél közzététele után egy darabig nem történt semmi. Valencia folytatta előadó körútját az országban. Sokan haragudtak rá, sokan csodálták, de mindenütt sokat beszéltek róla. Alejandro feszülten várta, mikor tesz a bíboros pontot ennek a forradalmárnak papi életére. Amikor aztán ez is megtörtént, Herrera a lap legfeltűnőbb helyére tette a bíboros levelét, s utána szétküldte a táviratokat Fierro aláírásával a konzern minden sajtóorgánumához, hogy a Valencia elleni kampány megindulhat.

A bíboros elbocsátó levele így hangzott:

„Cielo bíboros érseke kötelességének tartja közölni a katolikus hívőkkel, hogy páter Antonio Valencia tudatosan eltért a katolikus egyház alapelveitől és útmutatásaitól. Elég a pápai enciklikákat elolvasnunk, hogy erről a szomorú tényről bebizonyosodjunk. Ez annál sajnálatosabb, mivel Valencia páter maga is erőszakos forradalmat hirdet, és olyan időpontban akarja a hatalmat átvenni, amikor viták folynak az országban arról a válságról, amelyért nem kis mértékben az ellenzéket terheli a felelősség. Valencia páternek ez a tevékenysége összeegyeztethetetlen papi mivoltával és azzal a ruhával, amelyet visel. Föl szeretném hívni a katolikusok figyelmét, hogy ne kövessék azokat a káros nézeteket, amelyeket Valencia páter a programjában hirdet.

Medina bíboros, Cielo érseke”

Rövid idő múlva megjelent Antonio Valencia válasza is, amelyet mind Fierro, mind Cuellar lapjai közöltek:

„Antonio Valencia nyilatkozata.

Ha olyan állapotok uralkodnak, melyek az embereket meggátolják abban, hogy Krisztus felé forduljanak, akkor a papnak harcolnia kell ezek ellen az állapotok ellen, még ha megfosztják is attól a lehetőségtől, hogy misézhesen. A concienciai egyház jelenlegi struktúrája lehetetlenné teszi számomra papi hivatásom gyakorlását, legalábbis ami a szentmise bemutatását illeti. A papság azonban mégsem kizárólag a szentmise bemutatását jelenti. A szentmise, amelynek bemutatása a papnak egyik legfontosabb teendője, lényegét tekintve közösségi aktus. Egy keresztény közösség azonban addig nem ünnepelheti a szentmisét, amíg nem gyakorolta a felebaráti szeretetet. Én a kereszténységhez tartozónak vallom magam, mert benne látom a felebaráti szolgálat legtisztább formáját. Krisztus arra hívott, hogy minden időben pap legyek, s arra szólított fel, hogy szünet nélkül embertársaimnak szenteljem magam. Mint szociológusnak, úgy érzem, az a kötelességem, hogy a felebaráti szeretetet a mindennapi életben, a tettekben gyakoroljam. A concienciai társadalom elemzése közben mind világosabbá vált előttem a forradalom szükségessége, hogy az éhezők ételhez jussanak, mezítelenek felöltözködhessenek, s hogy népünk eddig elmaradt többsége magasabb életszínvonalra emelkedjék. Meggyőződésem, hogy a forradalmi harc egyben keresztény és papi feladat is. A jelen viszonyok között egyedül ennek a harcnak a segítségével hozhatjuk létre a szeretetnek azt a légkörét, melyben az embereknek hazánkban is egymásra kell találniuk. Amióta papi szolgálatban állok, minden lehetőséget megragadtam arra, hogy laikusokat, katolikusokat és nem katolikusokat a forradalmi harcra buzdítsak. Mivel a laikusok kezdeményezése nem váltott ki a népből határozott választ, elhatároztam, hogy közbelépek. Hiszen az Isten iránti szeretetet az embereknek egymás iránti szeretetében látom megvalósulni. Mint concienciai polgár ezt a tettetem keresztény és papi életem legfontosabb részének tekintem. Feladatomban mégis ellentmond az egyház tanainak. Én

nem akarok az egyházzal szemben engedetlen lenni, de saját lelkiismeretem ellen sem akarok árulást elkövetni.

Ezért arra kértem a bíborost, mentsen föl papi kötelezettségeim alól, hogy világi síkon annál jobban szolgálhassam népemet. Feláldozom tehát papi jogaim egyikét, azt a jogot, amely legközelebb áll a szívemhez: a szentmise bemutatását. Úgy érzem, kötelességem meghozni ezt az áldozatot, mert ígéretet tettem, hogy a szeretet parancsát tettekben fogom végrehajtani. Az emberi elhatározásokban a legfontosabb mértéknek a felebaráti szeretetnek kell lenni. Kész vagyok mindazokat a veszélyeket magamra vállalni, amelyek ezzel a döntéssel együttjárnak...”

E levél megjelenése után elszabadult a pokol. Megindult Valencia ellen a hajsza, amelyet Alejandro Herrera vezetett Fierro és oligarcha barátainak mosolygó helyeslésével. A sajtókampánynak tartósan ellenállni még olyan egyéniségnek sem sikerült, mint Cuellar. A szakszervezeti vezetők is hamarosan elbizonytalanodtak: Nem vállalhatnak közösséget olyan emberrel, akit a nyilvánosság előtt azzal vádolnak, hogy kommunista, viszonya van a titkárnőjével, megbízhatatlan, erőszakos, a dolgokat a végtelenségig leegyszerűsíti, és mindennek a tetejében: Fidel Castro csatlósa és Che Guevarának jó barátja.

Francisco Vermeer, Bruce Cornell, Esther Graham és barátaik többször összejöttek, hogy beszélgessenek Antonio Valenciáról. Tanúi voltak, mint hagyják el gyávaságból Valenciát a vezetők, akik a program kidolgozásában közreműködtek. Láthatták, hogy a nép, amely ezelőtt ünnepelte, most bénultan nézi, hogyan kergetik mind mélyebb magánosságba azt a férfit, aki már csak polgári ruhát viselhet. Akár a gőzhenger, úgy gördült át Antonio Valencián a nyilvános közvélemény. A szükséges anyagot Antonio Valencia korábbi gazdag barátai és az oligarchák szolgáltatták. Azokra a katolikusokra, akik továbbra is hűek maradtak hozzá, valósággal mérget fecskendeztek tollukkal, azt hangoztatva, hogy kommunista útítársak. A rágalmozások minden nap közönségesebbé váltak. Herrera ízekre szedte Valencia nyilatkozatát, s azt boncolgatta olvasói előtt, miként rántja piszokba egyházát egy pap. A fennhéjázás olyan formájának nevezte Valencia nyilatkozatát, amely a concienciái egyház történetében még sohasem fordult elő. Megsemmisítő cinizmussal ecsetelte, hogy a professzor azonosítja magát a hegyekben bujkáló banditákkal, és nem szégyell sikraszállni a gonosztevők érdekében, akiknek gyilkosságait és kegyetlenségeit még felsorolni is képtelenség.

Valencia követői számára megkezdődött a katakombaélet, mert ha valakivel kapcsolatban a legkisebb gyanú fölmerült, hogy az ő pártján van, az már önmagában vörös posztó volt az oligarcha sajtó szemében. A hűséggel kitartók ugyanakkor arról igyekeztek meggyőzni Valenciát, hogy egyelőre elégedjék meg mérsékeltabb programmal, mivel így sem az oligarchia, sem az egyházi hatóságok nem teszik lehetővé, hogy nézeteit igazolhassa. A fegyveres erők, melyeket szintén az egyre magányosabb Valencia ellen uszítottak, a bíboros zászlaját lobogtatták. Katonák és titkosrendőrök dolgoztak Garcia ezredesnek, aki a híreket továbbította az elnöknek, és sohasem mulasztotta el, hogy Valenciát alaposan megrágalmazza. A nép már maga sem tudta, mi a valóság és mi a hazugság. A papok hazudnak? Az elnök hazudik? Vagy a bíboros?

A sajtó által fölheccelt állami hatóságok keményebben jártak el, ahol Valencia föllépett. Némelykor órákra őrizetbe vették, néha megtiltották, hogy beszéljen. Üldözték azokat, akik szólni mertek érdekében. De nemcsak a biztonsági rendőrség, hanem a sajtó is mindenütt a nyomában járt, szüntelenül szórva a mérget. Illúzionizmus, felszórólt perszonalizmus, demagógia, képmutatás, hazaárulás, eretnokség, lelki kiegyensúlyozatlanság, nagyzási hóbort: ez volt a legenyhébb, amit szemére vetettek.

A püspöki palota folyosóin suttogni kezdték, hogy Isten megbünteti őt hűtlenségeért. S ez úgy terjedt, mintha a szavaknak szárnyai lennének. A rágalomáradat eljuttatta a hírt az ország

legtávolabbi részébe, sőt a templomokba is. A bosszúálló Istentől való félelem Concienciában már beteges rémületté fokozódott, és ha Isten nem cselekszik elég gyorsan, Garcia ezredes kénytelen lesz neki egy kicsit segíteni.

Bruce Cornell és Esther már nem találkozott Valenciával. Amióta Esthert figyelmeztették, Valencia is került. Csak Vermeerhez ment át, akinek úgy tűnt, a küzdelem, a pénzes sajtó rágalomhadjárata, régi barátja, Cuellar lapjának hallgatása nemhogy gyengítenék, de mindjobban megerősítik azt a meggyőződését, hogy egyedül az erőszak győzheti le az oligarchák erőszakrendszerét.

És egy este Valencia találkozott a gerillák összekötőjével. A beszélgetésre a kocsijában került sor, miután a városon keresztül-kasul cikázva sikerült leráznia magáról a biztonsági rendőrség ügynökét. Bevált trükk volt, amelyet máskor is eredményesen alkalmazott. Az ismeretlen kioktatta minden apró részletre, amit tudnia kell. Egyik előadása után San Antonióban kell megtörténnie a dolognak. Abban a városban, amely közel fekszik Talmachoz. Ott várnak rá, s egy félreeső ösvényen a sűrű erdőn keresztül titokban elvezetik Tobar főhadiszállására, ahol megteheti, amire az oligarchia kényszerítette: harcolhat. Fegyvert foghat azok ellen, akik erőszakkal fojtották el eszméit. Azok ellen, akik a nép kizsákmányolását takargatják a hittel, s így módon minden nap újból és újból álszent mosollyal keresztre feszítik Krisztust. Amit nem sikerült elérnie szavával és tollával, azért most fegyverrel fog harcolni.

17. A 4558805-ös számú fegyver

A nap tüzesen sütött a feje fölött. Sugarait úgy szórta az égről, mintha egy haragvó isten szeméből pattantak volna elő. Perzselő heve mégis megtört az őserdő fájainak lombkoronáján, mely szita gyanánt fogta fel égető erejét. A korhadó növényzetet már csak arany szőnyegként takarták be a lehulló sugarak.

Amikor Raoul Castillo gerillacsapata olajzöld egyenruhában, pisztollyal, saját gyártmányú kézigránáttal és ötven-ötven tölténnyel felszerelve áthaladt az őserdőn, a távolból lövöldözés hallatszott.

A gerillák kifogástalanul alkalmazták Tobar módszereit. Most mutatkozott csak meg igazán annak a különleges kiképzésnek jelentősége, melyet a központi táborban kaptak emberei.

Antonio Valencia minden fáradtsága ellenére mosolygott, amint az előtte haladó elválaszthatatlan öt ember, Pedro, Emanuel, Carlos, Armandos és Raoul Castillo beszélgetését hallgatta. Közülük Raoult becsülte leginkább. Egyikük sem komplikált lélek. Kemények, jól bírják a fáradságot a sovány koszt ellenére. Mintha nem is perzselne a nap, nem lennének vérszopó moszkitók és szinte járhatatlan utak.

Tobar egy napon magához hívatta. Embereinek épp akkor adta ki a parancsot Don Henricóval kapcsolatban. Utasítása rövid és tömör volt:

– Vigyétek magatokkal! Talmacnál engedjétek szabadon, de tartsátok szemmel, és fogjátok rá a fegyvert, amíg el nem tűnt. – Aztán odafordult a földbirtokoshoz:

– Maga meg hallgasson. Egyszer s mindenkorra. Mert ha beszél, aláírta a halálos ítéletét. Megjött a pénz, és mi álljuk a szavunkat.

Amikor Don Henricót elvezették, Tobar odafordult Valenciához.

– Magát beosztom Raoul Castillo csoportjába. Ne felejtse el, hogy parancsainak feltétlenül engedelmeskednie kell. Mi katonai szervezet vagyunk. A helyzet elég veszélyes. Talmac környékén és a faluban egész különítmény állomásozik. Losanót őrnaggyá léptették elő. S ő most már a hírnevének is tartozik annyival, hogy magát lelője, engem pedig foglyul ejtsen.

Pedro és Armando másnap eljött Valenciáért, és a sűrű növényzettel átszőtt rengetegben elvezették arra a helyre, ahol egy huszonöt fős gerillacsapattal a fákon kellett éjszakázni. Valencia az első hetekben gyorsan kiismerte a katonák életmódját. Megismerte asszony utáni vágyukat, hallotta durva beszédüket. Megfigyelhette hihetetlen ügyességüket, mely inkább hasonlít a jaguáréhoz, mint az emberéhez. Kezdetben néhány dolog elriasztotta. Kényelmes lakáshoz és tapsoló közönséghez szokott. Itt viszont mogorván hallgatták szavait. De mivel sohasem panaszkodott, hanem megpróbált mindenkin segíteni, hamar elnyerte az emberek bizalmát. Ez persze nem változtatott azon, hogy az őserdő idegen maradt számára. Éjszaka gyakran álmodott arról, hogy egyetemek előadótermeiben viaskodik, hogy nagyvárosok nyomornegyedeiben jár. Aztán felébredt és megértette, hogy egyedül a gerillák képesek megvívni az élet-halál harcot az oligarchák ellen, akik most a legjobban kiképzett katonákat küldték ellenük.

Meg-megcsúszott a rothadó avaron, és patakokban folyt róla a verejték. Tudta, hogy valami olyan kényszerítette ide, ami erősebb nála: a lelkiismerete. És a lelkiismerete elől senki sem menekülhet. Mindenütt velünk van. Súlyosabb, mint a szívünk, elnyomja álmainkat, és legyőzi nyugalom utáni vágyakozásunkat.

Raoul Castillo megfordult, és megálljt parancsolt. Az emberek leültek, hátukat a fának támasztották, és letörölték arcukról az izzadságot.

Raoul Castillo röviden elmagyarázta:

– Ide figyeljete! Közvetlen Cemento mellett kanyarodik el az út a tanyák felé. Van ott négy kunyhó. A campesinók üresen hagyták, mi meg elfoglaljuk őket. Ennyit ma éjjel. Holnap reggel a szokás szerint pont nyolckor megy arra az egyik őrzőjárat. Megvárjuk, amíg elvonul, és aztán bemegyünk Cementóba ennivalót szerezni. Van valakinek kérdése?

Senkinek sem volt. Raoul Castillo szava mindenkinek elég. A parancs a gerilláknál a legfontosabb.

– Jó, akkor másfél óra pihenőt tartunk.

Valencia némi irigységgel nézte az embereket, akik szenvtelenül végignyújtóztak a földön, és pillanatokon belül elaludtak.

Raoul Castillo odaült mellé.

– Fél?

Valencia maga elé meredt. Nem válaszolt azonnal. Fél? Nem mondhatná, sőt! Néhány hete különös dolog történt vele. Éjszaka volt, aludni nem tudott, csak a tücskök ciripelését és a majmok ordítását figyelte. Testének minden porcikája sajgott. Az egész nap tartó meneteléstől izomláza volt, fejét mégis olyan tisztának érezte, mint még talán soha. S az őserdő sötét éjszakájában lepergett előtte itteni élete. Este korán fekszik, reggel korán kel. Tudott gerillákról, akiket agyonlőttek, hallott sikeres portyázásokról, mikor a hadsereg egy-egy osztagát törbeccsálták. Be kellett látnia, hogy az olyan ember, mint Rodriguez Tobar, csak eszméitől vezérelve cselekedhet. Láta a primitív, de kitűnően működő szervezetet. Az első hetekben sebesülteket ápolt, gyakran hajolt haldokló gerilla fölé, meghallgatta gyónását, megadta a feloldozást, hogy megbékélve haljon meg, és a szeretet Istenéhez térhessen vissza.

Soha úgy nem értette meg, mint azon az éjszakán, hogy nem az élet a legfontosabb a világon. Annál már csak a halál fontosabb. Ha majd kidől a sorból, akkor kezd csak igazán élni. És nemcsak a lelke, hanem az eszméi is. Halála életre kelti az elvetett új gondolatokat, felszítja a tüzet, hogy egyre jobban lobogjon, és világító lángjai beragyogják egész Latin-Amerikát.

Attól az éjszakától egészen megbarátkozott a halál gondolatával – akárcsak a többi gerilla, aki reggel sohasem tudja, megéri-e az estét.

– Nem félek, Raoul. Holtan többet érek, mint élve. Akkor meg minek féljek?

Raoul érdeklődéssel nézte az izmos, napbarnított férfit.

– Maga vagy szent, vagy bolond – mondta elgondolkodva. – Mindenesetre művésze annak, hogyan lehet imperialista törvények nélkül Istennel élni.

– Maga nem olvas újságot, Raoul – felelte Antonio ironikus mosollyal. – Engem egyik egyházi átok után a másikkal sújtanak.

Egy darabig mindketten hallgattak.

– Mindig itt ólálkodnak a nyomunkban, de soká lesz, amíg elkapnak bennünket. Mindenütt mi győzünk. Tíz hadosztályt is küldhetnek ide, ha le akarnak verni.

– Tíz hadosztályt? Annyi nincs is nekik – szólt Valencia.

Igyekeztek kölcsönösen bátorítani egymást. Közben Zambrano Talmacban felszállt gépei már az őserdő felett köröztek.

– Tulajdonképpen ki lőtte le a helikoptert?

Castillo arcán széles mosoly jelent meg.

– Én – felelte szinte jókedvűen. – Amikor a vadászgépek megérkeztek, már több kilométer messze jártunk. Ez az őserdő előnye.

Fölkelt a földről.

– Tovább kell mennünk, mert még ma este be kell érünk Cementóba.

A kis csapat öt perccel később már úton volt egy erdei vadcsapáson Cemento felé. Étélüket, italukat izzadt hátukon cipelték. Csendesen meneteltek, minden pillanatban lövésre kész fegyverrel.

A két ezredest – Zambranót és Garcíát – szállító helikopter Talmac főterén ért földet. A katonák puskával tisztelegtek, és vigyázzban álltak, amíg a két törzstiszt Losano dzsipjével el nem hajtott a szálláshelyre, amit szintén állig fölfegyverzett katonák őriztek. A megbeszélés abban a szobában zajlott le, ahol Losano töltötte éjszakáit Mariával. A helyiséget azóta átalakították. A falakon térképek, az asztalon rádiógramok. Az ajtó előtt két zöld sisakos őr állt élesre töltött géppisztollyal. A szobában hátul, jobbra ülősarok volt, s Losano udvariasan hellyel kínálta magasrangú vendégeit.

Egy katona kávéhozott. Szótlanul ittak. Feszültség és elégedetlenség léghőre uralkodott. Garcia ezredes szemén ugyanaz a türelmetlenség tükröződött, mint az elnök Zambrano ezredeshez intézett táviratának szaggatott mondataiban.

Zambrano figyelmesen vizsgálta a két mellette ülő embert. Mennyire hasonlítanak egymásra! – gondolta magában. Ugyanaz a pillantás, fagyos tekintet, érzéketlen arc. Ha emberéletről van szó, teljesen egyformán gondolkoznak.

– Értesüléseim szerint Antonio Valenciának valahol ezen a vidéken kellett eltűnnie – szólta Garcia. – Embereim San Antonióban látták utoljára, ott vesztették el szem elől. San Antonio nincs messze innen. Kétségtelen, hogy régi barátjához, Rodriguez Tobarhoz csatlakozott. Tudna további felvilágosítást adni erről, őrnagy?

Ettől a kérdéstől félt Losano. Őrjاراتait már hetekkel előbb megerősítette. Emberek tömegét hallgatta ki, nem éppen a legkíméletesebb módon. Mindenkit Talmacba hurcoltatott, akiről csak a legkisebb gyanú fölmerült, hogy kapcsolatban áll a gerillákkal Személyesen foglalkozott mindegyikükkel. Sokan nem éltek ezt túl, s a rádiógramokban mindig az állt, hogy szökés közben lőtték őket agyon.

Losano mégsem jutott előbbre egy lépéssel sem. Maradt a föltevés, hogy Valencia valahol a környéken tartózkodik. Ezt egy campesino szűkszavú jelentése erősítette meg, mely szerint ő fölismerni vélte Antonio Valenciát a faluban élelmiszert zsákmányoló gerillák között. Ez a campesino mindenesetre olyasvalakit látott, aki nagyon hasonlított Valencia újságokból ismert képéhez.

Nagyon sovány eredmény, mégis némi bizonyíték.

– Az ön előmenetele attól függ, kézre keríti-e Valenciát vagy sem – szólta röviden Garcia. Zambrano ezredes megpróbált közvetíteni közöttük. Közben arra gondolt, hogy John Well neve egyetlen egyszer sem fordult elő az újságokban, amióta lelőtték helikopterét.

– Nem olyan egyszerű az, ahogy ön gondolja – mondta kissé nyersen –, bár van némi kilátás a sikerre. Közvetlenül a sötétség beállta után kisebb gerilla egységek szállják meg a falvak és tanyák körüli erdőséget. Az a feladatuk, hogy két napig teljesen láthatatlanok maradjanak, csak a falut tartsák szemmel. Listát készítettünk azokról a helységekről, ahol a gerillák az utóbbi két esztendőben a leggyakrabban megfordultak, hogy élelmiszerkészletüket kiegészítsék. Ezeknek a tanyáknak a lakói hallgatnak, mint a sír, ha azt kérdezzük, mit csináltak a gerillák. De azt bevallják, hogy ott jártak. Néha gyerekeket is kivallattunk, akik kevésbé óvatosak, mint a felnőttek. Számításaink szerint tizenöt olyan tanya van, ahol a gerillák havonként egyszer vagy kétszer megjelennek. Jelzőhálózatuk igen jól működik, ezért mi mindig késve érkezünk. Az elmúlt két év folyamán hetven esetben került sor összetűzésre gerillák és a hadsereg egységei közt. Elesett többszáz gerilla és csak néhány tucat katona, eltekintve attól az egyetlen esettől, amikor egy nagyobb taktikai fölvonulásunkat csalták törbe. A most készülő új akciótól, amelynek a „Serenó” fedőnevet adtuk, s melyet a legnagyobb titokban készítettem elő, várhatunk eredményt. Föltéve, hogy a mi embereink is képesek lesznek arra, hogy szinte teljesen láthatatlanokká váljanak. A tervet még John Well dolgozta ki, röviddel azelőtt, hogy elesett.

– És kik vezetik a vállalkozást? – kérdezte Garcia.

– A legjobb gerillaszakértők. Amióta több katonát kaptunk az elnöktől, ők is rendelkezésünkre állnak.

– És vár valamit ettől az akciótól, ezredes?

Zambrano vállat vont.

– Néhány nap múlva meglátjuk, Garcia ezredes.

Emez csak bólintott, s arra az ingerült beszélgetésre gondolt, melyet az elnök folytatott vele a minap. Nemcsak Losano őrnagy és Zambrano ezredes karrierje függ egy hajszálon, hanem az övé is, de talán a hadügyminiszteré is.

– Lőjetek minden gerillára! Lőjetek, ne kíméljétek őket! – mondta, miközben fülébe csengett az elnök metsző hangja. – Az eleven gerilla, még ha fogoly is, csak terhünkre van. Egy Antonio Valencia elleni per pedig világszenzációt keltene. Csak a halálhírét akarom közölni az olyanokkal, mint ez a Bruce Cornell. Érje be ennyivel. Érti, mit akarok mondani, ezredes? Különben én is elkísérem a Losano őrnagy vezetésével induló különítményt.

Zambrano bólintott. A biztonsági rendőrség főnöke nem mondhatott neki semmi újat. Losano elégedetten bólintott. Ez az a beszéd, amit hallani akart.

A Raoul irányítása alatt álló gerillaegység késő este ért a Cemento közelében fekvő kunyhókhoz. A négy kalyiba már régóta üresen állt az erdő szélén, nem messze egy útkanyarulattól. Éppen ezért a katonai járőrök sohasem álltak meg, hogy átkutassák őket. Antonio Valencia halálosan fáradtnak érezte magát. A 4558805-ös számú fegyver ólomsúlyként húzta karját, és a vállán átvetett töltényöv mintha lélegzetét is beléfojtotta volna. Belefeledkezve rágott egy kukoricacsövet, és elnézte megbarnult kezeit. Lába égett a durva bakancsban, és vágyakozva gondolt cselői lakásának fürdőszobájára. Vajon megkapta-e levelét édesanyja az Egyesült Államokban? Egy pillanatra úgy érezte, mintha itt állna mellette, és hallaná a hangját. Kínózta a gondolat, mit érezhet anyja, amikor a sajtóból értesül a vele kapcsolatos dolgokról. Tudta, hogy sokat fog még szenvedni miatta. Lehúzta cipőjét, megtapogatta körszakállát, és nekitámaszkodott a kunyhó falának. Fegyverét, töltényövét maga mellé fektette. Ahogy itt ült, és a többieket nézte, először látta igazán tisztán helyzetét. Élete ezentúl a talmaci őserdők üldözött vadjainak élete lesz. Valahányszor lehunyta szemét, előtte volt híveinek tábora, amikor meghirdette programját a cselői nemzeti egyetemen, és visszaemlékezett arra, amit abban az órában gondolt: a győzelem pillanata gyakran egybeesik a nagy vereség kezdetével.

Raoul Castillo odaült mellé.

– Holnap hétkor visszamegyünk az erdőbe. Az őrzőket minden reggel fél nyolckor jön erre. Ezek Cielóból érkezett újoncok, még nem olyan tapasztaltak, mint Losano régi emberei. Mi huszonöten vagyunk, ők húszan lesznek. Magának nem kell ma őrésre mennie, nyugodtan lefekhet.

Ránézett a pap fegyverére.

– Hozzászokott már?

Valencia bólintott.

– Egyszer majd löni is kell vele. Embert ölni. Ez nem zavarja?

Kíváncsian fürkészte Valenciát, mintha az elrettenést keresné az arcán.

De hiába kereste.

– Ha valaki forradalmat hirdet, nem vonhatja ki magát belőle – szolt Valencia kissé ingerülten. – Végül is nem teszek mást, mint elveimet ültetem át a gyakorlatba, és remélem, Isten meg fog bocsátani érte.

– Istent már megölték a földbirtokosok – vágta rá Raoul Castillo. – Isten halott. Különben nem hagyná büntetlenül ezt a sok szörnyűséget.

– Talán éppen a forradalom a büntetés. – Valencia hangja csendes volt, alig hallható. Aztán Armando, Carlos, Emanuel és Pedro arcába nézett, de azokról alig tudott valami érzést leolvasni.

Tarkóján a kalyiba kemény fala, és miközben az emberek vonásait figyeli, lelki szemei előtt feltűnik a többi arc. Vermeeré komoly és sápadt. Mindig csodálta őt. Neki többet elmondott magáról, mint bárki másnak. Maga előtt látta Cornellt, aki mindig úgy nézett rá, mintha el akarna búcsúzni tőle. Megjelent monsignor Zasi, ingadozva a két világ között. A bíboros fehéren, ráncosan, mint a pergament. Felbukkant Esther arca, aki mind szebbé és jelentősebbé vált számára, ahogy múltak a hetek, hónapok. Feltűnt édesanyja, aki után szüntelenül vágyódott. Majd Arthuro Cuellar, akinek a tekintete utolsó találkozásukon éppoly elutasító volt, mint Garcia ezredesé. Úgy tűnt, ennek az utolsó beszélgetésnek minden mondata végleg bevésődött emlékezetébe:

– Nézd, Antonio, nem tudok mást csinálni. Te tönkre akarod tenni ezt az országot. A kommunisták kezére akarod játszani. Én ettől félek. Benned még bízom, de a barátaidban már nem. Megmondjam, mi lesz ha győzöl? Te most Garcia ezredes biztonsági rendőrségét gyűlöled. Én ugyanazt a rendőrséget gyűlölöm majd, és egy olyan embert, akit még nem is ismerek. A bíborost, aki eltiltott papi hivatásod gyakorlásától, valamilyen idióta követi majd, aki csak a kormány jelszavait fogja szajkózni. Ti is éppen úgy megölitek az embereket eszméitek érdekében. Gyilkolni fogtok kímélet nélkül, mert abból indultok ki, hogy igazatok van, és ezért jogos az öldöklés. Most, hogy gondolataid egyre kevesebb korlátot tűnek meg, és teljesen elvesztik tudományos jellegüket, nem állhatok többé melletted.

– Nem szabad magát fölösleges kérdésekkel kínoznia – mondta csendesen Raoul. – Némely kérdésre sohasem találunk választ.

Valencia kissé előrecsúszott, végignyújtózott a földön, és hátizsákját a feje alá tette. A sötétség komor fátyolként borult fölé, s a képek lassan elmosódtak.

Álmából Raoul Castillo tompa hangjára riadt.

– Néhány perc múlva indulunk, Valencia. Készüljön, rapido!

Kóválygó fejjel nézte a reggeli ködöt, fegyvere után nyúlt, és megvizsgálta, töltve van-e. Aztán lassan fölemelkedett, s újra érezte izmai ernyedtségét. Szorosra csatolta a töltényövet, felhúzta cipőjét, hátára vette a batyuját, és kilépett a szabadba.

Az egész szakasz készen állt, minden fegyver élesre töltve. Aztán egymás után beljebb húzódtak az erdőbe a kunyhók mögé.

Raoul Castillo az órájára pillantott.

– Pont huszonöt percünk van még. Enni majd Cementóban fogunk, ha az őrző elvonult. Cementót nem ellenőrzik, csak alkalomadtán. Az őrség átmegy a szomszéd faluba, és ebéd előtt nem tér vissza.

Több, mint fél óráig vártak hiába. Raoul Castillo egyre nyugtalanabb lett. Megváltoztatták volna az őrző idejét? De akkor az eddigi értesülések körül valami nincs rendben.

– Mit gondol, mi lehet?

A vidék csendes volt. Olykor egy-egy campesino nyargalt el előttük. A meleg ruanában is dideregtek a friss reggelen.

Aztán meghallották a katonákat. Két sorban közeledtek, egymás mögött több méter távolságot tartva. Fegyvereiket az erdőre irányították. Nem beszéltek. Arcuk a zöld sisak alatt elárulta izgatottságukat. Nem tudhatták, hogy a gerillák fegyverei rájuk irányulnak. Valenciának mégis az volt az érzése, hogy meggyorsították lépteiket, amikor áthaladtak a tűzvonalon. Fialok voltak, napbarnított, edzett, jól kiképzett katonák, de belül tele irtózatossággal.

Raoul megkönnyebbülten lélegzett föl, amikor az őrző eltűnt az útkanyarulatban.

– Még várunk egy negyedórát, aztán bemegyünk Cementóba. Az élelmiszer pillanatnyilag fontosabb, mint a fegyverek.

A táj életre kelt. A nap már vérvörösén izzott a hegyek fölött, felszálltak a madarak, és úgy tűnt, a fák lombjai integetnek feléjük.

– Indulunk! Raoul Castillo hangja tisztán csendült, amikor kiadta a parancsot.

Egymás mögött haladtak az erdő szélén, minden pillanatban készen arra, hogy eltűnhessenek a sűrűben. Egy óra múlva feltűntek Cemento házai. Nyugalom volt körülöttük, mint mindig. Raoul valamivel a falu előtt megálljt parancsolt, és odafordult Valenciához.

– Legyen óvatos! Nincs még tapasztalata. Maradjon mögöttem! Ne tévesszen szem elől egy pillanatra se! Bármelyik percben kelepcébe kerülhetünk.

A falunak csak egy utcája volt, egyetlen üzlete az élelmiszerkereskedés. A gerillák az udvaron gyülekeztek, és várták, hogy a boltos kinyisson. De Raoul Castillo hiába kopogott.

Hátrafordult, és abban a pillanatban eldördültek az első lövések. A gerillák a földre vágódtak és visszalóttek. De ez már mit sem használt. Ez volt a legegyszerűbb csapda, amit a gerilláknak valaha állítottak. Az egész udvart katonák fogták körül, s az épületből fölsendült Garcia ezredes hangja:

– Adjátok meg magatokat! Dobjátok el a fegyvert!

Raoul Valenciára nézett.

– Lőjön! – mondta halkan. – És próbáljon menekülni! Lőjön mindig maga elé, és jól célozzon, hogy találjon is!

Sortűz dördült mindkét oldalon. Valencia csípőből tüzelve próbált az erdő felé menekülni. Eltalált egy embert, látta, amint hörögve hanyatt vágódik. Hallotta, amint egy golyó mellette csapódott a földre, de lihegve továbbzaladt, és szünet nélkül tüzelt.

Hirtelen úgy érezte, kicsúszik lába alól a talaj, mintha földrengés dobná magasra, és lassan zuhanni kezd lefelé. Egy erőteljes barna kéz megpróbálta visszarántani.

– Raoul... – De nem mondhatta tovább, mert mielőtt talpra állt volna, Castillo rázuhant. Éles fájdalom nyilallik a karjába, aztán a lábába is. Amikor felpillant, ott áll előtte Losano őrnagy, aki újra tölt, és fegyverét egy hóhér hideg biztonságával órá irányítja. Castillo teste lecsúszott róla, most mellette fekszik, jobb keze előre tapogat, mintha kapaszkodót keresne, és végül megfogózik az ő bal csuklójában.

Valencia megpróbált fölegyenesedni, de a fegyver újra tüzet szórt feléje, és a fájdalom szétterjedt egész testében. Szájából kibuggyant a vér, és végigfolyt Castillo jobb kezén. Losano győzedelmes arca beleveszett egy körben forgó világba, mely mind gyorsabban pörög a tengelye körül.

Aztán megszűntek a lövések. Olyan csend lett, hogy hallotta saját hörögését. S ekkor örök álom békéje szállt a szemére. Végtelenül jól érezte magát abban a megbékélt világban, ahol már mind boldogok.

– Na, egy szemetet megint eltakarítottunk az útból – mondta Losano őrnagy csaknem vidáman.

Camilo Torres élete

1929.

február 3-án született tekintélyes kolumbiai orvoscsaládban. Még kisgyermek, amikor Németországba viszik. Később a bogotai német kollégiumban tanul. Jellemző rá, hogy mozira kapott zsebpénzét is szétosztja a szegénynegyed gyerekei között. Érettségi után egy szemesztert hallgat a jogi karon. Ebben az időben eljegyezte családjuk egy orvos barátjának lányát. Bevonul a domonkosokhoz lelkigyakorlatra. A lelkigyakorlat végén elhatározza, hogy papi pályára lép, bár szülei ezt kezdetben ellenezték.

1954.

Hat esztendő filozófiai és teológiai stúdiumok után pappá szentelik. Luque bogotai bíboros a löweni katolikus egyetemre küldi szociológiai tanulmányok folytatására. Itt érlelődnek meg benne azok az indíttatások, melyek későbbi tevékenységét meghatározzák.

1959.

Visszatér Bogotába. Ifjúsági lelkipásztor lesz a nemzeti egyetemen. Részt vesz az egyetem szociológiai fakultásának megszervezésében, ő is tanszéket kap. Azzal, hogy egy alkalommal védelmébe vette a sztrájkoló hallgatókat, konfliktusba került Concha bíborossal, aki ezután felszólította, hogy az egyetemen viselt minden tisztségéről mondjon le. Torres engedelmeskedik, de a társadalom átalakításáért folytatott küzdelmét tovább folytatja.

1965.

március 17-én meghirdeti programjának irányelveit. Megalapítja az „Egységfront”-ot („Frente Unido”). A bíboros megtiltja, hogy szentbeszédet tartson. Június 26-án visszahelyezik laikus státusba, majd október 18-án csatlakozik a gerillákhoz.

1966.

Hivatalos jelentések szerint február 15-én egy a kormánycsapatokkal vívott ütközetben életét vesztette. Halálának körülményeiről több változat kering. Biztos értesülést csak az állami levéltárak megnyitása tenne lehetővé.